

Η μισθολογική κινητικότητα στην Ελλάδα (2008-2014)

ΜΑΝΟΣ ΜΑΤΣΑΓΓΑΝΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΚΙΤΣΙΟΣ

Μελέτες (Studies)

51

Η μισθολογική κινητικότητα στην Ελλάδα (2008-2014)

Μάνος Ματσαγγάνης
Αλέξανδρος Καρακίτσιος

ΑΘΗΝΑ
2020

Η μισθολογική κινητικότητα
στην Ελλάδα (2008-2014)

Η μισθολογική κινητικότητα στην Ελλάδα (2008-2014)

Copyright © ΙΝΕ ΓΣΕΕ

ISBN: 978-618-5483-02-9

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων

Εμμανουήλ Μπενάκη 71Α, 106 81, Αθήνα

T: 210 332 7710 • F: 210 330 4452

www.ineobservatory.gr • www.inegsee.gr

Οι απόψεις που διατυπώνονται στο παρόν κείμενο είναι των συγγραφέων και δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη τις θέσεις της ΓΣΕΕ.

Design: Αραμπέλα Λαζαρίδου

Παραγωγή - Εκτύπωση: ΚΑΜΠΥΛΗ ΑΕΒΕ • www.kambili.gr

Γλωσσική επιμέλεια – Διορθώσεις: Στέλλα Ζούπα, Γιώτα Χρόνη

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση όλου ή μέρους του κειμένου χωρίς την άδεια του εκδότη. Επίσης, η αναδημοσίευση (όλου ή μέρους του) χωρίς αναφορά της πηγής.

Η παρούσα έρευνα εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Υποέργου 1 της Πράξης «Διεύρυνση της λειτουργίας και των δράσεων του Παρατηρητηρίου Κοινωνικών και Οικονομικών Εξελίξεων του Ινστιτούτου Εργασίας (ΙΝΕ) της ΓΣΕΕ» με κωδικό ΟΠΣ 5000996. Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή	7
2. Επισκόπηση της βιβλιογραφίας	9
2.1 Η σχέση κινητικότητας και ανισότητας	9
2.2 Εκτιμήσεις της διαγενεακής κινητικότητας στις ΗΠΑ	10
2.3 Συγκριτικές μελέτες της διαγενεακής κινητικότητας	12
2.4 Μελέτες της ενδογενεακής κινητικότητας	15
2.5 Μελέτες της κινητικότητας στην Ελλάδα	16
3. Μεταβολές της απασχόλησης και των αμοιβών	19
3.1 Η βάση δεδομένων	19
3.2 Η εξέλιξη της απασχόλησης	20
3.3 Η εξέλιξη των αμοιβών	29
3.4 Ειδικά θέματα	38
3.4.1 Συνέχεια ασφάλισης	38
3.4.2 Μέγεθος επιχείρησης	43
3.4.3 Εμπορεύσιμοι και μη κλάδοι	45
3.4.4 Επαγγέλματα ευάλωτα στην αυτοματοποίηση	49

4. Ανακατατάξεις της κλίμακας αμοιβών.....	53
4.1 Μετατοπίσεις της κλίμακας αμοιβών.....	53
4.2 Η εξέλιξη της ανισοκατανομής των αμοιβών.....	55
4.3 Το πρόβλημα των χαμηλών αμοιβών.....	58
4.4 Η κινητικότητα των αμοιβών.....	60
5. Συμπεράσματα.....	67
Παραρτήματα	73
1 Τα δεδομένα του ΙΚΑ.....	73
2 Απασχόληση και αμοιβές.....	81
3 Κατανομές αμοιβών.....	110
4 Δείκτες ανισοκατανομής και χαμηλών αμοιβών	175
5 Δείκτες κινητικότητας των αμοιβών.....	181
Βιβλιογραφία.....	189

01 Εισαγωγή

Είναι γνωστό ότι η μεγάλη ύφεση της ελληνικής οικονομίας την περίοδο 2008-2014 είχε δραματικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, οδηγώντας σε συρρίκνωση τόσο της απασχόλησης όσο και των αποδοχών των εργαζομένων.

Πώς όμως ακριβώς μεταβλήθηκε η κατανομή αμοιβών των μισθωτών στα χρόνια της κρίσης; Πόσο ομοιόμορφες ήταν οι απώλειες; Ποιες ανακατατάξεις σημειώθηκαν στη μισθολογική κλίμακα; Ποιοι (και πόσοι) εργαζόμενοι βελτίωσαν τη σχετική τους θέση – είτε επειδή υπέστησαν χαμηλότερες περικοπές είτε επειδή κατέγραψαν αυξήσεις; Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά τους, των επιχειρήσεων που τους απασχολούσαν, των κλάδων στους οποίους δραστηριοποιούνταν; Σε αυτά και άλλα ερωτήματα επιχειρεί να απαντήσει η μελέτη αυτή.

Η πρωτοτυπία της μελέτης είναι ότι αξιοποιεί μια πολύ μεγάλη βάση δεδομένων από το πληροφοριακό σύστημα του ΙΚΑ, για το σύνολο των ασφαλισμένων (σχεδόν 2 εκατ. παρατηρήσεις) σε διάστημα εξήμισι ετών (Μάιος 2008-Νοέμβριος 2014), περίοδος που συμπίπτει με τη βαθύτερη κρίση της ελληνικής οικονομίας στη μεταπολεμική ιστορία της χώρας. Τα δεδομένα μας καταγράφουν λεπτομερώς το ιστορικό ασφάλισης και τις αμοιβές, κάνοντας διάκριση μεταξύ τακτικών και μη αποδοχών και επιτρέποντας έτσι την παρακολούθηση της πορείας των ίδιων ασφαλισμένων στον χρόνο.

Η δομή της μελέτης έχει ως εξής: Μετά τη σύντομη αυτή Εισαγωγή, η Ενότητα 2 παρουσιάζει την επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Η Ενότητα 3 εξετάζει την εξέλιξη της απασχόλησης των μισθωτών (της ασφάλισης στο ΙΚΑ) και των αμοιβών, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης ή του εργαζομένου: ανά φύλο, ηλικία, περιφέρεια, κλάδο, ανάλογα με τη συνέχεια της απασχόλησης ή όχι στη διάρκεια των εξήμισι ετών, σε εμπορεύσιμους και μη κλάδους, σε μικρές ή μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις, σε ειδικότερες με υψηλό ή χαμηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης, χωριστά για το σύνολο των ασφαλισμένων και για όσους εργάζονταν με σύμβαση πλήρους απασχόλησης. Η Ενότητα 4 αναλύει τις

ανακατατάξεις της κλίμακας αμοιβών, την εξέλιξη της ανισότητας, του δείκτη χαμηλών αμοιβών, καθώς και της κινητικότητας των αμοιβών στη διάρκεια της κρίσης. Η τελευταία ενότητα συνοψίζει τα κυριότερα ευρήματα, καθώς και τη συμβολή της μελέτης στην καλύτερη κατανόηση των πρόσφατων αλλαγών στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα.

02 Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

2.1 Η σχέση κινητικότητας και ανισότητας

Όπως έχει υποστηρίξει ο Atkinson et al. (2013), οι έρευνες που αναλύουν δεδομένα για την κινητικότητα των αμοιβών συμπληρώνουν τις μελέτες που χρησιμοποιούν διαστρωματικά δεδομένα. Αυτό συμβαίνει για τρεις λόγους. Ο πρώτος σχετίζεται με τον σχεδιασμό πολιτικών ιδίως όσον αφορά τις ασφαλιστικές εισφορές και την προστασία των εισοδημάτων. Ο δεύτερος συνδέεται με το γεγονός πως υπάρχει ερευνητικό ενδιαφέρον όχι μόνο για τη διάρθρωση των αμοιβών σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, αλλά και για την εξέλιξή τους στον χρόνο. Ο τρίτος λόγος αφορά τη σχέση μεταξύ ανισότητας και κινητικότητας αμοιβών.

Στη διεθνή επιστημονική βιβλιογραφία, η κινητικότητα των αμοιβών (ή των εισοδημάτων γενικότερα) γίνεται συνήθως αντιληπτή ως διαγενεακή κινητικότητα. Εδώ το βασικό ερώτημα είναι σε ποιον βαθμό οι ευκαιρίες που ανοίγονται σε κάθε πολίτη προσδιορίζονται από την καταγωγή του (το εισόδημα, το μορφωτικό επίπεδο, την κοινωνική τάξη των γονέων του). Σε μια κλειστή κοινωνία, η συσχέτιση μεταξύ του εισοδήματος (ή του μορφωτικού επιπέδου ή της κοινωνικής τάξης) κάθε πολίτη με το εισόδημα (ή το μορφωτικό επίπεδο ή την κοινωνική τάξη) των γονέων του είναι μεγάλη. Όσο μεγαλύτερη είναι αυτή η συσχέτιση τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα ένα παιδί που μεγάλωσε σε οικογένεια χαμηλού εισοδήματος ή χαμηλής μόρφωσης να αποκτήσει υψηλό εισόδημα ή υψηλή μόρφωση και, αντιστοίχως, ένα άλλο παιδί που μεγάλωσε σε οικογένεια υψηλού εισοδήματος ή υψηλής μόρφωσης να βρεθεί τελικά με χαμηλό εισόδημα ή χαμηλή μόρφωση. Όταν το εισόδημα ή η μόρφωση κάθε πολίτη εξαρτώνται από την κοινωνική τάξη από την οποία προέρχεται (δηλαδή όταν ένα πλουσιόπαιδο είναι προορισμένο να πετύχει, όσο μέτριας ευφυΐας και περιορισμένων ικανοτήτων και αν είναι, και όταν ένα φτωχόπαιδο είναι καταδικασμένο να αποτύχει, όσο έξυπνο και εργατικό και αν είναι), η διαγενεακή κινητικότητα είναι μικρή.

Πώς συσχετίζεται η διαγενεακή κινητικότητα με την εισοδηματική ανισότητα; Στο επίπεδο των αντιλήψεων, ο στόχος της μεγαλύτερης ισότητας ευκαιριών έχει προταθεί ως εξίσου σημαντικός –εάν όχι σημαντικότερος– με την επιδίωξη της χαμηλότερης ανισότητας εισοδήματος. Με τη σειρά της, η ισότητα ευκαιριών προϋποθέτει έναν υψηλό βαθμό διαγενεακής κινητικότητας (Friedman, 1962· Shorrocks, 1978· Krugman, 1992· Bourguignon et al., 1991).

Άλλωστε, η πεποίθηση ότι οι κοινωνικοί θεσμοί εγγυώνται σε όλους τη δυνατότητα να πετύχουν αρκεί να εργαστούν σκληρά και να αξιοποιήσουν τα ταλέντα που διαθέτουν και τις ευκαιρίες που θα τους προσφερθούν, ανεξαρτήτως της κοινωνικής κατάγωγής τους και των συνθηκών μέσα στις οποίες γεννήθηκαν και μεγάλωσαν, υπήρξε ιστορικά βασικό συστατικό του «Αμερικανικού Ονείρου». Η προτίμηση στην ισότητα ευκαιριών και στην κοινωνική/διαγενεακή κινητικότητα έχει προταθεί ως βασική ερμηνεία για το γεγονός ότι οι πολίτες των ΗΠΑ επιδεικνύουν μεγαλύτερη ανοχή στις κοινωνικές ανισότητες από ό,τι, για παράδειγμα, οι πολίτες του Καναδά ή των χωρών της Ευρώπης.

Αντίθετα, η συσχέτιση κοινωνικής δικαιοσύνης και ενδογενεακής κινητικότητας, σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, είναι λιγότερο σαφής (Jäntti and Jenkins, 2015). Η εξέλιξη των αμοιβών των ατόμων μέσα στον χρόνο συνήθως εξαρτάται από παράγοντες που σχετίζονται με το μορφωτικό επίπεδο και τις δεξιότητες των εργαζομένων, τη θέση τους στην απασχόληση, τον κλάδο της οικονομίας, τις προοπτικές κάθε επιχείρησης κ.ά. Η αλληλεξάρτηση των παραγόντων αυτών καθορίζει την εξέλιξη της ανισότητας των αμοιβών. Ενώ όμως γίνεται γενικά αποδεκτό ότι ένας υψηλός βαθμός διαγενεακής κινητικότητας είναι επιθυμητός από τη σκοπιά τόσο της κοινωνικής δικαιοσύνης όσο και της οικονομικής αποδοτικότητας, είναι αμφίβολο εάν η έντονη ενδογενεακή κινητικότητα είναι το ίδιο επιθυμητή.

2.2 Εκτιμήσεις της διαγενεακής κινητικότητας στις ΗΠΑ

Πρόσφατα ερευνητικά ευρήματα έχουν ανατρέψει την αντίληψη που υποστηρίζει ότι οι ΗΠΑ είναι χώρα μεγάλων ανισοτήτων αλλά υψηλής κινητικότητας έναντι της Ευρώπης, όπου θεωρείται ότι ισχύει το αντίθετο (Jäntti, 2009· Corak, 2013· Chetty, 2016). Στην πραγματικότητα, η διαγενεακή ανισότητα στις ΗΠΑ συσχετίζεται θετικά με την εισοδηματική ανισότητα: στις χώρες όπου η εισοδηματική ανισότητα είναι μεγάλη, είναι μεγάλη και η διαγενεακή ανισότητα – και το αντίθετο (Corak, 2013). Όπως

γίνεται εύκολα κατανοητό, η διαγενεακή ανισότητα είναι αντιστρόφως ανάλογη με τη διαγενεακή κινητικότητα. Συνεπώς, η συσχέτιση ανάμεσα στη διαγενεακή κινητικότητα και στην εισοδηματική ανισότητα είναι αρνητική.

Ο Feigenbaum (2017) εκτίμησε τη διαγενεακή κινητικότητα των ανδρών που γεννήθηκαν στην πολιτεία της Αϊόβα μεταξύ του 1900 και του 1910 με τη χρήση διαφόρων μέτρων κινητικότητας, όπως οι αμοιβές, η εκπαίδευση, το επάγγελμα κ.ά. Στα ευρήματά του επισημαίνεται ότι η κινητικότητα ήταν μεγαλύτερη εκείνη την περίοδο σε σύγκριση με τις επόμενες δεκαετίες. Συγκεκριμένα, ως προς τις αμοιβές, ο Feigenbaum χρησιμοποιεί μήτρες μεταβάσεων (transition matrices) και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι παρατηρούνταν υψηλότερη κινητικότητα στο παρελθόν. Βασισμένος στο παραπάνω εύρημα, ο Feigenbaum υπολογίζει τη διαγενεακή ελαστικότητα και επισημαίνει ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση των αμοιβών μεταξύ πατέρα και γιου, καθώς υπάρχουν αυξημένες πιθανότητες οι αμοιβές των δύο γενεών να βρίσκονται στο ίδιο πενθημόριο.

Ο Feigenbaum (2015) μελετά την επίδραση της Μεγάλης Ύφεσης στις ΗΠΑ στη διαγενεακή κινητικότητα. Η μελέτη αυτή παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον διότι αφορά μια περίοδο κατά την οποία αυξήθηκε σημαντικά η ανεργία. Το βασικό εύρημα της ανάλυσης του Feigenbaum είναι πως η κινητικότητα επλήγη εξαιτίας της κρίσης. Ειδικά σε περιοχές όπου η ύφεση ήταν μεγαλύτερη, η κινητικότητα ήταν μικρότερη σε σύγκριση με άλλες περιοχές ή πόλεις. Αντιθέτως, η γεωγραφική κινητικότητα αυξήθηκε λόγω της ύφεσης. Ωστόσο, οι νέοι που προέρχονταν από πλουσιότερους γονείς είχαν περισσότερες ευκαιρίες να μετακινηθούν σε πόλεις που επλήγησαν λιγότερο από την ύφεση.

Ο Mazumder (2005) χρησιμοποίησε διοικητικά δεδομένα για τις αμοιβές γονέων και παιδιών στις ΗΠΑ. Η διαγενεακή ελαστικότητα εκτιμήθηκε ίση με 0,6, γεγονός που καταδεικνύει πως η κινητικότητα των αμοιβών μεταξύ των γενεών στις ΗΠΑ είναι χαμηλή.

Στο εύρημα της χαμηλής διαγενεακής κινητικότητας αμοιβών στις ΗΠΑ καταλήγει και ο Corak (2013) αποδίδοντάς το στο γεγονός πως τα παιδιά πλούσιων γονέων έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν υψηλές αμοιβές, αφού είναι καλύτερα εκπαιδευμένα και έχουν ευκολότερη πρόσβαση σε θέσεις εργασίας υψηλής ποιότητας. Επιπλέον, και ο Corak διαπιστώνει την αρνητική σχέση μεταξύ ανισότητας και κινητικότητας.

Οι Chetty et al. (2017) υπολογίζουν τη διαγενεακή κινητικότητα στις ΗΠΑ χρησιμοποιώντας δημογραφικά δεδομένα για παιδιά γεννημένα την περίοδο 1940-1984 και τους γονείς τους. Αρχικά, διαπιστώνουν ότι οι προοπτικές των παιδιών να έχουν

υψηλότερα εισοδήματα από τους γονείς περιορίζονται με το πέρασμα του χρόνου, ενώ παράλληλα η εισοδηματική κινητικότητα έχει μειωθεί σημαντικά. Υποστηρίζουν επίσης πως το παραπάνω εύρημα βασίζεται στην άνιση μεγέθυνση που συντελέστηκε τις τελευταίες δεκαετίες στις ΗΠΑ.

Αναγνωρίζοντας ότι η εισοδηματική κατανομή στις ΗΠΑ είναι από τις πιο άνισες στον κόσμο, ο Jäntti (2008) εστιάζει στη μελέτη της κινητικότητας που αφορά τη φτώχεια και τη διαγενεακή κινητικότητα. Ως προς την κινητικότητα, διαπιστώνεται ότι η εισοδηματική επιμονή στις ΗΠΑ (δηλαδή η μη κινητικότητα) είναι ιδιαίτερα υψηλή σε σύγκριση με άλλες χώρες και για τον περιορισμό της προτείνονται πολιτικές οι οποίες μειώνουν την ανισότητα, διευκολύνουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση, και κατά συνέπεια οδηγούν σε περισσότερες ευκαιρίες.

Οι δυνατότητες αύξησης της οικονομικής κινητικότητας στις ΗΠΑ αναλύονται στη μελέτη του Chetty (2016). Πέραν των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των χωρών, ο Chetty διαπιστώνει πως υπάρχουν πολύ έντονες διακυμάνσεις και μεταξύ πολιτειών στις ΗΠΑ, χρησιμοποιώντας την πιθανότητα ένα άτομο να βρεθεί στο πάνω ένα πέμπτο της εισοδηματικής κατανομής έχοντας γονείς οι οποίοι βρίσκονται στο κάτω ένα πέμπτο. Το συγκεκριμένο μέτρο κινητικότητας μάλιστα το ονομάζει *ανοδική κινητικότητα* (upward mobility). Ο Chetty αποδίδει αυτές τις μεγάλες διακυμάνσεις στα ποσοστά κινητικότητας στο περιβάλλον των ατόμων κατά την παιδική τους ηλικία, όπως επίσης και σε μετακινήσεις των οικογενειών από πολιτείες μικρότερης σε πολιτείες μεγαλύτερης κινητικότητας.

2.3 Συγκριτικές μελέτες της διαγενεακής κινητικότητας

Όπως προκύπτει από τις έρευνες των Corak (2013), Chetty (2016) και άλλων, η πιθανότητα ένα παιδί του οποίου οι γονείς ανήκαν στο 1ο πεντημόριο εισοδήματος (δηλ. στο φτωχότερο 20% του πληθυσμού) να φτάσει ως ενήλικας στο 5ο πεντημόριο εισοδήματος (δηλ. στο πλουσιότερο 20% του πληθυσμού) στις ΗΠΑ δεν υπερβαίνει το 7,5%. Το αντίστοιχο ποσοστό στη Βρετανία είναι 9%, στη Δανία 11,7%, στη Σουηδία 12% και στον Καναδά 13,5%. (Όπως είναι προφανές, σε μια χώρα με απόλυτη ισότητα ευκαιριών η πιθανότητα ανόδου από το φτωχότερο 20% στο πλουσιότερο 20% της κατανομής εισοδήματος θα ήταν 20%.)

Ο Fields (2010) μελετά τη σχέση μεταξύ κινητικότητας και ανισότητας στις ΗΠΑ και στη Γαλλία. Καταλήγει μάλιστα στο συμπέρασμα πως η εισοδηματική κινητικότητα

συνέβαλε στη μείωση των ανισοτήτων στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1970, αλλά όχι και τις επόμενες δεκαετίες. Αντίθετα, στη Γαλλία η εισοδηματική κινητικότητα μείωσε τις ανισότητες από τα τέλη της δεκαετίας του 1960.

Οι Forster et al. (2011) υποστηρίζουν ότι η διαγενεακή κινητικότητα των αμοιβών είναι χαμηλή σε χώρες με υψηλή ανισότητα, όπως η Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ, επιβεβαιώνοντας τα παραπάνω αποτελέσματα. Αντίθετα, στις σκανδιναβικές χώρες, όπου το εισόδημα κατανέμεται λιγότερο άνισα, η διαγενεακή κινητικότητα των αμοιβών είναι υψηλή. Ο Baily (2016) μάλιστα αναφέρει τις σκανδιναβικές χώρες ως πρότυπο μείωσης των ανισοτήτων και προώθησης της διαγενεακής κινητικότητας.

Οι Landersø and Heckman (2017) εξετάζουν τη σχέση μεταξύ εισοδηματικής κινητικότητας και ανισοτήτων, συγκρίνοντας τις περιπτώσεις των ΗΠΑ και της Δανίας. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι σκανδιναβικές χώρες χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα κινητικότητας και χαμηλή εισοδηματική ανισότητα. Ωστόσο, οι συγγραφείς της έρευνας διαπιστώνουν ότι οι διαφορές μεταξύ ΗΠΑ και Δανίας οφείλονται στη συμπύεση της κατανομής αμοιβών και στην προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος της Δανίας, αλλά και στις υψηλές αποδόσεις της εκπαίδευσης στις ΗΠΑ, όπου η πρόσβαση όμως δεν είναι ίση για όλους.

Οι Neidhöfer and Stockhausen (2018) επίσης μελετούν τη διαγενεακή κινητικότητα με τη χρήση δεδομένων ερευνών νοικοκυριού. Η ανάλυσή τους εστιάζει στις ΗΠΑ, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γερμανία. Οι ερευνητές επιβεβαιώνουν τη σημαντική διαφοροποίηση που υπάρχει στη σχέση μεταξύ κινητικότητας και «επιμονής» της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης. Μια σημαντική συνεισφορά αυτής της έρευνας είναι η εισαγωγή πολλών γενεών στην ανάλυση. Συγκεκριμένα, μελετάται η επίδραση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των παππούδων σε αυτή των εγγονών. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, η σχέση διαφέρει μεταξύ χωρών αλλά και μεταξύ ανδρών και γυναικών. Κατά συνέπεια, οι συγγραφείς συμπεραίνουν πως δεν υπάρχει ένας «παγκόσμιος» νόμος για την κοινωνική κινητικότητα.

Οι Serafino and Tonkin (2014) εξετάζουν την επίδραση διαφόρων παραγόντων της παιδικής ηλικίας των ατόμων, όπως το εκπαιδευτικό επίπεδο και η κατάσταση απασχόλησης των γονέων τους, στη φτώχεια και την υλική στέρψη στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα πως η μεταφορά μειονεκτημάτων από γενιά σε γενιά έχει διαφορετικές επιδράσεις για κάθε χώρα. Ωστόσο, το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων εκτιμάται ότι έχει τη μεγαλύτερη επίδραση στην πιθανότητα χαμηλής εκπαιδευτικής επίδοσης των παιδιών. Η επίδραση αυτή είναι μεγαλύτερη στη νότια Ευρώπη και στις χώρες της Βαλτικής. Επιπλέον, το μορφωτικό επίπεδο των ίδιων ατόμων έχει τη μεγαλύτερη επίδραση στην πιθανότητα

να βρεθούν σε μειονεκτική εισοδηματικά θέση στο μέλλον. Οι παραπάνω παράγοντες φαίνεται επίσης ότι επιδρούν στην κινητικότητα των ατόμων και στις ευκαιρίες που έχουν αυτά να λάβουν μεγαλύτερες αμοιβές στο μέλλον.

Οι Raitano and Vona (2015) μελετούν τη σχέση του επαγγέλματος των γονέων με τις αμοιβές των παιδιών σε οκτώ ευρωπαϊκές χώρες με τη χρήση δεδομένων από την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης (EU-SILC). Οι συγγραφείς διατυπώνουν το επιχείρημα πως οι διαφορές που υπάρχουν στην ανισότητα μεταξύ των χωρών μπορούν –ως έναν βαθμό– να εξηγηθούν από τη σχέση του επαγγέλματος των γονέων με το εισόδημα των παιδιών τους. Η σχέση αυτή φαίνεται να είναι ιδιαίτερα αδύναμη στις σκανδιναβικές χώρες και στη Γερμανία, και μάλιστα εκτιμάται ότι μετριάζεται από πολιτικές που σχετίζονται με την εκπαίδευση και τα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Σε αυτές τις χώρες, η κινητικότητα είναι μεγαλύτερη οδηγώντας σε λιγότερο άνιση εισοδηματική κατανομή. Αντίθετα, στο Ηνωμένο Βασίλειο ή στις χώρες της νότιας Ευρώπης παρατηρούνται τα αντίθετα αποτελέσματα, που εξηγούν τις διαφορές μεταξύ των χωρών της Ευρώπης ως προς την ανισότητα.

Σημαντικές διαφορές για την κοινωνική κινητικότητα εντός της Μεγάλης Βρετανίας εντοπίζει και έρευνα για την κοινωνική κινητικότητα (Social Mobility Commission, 2017). Συγκεκριμένα, διαπιστώνει ότι υπάρχουν διαφορές στην κινητικότητα μεταξύ της περιοχής του Λονδίνου και της υπόλοιπης χώρας. Μάλιστα, σύμφωνα με τα ευρήματα της ανάλυσης, η μειωμένη κινητικότητα προκύπτει από σημαντικές διαφορές μεταξύ περιοχών στην εκπαίδευση και στις επιδόσεις των μαθητών.

Η διαγενεακή κινητικότητα για τους μετανάστες και τα παιδιά τους μελετάται σε έρευνα του OECD (2018a) για μια σειρά χώρες (Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, Σουηδία, ΗΠΑ και Καναδάς). Όπως διατυπώνεται στην έρευνα, το υπόβαθρο των μεταναστών σε αυτές τις χώρες είναι πολύ διαφορετικό, με αποτέλεσμα τα παιδιά τους να μην έχουν τις ίδιες πιθανότητες για μετάβαση σε υψηλότερα τμήματα της κατανομής. Επίσης, ένα εύρημα της έρευνας –κοινό για όλες τις χώρες που μελετώνται– είναι πως τα παιδιά μεταναστών που γεννήθηκαν στη χώρα διαμονής έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες κινητικότητας σε σχέση με παιδιά που δεν γεννήθηκαν στη χώρα διαμονής.

Άλλη έρευνα του OECD (2018b) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η οικονομική κατάσταση, η κατάσταση της υγείας και το επάγγελμα των γονέων σχετίζονται σημαντικά με τις πιθανότητες κινητικότητας των παιδιών. Η κακή οικονομική κατάσταση ή η κακή υγεία των γονέων αυξάνει την πιθανότητα κακής υγείας των παιδιών. Το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο των παιδιών συχνά σχετίζεται με το αντίστοιχο εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων, ενώ είναι πολύ πιο σπάνιο οι γονείς να έχουν χαμηλό επίπεδο

εκπαίδευσης και τα παιδιά τους υψηλό. Τα παραπάνω οδηγούν στο συμπέρασμα πως οι ευκαιρίες των παιδιών από οικογένειες που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση είναι σημαντικά μειωμένες σε σύγκριση με πιο εύρωστες οικονομικά οικογένειες. Επιπλέον, η έρευνα επιβεβαιώνει την αρνητική σχέση μεταξύ ανισότητας και κινητικότητας. Παρ' όλα αυτά, τα πρότυπα κινητικότητας μεταξύ των χωρών που καλύπτει η έρευνα διαφέρουν σημαντικά ακόμα και εντός της ίδιας χώρας. Κατά συνέπεια, η έρευνα προτείνει τον σχεδιασμό πολιτικών που θα διαμορφώνουν ίσες ευκαιρίες, θα μειώνουν τις συνέπειες από τη διακύμανση των εισοδημάτων από οικονομικά γεγονότα και θα προσφέρουν επαρκή κοινωνική προστασία.

2.4 Μελέτες της ενδογενεακής κινητικότητας

Πέραν της διαγενεακής της διάστασης, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στη διεθνή βιβλιογραφία έχει επίσης μελετηθεί η ενδογενεακή κινητικότητα, η οποία αφορά μετακινήσεις των ίδιων ατόμων επί της εισοδηματικής κατανομής.

Για παράδειγμα, οι Prieto-Rodrigues et al. (2010) μελετούν τη συσχέτιση της ενδογενεακής κινητικότητας και της ανισότητας σε επίπεδο περιφερειών της ΕΕ χρησιμοποιώντας δεδομένα τύπου panel του Ευρωπαϊκού Πάνελ Νοικοκυριών (ECHP) για την περίοδο 1994–2001. Οι συγγραφείς καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η σχέση εισοδηματικής κινητικότητας και ανισότητας είναι αρνητική: όσο αυξάνεται η πρώτη τόσο μειώνεται η δεύτερη.

Το παραπάνω αποτέλεσμα επιβεβαιώνεται και από τους Shariff et al. (2016), οι οποίοι πραγματοποιούν συγκρίσεις μεταξύ χωρών. Επιπλέον, οι συγγραφείς διατυπώνουν την υπόθεση ότι οι προοπτικές μεγαλύτερης κινητικότητας σε μια χώρα αυξάνουν τις κοινωνικές αντοχές στην ανισότητα, αφού υπάρχει η δυνατότητα για αύξηση των εισοδημάτων και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου. Παράλληλα, οι προοπτικές για μεγαλύτερη κινητικότητα μειώνουν τη ζήτηση για αναδιανομή (Fong, 2006).

Η ενδογενεακή εισοδηματική κινητικότητα συνδέεται και με συμβάντα που αφορούν την αγορά εργασίας, όπως μελετά σε πρόσφατη έρευνα το Eurofound (2017). Στην έρευνα αυτή μελετάται η επίδραση των εξελίξεων στις αγορές εργασίας έξι χωρών της ΕΕ στην κινητικότητα μεταξύ καταστάσεων απασχόλησης ή επαγγελματιών (Γαλλία, Ιταλία, Πολωνία, Ισπανία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) κατά τη διάρκεια της κρίσης. Στα ευρήματα της έρευνας επιβεβαιώνεται πως σε χώρες με χαμηλή ανισότητα αμοιβών, όπως η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, η κινητικότητα είναι υψηλότερη τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της κρίσης. Αντιθέτως, σε άλλες χώρες όπου

η ανισότητα είναι μεγαλύτερη, η κινητικότητα είναι μειωμένη, γεγονός που οδηγεί σε μεγαλύτερες αρνητικές επιδράσεις στην αγορά εργασίας σε συνολικό επίπεδο. Η έρευνα, συνεπώς, καταλήγει στο συμπέρασμα πως ένα επίπεδο κινητικότητας είναι επιθυμητό για όλες τις αγορές εργασίας της ΕΕ, χωρίς όμως αυτό να μπορεί να προσδιοριστεί εύκολα και με ακρίβεια.

Η σχετική βιβλιογραφία είναι ιδιαίτερα πλούσια και όσον αφορά τις επιδράσεις διαφόρων παραγόντων, όπως το φύλο, η εκπαίδευση, ο τόπος διαμονής κ.ά., στην κινητικότητα μεταξύ απασχόλησης και ανεργίας (βλ. Arulampalam et al., 2000) ή μεταξύ φτώχειας και μη (βλ. Carpellari and Jenkins, 2004).

Μια διαφορετική εκδοχή για την κινητικότητα των ατόμων πραγματοποιούν οι Andriopoulou and Tsakloglou (2015), οι οποίοι αναλύουν τις μεταβάσεις από και προς τη φτώχεια χρησιμοποιώντας δεδομένα του Ευρωπαϊκού Πάanel Νοικοκυριών (ECHP) για την περίοδο 1994-2001 και της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης (EU-SILC) για την περίοδο 2005-2008. Στην έρευνά τους λαμβάνουν υπόψη δημογραφικά και οικονομικά γεγονότα, τα οποία δυνητικά λειτουργούν ως προσδιοριστικοί παράγοντες εισόδου ή εξόδου από τη φτώχεια. Στα ευρήματά τους αναφέρουν ότι η επίδραση των οικονομικών γεγονότων, όπως η απώλεια ή η εύρεση εργασίας, διαφοροποιείται σημαντικά ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ, αλλά στις περισσότερες χώρες η εύρεση εργασίας παίζει σημαντικό ρόλο στην έξοδο από τη φτώχεια.

2.5 Μελέτες για την κινητικότητα στην Ελλάδα

Η εισοδηματική και μισθολογική κινητικότητα στην περίπτωση της Ελλάδας έχει μελετηθεί ελάχιστα. Η πρόσφατη και πρωτόγνωρη οικονομική κρίση που βίωσε η χώρα από το 2010 μαζί με τα διαρθρωτικά μέτρα που υιοθετήθηκαν την ίδια χρονική περίοδο οδήγησαν σε δραματικές κοινωνικές αλλαγές. Μια από αυτές ήταν η σημαντική μείωση των εισοδημάτων των νοικοκυριών, η οποία ξεπέρασε το 40% (Andriopoulou et al., 2018) και η άνευ προηγουμένου –για τα δεδομένα της ΕΕ– αύξηση της ανεργίας, η οποία ξεπέρασε το 27%. Κατά συνέπεια, κατά τη διάρκεια της κρίσης, τα νοικοκυριά βίωσαν αναπόφευκτα σημαντικές μεταβάσεις στην εισοδηματική κατανομή, ενώ όσοι παρέμειναν απασχολούμενοι αυτή τη χρονική περίοδο είναι πολύ πιθανό να απώλεσαν σημαντικό μέρος του μισθού τους μετακινούμενοι σε χαμηλότερα τμήματα της κατανομής αμοιβών. Όπως επισημαίνουν μάλιστα οι Andriopoulou et al. (2018), η μείωση των αμοιβών και της απασχόλησης επέφερε σημαντικές συνέπειες στις συνθήκες διαβίωσης των απασχολούμενων αλλά και όσων έμειναν άνεργοι. Οι συνέπειες αυτές είναι ακόμα μεγαλύτερες αν οι απασχολούμενοι και οι άνεργοι συγκριθούν με άλλες

κοινωνικές ομάδες που βίωσαν μικρότερες συγκριτικά μειώσεις του εισοδήματός τους, όπως οι συνταξιούχοι.

Οι Κοσμά κ.ά. (2017) χρησιμοποιούν δεδομένα της έρευνας πεδίου του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών της περιόδου 2014-2015 για τη μισθολογική πολιτική των επιχειρήσεων και διαπιστώνουν πως η μεγαλύτερη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας παρατηρείται την περίοδο 2010-2013 και εξαιτίας αυτής η πλειονότητα των επιχειρήσεων κλήθηκε να προσαρμόσει τα επίπεδα απασχόλησης και μισθών. Μάλιστα, οι συγγραφείς επισημαίνουν πως οι μεταρρυθμίσεις που υιοθετήθηκαν στην αγορά εργασίας κατά την ίδια περίοδο (αποκέντρωση συλλογικών διαπραγματεύσεων, αναστολή επέκτασης κλαδικών και ομοιοεπαγγελματικών συμβάσεων) επιτάχυναν την προσαρμογή αυτή. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το 68% των επιχειρήσεων προέβη σε μείωση των δαπανών προσωπικού. Ως προς την προσαρμογή της απασχόλησης, το 32% μείωσε τις ώρες εργασίας, ενώ το 33% προέβη σε απολύσεις, οι οποίες κατά κύριο λόγο ήταν ατομικές. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας καταδεικνύουν το γεγονός πως οι μεταβολές των εισοδημάτων και των αμοιβών κατά τη διάρκεια της κρίσης ήταν πρωτόγνωρες και ως προς το μέγεθός τους και ως προς το χρονικό διάστημα στο οποίο συνέβησαν. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται η μετατόπιση της κατανομής αμοιβών προς χαμηλότερες αμοιβές, δίχως όμως να αναλύονται οι μετακινήσεις σε ατομικό επίπεδο.

Τη δραματική μείωση των αμοιβών αντικατοπτρίζουν και τα συνολικά στατιστικά στοιχεία του ΙΚΑ για την περίοδο 2009-2014, τα οποία προκύπτουν από τις Αναλυτικές Περιοδικές Δηλώσεις (ΑΠΔ) που υποβάλλουν οι επιχειρήσεις. Παρά την ανάκαμψη της απασχόλησης, οι αποδοχές των εργαζομένων μειώνονται, γεγονός που οδηγεί στη μείωση των εσόδων των ασφαλιστικών ταμείων. Το εύρημα αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα πως η ανάκαμψη της απασχόλησης οφείλεται κατά κύριο λόγο σε αντικατάσταση εργαζομένων υψηλού κόστους με εργαζομένους χαμηλότερου κόστους. Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώνεται η ύπαρξη ενός μοτίβου χαμηλότερων αποδοχών με προτίμηση στους νέους, οι οποίοι συνήθως χαρακτηρίζονται από χαμηλότερο μισθολογικό κόστος.

Ωστόσο, όπως επισημάνθηκε παραπάνω, καμία από τις παραπάνω έρευνες δεν μελετά τη μεταβολή των αμοιβών με τη χρήση μικροοικονομικών δεδομένων, δηλαδή σε επίπεδο ατόμου, παρά μόνο σε επίπεδο νοικοκυριού (βλ. Andriopoulou et al., 2018). Επιπλέον, εφόσον δεν γίνεται χρήση δεδομένων τύπου πάνελ, δηλαδή δεν παρατηρείται το ίδιο άτομο μέσα σε μια χρονική περίοδο, είναι αδύνατο να μελετηθεί η κινητικότητα των ατόμων στην κατανομή των αμοιβών.

Στην επόμενη ενότητα αναλύουμε τα δεδομένα πάνελ του ΙΚΑ για τις μεταβολές της απασχόλησης (για την ακρίβεια, της ασφάλισης στο ΙΚΑ) και της κατανομής αμοιβών των μισθωτών την περίοδο 2008-2014.

03 Μεταβολές της απασχόλησης και των αμοιβών

3.1 Η βάση δεδομένων

Η μελέτη μας αναλύει τις μεταβολές της κατανομής αμοιβών των μισθωτών στα χρόνια της κρίσης, αξιοποιώντας ένα μεγάλο δείγμα δεδομένων από το πληροφοριακό σύστημα του ΙΚΑ.

Τα αντίστοιχα δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ), που συνήθως χρησιμοποιούνται σε μελέτες της κατανομής αμοιβών, υστερούν σε δύο σημεία:

- ▶ δεν καταγράφουν τις αμοιβές (αναφέρουν απλώς το μισθολογικό κλιμάκιο στο οποίο ανήκει κάθε εργαζόμενος), και
- ▶ δεν παρακολουθούν τον ίδιο εργαζόμενο για διάστημα πέραν των 6 τριμήνων.

Αντίθετα, τα στοιχεία του ΙΚΑ, παρ' ότι ελλιπή ως προς ορισμένα χαρακτηριστικά (π.χ. το μορφωτικό επίπεδο κάθε μισθωτού), υπερτερούν ως προς τα δύο παραπάνω σημεία. Συγκεκριμένα:

- ▶ καταγράφουν με απόλυτη ακρίβεια τις αμοιβές, κάνοντας διάκριση μεταξύ τακτικών και μη αποδοχών, και
- ▶ παρακολουθούν τους ίδιους μισθωτούς σε διάστημα 6 ετών (Μάιος 2008-Μάιος 2014).

Επιπλέον, το μέγεθος του δείγματος (το οποίο καλύπτει το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ, δηλ. περίπου 1.670.000 παρατηρήσεις κατά μέσο όρο στην περίοδο που εξετάζουμε) καθιστά αυτή τη βάση δεδομένων μοναδική.

Περισσότερες πληροφορίες για τα δεδομένα του ΙΚΑ παρέχονται στο Παράρτημα 1.

3.2 Η εξέλιξη της απασχόλησης

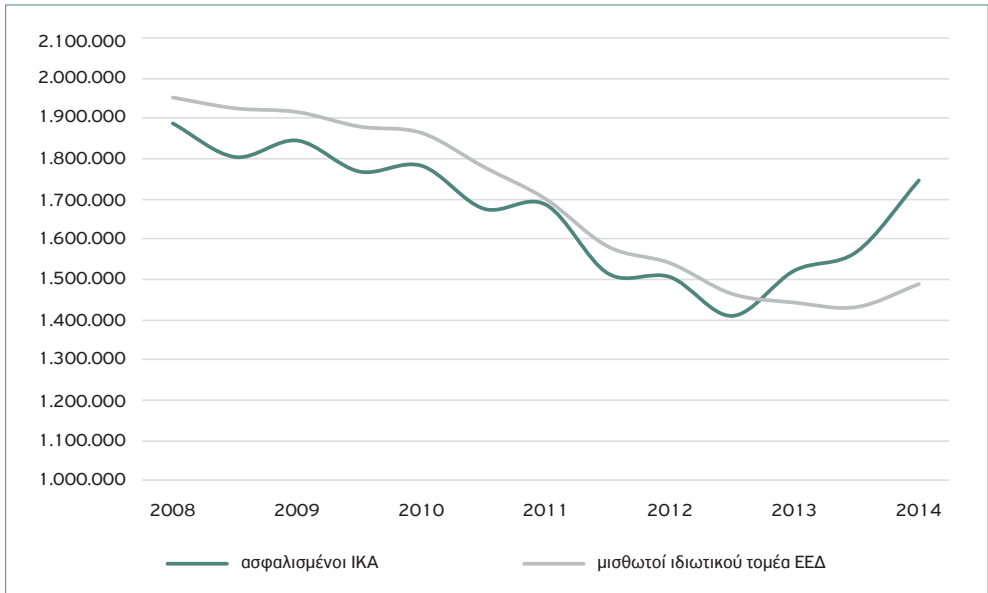
Σύμφωνα με τα δεδομένα της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ, τον Μάιο του 2008 η ανεργία έφτασε στο χαμηλότερο σημείο της περιόδου πριν από την κρίση (335.600 άτομα, 6,7% του εργατικού δυναμικού). Αντιστοίχως, η απασχόληση κορυφώθηκε σε 4.658.000 άτομα. Τον Μάιο του 2014 η ανεργία είχε σκαρφαλώσει στο 27,1% (1.307.000 άτομα), ενώ η απασχόληση είχε υποστεί καθίζηση: σε έξι χρόνια χάθηκαν 1.138.000 θέσεις εργασίας, αριθμός που αντιστοιχεί σε μείωση των εργαζομένων κατά 24,4%. (Σημειώνεται ότι το 2014 η αγορά εργασίας είχε ανακάμψει ελαφρώς. Το χαμηλότερο σημείο για την απασχόληση και το υψηλότερο για την ανεργία σημειώθηκε το δ' τρίμηνο του 2012.)

Η ανάλυση των μικροδεδομένων της ΕΕΔ δείχνει ότι η εξέλιξη του αριθμού των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα ήταν αντίστοιχη με αυτή του συνόλου των εργαζομένων (το οποίο φυσικά περιλαμβάνει επίσης μισθωτούς του δημόσιου τομέα, αυτοαπασχολούμενους, καθώς και αγρότες). Συγκεκριμένα, μεταξύ του β' τριμήνου του 2008 και του αντίστοιχου τριμήνου του 2014 ο αριθμός των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα συρρικνώθηκε κατά 23,8% (από 1.953.700 σε 1.488.900).

Όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.1, η εξέλιξη του αριθμού των ασφαλισμένων ΙΚΑ ήταν αρκετά διαφορετική: μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 το σχετικό μέγεθος μειώθηκε κατά μόλις 7,5% (από 1.888.400 σε 1.746.600). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου που εξετάζουμε προστέθηκαν διάφορες κατηγορίες μισθωτών του ιδιωτικού τομέα, καθώς τα αντίστοιχα ταμεία εντάχθηκαν στο ΙΚΑ. Επίσης, από το 2011 το ΙΚΑ ασφαλίζει, εκτός από τους μισθωτούς του Δημοσίου με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, και όσους δημόσιους υπαλλήλους προσλαμβάνονται για πρώτη φορά. (Το τελευταίο αύξησε το μέγεθος του δείγματος μεταξύ Νοεμβρίου του 2010 και Μαΐου του 2011 κατά περίπου 37.000 άτομα.)

Ποιες κατηγορίες εργαζομένων τα πήγαν καλύτερα (ή χειρότερα) από τον μέσο όρο;

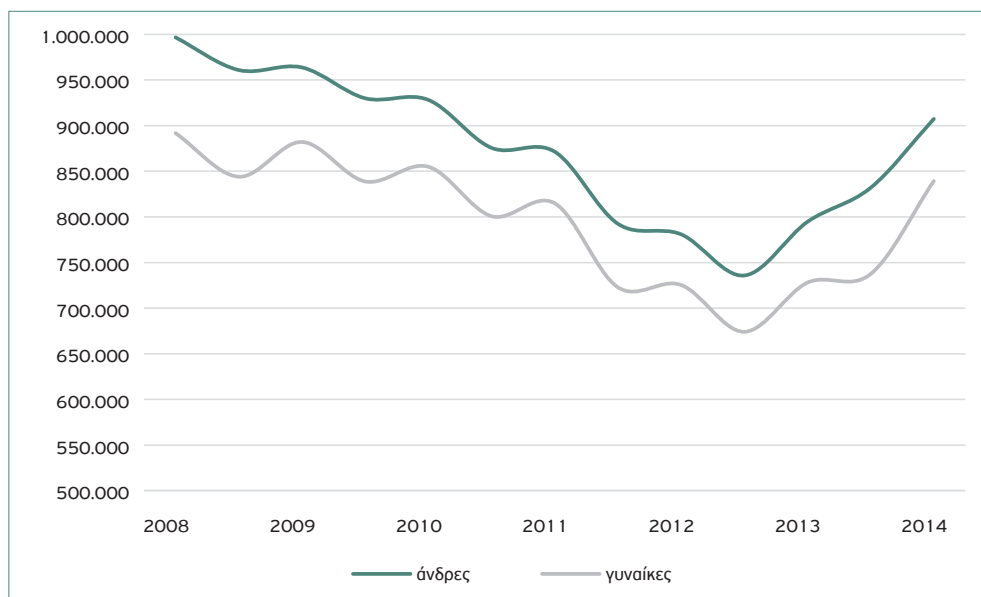
Διάγραμμα 3.1: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ και μισθωτοί ιδιωτικού τομέα (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ και ΕΕΔ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Τα στοιχεία του ΙΚΑ αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους. Τα στοιχεία της ΕΕΔ αφορούν τους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα το β΄ και το δ΄ τρίμηνο κάθε έτους.

Διάγραμμα 3.2: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανά φύλο (2008-2014)

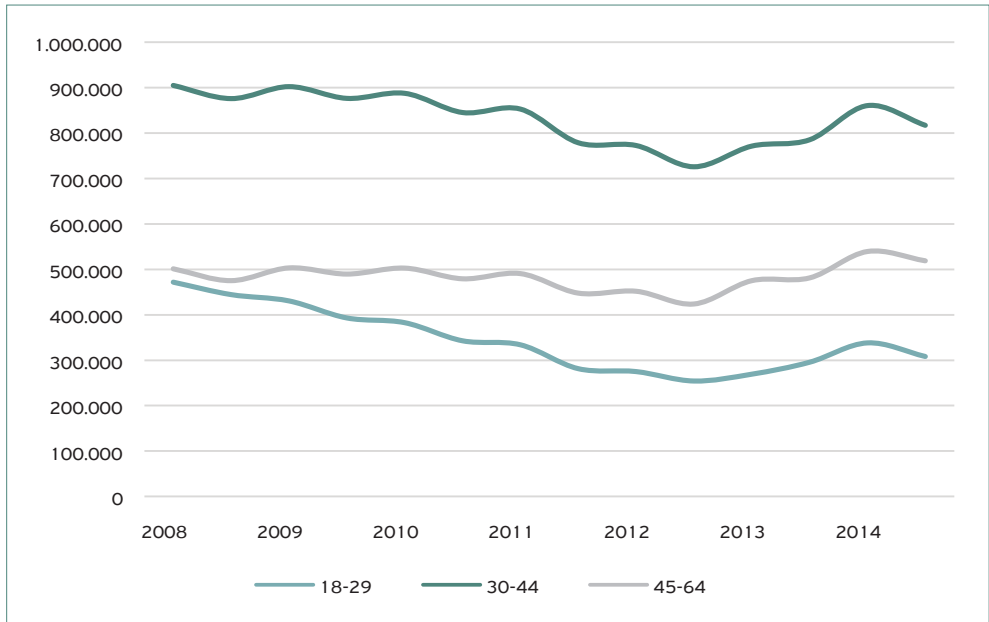
Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους.

Κατ' αρχάς, όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.2, η μείωση της απασχόλησης υπήρξε μεγαλύτερη για τους άνδρες (-9% μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014) παρά για τις γυναίκες (-5,9%), αφού ως γνωστόν η οικονομική ύφεση έπληξε περισσότερο κλάδους της οικονομίας που ανδροκρατούνται (π.χ. οικοδομή και κατασκευές).

Όσον αφορά την ηλικία, όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.3, ο αριθμός ασφαλισμένων ΙΚΑ μειώθηκε περισσότερο στις μικρότερες ηλικίες (18-29 ετών: -28,3% ανάμεσα στον Μάιο του 2008 και στον Μάιο του 2014). Αντίθετα, στην ηλικιακή ομάδα 30-44 ετών μειώθηκε λιγότερο (-4,9%), ενώ στην ομάδα 45-64 ετών αυξήθηκε (+7,6%).

Διάγραμμα 3.3: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανά ηλικία (2008-2014)

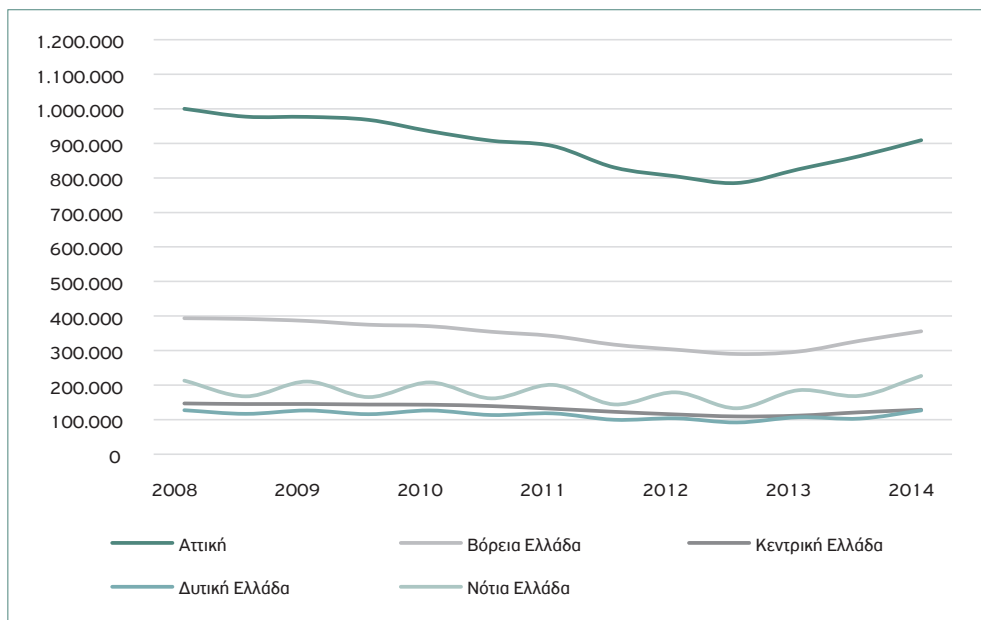

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους. Δεν συμπεριλαμβάνεται στο διάγραμμα η εξέλιξη του αριθμού ασφαλισμένων ΙΚΑ στις πολύ μικρές ηλικίες (έως 17 ετών), ο οποίος μειώθηκε από 1.114 άτομα τον Μάιο του 2008 σε 245 τον Μάιο του 2014, και στις πολύ μεγάλες ηλικίες (άνω των 65 ετών), ο οποίος μειώθηκε από 9.800 σε 8.800 άτομα.

Το Διάγραμμα 3.4 δείχνει ότι οι επιπτώσεις της κρίσης παρουσίασαν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά γεωγραφική περιφέρεια. Στην Αττική, όπου εργάζεται η πλειονότητα των ασφαλισμένων ΙΚΑ (περίπου το 54% κατά μέσο όρο στην περίοδο που εξετάζουμε), ο αριθμός τους μειώθηκε σημαντικά από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2012, και μετά ανέκαμψε κάπως, καλύπτοντας όμως μέρος μόνο των απωλειών (-9,1% συγκρίνοντας τον Μάιο του 2008 με τον Μάιο του 2014). Κάτι παρόμοιο συνέβη και στη Βόρεια Ελλάδα (Μακεδονία, Θράκη, Νησιά Βορείου Αιγαίου: -9,6%) και ακόμη περισσότερο στην Κεντρική Ελλάδα (Στερεά Ελλάδα και Θεσσαλία: -12,4%). Η απασχόληση στις τουριστικές περιοχές παρουσιάζει μεγαλύτερη εποχικότητα, γεγονός που εξηγεί τις διακυμάνσεις της καμπύλης που αντιστοιχεί στη Δυτική Ελλάδα (Ήπειρο, Ιόνια Νησιά, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας), όπου ο αριθμός ασφαλισμένων ΙΚΑ έμεινε περίπου σταθερός μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 (-0,4%), καθώς και στη Νότια Ελλάδα (Πελοπόννησο, Κρήτη, Νησιά Νοτίου Αιγαίου), όπου αυξήθηκε (+6,4%).

Διάγραμμα 3.4: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανά γεωγραφική περιφέρεια (2008-2014)

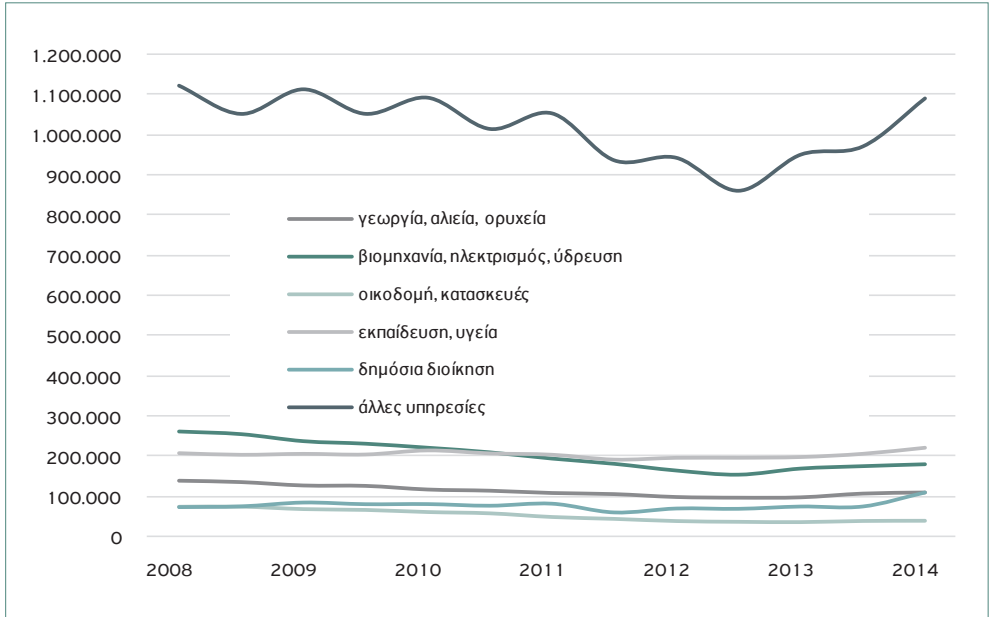

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους. Οι διάφορες περιφέρειες έχουν ομαδοποιηθεί ως εξής: Η «Βόρεια Ελλάδα» περιλαμβάνει τη Μακεδονία (Κεντρική, Δυτική και Ανατολική), τη Θράκη και τα Νησιά Βορείου Αιγαίου. Η «Κεντρική Ελλάδα» περιλαμβάνει τη Στερεά Ελλάδα και τη Θεσσαλία. Η «Δυτική Ελλάδα» περιλαμβάνει την Ήπειρο, τα Ιόνια Νησιά και την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Η «Νότια Ελλάδα» περιλαμβάνει την Πελοπόννησο, την Κρήτη και τα Νησιά Νοτίου Αιγαίου.

Όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.5, η μεταβολή του αριθμού ασφαλισμένων ΙΚΑ ήταν επίσης αρκετά διαφοροποιημένη ανά κλάδο της οικονομίας. Μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 το σχετικό μέγεθος υποχώρησε κατά 47,3% στον κλάδο της οικονομίας και των κατασκευών, κατά 31,2% στον κλάδο της βιομηχανίας, του ηλεκτρισμού και της ύδρευσης, και κατά 21,2% στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, αλιεία, ορυχεία). Αντίθετα, στις (ιδιωτικές) υπηρεσίες, όπου εργάζεται η πλειονότητα των ασφαλισμένων ΙΚΑ (περίπου το 61% κατά μέσο όρο στην περίοδο που εξετάζουμε), ο αριθμός τους μειώθηκε κατά μόλις 2,8% μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014. Στο άλλο άκρο, ο αριθμός ασφαλισμένων στην εκπαίδευση και στην υγεία αυξήθηκε κατά 6,5%, και στη δημόσια διοίκηση κατά 50,1%, εξέλιξη που σε κάποιο βαθμό οφείλεται σε ανακατατάξεις στην ασφάλιση παρά στην απασχόληση αυτή καθαυτή. (Υπενθυμίζεται ότι από το 2011, εκτός από τους μισθωτούς του Δημοσίου με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, το ΙΚΑ ασφαλίσει επίσης τους δημόσιους υπαλλήλους που προσλαμβάνονται για πρώτη φορά.)

Διάγραμμα 3.5: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (2008-2014)

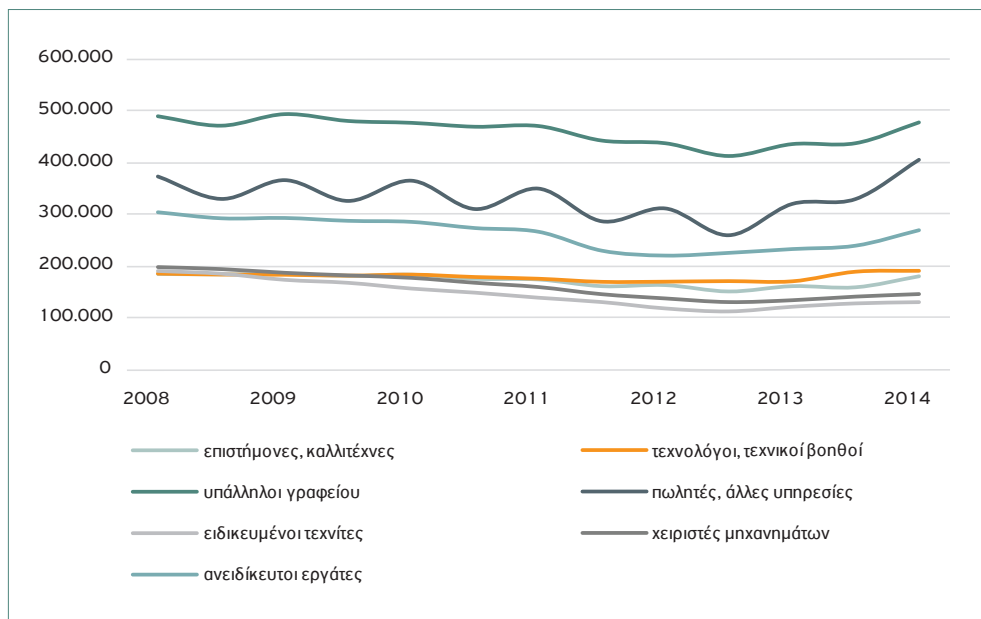

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους.

Όσον αφορά την εξέλιξη της ασφάλισης ανά επάγγελμα, το Διάγραμμα 3.6 δείχνει ότι στη σχετικά πολυπληθέστερη κατηγορία («υπάλληλοι γραφείου») ο αριθμός ασφαλισμένων ΙΚΑ μειώθηκε λιγότερο (-2,6%) μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014, ενώ στη δεύτερη πολυπληθέστερη κατηγορία («απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές») αυξήθηκε (+8,7%). Αντίθετα, ο αριθμός των ανειδίκευτων εργατών και χειρωνακτών υποχώρησε κατά 12%, των χειριστών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και μηχανημάτων κατά 28%, ενώ των ειδικευμένων τεχνιτών κατά 33,6%. Τέλος, στην κατηγορία «επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα» η ασφάλιση στο ΙΚΑ μειώθηκε κατά -2,9%, ενώ στην κατηγορία «τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί» αυξήθηκε κατά 2,6%.

Διάγραμμα 3.6: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανά επάγγελμα (2008-2014)

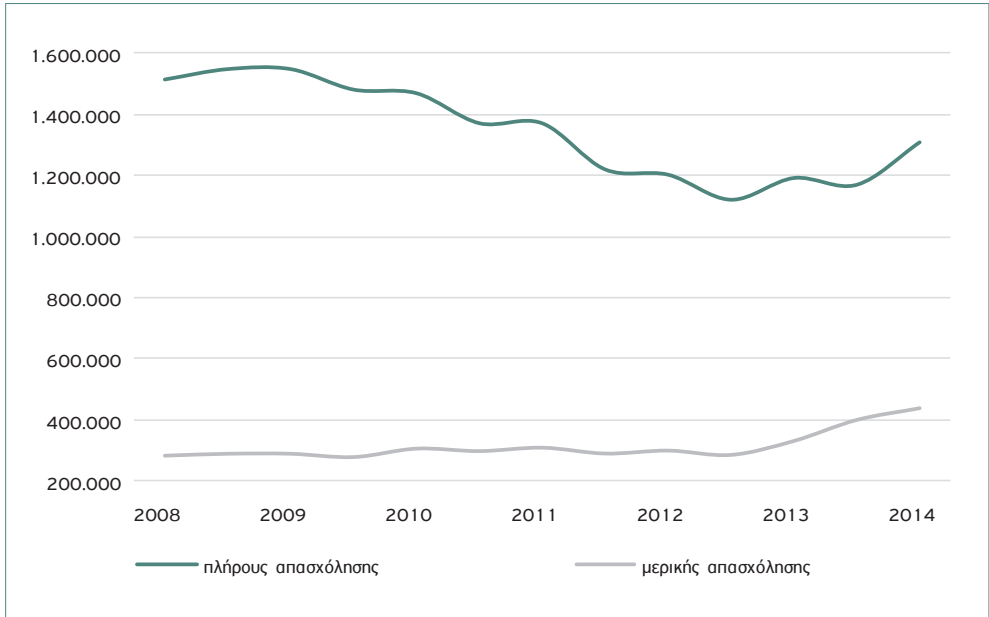

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους. Έχουν παραληφθεί τρεις ομάδες επαγγελματιών με μικρό αριθμό ασφαλισμένων ΙΚΑ: διοικητικά και διευθυντικά στελέχη (11.500 άτομα κατά μέσο όρο την περίοδο Μάιος 2008-Μάιος 2014), ειδικοευμένοι γεωργοί και κτηνοτρόφοι (8.500 άτομα), και στελέχη των ενόπλων δυνάμεων (1.800 άτομα μόνο τον Μάιο του 2008).

Το Διάγραμμα 3.7 επιβεβαιώνει την αύξηση του ειδικού βάρους της μερικής απασχόλησης, που γίνεται ιδιαίτερα αισθητή μετά τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας του 2012. Ανάμεσα στον Μάιο του 2008 και στον Μάιο του 2014 ο αριθμός των ασφαλισμένων ΙΚΑ που εργάζονται με σύμβαση μερικής απασχόλησης αυξήθηκε θεαματικά (+54,8%), ενώ εκείνων με σύμβαση πλήρους απασχόλησης μειώθηκε αισθητά (-13,6%). Στην αρχή της περιόδου που εξετάζουμε οι ασφαλισμένοι μερικής απασχόλησης αναλογούσαν σε 15,8% του συνόλου, ενώ στο τέλος της περιόδου η αναλογία τους είχε φτάσει το 26,4%.

Διάγραμμα 3.7: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ πλήρους ή μερικής απασχόλησης (2008-2014)

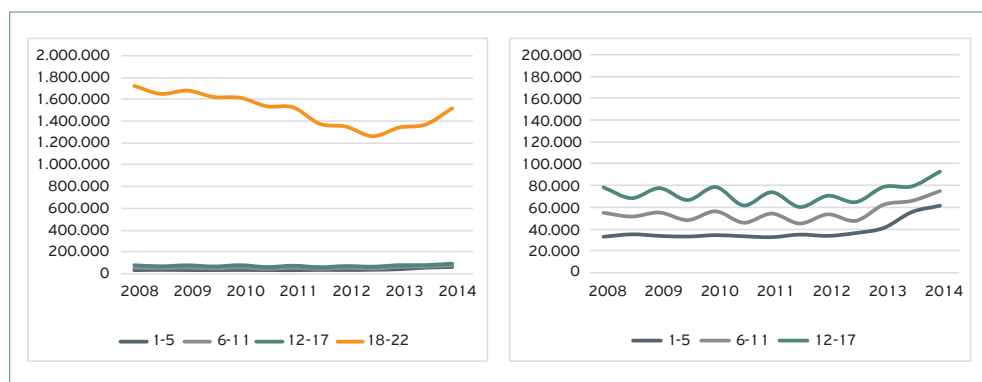
Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους.

Όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.8 (αριστερό πάνελ), η συντριπτική πλειονότητα των ασφαλισμένων ΙΚΑ –περίπου 87% τον Μάιο του 2014, έναντι 91% τον Μάιο του 2008– εξακολουθεί να εργάζεται με διαρκή απασχόληση (18 ή περισσότερες ημέρες ασφάλισης τον μήνα). Η εξέλιξη του σχετικού μεγέθους ακολούθησε τη γενική τάση: μειώθηκε σημαντικά από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2012, ενώ στη συνέχεια ανέκαμψε κάπως, καλύπτοντας όμως μέρος μόνο των απωλειών (-11,9% συγκρίνοντας τον Μάιο του 2008 με τον Μάιο του 2014). Το δεξιό πάνελ, το οποίο μεγεθύνει τις καμπύλες που αντιστοιχούν σε ασφαλισμένους με λιγότερες ημέρες ασφάλισης ανά μήνα, δείχνει ότι η εκ περιτροπής απασχόληση βρίσκεται σε αξιόλογη άνοδο, ιδίως μετά τις μεταρρυθμίσεις του 2012 στην αγορά εργασίας. (Υπενθυμίζεται ότι η εκ περιτροπής απασχόληση δεν αναφέρεται σε λιγότερες ώρες παροχής εργασίας σε ημερήσια βάση –όπως η μερική απασχόληση– αλλά σε παροχή εργασίας κατά λιγότερες ημέρες την εβδομάδα ή εβδομάδες τον μήνα ή μήνες μέσα στο έτος.) Συγκεκριμένα, ανάμεσα στον Μάιο του 2008 και στον Μάιο του 2014 ο αριθμός

των ασφαλισμένων με 5 ή λιγότερες ημέρες ασφάλισης τον μήνα αυξήθηκε θεαματικά (+86,3%). Επίσης, σημαντική ήταν και η αύξηση του αριθμού των εκ περιτροπής απασχολουμένων με περισσότερες ημέρες ασφάλισης τον μήνα (6 έως 11 ημέρες: +36,4% και 12 έως 17 ημέρες: +18,6%).

Διάγραμμα 3.8: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανά διαρκή ή εκ περιτροπής απασχόληση (2008-2014)

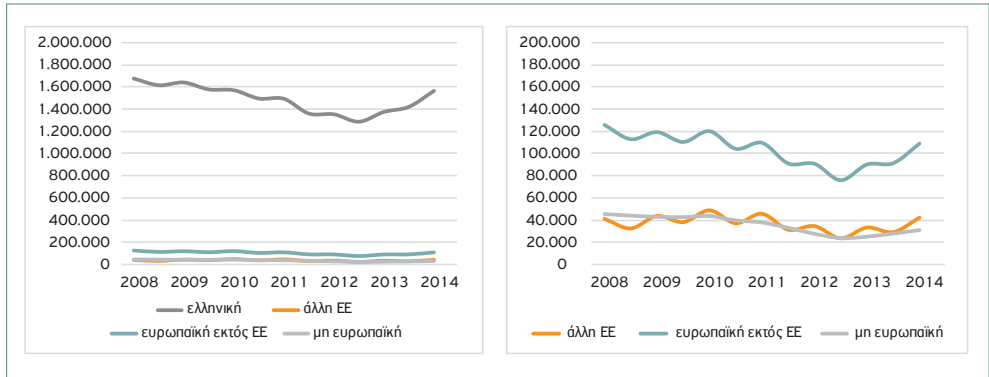

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους. Η εκ περιτροπής απασχόληση αναφέρεται στην παροχή εργασίας κατά λιγότερες ημέρες την εβδομάδα ή λιγότερες εβδομάδες τον μήνα ή λιγότερους μήνες το έτος. Οι ημέρες ασφάλισης είναι ανά μήνα.

Τέλος, το Διάγραμμα 3.9 παρουσιάζει την εξέλιξη του αριθμού ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά υπηκοότητα. Όπως δείχνει το αριστερό πάνελ, η συντριπτική πλειονότητα –σχεδόν το 90% τον Μάιο του 2014– είναι Έλληνες. Μάλιστα, ο αριθμός τους έχει μειωθεί λιγότερο από τον μέσο όρο (-6,6% έναντι -7,5% μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014). Το δεξιό πάνελ, το οποίο μεγεθύνει τις καμπύλες που αντιστοιχούν σε ασφαλισμένους που δεν είναι Έλληνες, επιβεβαιώνει ότι οι περισσότεροι προέρχονται από την Αλβανία ή κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα εκτός ΕΕ, ο δε αριθμός τους έχει υποχωρήσει σε σύγκριση με την περίοδο προ κρίσης (-13,4%). Σε ακόμη μεγαλύτερη πτώση βρίσκεται ο αριθμός των προερχομένων από κάποια χώρα εκτός Ευρώπης (-31,8%). Αντίθετα, ο αριθμός των ασφαλισμένων οι οποίοι προέρχονται από κάποιο άλλο κράτος μέλος της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένης προφανώς της Βουλγαρίας ή της Ρουμανίας) βρίσκεται σε άνοδο (+2,4%).

Διάγραμμα 3.9: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανά υπηκοότητα (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

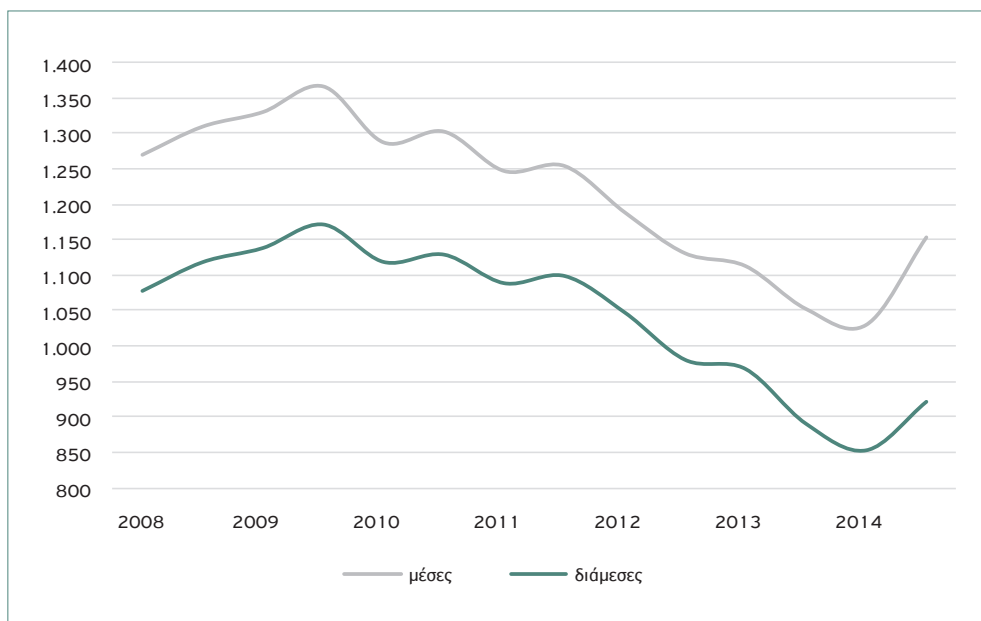
Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους.

3.3 Η εξέλιξη των αμοιβών

Τα επίσημα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ και της Eurostat δείχνουν ότι στην Ελλάδα την περίοδο που εξετάζουμε (2008-2014), σε πραγματικές (αποπληθωρισμένες) τιμές, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 25,8%, ενώ η μέση μηνιαία αποζημίωση των μισθωτών κατά 21,0% (15,6% σε ωριαία βάση). Κατά την ίδια περίοδο, το μέσο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών υποχώρησε κατά 35,8%, γεγονός που αποδίδεται στη σημαντική αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης.

Όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.10, οι αμοιβές των ασφαλισμένων ΙΚΑ συνέχισαν να αυξάνονται μέχρι τα τέλη του 2009, ενώ στη συνέχεια υπέστησαν δραματική πτώση (-24,6% μεταξύ Νοεμβρίου του 2009 και Μαΐου του 2014). Στο τέλος της περιόδου που εξετάζουμε, τον Μάιο του 2014, οι μέσες αμοιβές ήταν 18,9% χαμηλότερες από ό,τι τον Μάιο του 2008. Επειδή οι μέσες αμοιβές μπορεί να επηρεάζονται από ακραίες παρατηρήσεις (π.χ. λίγων υψηλόμισθων), παρουσιάζουμε την εξέλιξη των διάμεσων αμοιβών. (Οι διάμεσες αμοιβές αντιστοιχούν στις αμοιβές του «διάμεσου» εργαζόμενου, εκείνου δηλ. για τον οποίον ισχύει ότι οι μισοί ασφαλισμένοι του ΙΚΑ είχαν χαμηλότερες αμοιβές και οι άλλοι μισοί υψηλότερες.) Πράγματι, η μείωση των διάμεσων αμοιβών ήταν μεγαλύτερη από ό,τι των μέσων (-27,2% μεταξύ Νοεμβρίου του 2009 και Μαΐου του 2014, και -20,9% στο σύνολο της περιόδου που εξετάζουμε).

Διάγραμμα 3.10: Μέσες και διάμεσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ (2008-2014)

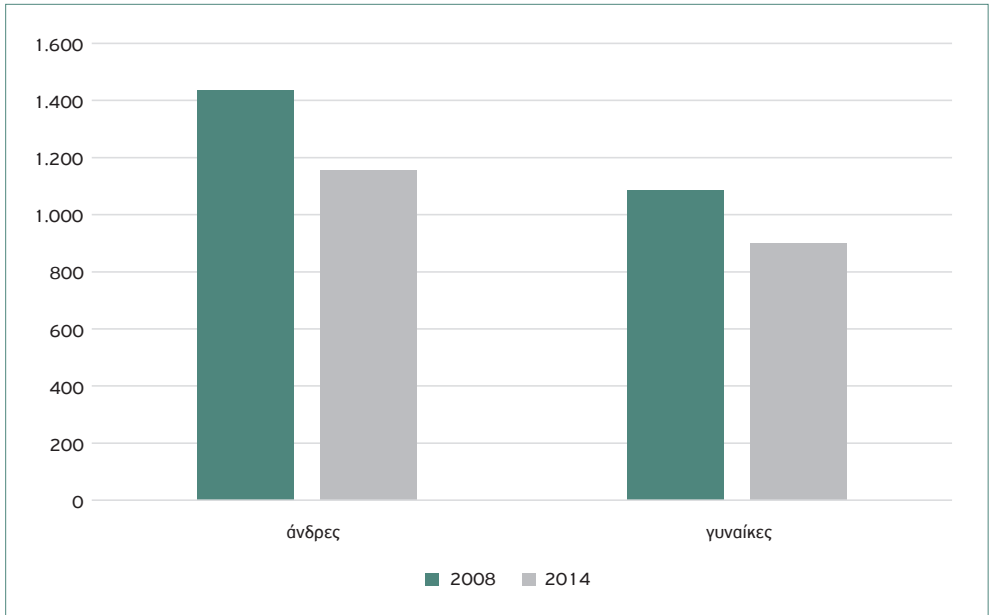
Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους.

Πώς εξελίχθηκαν οι αμοιβές ανά κατηγορία ασφαλισμένου; Στα επόμενα διαγράμματα παρουσιάζουμε τη μεταβολή των μέσων αμοιβών μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014.

Όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.11, στη διάρκεια της περιόδου που εξετάζουμε οι μέσες αμοιβές των γυναικών μειώθηκαν κάπως λιγότερο από ό,τι εκείνες των ανδρών (-17,3% έναντι -19,6% αντιστοίχως). Ως αποτέλεσμα, παρ' ό,τι οι αμοιβές των ανδρών παρέμειναν υψηλότερες από ό,τι των γυναικών, το χάσμα μεταξύ τους έκλεισε ελαφρώς (από 24,4% τον Μάιο του 2008 σε 22,2% τον Μάιο του 2014).

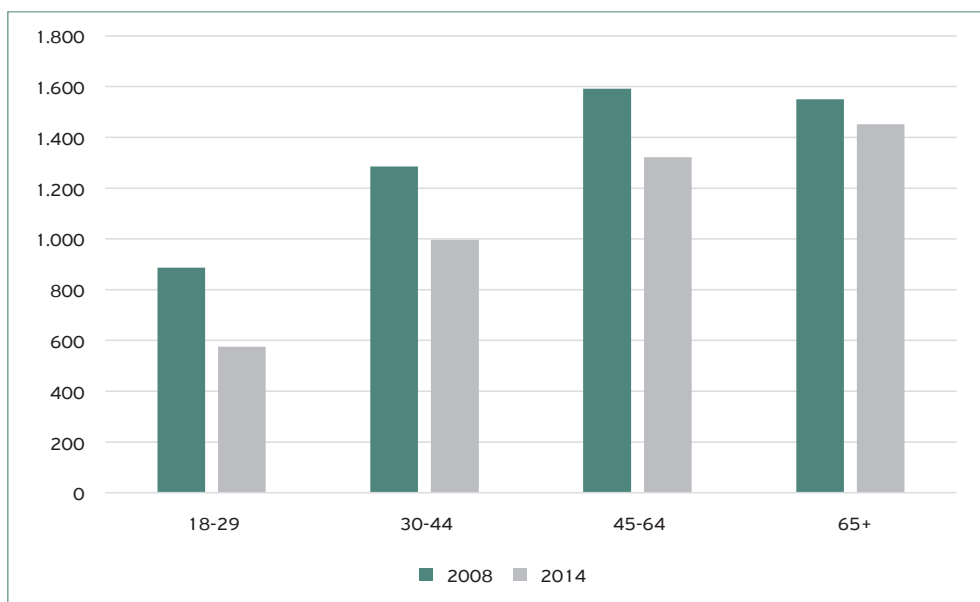
Διάγραμμα 3.11: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά φύλο (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Ας στραφούμε τώρα στις μεταβολές των μέσων αμοιβών ανά ηλικία. Προηγουμένως (βλ. Διάγραμμα 3.3) είχαμε δει ότι η μείωση του αριθμού των ασφαλισμένων ΙΚΑ ήταν θεαματικότερη στις μικρότερες ηλικίες και πιο περιορισμένη στις μεγαλύτερες. Το Διάγραμμα 3.12 δείχνει ότι το ίδιο ισχύει και για τις αμοιβές. Ανάμεσα στον Μάιο του 2008 και στον Μάιο του 2014 οι μέσες αμοιβές μειώθηκαν κατά 35,2% στην ηλικιακή ομάδα 18-29 ετών. Αντίθετα, η μείωση των μέσων αμοιβών βαίνει φθίνουσα, καθώς αυξάνεται η ηλικία: -22,5% για ασφαλισμένους 30-44 ετών, -17,0% για ασφαλισμένους 45-64 ετών και -6,3% για ασφαλισμένους 65 ετών και πάνω.

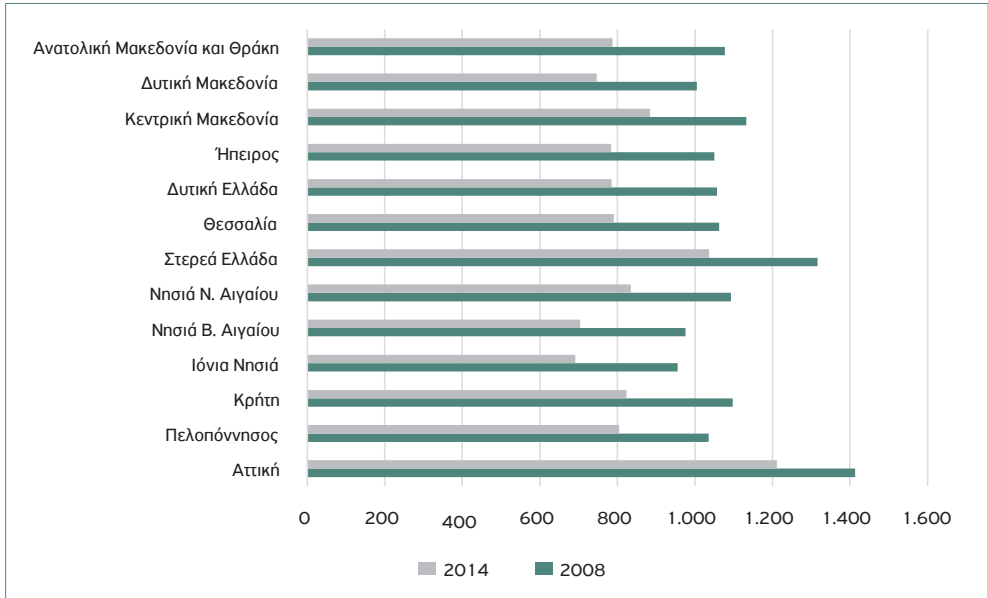
Διάγραμμα 3.12: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά ηλικία (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους. Δεν συμπεριλαμβάνεται στο διάγραμμα η μεταβολή των αμοιβών ασφαλισμένων ηλικίας έως 17 ετών, ο αριθμός των οποίων μειώθηκε από 1.114 άτομα τον Μάιο του 2008 σε 245 τον Μάιο του 2014.

Το Διάγραμμα 3.13 παρουσιάζει τις μεταβολές των μέσων αμοιβών στο ΙΚΑ ανά γεωγραφική περιφέρεια. Στην Αττική, όπου –όπως είδαμε νωρίτερα (βλ. Διάγραμμα 3.4)– εργαζόταν το 54% των ασφαλισμένων ΙΚΑ, οι μέσες αμοιβές παρέμειναν υψηλότερες και μειώθηκαν λιγότερο (-14,2% μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014). Στην Κεντρική Μακεδονία (15% του συνόλου των ασφαλισμένων), η μείωση των μέσων αμοιβών ήταν εντονότερη (-21,8%). Στην περίοδο που εξετάζουμε οι μέσες αμοιβές μειώθηκαν περισσότερο από οπουδήποτε αλλού στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (-26,9%), στα Ιόνια Νησιά (-27,7%) και στα Νησιά Βορείου Αιγαίου (-27,8%).

Διάγραμμα 3.13: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά γεωγραφική περιφέρεια (2008-2014)

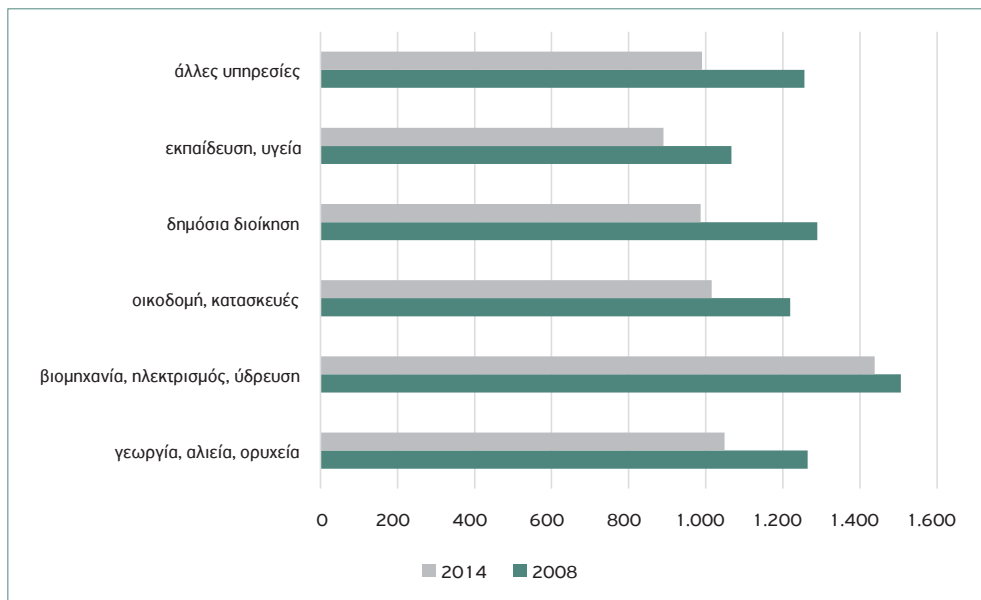

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.14, η μεταβολή των αμοιβών διέφερε αρκετά ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 οι μέσες αμοιβές υποχώρησαν λιγότερο (-4,5%) στον κλάδο της βιομηχανίας, του ηλεκτρισμού και της ύδρευσης, όπου οι αμοιβές παρέμειναν υψηλότερες. Αντίθετα, στις (ιδιωτικές) υπηρεσίες, όπου –όπως είδαμε νωρίτερα (βλ. Διάγραμμα 3.5)– εργαζόταν το 61% των ασφαλισμένων ΙΚΑ, οι μέσες αμοιβές ήταν χαμηλότερες και μειώθηκαν περισσότερο (-21,1%). Ακόμη περισσότερο (-23,4%) μειώθηκαν οι μέσες αμοιβές στη δημόσια διοίκηση. (Υπενθυμίζεται ότι από το 2011, εκτός από τους μισθωτούς του Δημοσίου με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, το ΙΚΑ ασφαλίζει επίσης τους δημόσιους υπαλλήλους που προσλαμβάνονται για πρώτη φορά.) Στους υπόλοιπους κλάδους, η πτώση των μέσων αμοιβών στην περίοδο που εξετάζουμε ήταν πλησιέστερα στον μέσο όρο (-18,9%): -16,5% στην εκπαίδευση και στην υγεία, -16,7% στον κλάδο της οικοδομής και των κατασκευών, και -17,0% στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, αλιεία, ορυχεία).

Διάγραμμα 3.14: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (2008-2014)

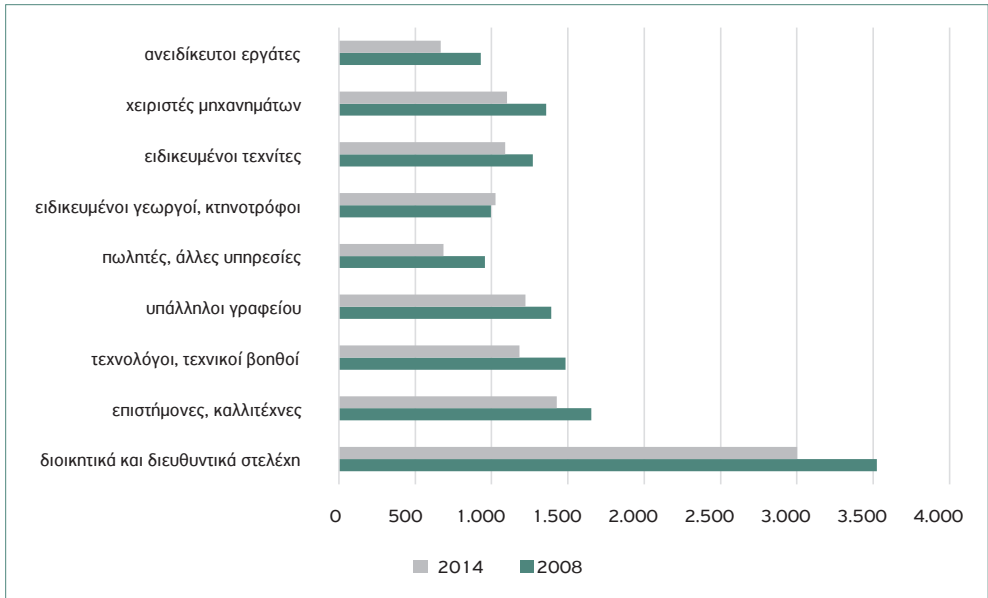
Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Το Διάγραμμα 3.15 παρουσιάζει τις μεταβολές των μέσων αμοιβών στο ΙΚΑ ανά επάγγελμα. Φαίνεται καθαρά ότι οι μέσες μηνιαίες αμοιβές –συμπεριλαμβάνοντας τους ασφαλισμένους με συμβάσεις μερικής ή εκ περιτροπής απασχόλησης– έπεσαν περισσότερο (-28,4%) στην κατηγορία «απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές», σε μόλις 686 ευρώ τον Μάιο του 2014 σε τιμές 2018. (Όπως είδαμε στην προηγούμενη ενότητα, πρόκειται για τη δεύτερη πολυπληθέστερη κατηγορία, με 19% του συνόλου των ασφαλισμένων.) Το ίδιο δραματική ήταν η πτώση των μέσων αμοιβών των ανειδίκευτων εργατών (-28,2%), μιας άλλης κατηγορίας με πολύ χαμηλές μηνιαίες αμοιβές (667 ευρώ τον Μάιο του 2014). Στο άλλο άκρο της κατανομής, η υποχώρηση των αμοιβών ήταν μικρότερη του μέσου όρου για τα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη (-14,8% – πτώση στα 3.003 ευρώ τον Μάιο του 2014), καθώς και για την κατηγορία «επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα» (-13,8% – πτώση στα 1.426 ευρώ). Επίσης σχετικά ηπιότερη ήταν η πτώση των μέσων αμοι-

βών στην πολυπληθέστερη κατηγορία «υπάλληλοι γραφείου» (27% του συνόλου των ασφαλισμένων – πτώση στα 1.223 ευρώ τον Μάιο του 2014). Μικρή αύξηση σημειώθηκε μόνο στην κατηγορία «ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι», όπου ο αριθμός ασφαλισμένων ΙΚΑ είναι χαμηλός (0,5% του συνόλου).

Διάγραμμα 3.15: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά επάγγελμα (2008-2014)

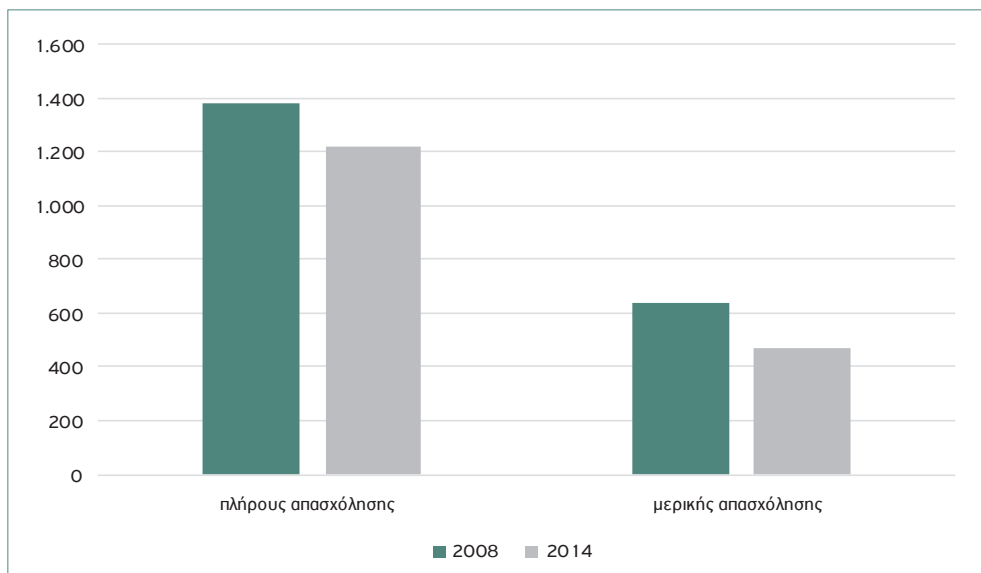

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Το Διάγραμμα 3.16 δείχνει ότι η πτώση των μέσων αμοιβών ήταν μεγαλύτερη (-26,5%, σε μόλις 470 ευρώ τον Μάιο του 2014) μεταξύ των ασφαλισμένων ΙΚΑ με σύμβαση μερικής απασχόλησης. Όπως είδαμε νωρίτερα (βλ. Διάγραμμα 3.7), ο αριθμός των τελευταίων αυξήθηκε θεαματικά (κατά 55%) στην περίοδο που εξετάζουμε. Αντίθετα, οι ασφαλισμένοι με σύμβαση πλήρους απασχόλησης εργάζονταν με υψηλότερες αμοιβές (1.216 ευρώ τον Μάιο του 2014) και υπέστησαν μικρότερες μειώσεις (-12,1%).

Διάγραμμα 3.16: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ πλήρους ή μερικής απασχόλησης (2008-2014)

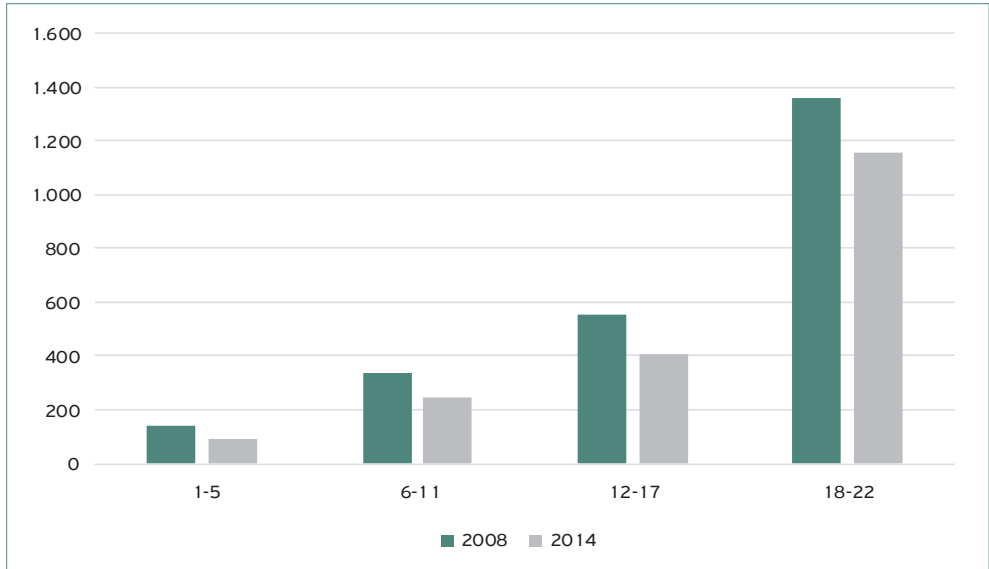

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.17, για τη συντριπτική πλειονότητα των ασφαλισμένων ΙΚΑ που εργάζονται με διαρκή απασχόληση (18 ή περισσότερες ημέρες ασφάλισης τον μήνα) η πτώση των μέσων αμοιβών ήταν μικρότερη από τον μέσο όρο (-15,0% έναντι -18,9% ανάμεσα στον Μάιο του 2008 και στον Μάιο του 2014). Κατά πολύ περισσότερο (-35,2%) υποχώρησαν οι μέσες μηνιαίες αμοιβές των ασφαλισμένων με 5 ή λιγότερες ημέρες ασφάλισης τον μήνα. Η μείωση των μέσων μηνιαίων αμοιβών κινήθηκε ανάμεσα στα δύο άκρα στην περίπτωση ασφαλισμένων με 6 έως 11 και 12 έως 17 ημέρες ασφάλισης τον μήνα (-28,1% και -27,2% αντιστοίχως). Γενικά, η πτώση των μηνιαίων αμοιβών των ασφαλισμένων με εκ περιτροπής απασχόληση οφείλεται εν μέρει σε συντόμευση της διάρκειας ασφάλισης (ημέρες ανά μήνα) και εν μέρει σε μείωση των μέσων αμοιβών ανά ημέρα.

Διάγραμμα 3.17: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά διαρκή ή εκ περιτροπής απασχόληση (2008-2014)

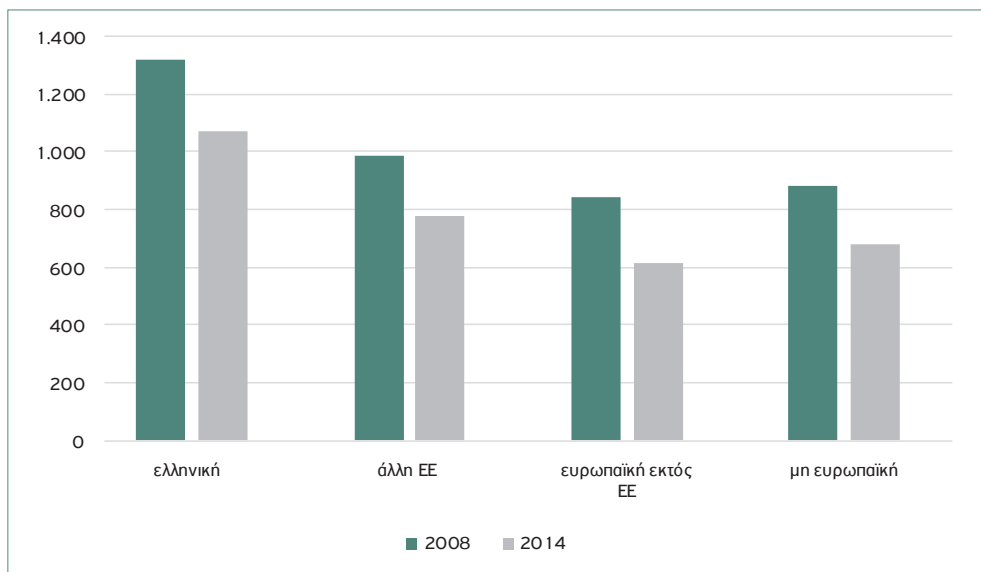

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Η εκ περιτροπής απασχόληση αναφέρεται στην παροχή εργασίας κατά λιγότερες ημέρες την εβδομάδα, ή λιγότερες εβδομάδες τον μήνα, ή λιγότερους μήνες στο έτος. Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Τέλος, το Διάγραμμα 3.18 παρουσιάζει τη μεταβολή των μέσων αμοιβών ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά υπηκοότητα. Φαίνεται καθαρά ότι η σχετική πτώση ήταν μεγαλύτερη μεταξύ των ασφαλισμένων που προέρχονταν από την Αλβανία ή κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα εκτός ΕΕ (-26,9% από τον Μάιο του 2008 μέχρι τον Μάιο του 2014), και μικρότερη μεταξύ των Ελλήνων (-18,7%). Η μείωση των μέσων αμοιβών όσων προέρχονταν από κάποιο άλλο κράτος μέλος της ΕΕ ή από κάποια χώρα εκτός Ευρώπης διαμορφώθηκαν ανάμεσα σε αυτά τα δύο άκρα (-21,4% και -22,9% αντιστοίχως).

Διάγραμμα 3.18: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά υπηκοότητα (2008-2014)

Πηγή: Μικροδομημένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

3.4 Ειδικά θέματα

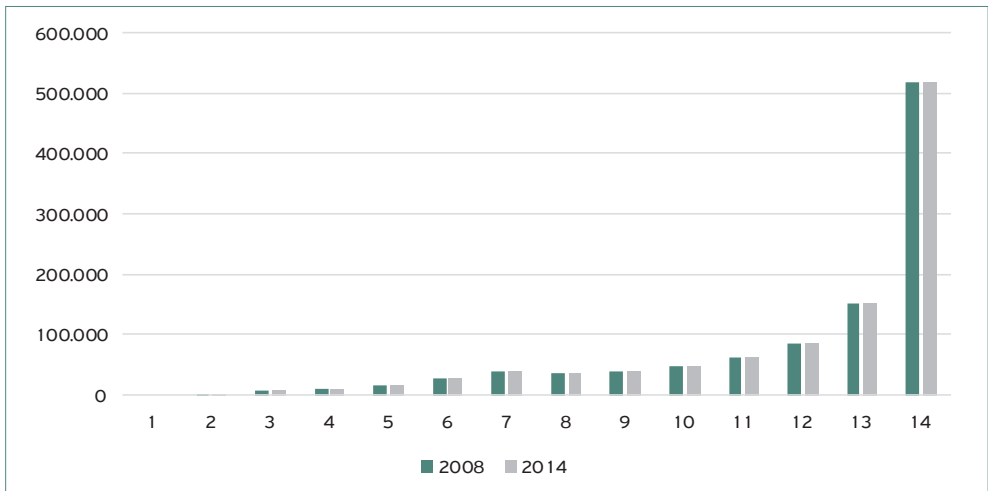
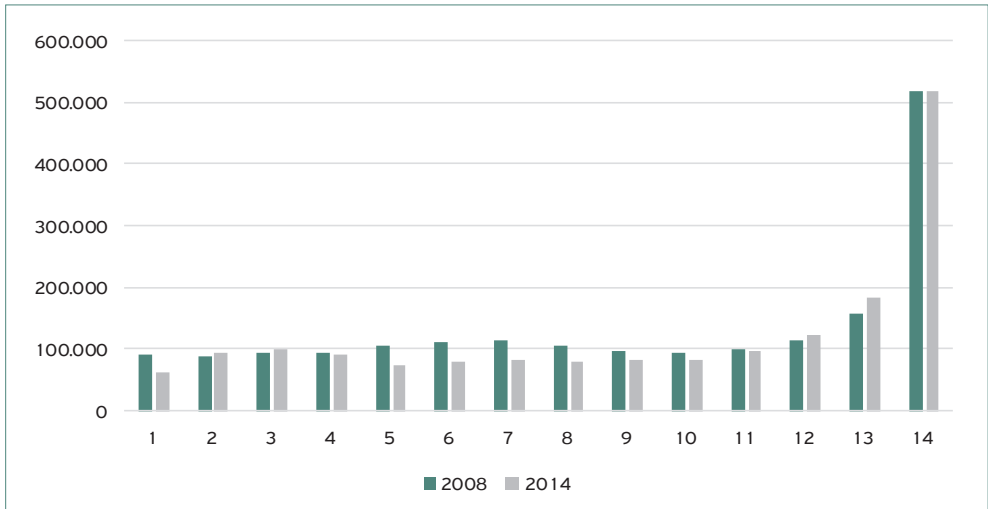
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέλιξη της απασχόλησης και των αμοιβών ανάλογα με το εάν οι ασφαλισμένοι είχαν συνεχές ή διακεκομμένο ιστορικό ασφάλισης, ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης ανάλογα με το εάν οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στους λεγόμενους εμπορεύσιμους ή μη κλάδους και ανάλογα με το εάν τα σχετικά επαγγέλματα θεωρούνται περισσότερο ή λιγότερο ευάλωτα στην αυτοματοποίηση.

3.4.1 Συνέχεια ασφάλισης

Είναι γνωστό από την οικονομική έρευνα ότι οι εργαζόμενοι που στο παρελθόν βίωσαν επεισόδια ανεργίας (ή απομάκρυνσης από την αγορά εργασίας) έχουν μακροπρόθεσμα χαμηλότερες αποδοχές συγκριτικά με όσους διαθέτουν συνεχές ιστορικό απασχόλησης. Πρόσφατη έρευνα επιβεβαίωσε ότι στην Ελλάδα οι ασφαλισμένοι του ΙΚΑ που παρέμειναν συνεχώς απασχολούμενοι την περίοδο της κρίσης είχαν υψηλότε-

ρες αποδοχές στην αρχή της περιόδου και υπέστησαν μικρότερες μειώσεις αποδοχών στη διάρκεια της (Δημακάκος, 2016). Στην ενότητα αυτή ερευνούμε σε περισσότερο βάθος τη σχέση μεταξύ ιστορικού ασφάλισης και εξέλιξης των αμοιβών.

Διάγραμμα 3.19: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανά ιστορικό ασφάλισης (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

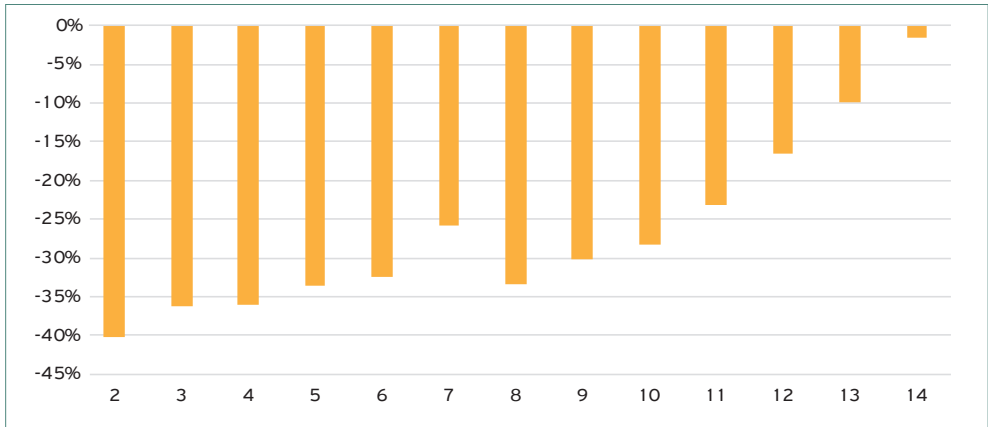
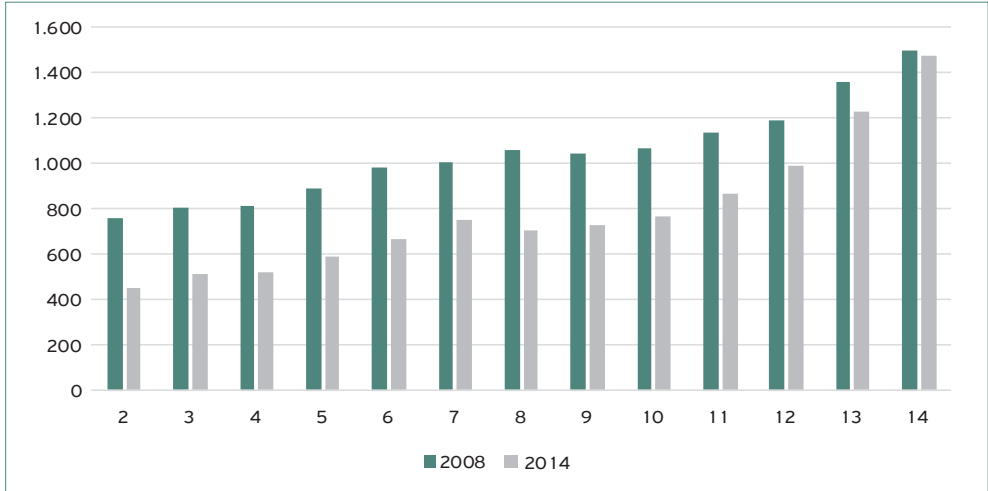
Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ (επάνω πάνελ) και όσους ήταν ασφαλισμένοι τόσο τον Μάιο του 2008 όσο και τον Μάιο του 2014 (κάτω πάνελ). Κάθε «επεισόδιο ασφάλισης» αντιστοιχεί στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους από το 2008 έως το 2014.

Το επάνω πάνελ του Διαγράμματος 3.19 δείχνει ότι 518.000 ασφαλισμένοι παρέμειναν συνεχώς απασχολούμενοι την περίοδο που εξετάζουμε. Καθώς ο συνολικός αριθμός ασφαλισμένων ΙΚΑ υποχώρησε τα χρόνια της κρίσης, ο αριθμός των ασφαλισμένων με συνεχές ιστορικό ασφάλισης αντιστοιχούσε σε 27% του συνόλου τον Μάιο του 2008 και σε 30% τον Μάιο του 2014. Άλλοι 305.000 ασφαλισμένοι του Μαΐου του 2014 (17% του συνόλου) είχαν σχεδόν συνεχές ιστορικό ασφάλισης τα εξήμισι χρόνια από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014, με την έννοια ότι ήταν απόντες από την ασφάλιση του ΙΚΑ για ένα έτος το πολύ (για την ακρίβεια: για ένα ή δύο το πολύ «επεισόδια ασφάλισης», όπου κάθε επεισόδιο ασφάλισης αντιστοιχεί στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους από το 2008 έως το 2014).

Το ελλίπες ιστορικό ασφάλισης μπορεί βέβαια να οφείλεται στην είσοδο ενός νέου στην αγορά εργασίας ή στην οριστική έξοδο από αυτή (συνταξιοδότηση). Για να απαλείψουμε αυτούς τους παράγοντες, αναλύοντας καλύτερα την επίδραση του ιστορικού ασφάλισης στην εξέλιξη των αμοιβών, στο κάτω πάνελ του Διαγράμματος 3.19 εστιάζουμε στους 1.041.000 ασφαλισμένους που ήταν παρόντες στην ασφάλιση του ΙΚΑ τόσο στην αρχή (Μάιος 2008) όσο και στο τέλος (Μάιος 2014) της περιόδου που εξετάζουμε. Οι 518.000 ασφαλισμένοι που παρέμειναν συνεχώς απασχολούμενοι όλη αυτή την περίοδο αντιστοιχούσαν σε 50% όσων ήταν παρόντες και τον Μάιο του 2008 και τον Μάιο του 2014. Άλλοι 151.000 και 85.000 ασφαλισμένοι (15% και 8% του περιορισμένου συνόλου αντιστοίχως) ήταν απόντες από την ασφάλιση του ΙΚΑ για ένα ή δύο το πολύ επεισόδια ασφάλισης.

Στο Διάγραμμα 3.20 παρουσιάζουμε τη μεταβολή των αμοιβών ανάλογα με το ιστορικό ασφάλισης εστιάζοντας στους εργαζομένους που ήταν ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ τόσο στην αρχή (Μάιος 2008) όσο και στο τέλος (Μάιος 2014) της περιόδου που εξετάζουμε. Στο επάνω πάνελ βλέπουμε ότι όσο «πυκνότερο» ήταν το ιστορικό ασφάλισης (δηλ. όσο περισσότερα επεισόδια ασφάλισης καταγράφονται) τόσο υψηλότερες ήταν οι μέσες αμοιβές. Για παράδειγμα, οι μηνιαίες αμοιβές των ασφαλισμένων με 2 μόνο επεισόδια ασφάλισης ήταν 452 ευρώ τον Μάιο του 2014 (σε τιμές 2018), ενώ εκείνων με συνεχές ιστορικό (14 επεισόδια ασφάλισης) ήταν 1.475 ευρώ. Στο κάτω πάνελ παρατηρούμε ότι όσο περισσότερα ήταν τα επεισόδια ασφάλισης τόσο μικρότερες ήταν οι μειώσεις των μέσων αμοιβών. Για παράδειγμα, οι αμοιβές των ασφαλισμένων με 2 επεισόδια ασφάλισης υποχώρησαν κατά 40% μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014, ενώ οι αμοιβές εκείνων με 14 επεισόδια ασφάλισης μειώθηκαν κατά μόλις 2%.

Διάγραμμα 3.20: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά ιστορικό ασφάλισης (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Επάνω πάνελ: μέσες αμοιβές ανά αριθμό επεισοδίων ασφάλισης. Κάτω πάνελ: μεταβολή μέσω αμοιβών ανά αριθμό επεισοδίων ασφάλισης μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014. Κάθε επεισόδιο ασφάλισης αντιστοιχεί στους μήνες Μάιο και Νοέμβριο κάθε έτους από το 2008 έως το 2014. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν όσους ήταν ασφαλισμένοι ΙΚΑ τόσο τον Μάιο του 2008 όσο και τον Μάιο του 2014.

Εάν αναλύσουμε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια την κατηγορία των ασφαλισμένων με συνεχές ιστορικό (14 επεισόδια ασφάλισης), κάνοντας διάκριση μεταξύ όσων παρέμειναν μισθωτοί της ίδιας επιχείρησης και όσων παρέμειναν συνεχώς στην απασχόληση αλλάζοντας εργοδότη, θα διαπιστώσουμε ότι οι πρώτοι είχαν υψηλότερες αμοιβές (1.523 ευρώ έναντι 1.401 ευρώ τον Μάιο του 2014 σε τιμές 2018), ενώ οι δεύτεροι υπέστησαν ελαφρώς μικρότερη μείωση αποδοχών μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 (-0,3% έναντι -2,5%). Συγκριτικά, στο σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ οι μέσες αμοιβές ήταν σημαντικά χαμηλότερες (1.030 ευρώ τον Μάιο του 2014 σε τιμές 2018), ενώ η μείωση αποδοχών μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 πολύ μεγαλύτερη (-18,9%).

Πίνακας 3.1: Απασχόληση και μέσες αμοιβές: ασφαλισμένοι ΙΚΑ με συνεχή απασχόληση (2008-2014)

	αριθμός ασφαλισμένων	μέσες αμοιβές		
		2008	2014	μεταβολή
A. συνεχώς ασφαλισμένοι	518.287	1.500	1.475	-1,7%
στον ίδιο εργοδότη	313.485	1.562	1.523	-2,5%
σε άλλον εργοδότη	204.802	1.405	1.401	-0,3%
B. όλοι οι ασφαλισμένοι				-18,9%
Μάιος 2008	1.888.386	1.270		
Μάιος 2014	1.746.579		1.030	

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν όσους ήταν ασφαλισμένοι ΙΚΑ συνεχώς από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014 (συνεχώς ασφαλισμένοι), και όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ (όλοι οι ασφαλισμένοι) αντιστοίχως.

Στο Παράρτημα 2 αναλύουμε με ακόμη μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα χαρακτηριστικά και τις αμοιβές όσων παρέμειναν μισθωτοί της ίδιας επιχείρησης και όσων παρέμειναν συνεχώς στην απασχόληση αλλάζοντας εργοδότη (βλ. Πίνακες Π.2.10 και Π.2.11 αντιστοίχως), καθώς και τη σχετική πιθανότητα ενός μισθωτού να παραμείνει συνεχώς ασφαλισμένος στο ΙΚΑ στη διάρκεια των εξήμισι ετών από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014 (βλ. Πίνακα Π.2.12).

Συγκεκριμένα, όπως δείχνει ο Πίνακας Π.2.12 στο Παράρτημα 2, η πιθανότητα συνεχούς παραμονής στην απασχόληση με τον ίδιο εργοδότη (17% κατά μέσο όρο

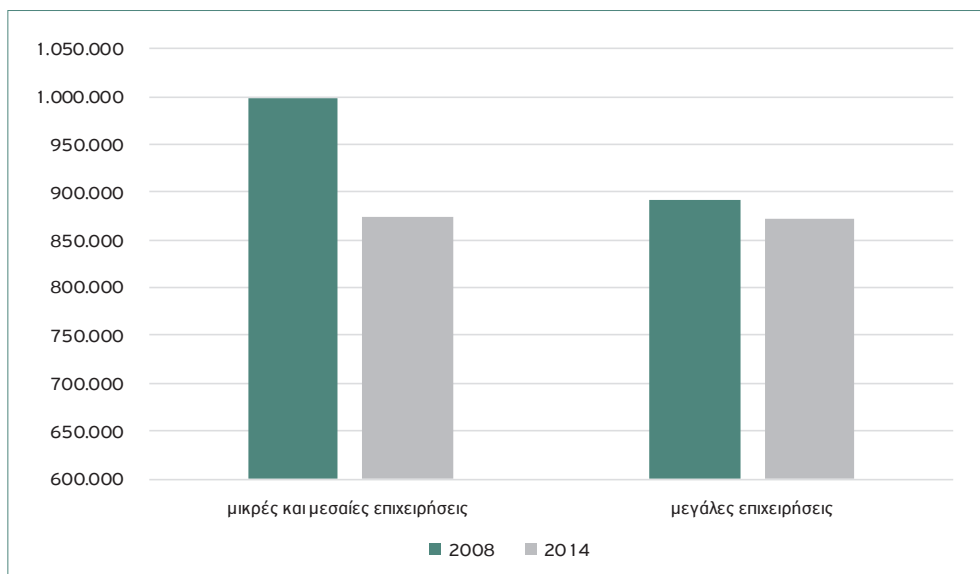
για έναν ασφαλισμένο στο ΙΚΑ τον Μάιο του 2008) ήταν ιδιαίτερα αυξημένη για τους εργαζομένους ηλικίας 45-64 ετών (30%) και για τα διευθυντικά στελέχη (30%). Αντιστοίχως, η πιθανότητα συνεχούς παραμονής στην απασχόληση αλλά με άλλον εργοδότη (11% κατά μέσο όρο για έναν ασφαλισμένο στο ΙΚΑ τον Μάιο του 2008) ήταν υψηλότερη στους κλάδους της δημόσιας διοίκησης (23%), της εκπαίδευσης και της υγείας (16%), καθώς και για τα διευθυντικά στελέχη (16%) και τους επιστήμονες και τους καλλιτέχνες (16%).

Αθροιστικά, η πιθανότητα συνεχούς παραμονής στην απασχόληση σε οποιονδήποτε εργοδότη (27% κατά μέσο όρο για έναν ασφαλισμένο στο ΙΚΑ τον Μάιο του 2008) ήταν σημαντικά υψηλότερη για τους εργαζομένους στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών (44%, ενώ αντίθετα ήταν μόλις 3% για τους εργαζομένους ηλικίας 18-29 ετών), στην Αττική (31%), στη δημόσια διοίκηση (36%) και σε μικρότερο βαθμό στους άλλους κλάδους εκτός οικοδομής και κατασκευών (όπου ήταν μόνο 15%), στα διευθυντικά στελέχη (46%), στους τεχνολόγους και τεχνικούς (36%), στους υπαλλήλους γραφείου (35%) και στους επιστήμονες και καλλιτέχνες (32%). Επίσης, η πιθανότητα συνεχούς απασχόλησης ήταν ελαφρά υψηλότερη για τους άνδρες (29% έναντι 26% για τις γυναίκες), για τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης (28% έναντι 26% για τους εργαζομένους μερικής απασχόλησης) και για όσους εργάζονταν πάνω από 18 ημέρες τον μήνα (29%), καθώς και για τους Έλληνες ασφαλισμένους (29% έναντι 14% των αλλοδαπών κάθε προέλευσης).

3.4.2 Μέγεθος επιχείρησης

Πώς μεταβλήθηκε ο αριθμός ασφαλισμένων ανά μέγεθος επιχείρησης; Πώς εξελίχθηκαν οι αμοιβές στις μικρές και μεσαίες, καθώς και στις μεγάλες επιχειρήσεις;

Στο Διάγραμμα 3.21 βλέπουμε ότι η ασφάλιση στο ΙΚΑ υποχώρησε περισσότερο (-12,4%) στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με 1 έως 49 υπαλλήλους, παρά στις μεγάλες επιχειρήσεις με 50 ή περισσότερους εργαζομένους (-20%). Αξίζει να αναφερθεί ότι, σύμφωνα με τα μικροδεδομένα του ΙΚΑ, το ποσοστό του συνόλου των ασφαλισμένων κάθε κατηγορίας που είχαν συνεχή παρουσία στην ασφάλιση του ΙΚΑ (βλ. Ενότητα 3.4.1) στη διάρκεια της περιόδου που εξετάζουμε εδώ ήταν σημαντικά μεγαλύτερο στις μεγάλες επιχειρήσεις (36% τον Μάιο του 2014) από ό,τι στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (23% αντιστοίχως).

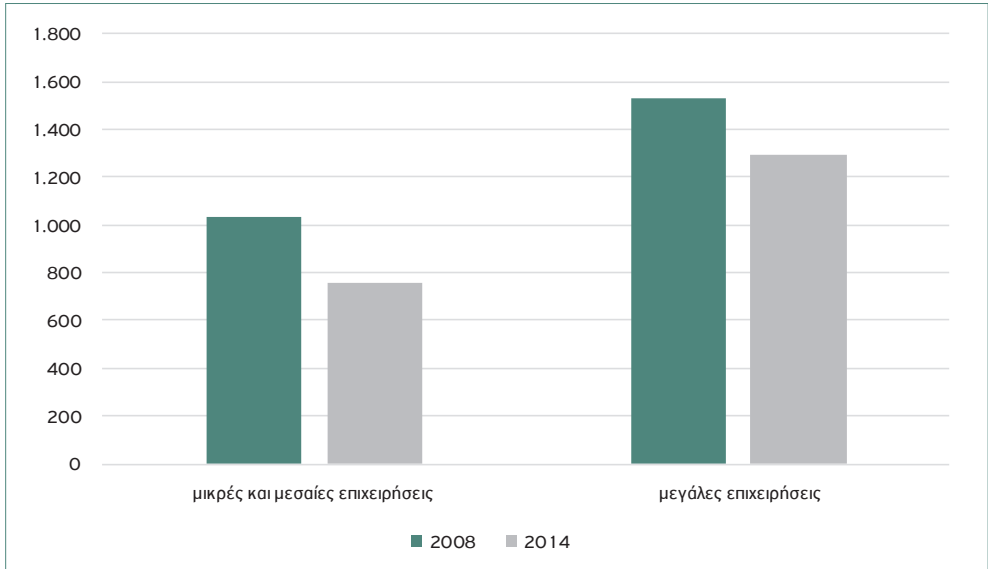
Διάγραμμα 3.21: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανά μέγεθος επιχείρησης (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ.

Η εξέλιξη των μέσων αμοιβών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3.22. Φαίνεται καθαρά ότι η μείωση των μέσων αμοιβών μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 ήταν μικρότερη στις μεγάλες επιχειρήσεις (-15,5%) από ό,τι στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (-26,8%). Δεδομένου ότι οι μέσες μηνιαίες αμοιβές ήταν ήδη στην αρχή της περιόδου σημαντικά υψηλότερες στις πρώτες παρά στις τελευταίες, τον Μάιο του 2014 η απόσταση που τις χώριζε είχε διευρυνθεί (1.290 ευρώ έναντι 754 ευρώ αντιστοίχως).

Διάγραμμα 3.22: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά μέγεθος επιχείρησης (2008-2014)

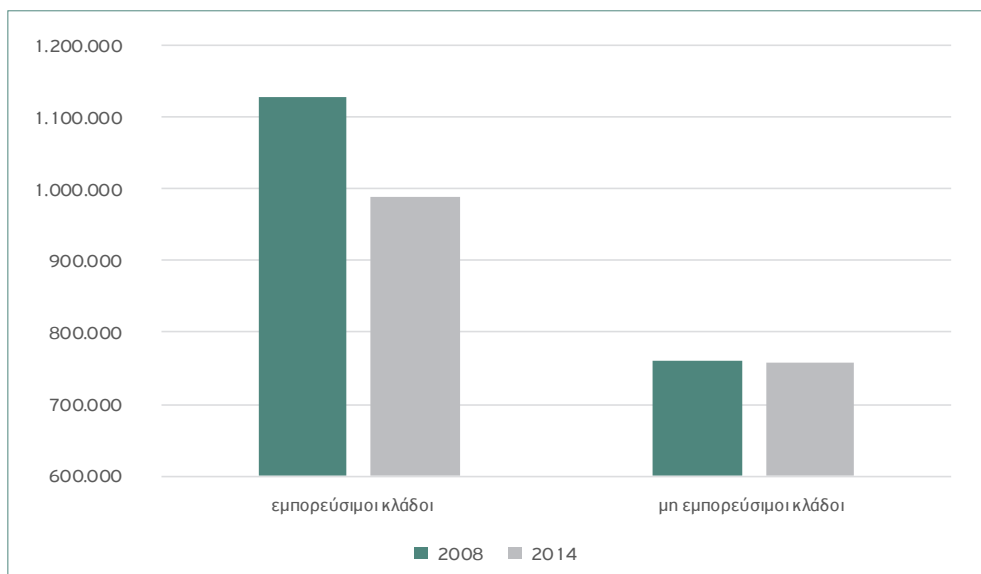
Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

3.4.3 Εμπορεύσιμοι και μη κλάδοι

Το «αόρατο ρήγμα» που χωρίζει τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους λεγόμενους εμπορεύσιμους κλάδους (οι οποίοι είναι εκτεθειμένοι στον διεθνή ανταγωνισμό, π.χ. μεταποίηση) από τις επιχειρήσεις στους μη εμπορεύσιμους κλάδους (που απευθύνονται στην εσωτερική αγορά, π.χ. προσωπικές υπηρεσίες) έχει γίνει τα τελευταία χρόνια αντικείμενο σοβαρής μελέτης (Δοξιάδης, 2013). Το Διάγραμμα 3.23 δείχνει ότι το ρήγμα αυτό μεγάλωσε στα χρόνια της κρίσης: ο αριθμός ασφαλισμένων ΙΚΑ σε επιχειρήσεις σε εμπορεύσιμους κλάδους υποχώρησε σημαντικά (-12,2%), ενώ σε μη εμπορεύσιμους κλάδους έμεινε μάλλον σταθερός (-0,6%). (Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μη εμπορεύσιμοι κλάδοι συμπεριλαμβάνουν τις δημόσιες υπηρεσίες. Όπως έχει αναφερθεί νωρίτερα, από το 2011 το ΙΚΑ ασφαλίζει, εκτός από τους μισθωτούς του Δημοσίου με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, και όσους δημόσιους υπαλλήλους προσλαμβάνονται για πρώτη φορά.)

Διάγραμμα 3.23: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε εμπορεύσιμους και μη κλάδους (2008-2014)

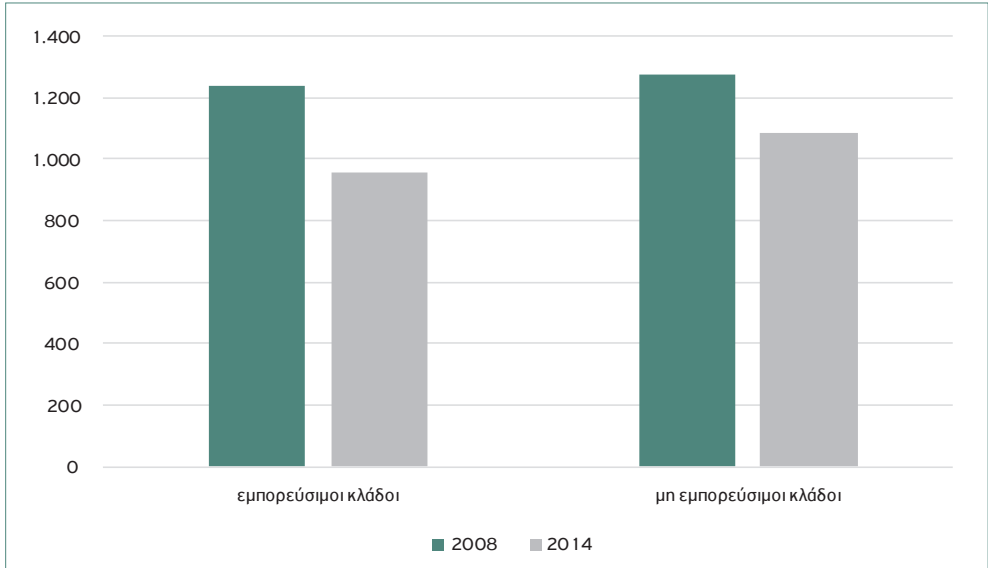

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των εμπορεύσιμων και μη κλάδων βλ. *European Commission* (2018: 48, υποσ. 58).

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ. Οι εμπορεύσιμοι κλάδοι συμπεριλαμβάνουν τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, αλιεία, ορυχεία), τη βιομηχανία και μεταποίηση (εκτός οικοδομής και κατασκευών), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τις μεταφορές, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Η εξέλιξη των μέσων μηνιαίων αμοιβών σε εμπορεύσιμους και μη κλάδους παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3.24. Παρατηρείται ότι στην αρχή της περιόδου (Μάιος 2008) η διαφορά ανάμεσά τους ήταν μικρή (1.241 ευρώ έναντι 1.273 ευρώ σε τιμές 2018 αντιστοίχως). Στη συνέχεια, μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014, η μείωση των μέσων μηνιαίων αμοιβών ήταν μεγαλύτερη στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους εμπορεύσιμους κλάδους (-22,9%) από ό,τι στους μη εμπορεύσιμους (-14,7%). Ως αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης, τον Μάιο του 2014 η απόσταση που τις χώριζε είχε μεγαλώσει (957 ευρώ έναντι 1.086 ευρώ αντιστοίχως).

Διάγραμμα 3.24: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ σε εμπορεύσιμους και μη κλάδους (2008-2014)

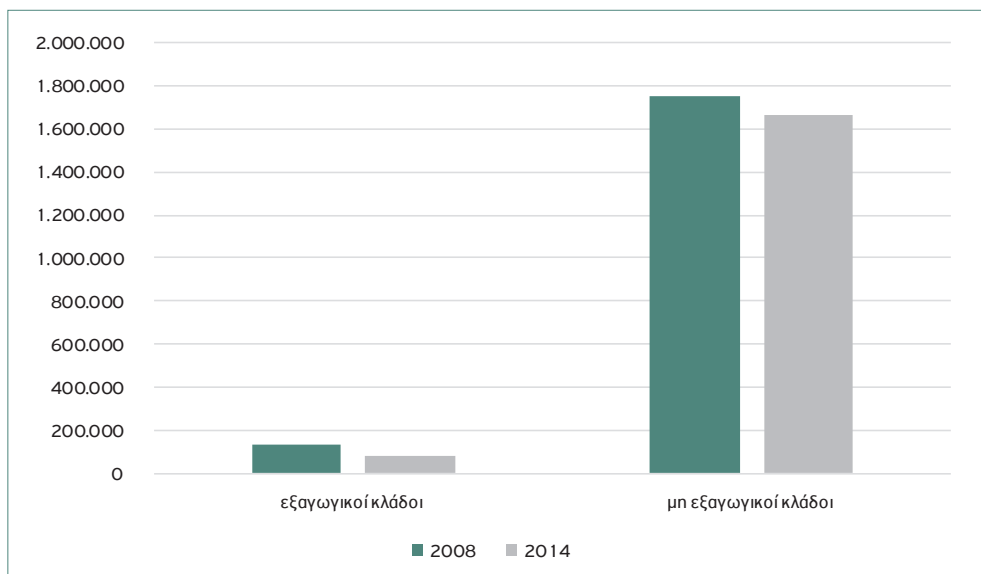

Πηγή: Μικροδεδομένα του ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των εμπορεύσιμων και μη κλάδων βλ. *European Commission* (2018: 48, υποσ. 58).

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ. Οι εμπορεύσιμοι κλάδοι συμπεριλαμβάνουν τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, αλιεία, ορυχεία), τη βιομηχανία και μεταποίηση (εκτός οικοδομής και κατασκευών), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τις μεταφορές, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Το εύρημα της συρρίκνωσης των επιχειρήσεων που είναι εκτεθειμένες στον διεθνή ανταγωνισμό επιβεβαιώνεται εάν εστιάσουμε σε όσες δραστηριοποιούνται σε κλάδους με υψηλότερη εξαγωγική επίδοση, όπως έχουν εντοπιστεί στην πρόσφατη μελέτη των Καλυβίτη κ.ά. (2018). Το Διάγραμμα 3.25 δείχνει ότι ο αριθμός ασφαλισμένων σε τέτοιες επιχειρήσεις, ήδη περιορισμένος τον Μάιο του 2008 (132.500), μειώθηκε πολύ (-37,8%) στη διάρκεια της κρίσης. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις σε κλάδους με χαμηλότερη εξαγωγική επίδοση έχασαν λιγότερους ασφαλισμένους (-5,2% μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014). Όσον αφορά τις μέσες αμοιβές, κυμαίνονταν στα ίδια περίπου επίπεδα στις δύο κατηγορίες, ενώ υποχώρησαν περίπου το ίδιο κατά την περίοδο που εξετάζουμε (βλ. Διάγραμμα 3.26).

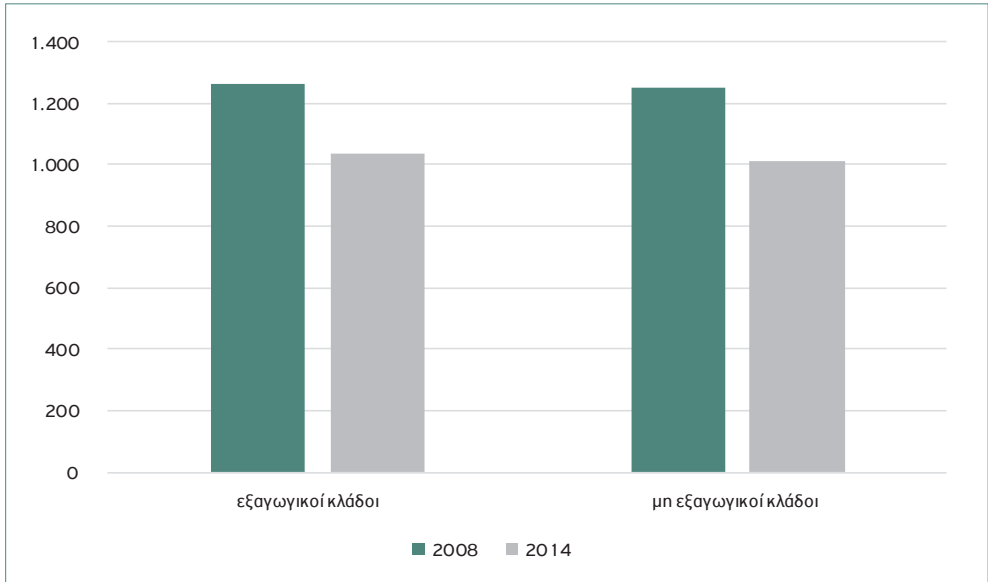
Διάγραμμα 3.25: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε εξαγωγικούς και μη κλάδους (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των κλάδων με υψηλότερη εξαγωγική επίδοση βλ. Καλυβίτης κ.ά. (2018).

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ.

Διάγραμμα 3.26: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ σε εξαγωγικούς και μη κλάδους (2008-2014)

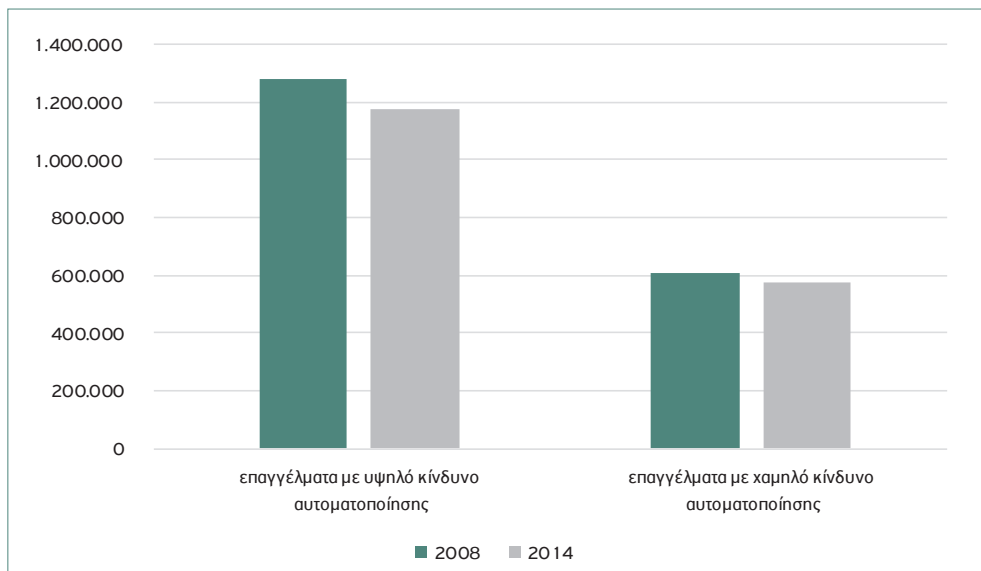
Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των κλάδων με υψηλότερη εξαγωγική επίδοση βλ. Καλυβίτης κ.ά. (2018).

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

3.4.4 Ειδικότητες ευάλωτες στην αυτοματοποίηση

Μια άλλη ενδιαφέρουσα διάκριση αφορά την κατάταξη των επαγγελματιών ως προς τον κίνδυνο που διατρέχουν να αντικατασταθούν από μηχανές τα επόμενα χρόνια, με απώλεια σημαντικού μέρους των θέσεων εργασίας που αντιστοιχούν σε αυτά. Στην ενότητα αυτή χρησιμοποιούμε τα αποτελέσματα πρόσφατης μελέτης του ΟΟΣΑ (Nedelkoska and Quintini, 2018) για τον εντοπισμό των ειδικοτήτων που αντιμετωπίζουν υψηλό ή χαμηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης με σκοπό να υπολογίσουμε την εξέλιξη του αριθμού και των αμοιβών των ασφαλισμένων ΙΚΑ σε αντίστοιχες ειδικότητες την περίοδο 2008-2014.

Διάγραμμα 3.27: Ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανάλογα με τον κίνδυνο αυτοματοποίησης (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των ειδικοτήτων με υψηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης βλ. *Nedelkoska and Quintini (2018)*.

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ.

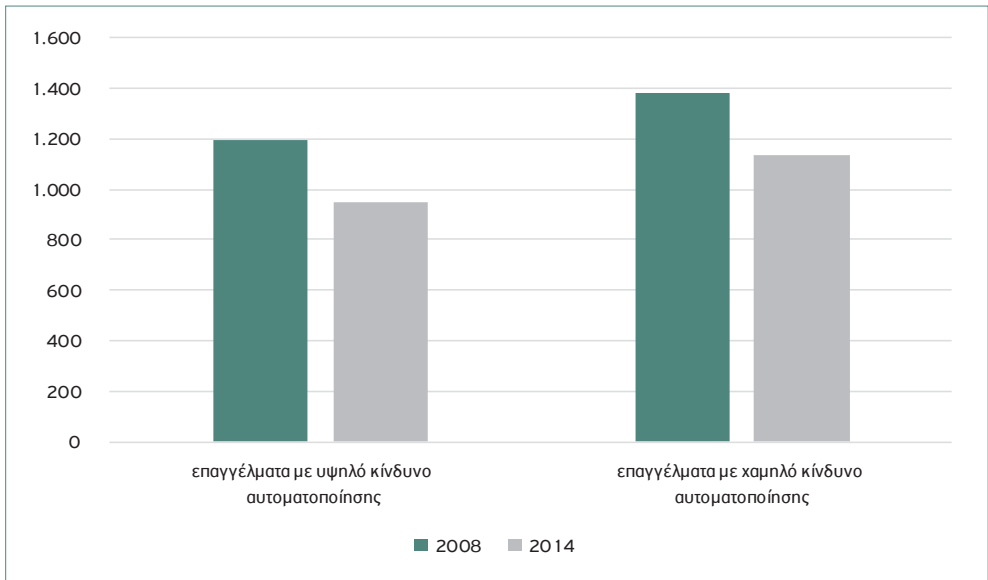
Όπως δείχνει το Διάγραμμα 3.27, πάνω από τα δύο τρίτα των ασφαλισμένων ΙΚΑ εργάζονται σε ειδικότητες με υψηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης. Στη διάρκεια της κρίσης, ο αριθμός τους μειώθηκε κατά 8,5% (έναντι -5,4% στα επαγγέλματα με χαμηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης). Όσον αφορά τις μέσες μηνιαίες αμοιβές (βλ. Διάγραμμα 3.28), ήδη χαμηλότερες στις ειδικότητες με υψηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης στην αρχή της περιόδου που εξετάζουμε, μειώθηκαν περισσότερο (-20,4% έναντι -17,6%), με αποτέλεσμα να κυμαίνονται τον Μάιο του 2014 σε 950 ευρώ (έναντι 1.137 ευρώ στις ειδικότητες με χαμηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης).

Για περισσότερες πληροφορίες για την εξέλιξη της απασχόλησης και των αμοιβών, βλ. Παράρτημα 2.

Η ανάλυση της εξέλιξης της απασχόλησης (για την ακρίβεια: της ασφάλισης στο ΙΚΑ) και των μέσων αμοιβών ανά κατηγορία ασφαλισμένου στην ενότητα αυτή προσέφερε διαφωτιστικές απαντήσεις στο ερώτημα των μεταβολών στη μισθωτή εργασία στην Ελλάδα στη διάρκεια της κρίσης.

Στην επόμενη ενότητα στρεφόμαστε στα κύρια ερωτήματα στα οποία επιχειρεί να απαντήσει η μελέτη και τα οποία θέσαμε στην εισαγωγή: Πώς μεταβλήθηκε η κατανομή αμοιβών των μισθωτών στα χρόνια της κρίσης; Πόσο ομοιόμορφες ήταν οι απώλειες; Ποιες ανακατατάξεις σημειώθηκαν στη μισθολογική κλίμακα; Ποιοι (και πόσοι) εργαζόμενοι βελτίωσαν τη σχετική τους θέση – είτε επειδή υπέστησαν χαμηλότερες περικοπές είτε επειδή κατέγραψαν αυξήσεις; Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά τους, των επιχειρήσεων που τους απασχολούσαν, των κλάδων όπου δραστηριοποιούνταν;

Διάγραμμα 3.28: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανάλογα με τον κίνδυνο αυτοματοποίησης (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των ειδικοτήτων με υψηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης βλ. Nedelkoska and Quintini (2018).

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

04 Ανακατατάξεις της κλίμακας αμοιβών

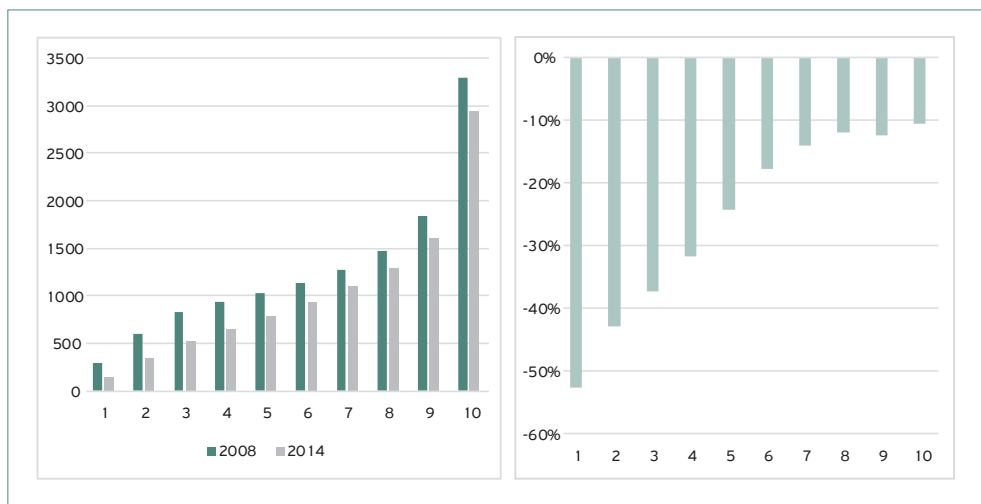
4.1 Μετατοπίσεις της κλίμακας αμοιβών

Πώς άλλαξε η κλίμακα αμοιβών των μισθωτών στα χρόνια της κρίσης; Αυξήθηκαν οι μισθολογικές ανισότητες ή μειώθηκαν; Μεγάλωσε ή μικρυνε η απόσταση ανάμεσα σε υψηλόμισθους και χαμηλόμισθους;

Το Διάγραμμα 4.1 δείχνει καθαρά ότι η μείωση των μέσων μηνιαίων μισθών ήταν πολύ μεγαλύτερη στο κάτω (χαμηλόμισθοι) παρά στο πάνω μέρος (υψηλόμισθοι) της κλίμακας αμοιβών. Το 10% των ασφαλισμένων με τους χαμηλότερους μισθούς –το οποίο σε μεγάλο βαθμό αποτελείται από πολλούς εργαζομένους με μερική ή περιστασιακή απασχόληση– είχε μέση μηνιαία αμοιβή 142 ευρώ το 2014 έναντι 299 ευρώ το 2008, γεγονός που αντιστοιχεί σε μείωση 52,7%. Αντίθετα, το 10% των ασφαλισμένων με τους υψηλότερους μισθούς αμειβόταν κατά μέσο όρο με 3.296 ευρώ τον μήνα το 2008 και 2.946 ευρώ το 2014 (μείωση 10,6%).

Γενικά, καθώς μετακινούμαστε από τις χαμηλότερες αμοιβές στις υψηλότερες το ποσοστό μείωσης μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 υποχωρεί. Επειδή οι μέσες αποδοχές των χαμηλόμισθων μειώθηκαν περισσότερο από ό,τι οι αποδοχές των υψηλόμισθων, η απόσταση μεταξύ τους διευρύνθηκε.

Διάγραμμα 4.1: Μέσες αμοιβές ασφαλισμένων ΙΚΑ ανά δεκατημόριο (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

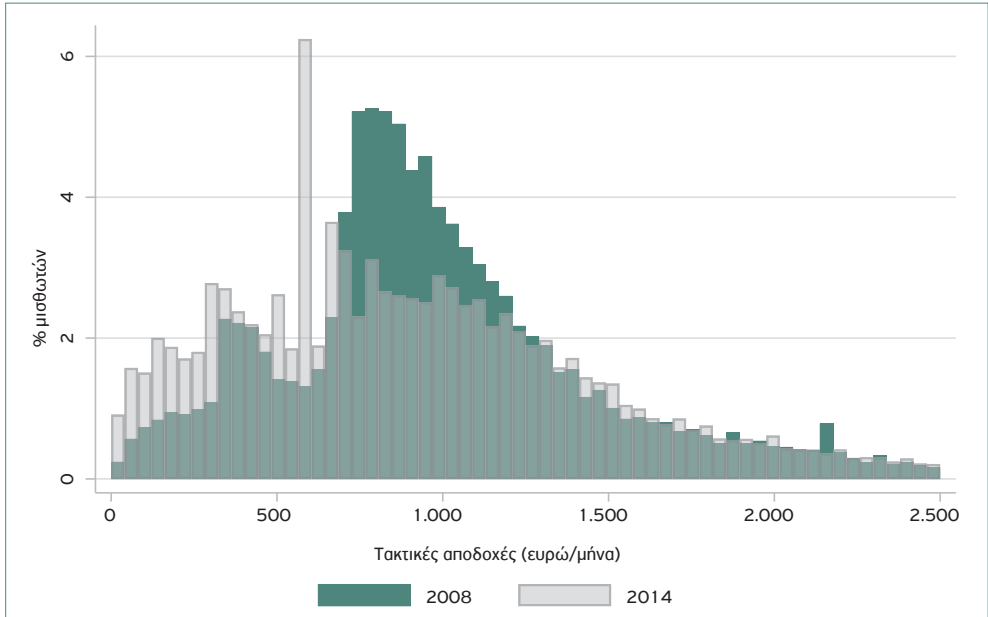
Σημείωση: Αριστερό πάνελ: μέσες αμοιβές ανά δεκατημόριο. Δεξιό πάνελ: μεταβολή μέσων αμοιβών ανά δεκατημόριο μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο όσων ήταν ασφαλισμένοι ΙΚΑ τόσο τον Μάιο του 2008 όσο και τον Μάιο του 2014.

Το Διάγραμμα 4.2 παρουσιάζει την κατανομή συχνοτήτων των αμοιβών του συνόλου των ασφαλισμένων ΙΚΑ. Φαίνεται καθαρά ότι μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 η κατανομή συχνοτήτων των αμοιβών μετακινήθηκε προς τα αριστερά, δηλ. περισσότεροι ασφαλισμένοι δήλωναν χαμηλότερες αμοιβές, και λιγότεροι υψηλότερες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η κατανομή του 2014 παρουσιάζει μεγάλη συγκέντρωση εργαζομένων στον κατώτατο μισθό όπως ίσχυε από τον Φεβρουάριο του 2012 (511 ευρώ τον μήνα για εργαζομένους έως 24 ετών, 586 ευρώ τον μήνα για εργαζομένους 25 ετών και άνω).

Περισσότερα διαγράμματα για επιμέρους κατηγορίες ασφαλισμένων παρουσιάζονται στο Παράρτημα 3.

Διάγραμμα 4.2: Κατανομή συχνοτήτων των αμοιβών: σύνολο ασφαλισμένων ΙΚΑ (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει το ποσοστό των παρατηρήσεων ανά επίπεδο αμοιβής. Οι αμοιβές (στον οριζόντιο άξονα) είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

4.2 Η εξέλιξη της ανισοκατανομής των αμοιβών

Η διεύρυνση του χάσματος μεταξύ υψηλόμισθων και χαμηλόμισθων εργαζομένων στα χρόνια της κρίσης υποδηλώνει ότι η διασπορά των αμοιβών –και κατά συνέπεια η μισθολογική ανισότητα– αυξήθηκε. Το πόσο ακριβώς εξαρτάται από τον δείκτη ανισοκατανομής που υιοθετούμε.

Στην υποενότητα αυτή παρουσιάζουμε αποτελέσματα για τέσσερις δείκτες ανισοκατανομής:

- Ο συντελεστής Gini λαμβάνει τιμές από 0 (όλα τα άτομα έχουν το ίδιο εισόδημα) έως 1 (το συνολικό εισόδημα ανήκει εξ ολοκλήρου σε ένα άτομο), ενώ αποδίδει μεγαλύτερη έμφαση στις μεταβολές που σημειώνονται κοντά στο μέσο της κλίμακας αμοιβών.

- ▶ Ο λόγος P90/P10 μετρά την απόσταση που χωρίζει τις υψηλές από τις χαμηλές αμοιβές. Συγκεκριμένα, υπολογίζεται ως το πηλίκο των αμοιβών του ασφαλισμένου που βρίσκεται στο κάτω όριο του υψηλότερου δεκατημορίου (P90) διά τις αμοιβές του ασφαλισμένου που βρίσκεται στο πάνω όριο του χαμηλότερου δεκατημορίου (P10). (Όπως είναι φανερό, ο πρώτος έχει υψηλότερες αμοιβές από το 90% των ασφαλισμένων, ενώ ο δεύτερος μόνο από το 10% των ασφαλισμένων.)
- ▶ Ο λόγος P90/P50 μετρά την απόσταση που χωρίζει τις υψηλές από τις μέσες αμοιβές. Συγκεκριμένα, υπολογίζεται ως το πηλίκο των αμοιβών του ασφαλισμένου που βρίσκεται στο κάτω όριο του υψηλότερου δεκατημορίου (P90) διά τις αμοιβές του ασφαλισμένου που βρίσκεται στο μέσο ακριβώς της κλίμακας αμοιβών (P50). (Όπως είναι φανερό, ο τελευταίος έχει υψηλότερες αμοιβές από το 50% των ασφαλισμένων και χαμηλότερες από το υπόλοιπο 50%.)
- ▶ Ο λόγος P50/P10 μετρά την απόσταση που χωρίζει τις μέσες από τις χαμηλές αμοιβές. Συγκεκριμένα, υπολογίζεται ως το πηλίκο των αμοιβών του ασφαλισμένου που βρίσκεται στο μέσο ακριβώς της κλίμακας αμοιβών (P50) διά τις αμοιβές του ασφαλισμένου που βρίσκεται στο πάνω όριο του χαμηλότερου δεκατημορίου (P10).

Η εξέλιξη των τιμών των τεσσάρων δεικτών ανισοκατανομής μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 για το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ παρουσιάζεται στον Πίνακα 4.1.

Πίνακας 4.1: Δείκτες ανισοκατανομής αμοιβών: σύνολο ασφαλισμένων ΙΚΑ (2008-2014)

	2008	2014	μεταβολή
Gini	0,322	0,392	22%
P90/P10	4,7	7,3	57%
P90/P50	2,0	2,2	10%
P50/P10	2,3	3,3	42%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο συντελεστής Gini λαμβάνει τιμές από 0 (όταν όλοι οι ασφαλισμένοι έχουν τις ίδιες αμοιβές) έως 1 (όταν ένας ασφαλισμένος καρπώνεται το σύνολο των αμοιβών, ενώ όλοι οι υπόλοιποι έχουν μηδενικές αμοιβές). Τα σημεία P90, P50 και P10 αναφέρονται στο κάτω όριο του υψηλότερου δεκατημορίου αμοιβών, στο μέσο ακριβώς της κλίμακας αμοιβών, και στο πάνω όριο του χαμηλότερου δεκατημορίου αντιστοίχως. Οι αμοιβές είναι μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε μηνιαία βάση. Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Τρία είναι τα σημαντικότερα ευρήματα του Πίνακα 4.1. Πρώτον, η ανισοκατανομή των αμοιβών των μισθωτών αυξήθηκε σημαντικά ανάμεσα στον Μάιο του 2008 και τον Μάιο του 2014. Δεύτερον, η αύξηση της ανισοκατανομής των αμοιβών υπήρξε

περισσότερο αισθητή στα άκρα της κλίμακας αμοιβών παρά κοντά στο μέσο της κλίμακας. Τρίτον, το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ μεσαίων και χαμηλών αποδοχών ήταν πολύ εντονότερο από το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ υψηλών και μεσαίων αποδοχών.

Γενικά, η αύξηση της ανισοκατανομής των αμοιβών σε τόσο βραχεία περίοδο είναι πραγματικά εντυπωσιακή. Είναι χαρακτηριστική η εξέλιξη του δείκτη P90/P10. Ας υποθέσουμε ότι η κλίμακα των αμοιβών έχει εκατό σκαλοπάτια, σε καθένα από τα οποία τοποθετούνται οι ασφαλισμένοι ΙΚΑ ανάλογα με το ύψος των μηνιαίων αποδοχών τους. Τον Μάιο του 2008, ο ασφαλισμένος που βρισκόταν στο ενενηκοστό από τα εκατό σκαλοπάτια της κλίμακας αμοιβών είχε αποδοχές 4,7 υψηλότερες από τον ασφαλισμένο που βρισκόταν στο δέκατο από τα εκατό σκαλοπάτια της κλίμακας αμοιβών. Έξι χρόνια αργότερα, ο λόγος των αποδοχών δύο ασφαλισμένων που βρίσκονταν στα αντίστοιχα σκαλοπάτια είχε αυξηθεί σε 7,3 (κατά 57%).

Πίνακας 4.2: Δείκτες ανισοκατανομής αμοιβών: ασφαλισμένοι ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης (2008-2014)

	2008	2014	μεταβολή
Gini	0,265	0,304	15%
P90/P10	2,8	3,7	32%
P90/P50	2,0	2,0	1%
P50/P10	1,4	1,9	31%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ

Σημείωση: Ο συντελεστής Gini λαμβάνει τιμές από 0 (όταν όλοι οι ασφαλισμένοι έχουν τις ίδιες αμοιβές) έως 1 (όταν ένας ασφαλισμένος καρπώνεται το σύνολο των αμοιβών, ενώ όλοι οι υπόλοιποι έχουν μηδενικές αμοιβές). Τα σημεία P90, P50 και P10 αναφέρονται στο κάτω όριο του υψηλότερου δεκατημορίου αμοιβών, στο μέσο ακριβώς της κλίμακας αμοιβών, και στο πάνω όριο του χαμηλότερου δεκατημορίου αντιστοίχως. Οι αμοιβές είναι μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε μηνιαία βάση. Τα στοιχεία αφορούν τους ασφαλισμένους ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Θα μπορούσε κανείς να αντιείνει ότι η αύξηση της ανισοκατανομής των αμοιβών σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην αύξηση του αριθμού των ασφαλισμένων ΙΚΑ με μερική ή περιστασιακή απασχόληση. Η αύξηση αυτή ήταν θεαματική, από 447.097 τον Μάιο του 2008 σε 584.442 τον Μάιο του 2014 (+31%), την ίδια περίοδο που ο αριθμός των ασφαλισμένων ΙΚΑ με πλήρη απασχόληση υποχώρησε σημαντικά (από 1.441.289 σε 1.162.137, δηλ. κατά -19%). Πράγματι, ενώ τον Μάιο του 2008 το ποσοστό των ασφαλισμένων ΙΚΑ με μερική ή περιστασιακή απασχόληση ήταν 24% του συνόλου, έξι χρόνια αργότερα είχε αυξηθεί σε 33%.

Όπως δείχνει ο Πίνακας 4.2, αυτό είναι μόνο εν μέρει σωστό. Πράγματι, όταν η ανάλυση περιορίζεται αποκλειστικά στους ασφαλισμένους ΙΚΑ με πλήρη απασχόληση η ανισοκατανομή των αμοιβών εκτιμάται συστηματικά χαμηλότερη. Όμως, ακόμη και μεταξύ των ασφαλισμένων πλήρους απασχόλησης παρατηρείται αύξηση της ανισοκατανομής των αμοιβών μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014, αν και η αύξηση αυτή είναι μικρότερη από ό,τι όταν υπολογίστηκε στο σύνολο των ασφαλισμένων (βλ. Πίνακα 4.1).

Κατά τα άλλα, ισχύουν τα προηγούμενα ευρήματα του Πίνακα 4.1. Η ανισοκατανομή των αμοιβών των μισθωτών αυξήθηκε αρκετά ανάμεσα στον Μάιο του 2008 και τον Μάιο του 2014, η αύξηση υπήρξε περισσότερο αισθητή στα άκρα παρά κοντά στο μέσο της κλίμακας αμοιβών, ενώ το άνοιγμα της ψαλίδας ήταν εντονότερο μεταξύ μεσαίων και χαμηλών αποδοχών παρά μεταξύ υψηλών και μεσαίων.

Περισσότερα αποτελέσματα για τις τιμές των δεικτών ανισοκατανομής παρουσιάζονται στο Παράρτημα 4.

4.3 Το πρόβλημα των χαμηλών αμοιβών

Ένας άλλος τρόπος να αναλύσουμε την εξέλιξη της ανισοκατανομής των αμοιβών την περίοδο της κρίσης είναι να παρακολουθήσουμε τη μεταβολή του ποσοστού των ασφαλισμένων με χαμηλές αμοιβές. Το πώς ακριβώς ορίζονται οι χαμηλές αμοιβές είναι ασφαλώς συζητήσιμο. Ακολουθώντας τη διεθνή πρακτική, θεωρούμε ως χαμηλόμισθους τους ασφαλισμένους με μηνιαίες αμοιβές χαμηλότερες από τα δύο τρίτα των διάμεσων μηνιαίων αμοιβών.

Πίνακας 4.3: Χαμηλές αμοιβές: σύνολο ασφαλισμένων ΙΚΑ (2008-2014)

	2008	2014	μεταβολή
Όριο χαμηλών αμοιβών	667 ευρώ	573 ευρώ	-21%
Ποσοστό χαμηλόμισθων	18,1%	26,3%	+8,2

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Το όριο χαμηλών αμοιβών αντιστοιχεί στα δύο τρίτα των διάμεσων μηνιαίων αμοιβών. Οι δύο πρώτες στήλες αναφέρουν το όριο χαμηλών αμοιβών κάθε έτους σε ονομαστικές τιμές. Αντίθετα, η τελευταία στήλη αναφέρει τη μεταβολή σε πραγματικές τιμές (δηλαδή αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Οι αμοιβές είναι μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Με βάση αυτό το κριτήριο, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.3, εκτιμούμε ότι την περίοδο της κρίσης το ποσοστό των χαμηλόμισθων αυξήθηκε κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες (από 18% σε 26% του συνόλου), παρ' ότι το όριο χαμηλών αμοιβών υποχώρησε κατά 21% σε πραγματικές τιμές (όσο και οι διάμεσες αμοιβές).

Πίνακας 4.4: Χαμηλές αμοιβές: ασφαλισμένοι ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης (2008-2014)

	2008	2014	μεταβολή
Όριο χαμηλών αμοιβών	745 ευρώ	742 ευρώ	-8%
Ποσοστό χαμηλόμισθων	5,0%	18,4%	+13,4

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Το όριο χαμηλών αμοιβών αντιστοιχεί στα δύο τρίτα των διάμεσων μηνιαίων αμοιβών. Οι δύο πρώτες στήλες αναφέρουν το όριο χαμηλών αμοιβών κάθε έτους σε ονομαστικές τιμές. Αντίθετα, η τελευταία στήλη αναφέρει τη μεταβολή σε πραγματικές τιμές (δηλαδή αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Οι αμοιβές είναι μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών). Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Εάν από τον πληθυσμό αναφοράς αφαιρέσουμε τους ασφαλισμένους με μερική ή περιστασιακή απασχόληση, οι διάμεσες αμοιβές των ασφαλισμένων πλήρους απασχόλησης που απομένουν εμφανίζονται υψηλότερες, και γι' αυτό το όριο χαμηλών αμοιβών διαμορφώνεται σε υψηλότερα επίπεδα. Όπως δείχνει ο Πίνακας 4.4, το όριο χαμηλών αμοιβών πλήρους απασχόλησης μειώθηκε λιγότερο από ό,τι στο σύνολο των ασφαλισμένων (κατά 8% σε πραγματικές τιμές μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014), ενώ το ποσοστό των χαμηλόμισθων υπερτριπλασιάστηκε (από 5% σε 18%).

Με άλλα λόγια, στα χρόνια της κρίσης το πρόβλημα των χαμηλών αμοιβών εντάθηκε, τόσο σε απόλυτους όρους (αναφορικά με την κατάσταση προ κρίσης ή συγκριτικά με το κόστος ζωής, το οποίο αυξήθηκε κατά 8,7% μεταξύ 2008 και 2014), όσο και σε σχετικούς όρους (σε σχέση με τις διάμεσες αμοιβές).

Περισσότερα αποτελέσματα για τις τιμές του δείκτη χαμηλών αμοιβών παρουσιάζονται στο Παράρτημα 4. Όπως δείχνει ο Πίνακας Π.4.2, το ποσοστό των χαμηλόμισθων στους μισθωτούς με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου (συμπεριλαμβανομένων όσων εργάζονταν με μερική ή περιστασιακή απασχόληση) τον Μάιο του 2014, με όριο χαμηλών αμοιβών 573 ευρώ τον μήνα, ήταν ιδιαίτερα υψηλό στους εργαζομένους έως 24 ετών (59%), στους αλλοδαπούς (45%), στα Νησιά Ιονίου (44%) και Βορείου Αιγαίου (42%), καθώς και στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (38%).

4.4 Η κινητικότητα των αμοιβών

Η προηγούμενη ανάλυση δείχνει ότι η κατανομή των αμοιβών έγινε πιο άνιση στα χρόνια της κρίσης, ενώ το πρόβλημα των χαμηλών αμοιβών εντάθηκε επίσης. Όμως, η κλίμακα των αμοιβών δεν μεταβλήθηκε ομοιόμορφα. Κάποιοι (οι περισσότεροι) είδαν τις αμοιβές τους να μειώνονται, κάποιοι άλλοι να μένουν σταθερές και κάποιοι (έστω λίγοι) ακόμη και να αυξάνονται. Το συνδυασμένο αποτέλεσμα όλων αυτών είναι οι ανακατατάξεις στην κατανομή αμοιβών: εκείνοι που διατήρησαν ή αύξησαν τις αποδοχές τους ή απλώς υπέστησαν μικρότερες μειώσεις από τους υπολοίπους είδαν τη σχετική θέση τους να βελτιώνεται.

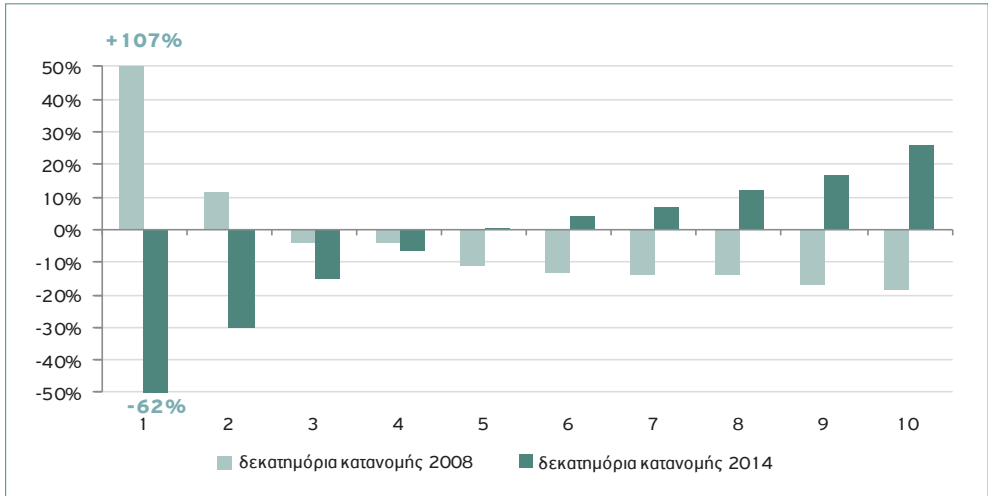
Ένας χρήσιμος τρόπος για να εκτιμήσουμε τις ανακατατάξεις της κλίμακας αμοιβών είναι να επικεντρωθούμε στους ασφαλισμένους που ήταν παρόντες στην ασφάλιση του ΙΚΑ τόσο στην αρχή (Μάιος 2008) όσο και στο τέλος (Μάιος 2014) της περιόδου που εξετάζουμε. Διατηρούμε σταθερή τη σύνθεση των δεκατημορίων αμοιβών: πρώτα σύμφωνα με την αρχική κατανομή (του Μαΐου του 2008) και μετά σύμφωνα με την τελική κατανομή (του Μαΐου του 2014).

Διευκρινίζεται ότι οι δύο κατανομές αφορούν τους ίδιους 1.041.000 εργαζομένους. Εάν οι αμοιβές όλων είχαν μεταβληθεί κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 (π.χ. μείωση μηνιαίων αμοιβών ίση με 9,5%, όπως συνέβη κατά μέσο όρο), η σύνθεση των δεκατημορίων θα ήταν ακριβώς ίδια στις δύο χρονικές στιγμές. Επειδή όμως οι αμοιβές μεταβλήθηκαν με διαφορετικό τρόπο, η σύνθεση των δεκατημορίων είναι διαφορετική τον Μάιο του 2008 και τον Μάιο του 2014.

Όσοι εργαζόμενοι υπέστησαν μείωση αμοιβών μεγαλύτερη από τον μέσο όρο του 9,5%, είδαν τη σχετική τους θέση να επιδεινώνεται: μάλιστα κάποιοι από αυτούς «κατέβηκαν» δεκατημόριο μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014, όταν η μείωση ήταν επαρκώς μεγάλη. Στον αντίποδα, όσοι εργαζόμενοι υπέστησαν μείωση αμοιβών μικρότερη από τον μέσο όρο ή είχαν αύξηση αποδοχών είδαν τη σχετική τους θέση να βελτιώνεται: κάποιοι από αυτούς «ανέβηκαν» δεκατημόριο, όταν η μεταβολή των αμοιβών τους ήταν αρκούντως ευνοϊκότερη από τον μέσο όρο. Οι ανακατατάξεις στην κατανομή των αμοιβών διαφοροποιεί τη σύνθεση των δεκατημορίων τον Μάιο του 2008 και τον Μάιο του 2014.

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζουμε τις μισθολογικές μεταβολές ανά δεκατημόριο συγκρίνοντας την αρχική κατανομή (του Μαΐου του 2008) με την τελική (του Μαΐου του 2014). Το Διάγραμμα 4.3 δείχνει την ποσοστιαία μεταβολή των αμοιβών ανά δεκατημόριο.

Διάγραμμα 4.3: Ποσοστιαία (%) μεταβολή αμοιβών ανά δεκατημόριο (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι ανοιχτόχρωμες στήλες δείχνουν τις μισθολογικές μεταβολές των δεκατημορίων της κατανομής του 2008 (π.χ. οι μέσες μηνιαίες αμοιβές του χαμηλότερου δεκατημορίου του 2008 αυξήθηκαν κατά 107% την περίοδο 2008-2014.) Οι σκουρόχρωμες στήλες δείχνουν τις μισθολογικές μεταβολές των δεκατημορίων της κατανομής του 2014 (π.χ. οι μέσες μηνιαίες αμοιβές του χαμηλότερου δεκατημορίου του 2014 μειώθηκαν κατά 62% την περίοδο 2008-2014.) Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο όσων ήταν ασφαλισμένοι ΙΚΑ τόσο τον Μάιο του 2008 όσο και τον Μάιο του 2014.

Ξεκινάμε την εκτίμηση των μεταβολών στις αποδοχές διατηρώντας σταθερή τη σύνθεση των δεκατημορίων σύμφωνα με την κατανομή αμοιβών του Μαΐου του 2008 (ανοιχτόχρωμες στήλες). Τα αποτελέσματα αποκαλύπτουν μια μάλλον απρόσμενη πτυχή των μισθολογικών ανακατατάξεων της περιόδου της κρίσης. Αντίθετα με ό,τι ίσως θα ανέμενε κανείς, οι μέσες αμοιβές του χαμηλότερου δεκατημορίου του Μαΐου του 2008 (που αντιστοιχεί στο 10% των ασφαλισμένων με τις χαμηλότερες μηνιαίες αμοιβές τότε) δεν μειώθηκαν μεταξύ 2008 και 2014, αλλά υπερδιπλασιάστηκαν (αύξηση +107%). Επίσης αυξημένες, αλλά πολύ λιγότερο (+12%), ήταν οι αμοιβές όσων βρέθηκαν στο δεύτερο χαμηλότερο δεκατημόριο του Μαΐου του 2008. Καθώς μετακινούμαστε σε υψηλότερα κλιμάκια της κατανομής του 2008, οι μισθολογικές μεταβολές γίνονται αρνητικές, ενώ το μέγεθος των σχετικών απωλειών αυξάνεται: -4% για το τρίτο και τέταρτο χαμηλότερο δεκατημόριο, -11% για το πέμπτο, -14% για το έκτο, έβδομο και όγδοο δεκατημόριο και -17% για το ένατο δεκατημόριο. Η μείωση μεταξύ 2008 και 2014 των μέσων αμοιβών για το υψηλότερο δεκατημόριο του Μαΐου του 2008 (που αντιστοιχεί στο 10% των

ασφαλισμένων με τις υψηλότερες μηνιαίες αμοιβές τότε) ήταν -19%. Θα έλεγε κανείς ότι –υπό το πρίσμα της κατανομής αμοιβών του 2008– οι μισθολογικές μεταβολές στα χρόνια της κρίσης (2008-2014) εμφανίζονται «προοδευτικές»: οι χαμηλόμισθοι βελτίωσαν τη σχετική θέση τους, ενώ οι υψηλόμισθοι την επιδείνωσαν.

Στη συνέχεια επαναλαμβάνουμε την εκτίμηση των μισθολογικών ανακατατάξεων της ίδιας περιόδου, αυτή τη φορά διατηρώντας σταθερή τη σύνθεση των δεκατημορίων σύμφωνα με την κατανομή του Μαΐου του 2014 (σκουρόχρωμες στήλες). Παρατηρούμε ότι τα αποτελέσματα οδηγούν σε διαμετρικά αντίθετα συμπεράσματα. Οι μέσες αμοιβές του χαμηλότερου δεκατημορίου του Μαΐου του 2008 (που αντιστοιχεί στο 10% των ασφαλισμένων με τις χαμηλότερες μηνιαίες αμοιβές τότε) δεν αυξήθηκαν μεταξύ 2008 και 2014, όπως προηγουμένως, αλλά μειώθηκαν – και μάλιστα περισσότερο από κάθε άλλο δεκατημόριο (-62%). Καθώς μετακινούμαστε σε υψηλότερα κλιμάκια της κατανομής του Μαΐου του 2014, το μέγεθος των σχετικών μισθολογικών απωλειών την περίοδο 2008-2014 ακολουθεί φθίνουσα τάση, μέχρι το πέμπτο δεκατημόριο, οπότε οι μεταβολές γίνονται θετικές. Από εκεί και πέρα, το ποσοστό αύξησης των μέσων αμοιβών αυξάνεται σταδιακά: από 1% στο πέμπτο δεκατημόριο, σε 4% στο έκτο, 7% στο έβδομο, 12% στο όγδοο και 17% στο ένατο δεκατημόριο. Η αύξηση μεταξύ 2008 και 2014 των μέσων αμοιβών για το υψηλότερο δεκατημόριο του Μαΐου του 2008 (που αντιστοιχεί στο 10% των ασφαλισμένων με τις υψηλότερες μηνιαίες αμοιβές τότε) ήταν 26%. Με άλλα λόγια, υπό το πρίσμα της κατανομής αμοιβών του 2014, οι μισθολογικές μεταβολές στα χρόνια της κρίσης (2008-2014) εμφανίζονται «αντίστροφα προοδευτικές»: οι χαμηλόμισθοι υπέστησαν τις μεγαλύτερες απώλειες, ενώ οι υψηλόμισθοι κέρδισαν τις μεγαλύτερες αυξήσεις μισθών.

Πώς εμφανίζεται η εικόνα των μισθολογικών ανακατατάξεων την περίοδο 2008-2014 σε απόλυτους όρους αντί για σχετικούς; Το Διάγραμμα 4.4, το οποίο παρουσιάζει τις ίδιες απώλειες των ίδιων ασφαλισμένων, αλλά σε ευρώ αντί σε ποσοστά των αρχικών αμοιβών, επιβεβαιώνει το προηγούμενο εύρημα.

Σε απόλυτα μεγέθη, υπό το πρίσμα της κατανομής αμοιβών του Μαΐου 2008 (ανοιχτόχρωμες στήλες), οι μεταβολές της περιόδου της κρίσης (2008-2014) εμφανίζονται «προοδευτικές». Πράγματι, οι μισθολογικές απώλειες αυξάνονται καθώς μετακινούμαστε προς το πάνω μέρος της κατανομής. Η μείωση των μέσων μηνιαίων αποδοχών για το υψηλότερο δεκατημόριο (που αντιστοιχεί στο 10% των ασφαλισμένων με τις υψηλότερες μηνιαίες αμοιβές τον Μάιο του 2008) έφτασε το ποσό των 617 ευρώ, έναντι μέσης απώλειας 127 ευρώ τον μήνα για το σύνολο των ασφαλισμένων. Όσο για την εισοδηματική κατάσταση του χαμηλότερου δεκατημορίου, παρουσίασε βελτίωση 380 ευρώ τον μήνα.

Αντίθετα, υπό το πρίσμα της κατανομής αμοιβών του Μαΐου 2014 (σκουρόχρωμες στήλες), οι μισθολογικές μεταβολές μεταξύ 2008 και 2014 ήταν «αντίστροφα προοδευτικές». Σε απόλυτα μεγέθη, η μέση μηνιαία απώλεια του χαμηλότερου δεκατημρίου (που αντιστοιχεί στο 10% των ασφαλισμένων με τις χαμηλότερες μηνιαίες αμοιβές τον Μάιο του 2014) έφτασε τα 436 ευρώ, ήταν δηλ. υπερτριπλάσια της μέσης απώλειας για το σύνολο των ασφαλισμένων, η οποία φυσικά παρέμεινε 127 ευρώ τον μήνα. Αντίθετα, για το υψηλότερο δεκατημριο οι μέσες μηνιαίες αποδοχές αυξήθηκαν κατά 825 ευρώ.

Διάγραμμα 4.4: Μεταβολή αμοιβών σε ευρώ ανά δεκατημριο (2008-2014)

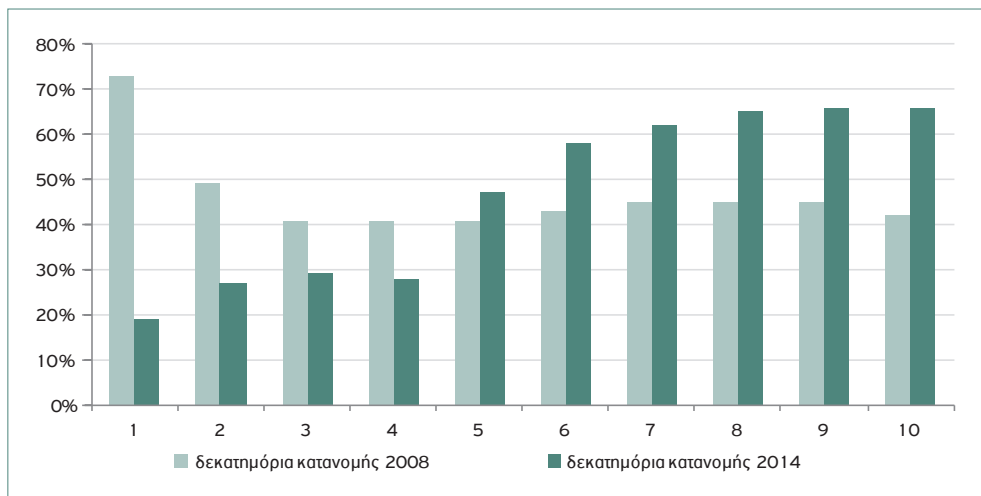
Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι ανοιχτόχρωμες στήλες δείχνουν τις μισθολογικές μεταβολές των δεκατημρίων της κατανομής του 2008 (π.χ. οι μέσες μηνιαίες αμοιβές του χαμηλότερου δεκατημρίου του 2008 αυξήθηκαν κατά 380 ευρώ την περίοδο 2008-2014). Οι σκουρόχρωμες στήλες δείχνουν τις μισθολογικές μεταβολές των δεκατημρίων της κατανομής του 2014 (π.χ. οι μέσες μηνιαίες αμοιβές του χαμηλότερου δεκατημρίου του 2014 μειώθηκαν κατά 436 ευρώ την περίοδο 2008-2014). Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο όσων ήταν ασφαλισμένοι ΙΚΑ τόσο τον Μάιο του 2008 όσο και τον Μάιο του 2014.

Η παρουσίαση της μεταβολής των μέσων αμοιβών ανά δεκατημριο έχει οπωσδήποτε ενδιαφέρον. Αλλά οι μέσες μεταβολές υποκρύπτουν πάντοτε διαφοροποιήσεις: στο εσωτερικό κάθε δεκατημρίου κάποιοι ασφαλισμένοι είδαν τις αποδοχές τους να αυξάνονται, ενώ κάποιοι άλλοι να μειώνονται. Πώς διαμορφώθηκε ο συσχετισμός μεταξύ «κερδισμένων» και «χαμένων» ανά δεκατημριο, σύμφωνα με την κατανομή αμοιβών τόσο του Μαΐου του 2008 όσο και του Μαΐου του 2014;

Το Διάγραμμα 4.5 δείχνει την αναλογία των «κερδισμένων» (όσων δηλ. γνώρισαν αυξήσεις των πραγματικών αποδοχών την περίοδο 2008-2014) ανά δεκατημόριο, σύμφωνα τόσο με την κατανομή του Μαΐου του 2008 (ανοιχτόχρωμες στήλες) όσο και με εκείνη του Μαΐου του 2014 (σκουρόχρωμες στήλες). Για να αποφύγουμε παραπλανητική εικόνα λόγω απειροελάχιστων αυξήσεων, ακολουθήσαμε τη διεθνή πρακτική που απαλείφει τις πολύ μικρές μεταβολές: ως «κερδισμένους» θεωρήσαμε όσους γνώρισαν αυξήσεις άνω του 1% σε πραγματικές τιμές σε βάθος εξαετίας. Με βάση αυτό το κριτήριο, το 47% των ασφαλισμένων –μεταξύ όσων ήταν παρόντες στην ασφάλιση του ΙΚΑ τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος της περιόδου που εξετάζουμε– είχαν καθαρά υψηλότερες αμοιβές τον Μάιο του 2014 σε σύγκριση με τον Μάιο του 2008.

Διάγραμμα 4.5: Κερδισμένοι ανά δεκατημόριο (2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι ανοιχτόχρωμες στήλες δείχνουν το ποσοστό των ασφαλισμένων που γνώρισαν αύξηση των μηνιαίων αμοιβών τους την περίοδο 2008-2014 ανά δεκατημόριο της κατανομής του 2008 (π.χ. οι μέσες μηνιαίες αμοιβές για το 73% του χαμηλότερου δεκατημορίου του 2008 αυξήθηκαν την περίοδο 2008-2014). Οι σκουρόχρωμες στήλες δείχνουν το ποσοστό των ασφαλισμένων που γνώρισαν αύξηση των μηνιαίων αμοιβών τους την περίοδο 2008-2014 ανά δεκατημόριο της κατανομής του 2014 (π.χ. οι μέσες μηνιαίες αμοιβές για το 19% του χαμηλότερου δεκατημορίου του 2014 αυξήθηκαν την περίοδο 2008-2014). Αγνοήθηκαν οι πολύ μικρές αυξήσεις (κάτω του 1% σε πραγματικές τιμές σε βάθος εξαετίας). Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο όσων ήταν ασφαλισμένοι ΙΚΑ τόσο τον Μάιο του 2008 όσο και τον Μάιο του 2014.

Φαίνεται καθαρά ότι, με βάση την κατανομή αμοιβών του 2008, η αναλογία των «κερδισμένων» είναι υψηλότερη στα χαμηλότερα δεκατημόρια, ενώ στη συνέχεια μειώνεται σταδιακά καθώς κινούμαστε προς το πάνω μέρος της κατανομής: ενδεικτικά, στο χαμηλότερο δεκατημόριο η αναλογία είναι 73%, ενώ στο υψηλότερο 42%. Αντίθετα, με βάση την κατανομή αμοιβών του 2014, η αναλογία των «κερδισμένων» (δηλ. όσων γνώρισαν αυξήσεις άνω του 1% σε πραγματικές τιμές σε βάθος εξαετίας) είναι χαμηλότερη στα χαμηλότερα δεκατημόρια, ενώ στη συνέχεια αυξάνεται καθώς κινούμαστε προς το πάνω μέρος της κατανομής: για παράδειγμα, στο χαμηλότερο δεκατημόριο η αναλογία είναι 19%, ενώ στο υψηλότερο φτάνει το 66%.

Τα παραπάνω ευρήματα δείχνουν ότι η γνωστή φράση «οι φτωχοί έγιναν φτωχότεροι» δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Οι χαμηλόμισθοι του 2014 είχαν πολύ χαμηλότερες αμοιβές από τους χαμηλόμισθους του 2008, και απείχαν περισσότερο από τις μέσες αμοιβές της αντίστοιχης χρονιάς. Όμως, οι χαμηλόμισθοι του 2008 και οι χαμηλόμισθοι του 2014 δεν είναι οι ίδιοι άνθρωποι: πολλοί από όσους αρχικά είχαν χαμηλές αμοιβές βελτίωσαν τη θέση τους στη διάρκεια της κρίσης, ενώ πολλοί από όσους κατέληξαν στο τέλος της περιόδου στο κάτω μέρος της κλίμακας αμοιβής βρίσκονταν αρχικά σε υψηλότερα κλιμάκια και έπεσαν στα χαμηλά επειδή υπέστησαν μεγαλύτερες μειώσεις αποδοχών από τον μέσο όρο.

Πώς ερμηνεύεται αυτό το κάπως απρόσμενο εύρημα;

Η πρώτη ερμηνεία που προτείνουμε είναι στατιστικής φύσης: η «παλινδρόμηση προς το μέσο της κατανομής» (regression towards the mean) είναι σύννηθες φαινόμενο στην ανάλυση της εισοδηματικής κινητικότητας. Οι αμοιβές των μισθωτών υπόκεινται σε διακυμάνσεις (π.χ. λόγω μετακίνησης μεταξύ ανεργίας και απασχόλησης ή από μια θέση εργασίας στην άλλη, λόγω αυξομείωσης του χρόνου εργασίας και ούτω καθεξής). Κατά συνέπεια, κάποιοι από όσους εντοπίζονται στο χαμηλότερο κλιμάκιο της κλίμακας αμοιβών στην αρχή της περιόδου ενδέχεται να βρέθηκαν εκεί κατά τύχη, με την έννοια ότι οι αμοιβές τους μπορεί να ήταν ασυνήθιστα χαμηλές εκείνη τη χρονιά. Το αντίστροφο ισχύει για όσους βρέθηκαν στο υψηλότερο κλιμάκιο της κλίμακας αμοιβών στην αρχή της περιόδου. Στον βαθμό που οι αμοιβές τους τη χρονιά εκείνη ήταν ασυνήθιστα χαμηλές (ή, αντιστοίχως, ασυνήθιστα υψηλές), τις επόμενες χρονιές είναι πιθανό και οι μεν και οι δε να μετακινηθούν προς το μέσο της κατανομής.

Η δεύτερη ερμηνεία είναι δομική: η κρίση δεν έπληξε στον ίδιο βαθμό όλους τους χαμηλόμισθους. Για παράδειγμα, όσοι μπόρεσαν να διατηρήσουν τη θέση εργασίας τους, ενδεχομένως με τον ίδιο εργοδότη, είδαν τις αμοιβές τους να μειώνονται λιγότερο ή καθόλου, και συνεπώς βελτίωσαν τη σχετική τους θέση μετακινούμενοι προς υψηλότερα κλιμάκια της κατανομής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ανάλογα συμπεράσματα καταλήγει η ανάλυση των μεταβολών στο δηλωθέν εισόδημα από τους Γιαννίτση και Ζωγραφάκη (2016), καθώς και μια προηγούμενη έρευνα των μεταβολών στο οικογενειακό εισόδημα από τους Ματσαγγάνης κ.ά. (2018).

Στο Παράρτημα 5 παρουσιάζονται και άλλοι δείκτες που έχουν προταθεί για τη μέτρηση της κινητικότητας των αμοιβών, καθώς και οι εκτιμήσεις μας χρησιμοποιώντας τα δεδομένα του ΙΚΑ.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δείκτες Bárcena and Cantò (βλ. Πίνακα Π.5.3). Συγκεκριμένα, εάν επικεντρώσουμε στους ασφαλισμένους που διατήρησαν πλήρη απασχόληση 8 ωρών την ημέρα και 22 ημερών τον μήνα σε δύο διαδοχικά έτη (εξαιρώντας τους εργαζομένους με μερική ή περιστασιακή απασχόληση), διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό όσων υπέστησαν μείωση ονομαστικών αμοιβών αυξήθηκε σταδιακά από 16,3% το 2008-2009 σε 42,7% το 2012-2013 στο βαθύτερο σημείο της κρίσης, για να υποχωρήσει στη συνέχεια σε 28% το 2013-2014. Στο σύνολο της περιόδου, το ποσοστό των ασφαλισμένων ΙΚΑ οι οποίοι είχαν χαμηλότερες ονομαστικές αμοιβές το 2014 από ό,τι το 2008 (παρ' ότι εργάζονταν με πλήρη απασχόληση 8 ωρών την ημέρα και 22 ημερών τον μήνα) έφτασε το 62%. Είναι προφανές ότι τα ποσοστά αυτά θα ήταν ακόμη υψηλότερα εάν συμπεριλαμβάναμε τους εργαζομένους με μερική ή περιστασιακή απασχόληση (ιδίως όσων η σύμβαση μετατράπηκε από πλήρους σε μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης).

Στην επόμενη ενότητα συνοψίζουμε τα κυριότερα ευρήματα της μελέτης, καθώς και τη συμβολή της στην καλύτερη κατανόηση των πρόσφατων αλλαγών στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα.

05 Συμπεράσματα

Η μελέτη μας αξιοποιεί μια πολύ μεγάλη βάση δεδομένων από το πληροφοριακό σύστημα του ΙΚΑ η οποία παρέχει αναλυτικές πληροφορίες για το σύνολο των ασφαλισμένων του Ιδρύματος (σχεδόν 2 εκατομμύρια παρατηρήσεις), επιτρέποντας την παρακολούθηση της πορείας κάθε εργαζομένου σε διάστημα εξήμισι χρόνων (από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014). Στις προηγούμενες ενότητες παρουσιάσαμε τα πλήρη ευρήματα της μελέτης όσον αφορά την εξέλιξη της απασχόλησης και των αμοιβών των μισθωτών του ΙΚΑ, καθώς και τις ανακατατάξεις της κλίμακας αμοιβών, της ανισοκατανομής και της κινητικότητας στη διάρκεια της κρίσης. Στην ενότητα αυτή συνοψίζουμε τα κυριότερα ευρήματα.

Κατ' αρχάς, αξίζει να σημειωθεί ότι η κάλυψη του ΙΚΑ διευρύνθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, προστέθηκαν ορισμένες κατηγορίες μισθωτών του ιδιωτικού τομέα καθώς τα ταμεία τους συγχωνεύθηκαν στο ΙΚΑ. Επιπροσθέτως, το ΙΚΑ ασφαλίζει πλέον, εκτός από τους μισθωτούς του Δημοσίου με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, και όσους δημόσιους υπαλλήλους προσλαμβάνονται για πρώτη φορά. Σε αυτό το γενικό πλαίσιο, κάποιες κατηγορίες εργαζομένων τα πήγαν καλύτερα ή χειρότερα από τον μέσο όρο. Η μείωση της απασχόλησης υπήρξε μεγαλύτερη για τους άνδρες παρά για τις γυναίκες, αφού η κρίση έπληξε περισσότερο κλάδους της οικονομίας που ανδροκρατούνται (π.χ. οικοδομή και κατασκευές). Όσον αφορά την ηλικία, ο αριθμός ασφαλισμένων ΙΚΑ μειώθηκε περισσότερο στις μικρότερες ηλικίες, στην ηλικιακή ομάδα 30-44 ετών μειώθηκε λιγότερο, ενώ στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών αυξήθηκε. Επίσης, οι επιπτώσεις της κρίσης υπήρξαν αρκετά διαφοροποιημένες ανά γεωγραφική περιφέρεια: ο αριθμός των ασφαλισμένων ΙΚΑ μειώθηκε σημαντικά στην Κεντρική και τη Βόρεια Ελλάδα, καθώς και στην Αττική, έμεινε σταθερός στη Δυτική Ελλάδα και αυξήθηκε στη Νότια Ελλάδα. Η μεταβολή του αριθμού ασφαλισμένων ΙΚΑ ήταν επίσης αρκετά διαφοροποιημένη ανά κλάδο της οικονομίας: η απασχόληση στο ΙΚΑ σημείωσε μεγάλη υποχώρηση στην οικοδομή και τις κατασκευές, στη βιομηχανία, στη

μεταποίηση και στον πρωτογενή τομέα, μικρή μείωση στις υπηρεσίες και αύξηση στην εκπαίδευση και την υγεία, καθώς και, ιδίως, στη δημόσια διοίκηση (εξέλιξη που σε κάποιον βαθμό οφείλεται σε ανακατατάξεις στην ασφάλιση παρά στην απασχόληση αυτή καθαυτήν). Όσον αφορά την εξέλιξη της ασφάλισης ΙΚΑ ανά ειδικότητα, το σχετικό μέγεθος μειώθηκε σημαντικά στις κατηγορίες των ειδικευμένων τεχνιτών, των χειριστών βιομηχανικών μηχανημάτων και των ανειδίκευτων εργατών, μειώθηκε λιγότερο στους υπαλλήλους γραφείου και στα επιστημονικά και καλλιτεχνικά επαγγέλματα, ενώ αυξήθηκε στην παροχή υπηρεσιών, καθώς και στην κατηγορία των τεχνολόγων και των τεχνικών βοηθών. Τα δεδομένα μας επιβεβαιώνουν την αύξηση του ειδικού βάρους της μερικής απασχόλησης, που γίνεται ιδιαίτερα αισθητή μετά τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας. Ανάμεσα στον Μάιο του 2008 και στον Μάιο του 2014 ο αριθμός των ασφαλισμένων ΙΚΑ που εργάζονται με σύμβαση μερικής απασχόλησης αυξήθηκε θεαματικά, ενώ εκείνων με σύμβαση πλήρους απασχόλησης μειώθηκε αισθητά. Η συντριπτική πλειονότητα των ασφαλισμένων ΙΚΑ εξακολουθεί να εργάζεται με διαρκή απασχόληση (18-22 ημέρες ασφάλισης τον μήνα). Ωστόσο, η εκ περιτροπής απασχόληση βρίσκεται σε αξιόλογη άνοδο, ιδίως μετά τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας. Τέλος, όσον αφορά την εξέλιξη της ασφάλισης ΙΚΑ ανά εθνικότητα, η αναλογία των Ελλήνων αυξήθηκε την περίοδο της κρίσης, αφού ο αριθμός τους μειώθηκε λιγότερο από τον μέσο όρο. Αντίθετα, αναλογικά περισσότερο μειώθηκε ο αριθμός των προερχομένων από κάποια ευρωπαϊκή χώρα εκτός ΕΕ, και ακόμη περισσότερο εκείνων από χώρες εκτός Ευρώπης.

Είναι γνωστό ότι η μεγάλη μείωση των αμοιβών των μισθωτών ήταν ένα από τα δραματικότερα φαινόμενα της περιόδου της κρίσης. Όπως δείχνει η μελέτη μας, η μεταβολή των μέσων αμοιβών μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014 παρουσίασε ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις ανά κατηγορία. Στη διάρκεια της περιόδου που εξετάζουμε οι μέσες αμοιβές των γυναικών μειώθηκαν κάπως λιγότερο από ό,τι εκείνες των ανδρών. Από την άλλη, η μείωση των μέσων αμοιβών ήταν θεαματικότερη στις μικρότερες ηλικίες και πιο περιορισμένη στις μεγαλύτερες. Όσον αφορά τις μεταβολές ανά γεωγραφική περιφέρεια, οι μέσες αμοιβές παρέμειναν υψηλότερες και μειώθηκαν λιγότερο στην Αττική, ενώ η μείωση των μέσων αμοιβών ήταν εντονότερη στην Κεντρική και την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, καθώς και στις νησιωτικές περιφέρειες του Ιονίου και του Βορείου Αιγαίου. Επίσης, οι μέσες αμοιβές υποχώρησαν λιγότερο στον κλάδο της βιομηχανίας και της μεταποίησης, όπου οι αμοιβές παρέμειναν υψηλότερες, ενώ αντίθετα στις υπηρεσίες οι μέσες αμοιβές ήταν χαμηλότερες και μειώθηκαν περισσότερο. Εάν εστιάσουμε στο επάγγελμα, οι μέσες αμοιβές έπεσαν περισσότερο στην παροχή υπηρεσιών και στην κατηγορία των ανειδίκευτων εργατών, ενώ η υποχώρηση των αμοιβών ήταν μικρότερη του μέσου όρου για τα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη,

καθώς και για τα επιστημονικά και καλλιτεχνικά επαγγέλματα. Όπως ήταν αναμενόμενο, η πτώση των μέσων αμοιβών ήταν μεγαλύτερη μεταξύ των μισθωτών με σύμβαση μερικής ή εκ περιτροπής απασχόλησης, καθώς και μεταξύ των αλλοδαπών ασφαλισμένων (ιδίως όσων προέρχονταν από ευρωπαϊκές χώρες εκτός ΕΕ).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η εξέλιξη της απασχόλησης και των αμοιβών ανάλογα με το ιστορικό ασφάλισης. Γενικά, όσοι παρέμειναν συνεχώς στην απασχόληση την περίοδο 2008-2014, είτε ως μισθωτοί της ίδιας επιχείρησης είτε αλλάζοντας εργοδότη, είχαν πολύ υψηλότερες αμοιβές και υπέστησαν σημαντικά μικρότερες μειώσεις αποδοχών στη διάρκεια της περιόδου. Όσο πιο ελλειπές και διακεκομμένο ήταν το ιστορικό ασφάλισης τόσο χαμηλότερες ήταν οι μέσες αμοιβές και τόσο μεγαλύτερη η μείωσή τους στη διάρκεια της κρίσης. Η πιθανότητα συνεχούς παραμονής στην απασχόληση ήταν υψηλότερη για τους εργαζομένους στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών, στην Αττική, στη δημόσια διοίκηση και στους άλλους κλάδους εκτός οικοδομής και κατασκευών, στα διευθυντικά στελέχη, στους τεχνολόγους και τεχνικούς, στους υπαλλήλους γραφείου και στους επιστήμονες και καλλιτέχνες.

Επίσης, τόσο η ασφάλιση στο ΙΚΑ όσο και οι μέσες αμοιβές υποχώρησαν περισσότερο στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, αυξάνοντας την απόσταση που τις χωρίζει από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Το ίδιο συνέβη και με το «αόρατο ρήγμα» (Δοξιάδης, 2013) που χωρίζει τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους λεγόμενους εμπορεύσιμους κλάδους (οι οποίοι είναι εκτεθειμένοι στον διεθνή ανταγωνισμό) από τις επιχειρήσεις στους μη εμπορεύσιμους κλάδους (που απευθύνονται στην εσωτερική αγορά), με την απασχόληση και τις μέσες αμοιβές να έχουν υποχωρήσει περισσότερο στις πρώτες. Αυτό το ανησυχητικό εύρημα επιβεβαιώνεται εάν συγκρίνουμε τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε κλάδους με υψηλότερη εξαγωγική επίδοση από τις υπόλοιπες: ενώ οι αμοιβές κυμαίνονταν στα ίδια περίπου επίπεδα στις δύο κατηγορίες και υποχώρησαν περίπου το ίδιο κατά την περίοδο που εξετάζουμε, οι επιχειρήσεις σε κλάδους με χαμηλότερη εξαγωγική επίδοση έχασαν πολύ λιγότερους ασφαλισμένους.

Όσον αφορά την κατάταξη των επαγγελματιών ως προς τον κίνδυνο που διατρέχουν να αντικατασταθούν από μηχανές τα επόμενα χρόνια, με απώλεια σημαντικού μέρους των αντίστοιχων θέσεων εργασίας, τα δεδομένα μας δείχνουν ότι πάνω από δύο τρίτα των ασφαλισμένων ΙΚΑ εργάζονταν σε επαγγέλματα με υψηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης, ενώ τόσο η απασχόληση όσο και οι μέσες αμοιβές σε αυτά μειώθηκαν περισσότερο από τον μέσο όρο στη διάρκεια της κρίσης.

Τα προηγούμενα δείχνουν καθαρά ότι η μεταβολή των αμοιβών ήταν ασύμμετρη: κάποιες κατηγορίες υπέστησαν μεγαλύτερη μείωση, κάποιες μικρότερη, ενώ άλλες (λίγες) σημείωσαν αύξηση αποδοχών. Αυτό συνεπάγεται ότι η κλίμακα αμοιβών των

μισθωτών άλλαξε σχήμα και μορφή στα χρόνια της κρίσης: οι μισθολογικές ανισότητες αυξήθηκαν, ενώ η απόσταση ανάμεσα σε υψηλόμισθους και χαμηλόμισθους διευρύνθηκε. Αναλυτικότερα, η μείωση των μέσων μισθών ήταν πολύ μεγαλύτερη στο κάτω (χαμηλόμισθοι) παρά στο πάνω μέρος (υψηλόμισθοι) της κλίμακας αμοιβών. Γενικά, καθώς μετακινούμαστε από τις χαμηλότερες αμοιβές στις υψηλότερες, το ποσοστό μείωσης μεταξύ 2008 και 2014 υποχωρεί. Η εκτίμηση των δεικτών ανισοκατανομής δείχνει ότι το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ υψηλών και χαμηλών αποδοχών οφείλεται περισσότερο σε αύξηση της ανισότητας στο κάτω μέρος της κατανομής: πιο πολύ μεγάλωσε η απόσταση μεταξύ μεσαίων και χαμηλών αποδοχών, παρά μεταξύ υψηλών και μεσαίων αποδοχών. Η κατάρρευση των χαμηλών αποδοχών οφείλεται εν μέρει στην αύξηση του αριθμού των ασφαλισμένων ΙΚΑ με μερική ή περιστασιακή απασχόληση και εν μέρει στη μεγάλη υποχώρηση του κατώτατου μισθού και των χαμηλών αποδοχών πλήρους απασχόλησης. Η εκτίμηση του δείκτη χαμηλών αμοιβών (με όριο τα δύο τρίτα των διάμεσων μηνιαίων αμοιβών) επιβεβαιώνει τη μεγάλη αύξηση του αριθμού των χαμηλόμισθων στα χρόνια της κρίσης. Το σχετικό ποσοστό ήταν ιδιαίτερα υψηλό στους εργαζομένους έως 24 ετών, στους αλλοδαπούς, στις νησιωτικές περιφέρειες, καθώς και στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

Επειδή η κλίμακα των αμοιβών δεν μεταβλήθηκε ομοιόμορφα, σημειώθηκαν σημαντικές ανακατατάξεις: όσοι διατήρησαν ή αύξησαν τις αποδοχές τους ή απλώς υπέστησαν μικρότερες μειώσεις από τους υπολοίπους, είδαν τη σχετική θέση τους να βελτιώνεται. Η ανάλυσή μας δείχνει ότι –υπό το πρίσμα της κατανομής αμοιβών του 2008– οι μισθολογικές μεταβολές στα χρόνια της κρίσης εμφανίζονται «προοδευτικές»: οι χαμηλόμισθοι βελτίωσαν τη σχετική θέση τους, ενώ οι υψηλόμισθοι την επιδεινώσαν. Αντίθετα, υπό το πρίσμα της κατανομής αμοιβών του 2014, οι μισθολογικές μεταβολές στα χρόνια της κρίσης εμφανίζονται «αντίστροφα προοδευτικές»: οι χαμηλόμισθοι υπέστησαν τις μεγαλύτερες απώλειες, ενώ οι υψηλόμισθοι κέρδισαν τις μεγαλύτερες αυξήσεις μισθών. Το ίδιο ισχύει για την αναλογία «κερδισμένων» και «χαμένων»: με βάση την κατανομή αμοιβών του 2008, η αναλογία όσων γνώρισαν αυξήσεις σε βάθος εξαετίας είναι υψηλότερη στα χαμηλότερα δεκατημόρια, ενώ στη συνέχεια μειώνεται σταδιακά καθώς κινούμαστε προς το πάνω μέρος της κατανομής. Αντίθετα, με βάση την κατανομή αμοιβών του 2014, η αναλογία των «κερδισμένων» είναι χαμηλότερη στα χαμηλότερα δεκατημόρια, ενώ στη συνέχεια αυξάνεται καθώς κινούμαστε προς το πάνω μέρος της κατανομής.

Συνοψίζοντας, οι χαμηλόμισθοι του 2014 είχαν πολύ χαμηλότερες αμοιβές από τους χαμηλόμισθους του 2008, και απείχαν περισσότερο από τις μέσες αμοιβές. Όμως, οι μεν και οι δε είναι διαφορετικοί άνθρωποι: πολλοί από τους τελευταίους βελτίωσαν τη θέση τους στη διάρκεια της κρίσης, ενώ πολλοί από τους πρώτους βρίσκονταν αρχι-

κά σε υψηλότερα κλιμάκια και έπεσαν στα χαμηλά επειδή υπέστησαν μεγαλύτερες μειώσεις αποδοχών από τον μέσο όρο. Η πρώτη ερμηνεία που προτείνουμε γι' αυτό είναι στατιστική («παλινδρόμηση προς το μέσο της κατανομής»): κάποιες χαμηλές αμοιβές οφείλονται σε τυχαίους παράγοντες (π.χ. έναρξη ασφάλισης προς το τέλος του μήνα), η επίδραση των οποίων εξαλείφεται στη συνέχεια, με αποτέλεσμα οι ακραίες τιμές να εξομαλύνονται με τον χρόνο. Η δεύτερη ερμηνεία είναι δομική: κάποιοι χαμηλόμισθοι του 2008 κατάφεραν να έχουν συνεχή απασχόληση στη διάρκεια της κρίσης, γι' αυτό υπέστησαν μικρότερες μειώσεις, και έτσι ανέβηκαν κλιμάκιο το 2014.

Βέβαια, η διατήρηση της θέσης εργασίας από μόνη της δεν παρείχε πλήρη εγγύηση κατά της μείωσης των αποδοχών. Είναι χαρακτηριστικό ότι, καθώς βάθαινε η κρίση, αυξανόταν το ποσοστό όσων είδαν τις αμοιβές τους να μειώνονται σε ονομαστικούς όρους σε σχέση με το προηγούμενο έτος, παρ' ότι διατήρησαν πλήρη απασχόληση 8 ωρών την ημέρα και 22 ημερών τον μήνα, φθάνοντας το 43% το 2012-2013.

Τι συνεπάγονται οι εκτιμήσεις που παρουσιάστηκαν στις προηγούμενες σελίδες για τον ανασχεδιασμό της πολιτικής απασχόλησης στην Ελλάδα;

Η διεύρυνση του «αόρατου ρήγματος» που χωρίζει τις επιχειρήσεις που είναι εκτεθειμένες στον διεθνή ανταγωνισμό από τις επιχειρήσεις που απευθύνονται στην εσωτερική αγορά, με την απασχόληση και τις μέσες αμοιβές να έχουν υποχωρήσει περισσότερο στις πρώτες, δείχνει ότι το παραγωγικό μοντέλο «φτηνής ανάπτυξης» που οδήγησε στην κρίση κινδυνεύει να αντικατασταθεί από ένα άλλο ακόμη «φτηνότερης ανάπτυξης». Το εύρημα αυτό, σε συνδυασμό με τη διαπίστωση ότι η ανάκαμψη της οικονομίας –έπειτα από μια δεκαετία ύφεσης– παραμένει ακόμη ισχνή, υποδηλώνει ότι απαιτείται γενναίος αναπροσανατολισμός της οικονομικής πολιτικής, με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας και την επιτάχυνση της μετάβασης σε ένα εξωστρεφές αναπτυξιακό μοντέλο.

Η ανάλυση του πώς ακριβώς μπορεί να επιτευχθεί η μετάβαση προς ένα υγιέστερο μοντέλο ανάπτυξης υπερβαίνει τα όρια της παρούσας μελέτης. Ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης θα έκανε καλά να συμβουλευθεί μεταξύ άλλων επεξεργασίων εκείνες των Δοξιάδη (2013), Τσακλόγλου κ.ά. (2016), Πιερρακάκη (2018) και Σκάλκου (2019).

Σε κάθε περίπτωση, για να είναι η ανάκαμψη της οικονομίας δίκαιη και βιώσιμη, δηλ. να εγγυάται τη σταδιακή άνοδο των αποδοχών των εργαζομένων, δύο είναι οι βασικές προϋποθέσεις: η άνοδος της στάθμης των δεξιοτήτων των εργαζομένων και των ανέργων, και η βελτίωση των εργασιακών σχέσεων.

Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων απαιτεί τη συνεργασία συνδικάτων, εργοδοτικών οργανώσεων και κράτους για την ανύψωση της ποιότητας και του κύρους της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με στόχο τη συντονισμένη επένδυση στο

ανθρώπινο κεφάλαιο των εργαζομένων και των ανέργων που θα επιτρέψει στην οικονομία της χώρας μας όχι μόνο να βγει από τη στασιμότητα, αλλά επιπλέον να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις απειλές και τις ευκαιρίες της μετάβασης σε μια ψηφιακή οικονομία.

Η βελτίωση των εργασιακών σχέσεων, έπειτα από μια δεκαετία αποδυνάμωσης των συνδικάτων, τόσο εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων του Μνημονίου όσο και εξαιτίας της μεγάλης αύξησης της ανεργίας, είναι ακόμη πιο σύνθετο ζήτημα. Οι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα υπέστησαν μεγάλες θυσίες στα χρόνια της κρίσης, μεγαλύτερες από όσες τους αναλογούσαν, και δικαιούνται να απαιτούν μερίδιο από τα οφέλη της ανάκαμψης.

Όμως, για να συνδυαστεί η αύξηση των μισθών (ιδίως των χαμηλόμισθων) με τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας θα απαιτηθεί αλλαγή παραδείγματος. Σε αυτό οφείλουν να συμβάλουν όλες οι πλευρές: κυβέρνηση, εργοδοσία και συνδικάτα. Ειδικά για τα τελευταία, οι εργαζόμενοι της χώρας έπειτα από μια οδυνηρή δεκαετία χρειάζονται όσο ποτέ την παρουσία και τη στήριξη των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Από τη δική τους πλευρά, για να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων, τα συνδικάτα πρέπει να αποδειχθούν αντιπροσωπευτικότερα, επικοινωνιατικότερα και σοφότερα από ό,τι στο παρελθόν.

Η μελέτη αυτή γράφτηκε ως συμβολή προς την κατεύθυνση αυτή.

Παραρτήματα

1 Τα δεδομένα του ΙΚΑ

Τα διαθέσιμα δεδομένα προέρχονται από τις ΑΠΔ του ΙΚΑ για την περίοδο 2008-2014. Οι ΑΠΔ υποβάλλονται σε μηνιαία βάση από τους εργοδότες και περιλαμβάνουν όσα άτομα εργάστηκαν τουλάχιστον μία ημέρα κατά τον μήνα αναφοράς.

1.1 Μεταβλητές

Οι μεταβλητές που περιλαμβάνονται στα δεδομένα αναφέρονται στον Πίνακα Π.1.1 παρακάτω.

Πίνακας Π.1.1: Οι διαθέσιμες μεταβλητές

Κωδικός	Ονομασία	Τιμές
v1	Αριθμός μπτρώου ασφαλισμένου	
v2	Αριθμός μπτρώου εργοδότη	
v3	Έτος	
v4	Μήνας	5: Μάιος 11: Νοέμβριος
v5	Κωδικός υποκαταστήματος ΙΚΑ (προσδιορίζεται από τον τόπο δραστηριότητας του εργοδότη)	
v6	Περιοχή υποκαταστήματος ΙΚΑ	
v7	Γεωγραφικό διαμέρισμα (NUTS 1)	
v8	Περιφέρεια	
v9	Νομός	
v10	Κωδικός δραστηριότητας εργοδότη	

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

v11	Ημερομηνία γέννησης ασφαλισμένου	
v12	Φύλο	A: άνδρας Θ: γυναίκα
v13	Πλήρης / μερική απασχόληση	1: πλήρης απασχόληση 2: μερική απασχόληση
v14	Κωδικός ειδικότητας εργαζομένου	
v15	Πακέτο ασφαλιστικής κάλυψης	
v16	Τύπος αποδοχών	1: Τακτικές αποδοχές 2: Αμοιβές ΝΠΔΔ 11: Υπερωρίες 12: Αμοιβή με το κομμάτι 13: Τεκμαρτές αποδοχές 15: Τεκμαρτές αποδοχές για ταμείο επικουρικής ασφάλισης 18: Τακτικές αποδοχές πληρωμάτων πλοίων 21: Τακτικές αποδοχές 32: Δελτίο παροχής υπηρεσιών
v17	Ημέρες ασφάλισης	
v18	Αποδοχές	
v19	Εθνικότητα	
v20	Εισφορές εργοδότη	
v21	Εισφορές ασφαλισμένου	
v22	Συνολικές εισφορές	
v23	Παλιός/Νέος ασφαλισμένος	Π: ασφαλισμένος πριν τις 31/12/1992 Ο: ασφαλισμένος μετά την 1/1/1993

1.2 Κωδικός ειδικότητας

Ο κωδικός ειδικότητας στις ΑΠΔ του ΙΚΑ είναι 6ψήφιος. Βασική πηγή για τον καθορισμό του κωδικού ειδικότητας των εργαζομένων είναι το βιβλίο Στατιστικής Ταξινόμησης Επαγγελματιών (ΣΤΕΠ 92). Τα πρώτα τέσσερα ψηφία του κωδικού ειδικότητας προέρχονται από τα ψηφία κωδικοποίησης της ΣΤΕΠ και προστέθηκαν δύο ψηφία για να καθοριστεί περισσότερο εξειδικευμένα η ειδικότητα από το ΙΚΑ. Η πρόσθεση δύο ακόμα ψηφίων και η περαιτέρω εξειδίκευση του κωδικού ειδικότητας έγινε για περιπτώσεις όπου με τον ίδιο κωδικό της ΣΤΕΠ περιγράφονταν ειδικότητες που είχαν διαφορετικό πακέτο κάλυψης (π.χ. κάλυψη από βαρέα και ανθυγιεινά).

Για παράδειγμα:

- ▶ 913210: Καθαριστής γραφείων και άλλων χώρων με πλήρη απασχόληση
- ▶ 913220: Καθαριστής γραφείων και άλλων χώρων με μειωμένη απασχόληση

Η ταξινόμηση των επαγγελματιών γίνεται με βάση τον Πίνακα Π.1.2.

Πίνακας Π.1.2: Οι κωδικοί ειδικότητας

Αρχικό ψηφίο	Κατηγορία
1	Ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα
2	Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα
3	Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί κ.λπ.
4	Υπάλληλοι γραφείου κ.λπ.
5	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές
6	Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι κ.λπ.
7	Ειδικευμένοι τεχνίτες κ.λπ.
8	Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων κ.λπ.
9	Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρώνακτες κ.λπ.
0	Ένοπλες δυνάμεις

1.3 Κωδικός δραστηριότητας

Ο κωδικός δραστηριότητας προσδιορίζει την επαγγελματική δραστηριότητα του εργοδότη και είναι 4ψήφιος. Τα τρία πρώτα ψηφία του κωδικού δραστηριότητας προέρχονται από την κωδικοποίηση της ΣΤΑΚΟΔ 91 (Στατιστική Ταξινόμηση Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας). Το τέταρτο ψηφίο προστέθηκε για να εξειδικευτεί περισσότερο η δραστηριότητα της επιχείρησης για λόγους που σχετίζονται μόνο με την ασφάλιση των εργαζομένων.

Η ταξινόμηση των δραστηριοτήτων (σε ανάλυση δύο ψηφίων) γίνεται με βάση τον Πίνακα Π.1.3.

Πίνακας Π.1.3: Οι κωδικοί δραστηριότητας

Αρχικά ψηφία	Κατηγορία
01	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες
02	Δασοκομία, υλοτομία και συναφείς δραστηριότητες
05	Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων, βοηθητικές δραστηριότητες
10	Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη, εξόρυξη τύρφης
11	Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου και βοηθητικές δραστηριότητες
12	Εξόρυξη μεταλλευμάτων ουρανίου και θορίου
13	Εξόρυξη μεταλλούχων μεταλλευμάτων
14	Άλλες εξορυκτικές και λατομικές δραστηριότητες
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών
18	Κατασκευή ειδών ένδυσης, κατεργασία και βαφή γουναρικών
19	Κατεργασία και δέψη δέρματος, κατασκευή ειδών ταξιδιού, τσαντών, υποδημάτων
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό εκτός από έπιπλα
21	Παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής
23	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντων διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού
30	Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρονικών υπολογιστών
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών
32	Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων
34	Κατασκευή αυτοκινήτων οχημάτων
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

36	Κατασκευή επίπλων
37	Ανακύκλωση
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού
41	Συλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού
45	Κατασκευές
50	Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών, πώληση καυσίμων
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια
52	Λιανικό εμπόριο
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια
60	Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών
61	Υδάτινες μεταφορές
62	Εναέριες μεταφορές
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες
65	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (εκτός ασφαλιστικών εταιρειών και ταμείων)
66	Ασφαλίσεις και συνταξιοδοτικά ταμεία (εκτός υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης)
67	Συναφείς δραστηριότητες ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών
70	Δραστηριότητες σχετικές με την ακίνητη περιουσία
71	Εκμίσθωση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή
72	Πληροφορική και συναφείς δραστηριότητες
73	Έρευνα και ανάπτυξη
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες
75	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
80	Εκπαίδευση
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων, υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες
91	Δραστηριότητες οργανισμών
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες
93	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών
95	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό
99	Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα

1.4 Κωδικός πακέτου κάλυψης

Ο κωδικός πακέτου κάλυψης αφορά την ασφαλιστική κάλυψη που παρέχεται στον εργαζόμενο και συνδέεται άμεσα με τον κωδικό δραστηριότητας του εργοδότη και τον κωδικό ειδικότητας του εργαζόμενου. Κάθε κωδικός δραστηριότητας εργοδότη συνδέεται με συγκεκριμένες ειδικότητες εργαζομένων που μπορεί να απασχολήσει και με συγκεκριμένα πακέτα ασφαλιστικής κάλυψης, τα οποία συνεπάγονται και συγκεκριμένα ποσοστά ασφαλιστικών εισφορών. Για παράδειγμα, οι κωδικοί πακέτου κάλυψης για εργαζομένους σε βαρέα και ανθυγιεινά (ανάλογα με το επάγγελμά τους) είναι διαφορετικοί και κατ' επέκταση είναι διαφορετικές οι ασφαλιστικές εισφορές.

1.5 Τύποι αποδοχών

Οι κυριότεροι τύποι αποδοχών με βάση τον οδηγό του ΙΚΑ για τις ΑΠΔ εμφανίζονται στον Πίνακα Π.1.4.

Πίνακας Π.1.4: Οι τύποι αποδοχών

Κωδικός	Κατηγορία
1	Τακτικές αποδοχές
2	Αποδοχές υπαλλήλων ΝΠΔΔ κ.λπ.
3	Δώρο Χριστουγέννων
4	Δώρο Πάσχα
5	Επίδομα αδείας
6	Επίδομα ισολογισμού
7	Αποδοχές αδειών εποχικά απασχολούμενων ξενοδοχοϋπαλλήλων
8	Αποδοχές ασθενείας
9	Αναδρομικές αποδοχές
10	Μπόνους
11	Υπερωρίες
12	Αμοιβή με το κομμάτι (φασόν)
13	Τεκμαρτές αποδοχές
14	Λοιπές αποδοχές
15	Τεκμαρτές αποδοχές για κλάδο ΕΤΕΑΜ
16	Εφάπαξ αμοιβές
17	Εισφορές χωρίς αποδοχές

Για τον υπολογισμό των αμοιβών στην έρευνα έχουν χρησιμοποιηθεί μόνο οι τακτικές αποδοχές των εργαζομένων χωρίς να λαμβάνονται δώρα, υπερωρίες, μπόνους και οποιαδήποτε άλλη επιπλέον αμοιβή.

1.6 Διπλές εγγραφές

Λόγω της φύσης των δεδομένων, στο δείγμα υπάρχουν παραπάνω από μία εγγραφές για κάθε εργαζόμενο. Αυτό μπορεί να συμβαίνει για τους εξής λόγους:

- ▶ Ο εργαζόμενος μπορεί να έχει εργαστεί σε παραπάνω από έναν εργοδότη κατά τον μήνα αναφοράς.
- ▶ Ο εργαζόμενος μπορεί να έχει πολλά πακέτα κάλυψης στον μήνα λόγω άδειας ασθένειας, εργασίας Κυριακές, αλλαγής εργασίας ή ειδικότητας κ.λπ.
- ▶ Ο εργαζόμενος μπορεί να έχει διαφορετικούς τύπους αποδοχών λόγω ύπαρξης κάποιου μπόνους ή υπερωριακής απασχόλησης.

Κάθε εγγραφή που αφορά έναν εργαζόμενο συνοδεύεται από τον ανωνυμοποιημένο αριθμό μητρώου του, οπότε μπορεί να αντιστοιχηθεί με τα δεδομένα για τον ίδιο εργαζόμενο σε άλλο μήνα αναφοράς. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται το γεγονός ότι τα δεδομένα μπορούν να μετατραπούν σε balanced panel. Στην περίπτωση όμως που κάποιο άτομο δεν εργάζεται για κάποιο διάστημα (και δεν φαίνεται στο αρχικό δείγμα), τότε τα δεδομένα για το διάστημα αυτό δημιουργούνται χωρίς να περιλαμβάνουν κάποια τιμή.

1.7 Εμπορεύσιμοι και μη εμπορεύσιμοι κλάδοι

Η διάκριση μεταξύ εμπορεύσιμων και μη κλάδων έχει γίνει με βάση τη μελέτη European Commission (2018), η οποία κατατάσσει στους εμπορεύσιμους κλάδους τους εξής τομείς: γεωργία, δασοκομία και αλιεία, βιομηχανία (εκτός κατασκευών), χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές, διαμονή και δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών φαγητού.

Αντιστοίχως, στους μη εμπορεύσιμους κλάδους κατατάσσονται οι εξής: κατασκευές, πληροφορική και τηλεπικοινωνίες, χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες, δημόσια διοίκηση, άμυνα και εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, δραστηριότητες αναψυχής, τέχνες και διασκέδαση, ιδιωτικά νοικοκυριά και εξω-εδαφικές οργανώσεις και φορείς.

1.8 Μέγεθος επιχείρησης

Στη μελέτη επίσης συμπεριλαμβάνεται ανάλυση με βάση και το μέγεθος της επιχείρησης. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις είναι εκείνες που απασχολούν έως 49 εργαζομένους, ενώ ως μεγάλες επιχειρήσεις θεωρούνται αυτές που απασχολούν τουλάχιστον 50 εργαζομένους. Ο αριθμός των εργαζομένων προκύπτει από το άθροισμα των

μοναδικών αριθμών μητρώου ασφαλισμένου που υπάρχει στο δείγμα, καθώς, όπως περιγράφηκε παραπάνω, υπάρχουν πολλές εγγραφές για κάθε εργαζόμενο.

1.9 Εξαγωγική επίδοση

Με βάση τη μελέτη των Καλυβίτη κ.ά. (2018), οι επιχειρήσεις ταξινομήθηκαν σε κλάδους χαμηλής και υψηλής εξαγωγικής επίδοσης. Η ταξινόμηση έγινε με βάση την ISIC (International Standard Industrial Classification) του ΟΗΕ. Κλάδοι υψηλής εξαγωγικής επίδοσης θεωρούνται όσοι αποτελούσαν τουλάχιστον το 1% των συνολικών εξαγωγών την τριετία 2013- 2015.

1.10 Επαγγέλματα με βάση την αυτοματοποίηση

Στη μελέτη των Nedelkoska and Quintini (2018) όλα τα επαγγέλματα κατατάσσονται με κριτήριο τη μέση πιθανότητα αυτοματοποίησής τους. Στην παρούσα μελέτη, τα επαγγέλματα με υψηλό ρίσκο αυτοματοποίησης είναι αυτά στα οποία η μέση πιθανότητα αυτοματοποίησης είναι μεγαλύτερη ή ίση του 50%. Η αντιστοίχιση στα επαγγέλματα έχει γίνει με βάση τον κωδικό ειδικότητας του κάθε ασφαλισμένου όπως αναγράφεται στο αρχείο των ΑΠΔ του ΙΚΑ.

2 Απασχόληση και αμοιβές

Πίνακας Π.2.1: Απασχόληση και αμοιβές (σύνολο ασφαλισμένων ΙΚΑ)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
σύνολο	1.888.386	1.746.579	-8%	1.270	1030	-19%
φύλο						
άνδρες	996.622	907.298	-9%	1.436	1154	-20%
γυναίκες	891.764	839.281	-6%	1.085	898	-17%
ηλικία						
έως 17 ετών	1.114	245	-78%	348	279	-20%
18-29 ετών	471.706	338.085	-28%	887	588	-34%
30-44 ετών	904.614	860.235	-5%	1.285	1009	-22%
45-64 ετών	501.118	539.208	8%	1.591	1325	-17%
άνω των 65 ετών	9.834	8.806	-10%	1.550	1459	-6%
περιφέρεια						
Αττική	1.000.175	909.130	-9%	1.413	1212	-14%
Κεντρική Μακεδονία	283.425	249.695	-12%	1.132	885	-22%
Κρήτη	100.198	103.632	3%	1.098	824	-25%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	63.363	59.363	-6%	1.076	787	-27%
Ήπειρος	32.088	33.127	3%	1.050	784	-25%
Νησιά Ιονίου	31.029	33.844	9%	956	691	-28%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	18.164	18.235	0%	977	704	-28%
Πελοπόννησος	53.746	53.913	0%	1.035	805	-22%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	58.960	68.918	17%	1.092	835	-24%
Στερεά Ελλάδα	70.177	55.281	-21%	1.316	1037	-21%
Θεσσαλία	76.613	73.250	-4%	1.063	791	-26%
Δυτική Ελλάδα	64.087	59.667	-7%	1.056	785	-26%
Δυτική Μακεδονία	28.659	28.465	-1%	1.004	747	-26%
κλάδος						
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	138.487	109.180	-21%	1.264	1049	-17%
βιομηχανία, μεταποίηση	260.929	179.419	-31%	1.506	1439	-4%
οικοδομή, κατασκευές	73.701	38.817	-47%	1.219	1014	-17%
δημόσια διοίκηση	72.726	109.138	50%	1.289	987	-23%
εκπαίδευση, υγεία	207.045	220.475	6%	1.066	890	-17%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
άλλες υπηρεσίες	1.121.305	1.089.550	-3%	1.256	990	-21%
ειδικότητα						
διευθυντικά στελέχη	13.726	11.222	-18%	3.523	3.004	-15%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	175.291	170.179	-3%	1.654	1.425	-14%
τεχνολόγοι, τεχνικοί, βοηθοί	176.129	180.728	3%	1.483	1.182	-20%
υπάλληλοι γραφείου	479.816	467.146	-3%	1.391	1.223	-12%
πωλητές κτλ.	363.544	395.029	9%	958	686	-28%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	6.807	7.058	4%	996	1.025	3%
ειδικευμένοι τεχνίτες	181.149	120.262	-34%	1.270	1.089	-14%
χειριστές μηχανημάτων	188.706	135.840	-28%	1.359	1.100	-19%
ανειδίκευτοι εργάτες	294.501	259.115	-12%	929	667	-28%
πλήρους/μερικής απασχόλησης						
πλήρους	1.583.229	1.307.850	-17%	1.384	1.216	-12%
μερικής	294.497	438.361	49%	639	470	-26%
ημέρες ασφάλισης						
1-5	32.966	61.408	86%	141	91	-35%
6-11	54.914	74.882	36%	338	243	-28%
12-17	78.193	92.745	19%	557	406	-27%
18-22	1.722.313	1.517.544	-12%	1.358	1.153	-15%
εθνικότητα						
Έλληνες	1.675.950	1.564.504	-7%	1.319	1.072	-19%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	41.181	42.163	2%	985	775	-21%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	125.807	108.930	-13%	845	618	-27%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	45.448	30.982	-32%	884	681	-23%
παρουσίες στο δείγμα (max. 14)						
1	90.584	63.002	-30%			
2	87.325	94.690	8%	1.010	466	-54%
3	94.785	99.730	5%	1.092	562	-49%
4	95.345	89.907	-6%	1.044	585	-44%
5	106.199	73.472	-31%	1.116	942	-16%
6	111.730	78.428	-30%	1.132	630	-44%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
7	113.627	82.657	-27%	1.176	708	-40%
8	106.870	78.247	-27%	1.143	730	-36%
9	97.760	82.195	-16%	1.202	756	-37%
10	93.730	83.863	-11%	1.215	769	-37%
11	100.048	96.678	-3%	1.235	837	-32%
12	114.617		7%	1.233	904	-27%
13	157.479		16%	1.256	1.034	-18%
14	518.287		0%	1.357	1.217	-10%
14 με τον ίδιο εργοδότη	313.485		0%	1.500	1.475	-2%
14 με άλλον εργοδότη	204.802		0%	1.562	1.523	-2%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ.

Πίνακας Π.2.2: Απασχόληση και αμοιβές
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε εμπορεύσιμους κλάδους)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
σύνολο	1.127.336	989.716	-12%	1241	957	-23%
φύλο						
άνδρες	655.309	567.091	-13%	1.385	1.064	-23%
γυναίκες	472.027	422.625	-10%	1.052	820	-22%
ηλικία						
έως 17 ετών	540	157	-71%	422	293	-31%
18-29 ετών	279.030	203.782	-27%	881	552	-37%
30-44 ετών	543.534	484.893	-11%	1.245	949	-24%
45-64 ετών	300.260	296.755	-1%	1.567	1.230	-21%
άνω των 65 ετών	3.972	4.129	4%	1.604	1.462	-9%
περιφέρεια						
Αττική	549.850	455.831	-17%	1.382	1.126	-19%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
Κεντρική Μακεδονία	185.696	155.709	-16%	1.131	863	-24%
Κρήτη	67.169	70.596	5%	1.089	798	-27%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	39.469	35.881	-9%	1.064	776	-27%
Ήπειρος	17.969	18.862	5%	1.002	725	-28%
Νησιά Ιονίου	21.900	24.701	13%	910	652	-28%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	10.848	10.290	-5%	911	625	-31%
Πελοπόννησος	33.619	33.590	0%	1.009	771	-24%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	44.727	55.556	24%	1.076	816	-24%
Στερεά Ελλάδα	52.046	40.119	-23%	1.395	1.096	-21%
Θεσσαλία	46.821	42.914	-8%	1.071	768	-28%
Δυτική Ελλάδα	37.355	32.599	-13%	1.056	730	-31%
Δυτική Μακεδονία	13.136	13.011	-1%	964	674	-30%
κλάδος						
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	138.487	109.180	-21%	1.248	1.035	-17%
βιομηχανία, μεταποίηση	244.986	144.496	-41%	1.467	1.270	-13%
οικοδομή, κατασκευές	0	0				
δημόσια διοίκηση	0	0				
εκπαίδευση, υγεία	0	0				
άλλες υπηρεσίες	743.863	736.040	-1%	1.165	882	-24%
ειδικότητα						
διευθυντικά στελέχη	10.128	9.327	-8%	3.345	2.647	-21%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	30.942	25.362	-18%	2.685	2.480	-8%
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	71.615	63.585	-11%	1.590	1.310	-18%
υπάλληλοι γραφείου	235.692	198.684	-16%	1.332	1.163	-13%
πωλητές κτλ.	312.364	349.899	12%	961	680	-29%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	2.833	3.059	8%	993	713	-28%
ειδικευμένοι τεχνίτες	134.700	83.288	-38%	1.266	984	-22%
χειριστές μηχανημάτων	152.848	109.902	-28%	1.330	1.091	-18%
ανειδίκευτοι εργάτες	173.459	146.610	-15%	987	675	-32%
πλήρους/μερικής απασχόλησης						
πλήρους	988.109	725.237	-27%	1323	1142	-14%
μερικής	134.790	264.278	96%	619	451	-27%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
ημέρες ασφάλισης						
1-5	18.868	39.972	112%	138	92	-34%
6-11	31.394	49.324	57%	353	241	-32%
12-17	44.799	58.299	30%	589	414	-30%
18-22	1.032.275	842.121	-18%	1.324	1.090	-18%
εθνικότητα						
Έλληνες	974.680	848.008	-13%	1.296	1.011	-22%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	27.294	31.310	15%	968	700	-28%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	91.022	84.908	-7%	878	620	-29%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	34.340	25.490	-26%	913	649	-29%
παρουσίες στο δείγμα (max. 14)						
1	48.058	29.900	-38%	994	386	-61%
2	54.071	53.309	-1%	1.085	467	-57%
3	54.129	59.151	9%	1.047	472	-55%
4	59.731	43.982	-26%	1.114	552	-50%
5	64.709	43.191	-33%	1.125	592	-47%
6	71.492	46.850	-34%	1.169	660	-44%
7	73.022	53.058	-27%	1.138	724	-36%
8	67.093	47.052	-30%	1.209	708	-41%
9	61.347	45.736	-25%	1.180	727	-38%
10	59.223	48.422	-18%	1.215	773	-36%
11	60.058	54.846	-9%	1.200	835	-30%
12	66.705	64.842	-3%	1.234	960	-22%
13	87.156	99.477	14%	1.322	1.188	-10%
14	300.542	299.900	0%	1.454	1.428	-2%
14 με τον ίδιο εργοδότη	203.824	204.940	1%	1.489	1.455	-2%
14 με άλλον εργοδότη	96.718	94.960	-2%	1.382	1.370	-1%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των εμπορεύσιμων και μη κλάδων βλ. European Commission (2018: 48, υποσ. 58).

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ εργάζονταν σε εμπορεύσιμους κλάδους. Οι εμπορεύσιμοι κλάδοι συμπεριλαμβάνουν τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, αλιεία, ορυχεία), τη βιομηχανία και μεταποίηση (εκτός οικοδομής και κατασκευών), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τις μεταφορές, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Πίνακας Π.2.3: Απασχόληση και αμοιβές
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε μη εμπορεύσιμους κλάδους)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
σύνολο	761.050	756.863	-1%	1.273	1.086	-15%
φύλο						
άνδρες	341.313	340.207	0%	1.491	1.250	-16%
γυναίκες	419.737	416.656	-1%	1.099	958	-13%
ηλικία						
έως 17 ετών	574	88	-85%	277	242	-13%
18-29 ετών	192.676	134.303	-30%	876	629	-28%
30-44 ετών	361.080	375.342	4%	1.316	1.058	-20%
45-64 ετών	200.858	242.453	21%	1.577	1.390	-12%
άνω των 65 ετών	5.862	4.677	-20%	1.500	1.445	-4%
περιφέρεια						
Αττική	450.325	453.299	1%	1.426	1.267	-11%
Κεντρική Μακεδονία	97.729	93.986	-4%	1.099	884	-20%
Κρήτη	33.029	33.036	0%	1.085	856	-21%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	23.894	23.482	-2%	1.052	774	-26%
Ήπειρος	14.119	14.265	1%	1.079	827	-23%
Νησιά Ιονίου	9.129	9.143	0%	1.031	777	-25%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	7.316	7.945	9%	1.042	783	-25%
Πελοπόννησος	20.127	20.323	1%	1.020	790	-23%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	14.233	13.362	-6%	1.086	892	-18%
Στερεά Ελλάδα	18.131	15.162	-16%	995	803	-19%
Θεσσαλία	29.792	30.336	2%	1.003	783	-22%
Δυτική Ελλάδα	26.732	27.068	1%	1.000	816	-18%
Δυτική Μακεδονία	15.523	15.454	0%	1.003	778	-22%
κλάδος						
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	0	0				
βιομηχανία, μεταποίηση	15.943	34.923	119%	1.754	1.980	13%
οικοδομή, κατασκευές	73.701	38.817	-47%	1.190	987	-17%
δημόσια διοίκηση	72.726	109.138	50%	1.220	922	-24%
εκπαίδευση, υγεία	207.045	220.475	6%	1.040	876	-16%
άλλες υπηρεσίες	377.442	353.510	-6%	1.415	1.210	-14%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
ειδικότητα						
διευθυντικά στελέχη	3.598	1.895	-47%	4.032	4.874	21%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	144.349	144.817	0%	1.417	1.225	-14%
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	104.514	117.143	12%	1.367	1.064	-22%
υπάλληλοι γραφείου	244.124	268.462	10%	1.449	1.257	-13%
πωλητές κτλ.	51.180	45.130	-12%	911	707	-22%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	3.974	3.999	1%	986	1.257	28%
ειδικευμένοι τεχνίτες	46.449	36.974	-20%	1.151	1.120	-3%
χειριστές μηχανημάτων	35.858	25.938	-28%	1.278	954	-25%
ανειδίκευτοι εργάτες	121.042	112.505	-7%	797	630	-21%
πλήρους/μερικής απασχόλησης						
πλήρους	595.120	582.613	-2%	1.454	1.277	-12%
μερικής	159.707	174.083	9%	646	486	-25%
ημέρες ασφάλισης						
1-5	14.098	21.436	52%	143	91	-37%
6-11	23.520	25.558	9%	315	244	-23%
12-17	33.394	34.446	3%	509	386	-24%
18-22	690.038	675.423	-2%	1.376	1.197	-13%
εθνικότητα						
Έλληνες	701.270	716.496	2%	1.315	1.107	-16%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	13.887	10.853	-22%	1.002	968	-3%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	34.785	24.022	-31%	734	589	-20%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	11.108	5.492	-51%	768	798	4%
παρουσίες στο δείγμα (max. 14)						
1	42.526	33.102	-22%	1.001	534	-47%
2	33.254	41.381	24%	1.056	650	-38%
3	40.656	40.579	0%	1.003	690	-31%
4	35.614	45.925	29%	1.067	1.158	9%
5	41.490	30.281	-27%	1.091	663	-39%
6	40.238	31.578	-22%	1.135	748	-34%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
7	40.605	29.599	-27%	1.105	720	-35%
8	39.777	31.195	-22%	1.124	804	-28%
9	36.413	36.459	0%	1.232	804	-35%
10	34.507	35.441	3%	1.233	897	-27%
11	39.990	41.832	5%	1.256	971	-23%
12	47.912	57.716	20%	1.262	1.106	-12%
13	70.323	83.388	19%	1.373	1.225	-11%
14	217.745	218.387	0%	1.551	1.531	-1%
14 με τον ίδιο εργοδότη	109.661	108.545	-1%	1.689	1.641	-3%
14 με άλλον εργοδότη	108.084	109.842	2%	1.416	1.424	1%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των εμπορεύσιμων και μη κλάδων βλ. European Commission (2018: 48, υποσ. 58).

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ εργάζονταν σε μη εμπορεύσιμους κλάδους. Οι μη εμπορεύσιμοι κλάδοι συμπεριλαμβάνουν όλους τους κλάδους εκτός από τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, αλιεία, ορυχεία), τη βιομηχανία και μεταποίηση (εκτός οικοδομής και κατασκευών), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τις μεταφορές, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Πίνακας Π.2.4: Απασχόληση και αμοιβές
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
σύνολο	997.524	873.904	-12%	1.030	754	-27%
φύλο						
άνδρες	523.237	458.060	-12%	1.127	825	-27%
γυναίκες	474.287	415.844	-12%	925	676	-27%
ηλικία						
έως 17 ετών	765	150	-80%	340	238	-30%
18-29 ετών	276.198	199.079	-28%	815	488	-40%
30-44 ετών	469.646	431.644	-8%	1.068	765	-28%
45-64 ετών	245.477	238.103	-3%	1.195	936	-22%
άνω των 65 ετών	5.438	4.928	-9%	1.141	1.019	-11%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
περιφέρεια						
Αττική	464.927	387.148	-17%	1.143	890	-22%
Κεντρική Μακεδονία	162.000	136.834	-16%	965	680	-30%
Κρήτη	62.056	59.733	-4%	932	639	-31%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	38.436	35.594	-7%	908	616	-32%
Ήπειρος	20.268	19.473	-4%	936	620	-34%
Νησιά Ιονίου	23.245	23.167	0%	835	550	-34%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	13.726	12.127	-12%	885	603	-32%
Πελοπόννησος	34.357	33.146	-4%	885	613	-31%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	38.110	42.336	11%	939	667	-29%
Στερεά Ελλάδα	34.158	28.964	-15%	973	710	-27%
Θεσσαλία	45.992	42.515	-8%	909	633	-30%
Δυτική Ελλάδα	41.166	36.045	-12%	908	612	-33%
Δυτική Μακεδονία	17.032	16.798	-1%	934	641	-31%
κλάδος						
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	69.315	55.194	-20%	1.016	757	-26%
βιομηχανία, μεταποίηση	131.352	78.617	-40%	1.161	919	-21%
οικοδομή, κατασκευές	51.656	27.270	-47%	1.045	820	-22%
δημόσια διοίκηση	17.787	7.867	-56%	1.090	1.053	-3%
εκπαίδευση, υγεία	93.386	90.785	-3%	853	622	-27%
άλλες υπηρεσίες	624.771	614.171	-2%	1.027	745	-27%
ειδικότητα						
διευθυντικά στελέχη	4.753	3.923	-17%	3.316	2.641	-20%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	69.938	61.464	-12%	1.235	987	-20%
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	82.833	76.904	-7%	1.217	928	-24%
υπάλληλοι γραφείου	223.138	199.717	-10%	1.110	890	-20%
πωλητές κτλ.	224.372	255.996	14%	878	559	-36%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	3.183	3.414	7%	895	869	-3%
ειδικευμένοι τεχνίτες	111.358	62.279	-44%	1.049	793	-24%
χειριστές μηχανημάτων	103.988	74.153	-29%	1.164	857	-26%
ανεidikeυτοι εργατες	169.266	136.054	-20%	783	555	-29%
πλήρους/μερικής απασχόλησης						
πλήρους	811.251	566.545	-30%	1.132	948	-16%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
μερικής	177.223	307.294	73%	574	405	-30%
ημέρες ασφάλισης						
1-5	19.310	43.204	124%	300	179	-40%
6-11	35.120	54.370	55%	412	269	-35%
12-17	51.220	65.620	28%	562	394	-30%
18-22	891.874	710.710	-20%	1.113	884	-21%
εθνικότητα						
Έλληνες	832.682	739.110	-11%	1.074	788	-27%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	30.198	28.896	-4%	821	598	-27%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	99.259	82.269	-17%	805	557	-31%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	35.385	23.629	-33%	813	585	-28%
παρουσίες στο δείγμα (max. 14)						
1	53.944	28.609	-47%	839	359	-57%
2	53.381	55.894	5%	902	419	-54%
3	58.029	63.978	10%	889	423	-52%
4	58.877	46.705	-21%	923	486	-47%
5	64.874	45.064	-31%	936	513	-45%
6	67.915	44.504	-34%	968	545	-44%
7	67.591	48.835	-28%	953	583	-39%
8	63.085	44.308	-30%	967	601	-38%
9	56.230	46.371	-18%	1.004	622	-38%
10	53.413	48.348	-9%	1.027	666	-35%
11	54.889	53.943	-2%	1.031	717	-30%
12	59.959	60.501	1%	1.061	819	-23%
13	74.361	82.904	11%	1.137	990	-13%
14	210.976	203.940	-3%	1.232	1.155	-6%
14 με τον ίδιο εργοδότη	123.474	127.431	3%	1.280	1.189	-7%
14 με άλλον εργοδότη	87.502	76.509	-13%	1.164	1.099	-6%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ εργάζονταν σε επιχειρήσεις με 1 έως 49 υπαλλήλους.

Πίνακας Π.2.5: Απασχόληση και αμοιβές (ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε μεγάλες επιχειρήσεις)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
σύνολο	890.862	872.675	-2%	1.526	1.290	-15%
φύλο						
άνδρες	473.385	449.238	-5%	1.782	1.476	-17%
γυναίκες	417.477	423.437	1%	1.254	1.105	-12%
ηλικία						
έως 17 ετών	349	95	-73%	359	327	-9%
18-29 ετών	195.508	139.006	-29%	976	722	-26%
30-44 ετών	434.968	428.591	-1%	1.513	1.242	-18%
45-64 ετών	255.641	301.105	18%	1.972	1.627	-17%
άνω των 65 ετών	4.396	3.878	-12%	2.086	2.017	-3%
περιφέρεια						
Αττική	535.248	521.982	-2%	1.646	1.444	-12%
Κεντρική Μακεδονία	121.425	112.861	-7%	1.341	1.110	-17%
Κρήτη	38.142	43.899	15%	1.351	1.060	-22%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	24.927	23.769	-5%	1.318	1.017	-23%
Ήπειρος	11.820	13.654	16%	1.223	994	-19%
Νησιά Ιονίου	7.784	10.677	37%	1.279	985	-23%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	4.438	6.108	38%	1.225	880	-28%
Πελοπόννησος	19.389	20.767	7%	1.263	1.060	-16%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	20.850	26.582	27%	1.336	1.085	-19%
Στερεά Ελλάδα	36.019	26.317	-27%	1.630	1.377	-16%
Θεσσαλία	30.621	30.735	0%	1.265	979	-23%
Δυτική Ελλάδα	22.921	23.622	3%	1.274	1.025	-20%
Δυτική Μακεδονία	11.627	11.667	0%	1.068	866	-19%
κλάδος						
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	69.172	53.986	-22%	1.512	1.349	-11%
βιομηχανία, μεταποίηση	129.577	100.802	-22%	1.850	1.808	-2%
οικοδομή, κατασκευές	22.045	11.547	-48%	1.599	1.470	-8%
δημόσια διοίκηση	54.939	101.271	84%	1.267	912	-28%
εκπαίδευση, υγεία	113.659	129.690	14%	1.210	1.070	-12%
άλλες υπηρεσίες	496.534	475.379	-4%	1.543	1.316	-15%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
ειδικότητα						
διευθυντικά στελέχη	8.973	7.299	-19%	3.636	3.238	-11%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	105.353	108.715	3%	1.937	1.683	-13%
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	93.296	103.824	11%	1.723	1.339	-22%
υπάλληλοι γραφείου	256.678	267.429	4%	1.660	1.490	-10%
πωλητές κτλ.	139.172	139.033	0%	1.075	899	-16%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	3.624	3.644	1%	1.071	1.168	9%
ειδικευμένοι τεχνίτες	69.791	57.983	-17%	1.579	1.314	-17%
χειριστές μηχανημάτων	84.718	61.687	-27%	1.546	1.342	-13%
ανειδίκευτοι εργάτες	125.235	123.061	-2%	1.092	776	-29%
πλήρους/μερικής απασχόλησης						
πλήρους	771.978	741.305	-4%	1.646	1.406	-15%
μερικής	117.274	131.067	12%	733	622	-15%
ημέρες ασφάλισης						
1-5	13.656	18.204	33%	420	236	-44%
6-11	19.794	20.512	4%	551	405	-27%
12-17	26.973	27.125	1%	725	544	-25%
18-22	830.439	806.834	-3%	1.623	1.385	-15%
εθνικότητα						
Έλληνες	843.268	825.394	-2%	1.550	1.312	-15%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	10.983	13.267	21%	1.436	1.161	-19%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	26.548	26.661	0%	973	792	-19%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	10.063	7.353	-27%	1.129	982	-13%
παρουσίες στο δείγμα (max. 14)						
1	36.640	34.393	-6%	1.246	552	-56%
2	33.944	38.796	14%	1.366	738	-46%
3	36.756	35.752	-3%	1.262	815	-35%
4	36.468	43.202	18%	1.399	1.289	-8%
5	41.325	28.408	-31%	1.410	796	-44%
6	43.815	33.924	-23%	1.474	899	-39%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
7	46.036	33.822	-27%	1.399	930	-34%
8	43.785	33.939	-22%	1.514	965	-36%
9	41.530	35.824	-14%	1.485	975	-34%
10	40.317	35.515	-12%	1.500	1.057	-30%
11	45.159	42.735	-5%	1.470	1.132	-23%
12	54.658	62.057	14%	1.463	1.252	-14%
13	83.118	99.961	20%	1.546	1.402	-9%
14	307.311	314.347	2%	1.694	1.691	0%
14 με τον ίδιο εργοδότη	190.011	186.054	-2%	1.762	1.764	0%
14 με άλλον εργοδότη	117.300	128.293	9%	1.589	1.587	0%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ εργάζονταν σε επιχειρήσεις με 50 ή περισσότερους υπαλλήλους.

Πίνακας Π.2.6: Απασχόληση και αμοιβές
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε κλάδους με υψηλότερη εξαγωγική επίδοση)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
σύνολο	132.464	82.350	-38%	1.263	1.037	-18%
φύλο						
άνδρες	94.548	59.104	-37%	1.346	1.120	-17%
γυναίκες	37.916	23.246	-39%	1.063	831	-22%
ηλικία						
έως 17 ετών	69	9	-87%	398	324	-19%
18-29 ετών	27.134	11.371	-58%	939	636	-32%
30-44 ετών	61.653	40.295	-35%	1.249	990	-21%
45-64 ετών	43.050	30.294	-30%	1.487	1.243	-16%
άνω των 65 ετών	558	381	-32%	1.477	1.580	7%
περιφέρεια						
Αττική	52.966	32.028	-40%	1.298	1.090	-16%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
Κεντρική Μακεδονία	30.844	17.443	-43%	1.149	928	-19%
Κρήτη	3.928	2.672	-32%	1.138	873	-23%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	7.099	4.943	-30%	1.119	898	-20%
Ήπειρος	1.766	1.120	-37%	1.107	828	-25%
Νησιά Ιονίου	744	464	-38%	974	549	-44%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	644	364	-43%	1.113	667	-40%
Πελοπόννησος	3.795	2.418	-36%	1.171	921	-21%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	1.552	1.146	-26%	1.116	919	-18%
Στερεά Ελλάδα	14.080	9.491	-33%	1.620	1.467	-9%
Θεσσαλία	7.569	5.100	-33%	1.300	995	-23%
Δυτική Ελλάδα	4.518	2.500	-45%	1.297	895	-31%
Δυτική Μακεδονία	2.668	2.655	0%	1.046	705	-33%
κλάδος						
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	32.176	16.572	-48%	1.221	1.060	-13%
βιομηχανία, μεταποίηση	87.498	51.568	-41%	1.340	1.161	-13%
οικοδομή, κατασκευές	0	0				
δημόσια διοίκηση	0	0				
εκπαίδευση, υγεία	0	0				
άλλες υπηρεσίες	12.790	14.210	11%	860	583	-32%
ειδικότητα						
διευθυντικά στελέχη	581	250	-57%	3.835	4.198	9%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	3.746	2.686	-28%	2.784	2.623	-6%
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	6.503	4.989	-23%	1.634	1.409	-14%
υπάλληλοι γραφείου	16.002	10.806	-32%	1.368	1.156	-16%
πωλητές κτλ.	10.378	11.062	7%	872	582	-33%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	657	246	-63%	1.146	506	-56%
ειδικευμένοι τεχνίτες	33.834	17.108	-49%	1.203	986	-18%
χειριστές μηχανημάτων	31.050	18.503	-40%	1.349	1.168	-13%
ανειδίκευτοι εργάτες	29.156	16.700	-43%	999	772	-23%
πλήρους/μερικής απασχόλησης						
πλήρους	123.187	66.878	-46%	1.307	1.168	-11%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
μερικής	9.216	15.472	68%	637	470	-26%
ημέρες ασφάλισης						
1-5	1.524	1.699	11%	141	101	-29%
6-11	2.626	2.881	10%	348	274	-21%
12-17	4.375	4.390	0%	599	471	-21%
18-22	123.939	73.380	-41%	1.323	1.127	-15%
εθνικότητα						
Έλληνες	107.818	68.764	-36%	1.333	1.103	-17%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	3.319	2.020	-39%	1.069	820	-23%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	13.064	7.562	-42%	966	725	-25%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	8.263	4.004	-52%	917	635	-31%
παρουσίες στο δείγμα (max. 14)						
1	5.810	961	-83%	1.018	413	-59%
2	7.564	2.915	-61%	1.098	507	-54%
3	7.019	3.436	-51%	1.081	521	-52%
4	7.821	2.630	-66%	1.145	584	-49%
5	7.975	2.568	-68%	1.129	612	-46%
6	8.402	2.608	-69%	1.185	649	-45%
7	7.450	2.892	-61%	1.151	650	-44%
8	7.543	3.251	-57%	1.202	690	-43%
9	7.230	3.632	-50%	1.196	713	-40%
10	6.956	4.245	-39%	1.233	768	-38%
11	6.979	4.824	-31%	1.223	835	-32%
12	7.224	5.669	-22%	1.226	953	-22%
13	9.937	10.088	2%	1.385	1.189	-14%
14	34.554	32.631	-6%	1.503	1.410	-6%
14 με τον ίδιο εργοδότη	25.218	24.603	-2%	1.537	1.433	-7%
14 με άλλον εργοδότη	9.336	8.028	-14%	1.414	1.339	-5%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των κλάδων με υψηλότερη εξαγωγική επίδοση βλ. Καλυβίτης κ.ά. (2018).

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ εργάζονταν σε κλάδους με υψηλότερη εξαγωγική επίδοση.

Πίνακας Π.2.7: Απασχόληση και αμοιβές
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε κλάδους με χαμηλότερη εξαγωγική επίδοση)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
σύνολο	1.755.922	1.664.229	-5%	1.253	1.011	-19%
φύλο						
άνδρες	902.074	848.194	-6%	1.429	1.133	-21%
γυναίκες	853.848	816.035	-4%	1.075	889	-17%
ηλικία						
έως 17 ετών	1.045	236	-77%	343	272	-21%
18-29 ετών	444.572	326.714	-27%	875	581	-34%
30-44 ετών	842.961	819.940	-3%	1.275	997	-22%
45-64 ετών	458.068	508.914	11%	1.579	1.303	-17%
άνω των 65 ετών	9.276	8.425	-9%	1.548	1.447	-7%
περιφέρεια						
Αττική	947.209	877.102	-7%	1.408	1.199	-15%
Κεντρική Μακεδονία	252.581	232.252	-8%	1.116	866	-22%
Κρήτη	96.270	100.960	5%	1.086	815	-25%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	56.264	54.420	-3%	1.052	764	-27%
Ήπειρος	30.322	32.007	6%	1.032	768	-26%
Νησιά Ιονίου	30.285	33.380	10%	944	688	-27%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	17.520	17.871	2%	958	695	-27%
Πελοπόννησος	49.951	51.495	3%	1.001	772	-23%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	57.408	67.772	18%	1.077	829	-23%
Στερεά Ελλάδα	56.097	45.790	-18%	1.210	921	-24%
Θεσσαλία	69.044	68.150	-1%	1.017	758	-26%
Δυτική Ελλάδα	59.569	57.167	-4%	1.013	763	-25%
Δυτική Μακεδονία	25.991	25.810	-1%	977	732	-25%
κλάδος						
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	106.311	92.608	-13%	1.257	1.031	-18%
βιομηχανία, μεταποίηση	173.431	127.851	-26%	1.556	1.482	-5%
οικοδομή, κατασκευές	73.701	38.817	-47%	1.190	987	-17%
δημόσια διοίκηση	72.726	109.138	50%	1.220	922	-24%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
εκπαίδευση, υγεία	207.045	220.475	6%	1.040	876	-16%
άλλες υπηρεσίες	1.108.515	1.075.340	-3%	1.254	993	-21%
ειδικότητα						
διευθυντικά στελέχη	13.145	10.972	-17%	3.511	2.999	-15%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	171.545	167.493	-2%	1.620	1.400	-14%
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	169.626	175.739	4%	1.457	1.145	-21%
υπάλληλοι γραφείου	463.814	456.340	-2%	1.392	1.217	-13%
πωλητές κτλ.	353.166	383.967	9%	957	686	-28%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	6.150	6.812	11%	975	1.039	7%
ειδικευμένοι τεχνίτες	147.315	103.154	-30%	1.244	1.029	-17%
χειριστές μηχανημάτων	157.656	117.337	-26%	1.314	1.046	-20%
ανειδίκευτοι εργάτες	265.345	242.415	-9%	898	647	-28%
πλήρους/μερικής απασχόλησης						
πλήρους	1.460.042	1.240.972	-15%	1.377	1.203	-13%
μερικής	285.281	422.889	48%	634	465	-27%
ημέρες ασφάλισης						
1-5	31.442	59.709	90%	141	91	-35%
6-11	52.288	72.001	38%	336	241	-28%
12-17	73.818	88.355	20%	552	401	-27%
18-22	1.598.374	1.444.164	-10%	1.346	1.138	-15%
εθνικότητα						
Έλληνες	1.568.132	1.495.740	-5%	1.302	1.052	-19%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	37.862	40.143	6%	972	768	-21%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	112.743	101.368	-10%	823	605	-27%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	37.185	26.978	-27%	868	681	-22%
παρουσίες στο δείγμα (max. 14)						
1	84.774	62.041	-27%	995	465	-53%
2	79.761	91.775	15%	1.072	547	-49%
3	87.766	96.294	10%	1.024	563	-45%
4	87.524	87.277	0%	1.092	861	-21%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
5	98.224	70.904	-28%	1.111	622	-44%
6	103.328	75.820	-27%	1.154	697	-40%
7	106.177	79.765	-25%	1.124	725	-36%
8	99.327	74.996	-24%	1.176	749	-36%
9	90.530	78.563	-13%	1.199	761	-37%
10	86.774	79.618	-8%	1.221	829	-32%
11	93.069	91.854	-1%	1.222	897	-27%
12	107.393	116.889	9%	1.247	1.030	-17%
13	147.542	172.777	17%	1.342	1.206	-10%
14	483.733	485.656	0%	1.494	1.475	-1%
14 με τον ίδιο εργοδότη	288.267	288.882	0%	1.560	1.526	-2%
14 με άλλον εργοδότη	195.466	196.774	1%	1.399	1.402	0%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των κλάδων με υψηλότερη εξαγωγική επίδοση βλ. Καλυβίτης κ.ά. (2018).

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ εργάζονταν σε όλους τους κλάδους εκτός από εκείνους με υψηλότερη εξαγωγική επίδοση.

Πίνακας Π.2.8: Απασχόληση και αμοιβές (ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε ειδικότητες με υψηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
σύνολο	1.282.837	1.173.864	-8%	1.194	950	-20%
φύλο						
άνδρες	741.971	663.341	-11%	1.307	1.030	-21%
γυναίκες	540.866	510.523	-6%	1.046	852	-19%
ηλικία						
έως 17 ετών	982	215	-78%	325	270	-17%
18-29 ετών	304.098	218.460	-28%	869	542	-38%
30-44 ετών	591.857	560.112	-5%	1.212	949	-22%
45-64 ετών	378.927	388.889	3%	1.428	1.177	-18%
άνω των 65 ετών	6.973	6.188	-11%	1.228	1.163	-5%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
περιφέρεια						
Αττική	668.092	599.014	-10%	1.307	1.124	-14%
Κεντρική Μακεδονία	194.514	166.351	-14%	1.089	818	-25%
Κρήτη	68.596	71.517	4%	1.067	774	-27%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	44.453	41.087	-8%	1.041	733	-30%
Ήπειρος	20.960	21.671	3%	1.021	716	-30%
Νησιά Ιονίου	22.260	24.867	12%	924	650	-30%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	12.027	12.326	2%	936	653	-30%
Πελοπόννησος	37.075	38.041	3%	991	737	-26%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	43.012	51.392	19%	1.067	804	-25%
Στερεά Ελλάδα	52.247	40.888	-22%	1.283	978	-24%
Θεσσαλία	51.496	48.312	-6%	1.037	733	-29%
Δυτική Ελλάδα	42.079	38.199	-9%	1.017	714	-30%
Δυτική Μακεδονία	19.238	20.172	5%	980	698	-29%
κλάδος						
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	115.842	87.840	-24%	1.169	968	-17%
βιομηχανία, μεταποίηση	222.873	151.120	-32%	1.349	1.265	-6%
οικοδομή, κατασκευές	64.030	32.783	-49%	1.086	866	-20%
δημόσια διοίκηση	43.838	70.280	60%	1.089	787	-28%
εκπαίδευση, υγεία	69.301	75.839	9%	992	809	-18%
άλλες υπηρεσίες	760.000	756.002	-1%	1.189	921	-23%
ειδικότητα						
διευθυντικά στελέχη	0	0	0	0	0	0
επιστήμονες, καλλιτέχνες	0	0	0	0	0	0
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	0	0	0	0	0	0
υπάλληλοι γραφείου	424.861	415.276	-2%	1.433	1.264	-12%
πωλητές κτλ.	189.392	240.004	27%	931	615	-34%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	4.228	3.367	-20%	1.016	786	-23%
ειδικευμένοι τεχνίτες	181.149	120.262	-34%	1.237	1.022	-17%
χειριστές μηχανημάτων	188.706	135.840	-28%	1.320	1.064	-19%
ανεπίδητοι εργάτες	294.501	259.115	-12%	908	655	-28%
πλήρους/μερικής απασχόλησης						
πλήρους	1.107.126	889.658	-20%	1.284	1.123	-13%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
μερικής	167.289	284.038	70%	606	428	-29%
ημέρες ασφάλισης						
1-5	21.234	46.606	119%	135	87	-36%
6-11	36.977	55.146	49%	332	235	-29%
12-17	53.865	67.808	26%	560	399	-29%
18-22	1.170.761	1.004.304	-14%	1.278	1.081	-15%
εθνικότητα						
Έλληνες	1.096.130	1.018.081	-7%	1.255	1.000	-20%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	33.143	34.356	4%	907	703	-23%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	112.465	95.108	-15%	836	608	-27%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	41.099	26.319	-36%	863	660	-24%
παρουσίες στο δείγμα (max. 14)						
1	60.382	43.580	-28%	945	431	-54%
2	65.564	64.117	-2%	1.030	469	-54%
3	66.277	72.761	10%	986	561	-43%
4	69.993	67.630	-3%	1.052	925	-12%
5	75.045	52.384	-30%	1.068	596	-44%
6	81.490	54.623	-33%	1.115	656	-41%
7	82.151	60.163	-27%	1.088	701	-36%
8	77.604	56.297	-27%	1.129	710	-37%
9	68.163	57.838	-15%	1.165	714	-39%
10	64.567	57.729	-11%	1.175	785	-33%
11	68.270	64.088	-6%	1.188	847	-29%
12	75.678	81.347	7%	1.207	988	-18%
13	100.394	115.314	15%	1.296	1.142	-12%
14	327.259	325.993	0%	1.421	1.398	-2%
14 με τον ίδιο εργοδότη	201.681	200.587	-1%	1.472	1.424	-3%
14 με άλλον εργοδότη	125.578	125.406	0%	1.342	1.357	1%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των ειδικοτήτων με υψηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης βλ. *Nedelkoska and Quintini (2018)*.

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ εργάζονταν σε ειδικότητες που αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης.

Πίνακας Π.2.9: Απασχόληση και αμοιβές
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ σε ειδικότητες με χαμηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
σύνολο	605.549	572.715	-5%	1.380	1137	-18%
φύλο						
άνδρες	254.651	243.957	-4%	1.751	1.403	-20%
γυναίκες	350.898	328.758	-6%	1.118	943	-16%
ηλικία						
έως 17 ετών	132	30	-77%	501	305	-39%
18-29 ετών	167.608	119.625	-29%	898	655	-27%
30-44 ετών	312.757	300.123	-4%	1.388	1.085	-22%
45-64 ετών	122.191	150.319	23%	2.035	1.607	-21%
άνω των 65 ετών	2.861	2.618	-8%	2.390	2.158	-10%
περιφέρεια						
Αττική	332.083	310.116	-7%	1.593	1.328	-17%
Κεντρική Μακεδονία	88.911	83.344	-6%	1.186	977	-18%
Κρήτη	31.602	32.115	2%	1.133	910	-20%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	18.910	18.276	-3%	1.103	870	-21%
Ήπειρος	11.128	11.456	3%	1.063	870	-18%
Νησιά Ιονίου	8.769	8.977	2%	998	785	-21%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	6.137	5.909	-4%	1.018	780	-23%
Πελοπόννησος	16.671	15.872	-5%	1.062	875	-18%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	15.948	17.526	10%	1.107	906	-18%
Στερεά Ελλάδα	17.930	14.393	-20%	1.308	1.110	-15%
Θεσσαλία	25.117	24.938	-1%	1.062	854	-20%
Δυτική Ελλάδα	22.008	21.468	-2%	1.064	867	-18%
Δυτική Μακεδονία	9.421	8.293	-12%	992	807	-19%
κλάδος						
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	22.645	21.340	-6%	1.643	1.303	-21%
βιομηχανία, μεταποίηση	38.056	28.299	-26%	2.259	1.998	-12%
οικοδομή, κατασκευές	9.671	6.034	-38%	1.898	1.655	-13%
δημόσια διοίκηση	28.888	38.858	35%	1.505	1.236	-18%
εκπαίδευση, υγεία	137.744	144.636	5%	1.066	913	-14%
άλλες υπηρεσίες	361.305	333.548	-8%	1.370	1.129	-18%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
ειδικότητα						
διευθυντικά στελέχη	13.726	11.222	-18%	3.525	3.026	-14%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	175.291	170.179	-3%	1.646	1.420	-14%
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	176.129	180.728	3%	1.464	1.153	-21%
υπάλληλοι γραφείου	54.955	51.870	-6%	1.063	834	-21%
πωλητές κτλ.	174.152	155.025	-11%	978	775	-21%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	2.579	3.691	43%	943	1.242	32%
ειδικευμένοι τεχνίτες	0	0	0	0	0	0
χειριστές μηχανημάτων	0	0	0	0	0	0
ανεπίδηκτοι εργατές	0	0	0	0	0	0
πλήρους/μερικής απασχόλησης						
πλήρους	476.103	418.192	-12%	1.576	1.362	-14%
μερικής	127.208	154.323	21%	669	534	-20%
ημέρες ασφάλισης						
1-5	11.732	14.802	26%	151	105	-30%
6-11	17.937	19.736	10%	346	261	-25%
12-17	24.328	24.937	3%	543	417	-23%
18-22	551.552	513.240	-7%	1.486	1.245	-16%
εθνικότητα						
Έλληνες	579.820	546.423	-6%	1.396	1.154	-17%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	8.038	7.807	-3%	1.280	1.070	-16%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	13.342	13.822	4%	864	647	-25%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	4.349	4.663	7%	1011	761	-25%
παρουσίες στο δείγμα (max. 14)						
1	30.202	19.422	-36%	1.103	547	-50%
2	21.761	30.573	40%	1.209	719	-41%
3	28.508	26.969	-5%	1.126	562	-50%
4	25.352	22.277	-12%	1.221	640	-48%
5	31.154	21.088	-32%	1.220	684	-44%
6	30.240	23.805	-21%	1.270	784	-38%
7	31.476	22.494	-29%	1.227	778	-37%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων			μέσες πραγματικές αμοιβές		
	2008	2014	μεταβολή	2008	2014	μεταβολή
8	29.266	21.950	-25%	1.307	833	-36%
9	29.597	24.357	-18%	1.277	852	-33%
10	29.163	26.134	-10%	1.325	914	-31%
11	31.778	32.590	3%	1.293	985	-24%
12	38.939	41.211	6%	1.318	1.099	-17%
13	57.085	67.551	18%	1.430	1.308	-9%
14	191.028	192.294	1%	1.619	1.596	-1%
14 με τον ίδιο εργοδότη	111.804	112.898	1%	1.712	1.688	-1%
14 με άλλον εργοδότη	79.224	79.396	0%	1.491	1.465	-2%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των ειδικοτήτων με υψηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης βλ. Nedelkoska and Quintini (2018).

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ εργάζονταν σε όλες τις ειδικότητες εκτός από εκείνες που αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης.

Πίνακας Π.2.10: Απασχόληση και αμοιβές (ασφαλισμένοι ΙΚΑ με συνεχή απασχόληση στον ίδιο εργοδότη, 2008-2014)

	αριθμός ασφαλισμένων	μέσες πραγματικές αμοιβές		
		2008	2014	μεταβολή
σύνολο	313.485	1.562	1.523	-2%
φύλο				
άνδρες	184.089	1.716	1.667	-3%
γυναίκες	129.396	1.344	1.319	-2%
ηλικία				
έως 17 ετών	4	904	1.144	27%
18-29 ετών	6.201	1.085	887	-18%
30-44 ετών	156.484	1.553	1.372	-12%
45-64 ετών	148.813	1.897	1.700	-10%
άνω των 65 ετών	1.983	2.340	2.153	-8%
περιφέρεια				
Αττική	180.569	1.706	1.696	-1%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων	μέσες πραγματικές αμοιβές		
		2008	2014	μεταβολή
Κεντρική Μακεδονία	48.501	1.386	1.330	-4%
Κρήτη	11.854	1.351	1.251	-7%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	9.396	1.296	1.204	-7%
Ήπειρος	5.022	1.283	1.202	-6%
Νησιά Ιονίου	2.707	1.225	1.151	-6%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	2.199	1.213	1.086	-10%
Πελοπόννησος	8.732	1.334	1.216	-9%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	4.524	1.381	1.297	-6%
Στερεά Ελλάδα	14.693	1.597	1.541	-4%
Θεσσαλία	12.220	1.300	1.208	-7%
Δυτική Ελλάδα	9.370	1.285	1.199	-7%
Δυτική Μακεδονία	3.675	1.229	1.108	-10%
κλάδος				
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	27.500	1.468	1.437	-2%
βιομηχανία, μεταποίηση	56.006	1.739	1.649	-5%
οικοδομή, κατασκευές	6.676	1.616	1.447	-10%
δημόσια διοίκηση	9.636	1.710	1.698	-1%
εκπαίδευση, υγεία	27.789	1.359	1.259	-7%
άλλες υπηρεσίες	185.878	1.544	1.532	-1%
ειδικότητα				
διευθυντικά στελέχη	4.071	3.668	3.501	-5%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	27.970	2.397	2.367	-1%
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	36.573	1.701	1.669	-2%
υπάλληλοι γραφείου	97.118	1.600	1.620	1%
πωλητές κτλ.	47.600	1.113	1.066	-4%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	674	1.339	1.203	-10%
ειδικευμένοι τεχνίτες	29.360	1.506	1.353	-10%
χειριστές μηχανημάτων	39.287	1.525	1.407	-8%
ανειδίκευτοι εργάτες	30.832	1.124	1.038	-8%
πλήρους/μερικής απασχόλησης				
πλήρους	270.927	1.636	1.637	0%
μερικής	42.555	760	742	-2%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων	μέσες πραγματικές αμοιβές		
		2008	2014	μεταβολή
ημέρες ασφάλισης				
1-5	837	185	198	7%
6-11	2.787	401	411	2%
12-17	6.009	649	652	0%
18-22	303.852	1.585	1.555	-2%
εθνικότητα				
Έλληνες	294.489	1.595	1.556	-2%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	3.012	1.394	1.405	1%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	12.367	1.018	922	-9%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	3.617	1.095	1.033	-6%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ είχαν συνεχή απασχόληση με τον ίδιο εργοδότη από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014.

Πίνακας Π.2.11: Απασχόληση και αμοιβές (ασφαλισμένοι ΙΚΑ με συνεχή απασχόληση σε άλλον εργοδότη, 2008-2014)

	αριθμός ασφαλισμένων	μέσες πραγματικές αμοιβές		
		2008	2014	μεταβολή
σύνολο	204.802	1405	1401	0%
φύλο				
άνδρες	101.764	1617	1589	-2%
γυναίκες	103.038	1196	1216	2%
ηλικία				
έως 17 ετών	1	1245	1342	8%
18-29 ετών	6.203	776	883	14%
30-44 ετών	123.864	1277	1335	5%
45-64 ετών	73.782	1666	1553	-7%
άνω των 65 ετών	952	1827	1586	-13%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων	μέσες πραγματικές αμοιβές		
		2008	2014	μεταβολή
περιφέρεια				
Αττική	130.223	1.535	1.558	2%
Κεντρική Μακεδονία	25.875	1.238	1.168	-6%
Κρήτη	6.989	1.264	1.115	-12%
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	5.716	1.250	1.178	-6%
Ήπειρος	3.230	1.132	1.066	-6%
Νησιά Ιονίου	1.811	1.199	1.105	-8%
Νησιά Βορείου Αιγαίου	1.522	1.113	1.048	-6%
Πελοπόννησος	4.460	1.143	1.028	-10%
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	3.245	1.316	1.196	-9%
Στερεά Ελλάδα	6.120	1.282	1.253	-2%
Θεσσαλία	7.214	1.152	1.066	-7%
Δυτική Ελλάδα	5.612	1.155	1.022	-12%
Δυτική Μακεδονία	2.779	1.125	993	-12%
κλάδος				
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	12.081	1.499	1.483	-1%
βιομηχανία, μεταποίηση	17.895	1.636	1.567	-4%
οικοδομή, κατασκευές	4.558	1.449	1.451	0%
δημόσια διοίκηση	16.551	1.374	1.268	-8%
εκπαίδευση, υγεία	32.305	1.076	1.028	-4%
άλλες υπηρεσίες	121.412	1.451	1.485	2%
ειδικότητα				
διευθυντικά στελέχη	2.203	3.482	3.173	-9%
επιστήμονες, καλλιτέχνες	27.581	1.716	1.685	-2%
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	27.234	1.496	1.473	-2%
υπάλληλοι γραφείου	69.559	1.515	1.586	5%
πωλητές κτλ.	27.756	1.063	980	-8%
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	497	1.192	1.147	-4%
ειδικευμένοι τεχνίτες	10.750	1.391	1.292	-7%
χειριστές μηχανημάτων	15.285	1.396	1.283	-8%
ανειδίκευτοι εργάτες	23.937	937	893	-5%

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	αριθμός ασφαλισμένων	μέσες πραγματικές αμοιβές		
		2008	2014	μεταβολή
πλήρους/μερικής απασχόλησης				
πλήρους	169.316	1512	1.541	2%
μερικής	35.435	806	703	-13%
ημέρες ασφάλισης				
1-5	1.165	143	132	-8%
6-11	2.397	335	310	-7%
12-17	4.606	550	495	-10%
18-22	196.634	1.458	1.445	-1%
εθνικότητα				
Έλληνες	194.564	1.427	1.424	0%
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	1.736	1.306	1.373	5%
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	6.646	940	847	-10%
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	1.856	1.052	985	-6%

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ είχαν συνεχή απασχόληση με άλλον εργοδότη από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014.

Πίνακας Π.2.12: Πιθανότητα συνεχούς απασχόλησης με τον ίδιο ή άλλον εργοδότη (2008-2014)

	πιθανότητα συνεχούς απασχόλησης (%)		
	με τον ίδιο εργοδότη	με άλλον εργοδότη	αθροιστική
σύνολο	16,6	10,8	27,4
φύλο			
άνδρες	18,5	10,2	28,7
γυναίκες	14,5	11,6	26,1
ηλικία			
έως 17 ετών	0,4	0,1	0,4
18-29 ετών	1,3	1,3	2,6

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	πιθανότητα συνεχούς απασχόλησης (%)		
	με τον ίδιο εργοδότη	με άλλον εργοδότη	αθροιστική
30-44 ετών	17,3	13,7	31,0
45-64 ετών	29,7	14,7	44,4
άνω των 65 ετών	20,2	9,7	29,8
περιφέρεια			
Αττική	18,1	13,0	31,1
Κεντρική Μακεδονία	17,1	9,1	26,2
Κρήτη	11,8	7,0	18,8
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	14,8	9,0	23,8
Ήπειρος	15,7	10,1	25,7
Νησιά Ιονίου	8,7	5,8	14,6
Νησιά Βορείου Αιγαίου	12,1	8,4	20,5
Πελοπόννησος	16,2	8,3	24,5
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	7,7	5,5	13,2
Στερεά Ελλάδα	20,9	8,7	29,7
Θεσσαλία	16,0	9,4	25,4
Δυτική Ελλάδα	14,6	8,8	23,4
Δυτική Μακεδονία	12,8	9,7	22,5
κλάδος			
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	19,9	8,7	28,6
βιομηχανία, μεταποίηση	21,5	6,9	28,3
οικοδομή, κατασκευές	9,1	6,2	15,2
δημόσια διοίκηση	13,2	22,8	36,0
εκπαίδευση, υγεία	13,4	15,6	29,0
άλλες υπηρεσίες	16,6	10,8	27,4
ειδικότητα			
διευθυντικά στελέχη	29,7	16,0	45,7
επιστήμονες, καλλιτέχνες	16,0	15,7	31,7
τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	20,8	15,5	36,2
υπάλληλοι γραφείου	20,2	14,5	34,7
πωλητές κτλ.	13,1	7,6	20,7

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	πιθανότητα συνεχούς απασχόλησης (%)		
	με τον ίδιο εργοδότη	με άλλον εργοδότη	αθροιστική
γεωργοί, κτηνοτρόφοι	9,9	7,3	17,2
ειδικευμένοι τεχνίτες	16,2	5,9	22,1
χειριστές μηχανημάτων	20,8	8,1	28,9
ανειδίκευτοι εργάτες	10,5	8,1	18,6
πλήρους/μερικής απασχόλησης			
πλήρους	17,1	10,7	27,8
μερικής	14,5	12,0	26,5
ημέρες ασφάλισης			
1-5	2,5	3,5	6,1
6-11	5,1	4,4	9,4
12-17	7,7	5,9	13,6
18-22	17,6	11,4	29,1
εθνικότητα			
Έλληνες	17,6	11,6	29,2
ΕΕ (εκτός Ελλήνων)	7,3	4,2	11,5
άλλοι Ευρωπαίοι (εκτός ΕΕ)	9,8	5,3	15,1
άλλοι (εκτός Ευρώπης)	8,0	4,1	12,0

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

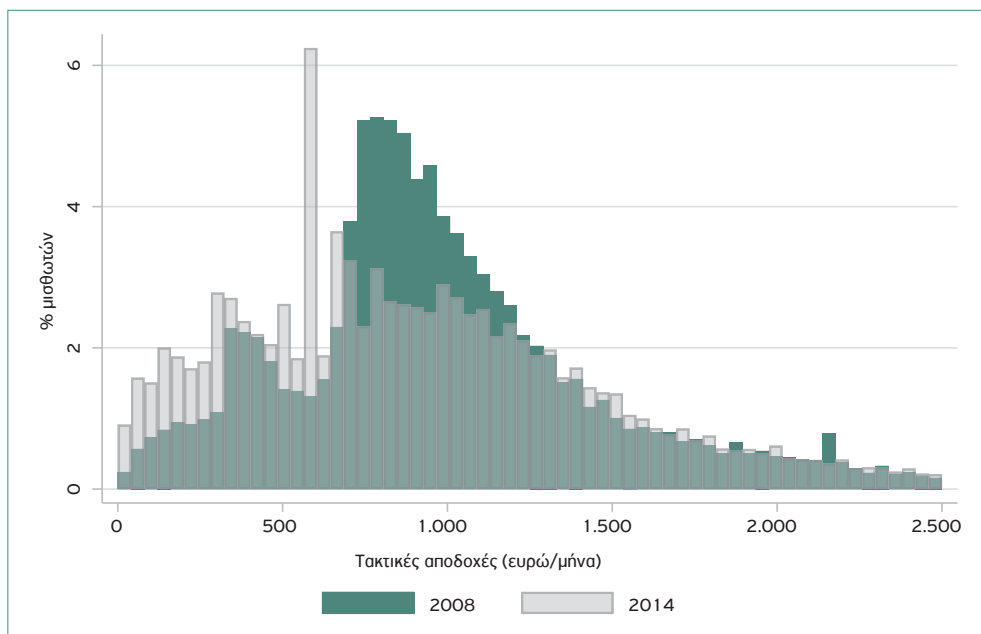
Σημείωση: Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ είχαν συνεχή απασχόληση από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014.

3 Κατανομές αμοιβών

3.1 Σύνολο ασφαλισμένων

Η ενότητα αυτή παρουσιάζει ένα σύνολο 32 διαγραμμάτων όπου συγκρίνεται η κατανομή αμοιβών του Μαΐου του 2008 με αυτή του Μαΐου του 2014 ανά κατηγορία για το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ, είτε αυτοί εργάζονταν με σύμβαση πλήρους απασχόλησης είτε με σύμβαση μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Διάγραμμα Π.3.1: Κατανομή αμοιβών (σύνολο ασφαλισμένων ΙΚΑ, 2008-2014)

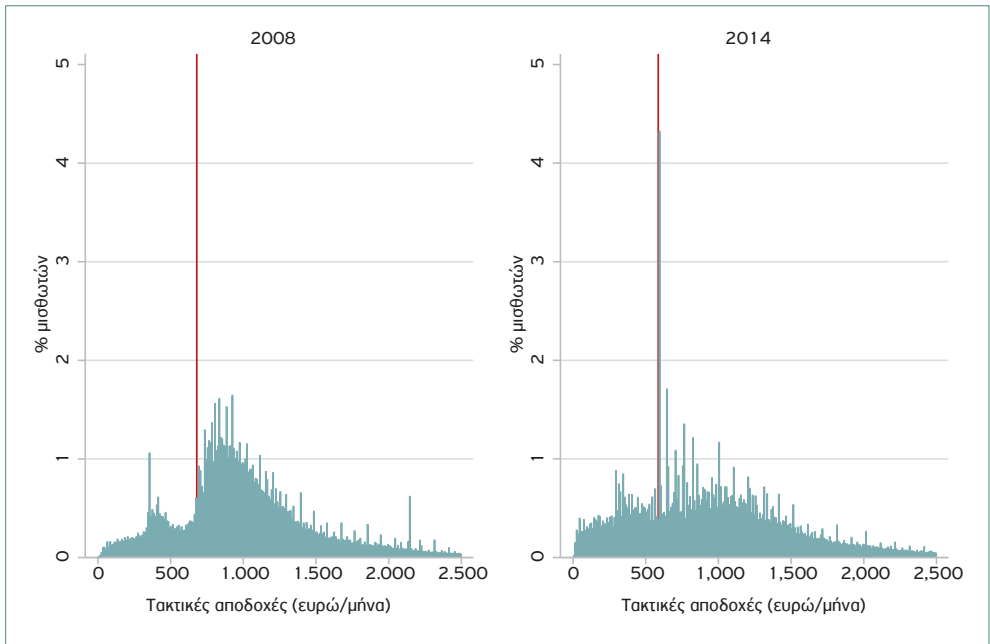

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Η μετατόπιση της κατανομής αμοιβών προς τα αριστερά από ένα ορισμένο ύψος αμοιβής και πάνω, και η μεγάλη συγκέντρωση εργαζομένων στον νέο κατώτατο μισθό, και ιδίως μεταξύ 500 και 600 ευρώ τον μήνα, είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της σύγκρισης των κατανομών μεταξύ 2008 και 2014. Είναι φανερό ότι αυτό ήταν αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων της αγοράς εργασίας (αποκέντρωση των συλλογικών συμβάσεων, μείωση του κατώτατου μισθού), καθώς και της μεγάλης αύξησης της ανεργίας που αποδυνάμωσε κι άλλο τη διαπραγματευτική ισχύ των εργαζομένων και συνέβαλε στην υποχώρηση των αμοιβών.

Διάγραμμα Π.3.2: Κατανομή αμοιβών ανά ηλικία
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ ηλικίας άνω των 25 ετών, 2008-2014)

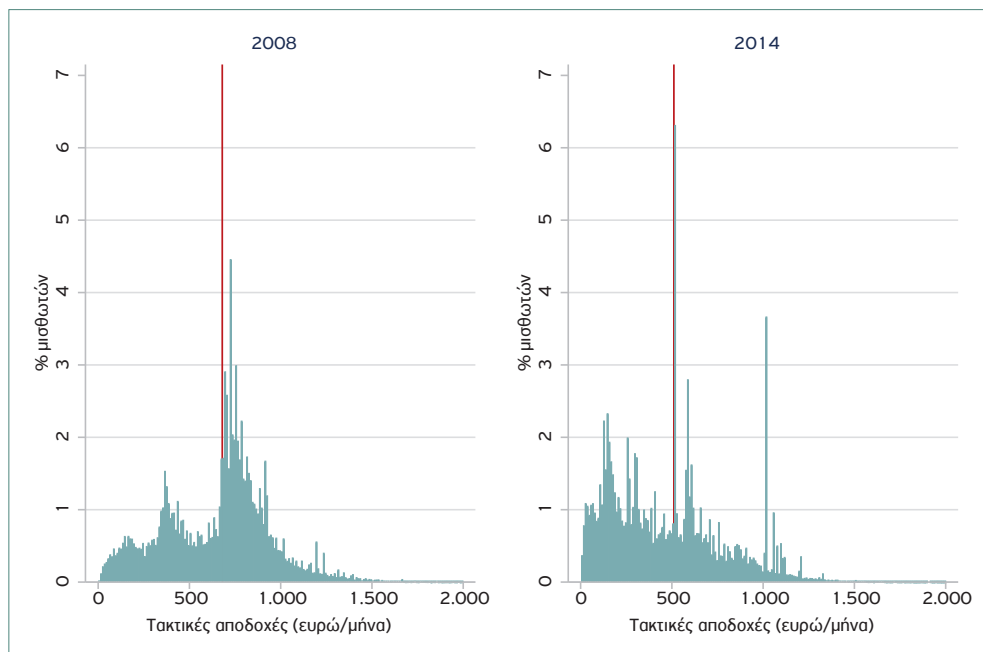

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Η κόκκινη κάθετη γραμμή δείχνει το επίπεδο του κατώτατου μισθού. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Στο παραπάνω διάγραμμα επιβεβαιώνεται ότι ένα μέρος της κατανομής αμοιβών για άτομα άνω των 25 ετών μετακινήθηκε προς τα αριστερά σε χαμηλότερα επίπεδα μισθών.

Διάγραμμα Π.3.3: Κατανομή αμοιβών ανά ηλικία (ασφαλισμένοι ΙΚΑ ηλικίας κάτω των 25 ετών, 2008-2014)

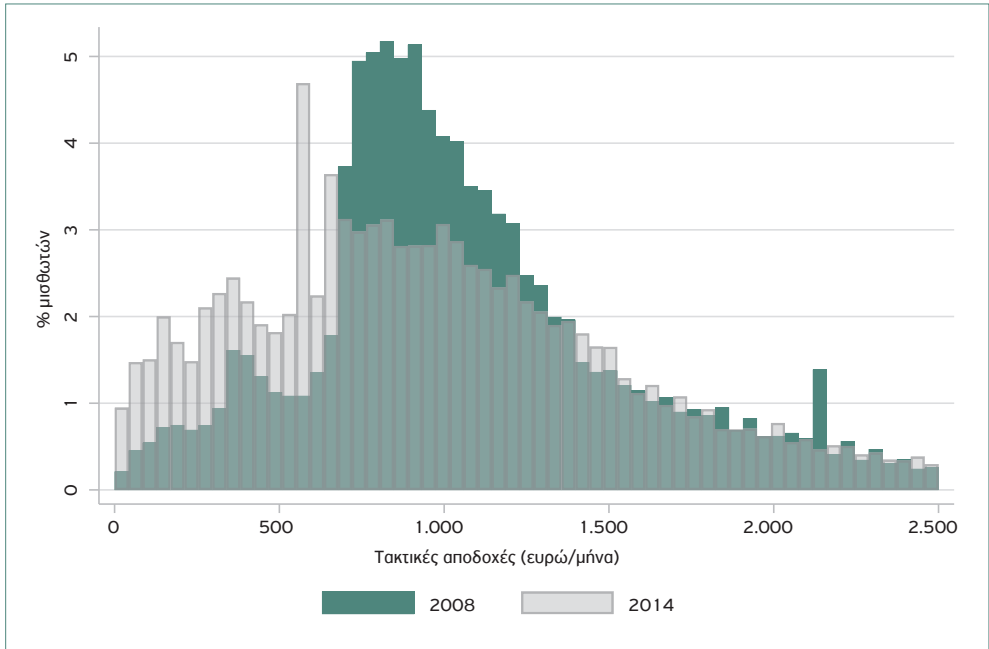

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Η κόκκινη κάθετη γραμμή δείχνει το επίπεδο του κατώτατου μισθού. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Για τους εργαζομένους κάτω των 25 ετών, η μετατόπιση της κατανομής προς τα αριστερά ήταν ακόμα μεγαλύτερη κυρίως λόγω της μεγαλύτερης μείωσης του κατώτατου μισθού.

Διάγραμμα Π.3.4: Κατανομή αμοιβών ανά φύλο (άνδρες, 2008-2014)

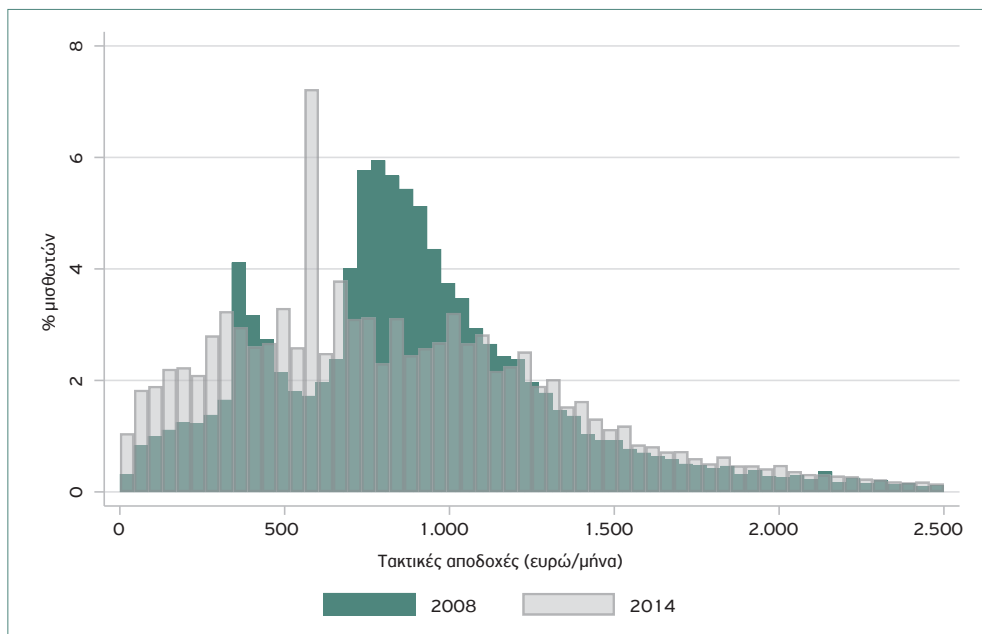

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Η κατανομή αμοιβών των ανδρών από ένα σημείο και κάτω (περίπου 1.400 ευρώ τον μήνα) μετατοπίστηκε προς τα αριστερά αποκαλύπτοντας μείωση μισθών. Μεγάλη συγκέντρωση εργαζομένων φαίνεται στον κατώτατο μισθό, ενώ σε υψηλότερα επίπεδα μισθών οι διαφορές φαίνονται μικρότερες. Αυτό υποδηλώνει ότι οι καλά αμειβόμενοι εργαζόμενοι διατήρησαν τις θέσεις εργασίας τους και με μικρότερες απώλειες μισθών.

Διάγραμμα Π.3.5: Κατανομή αμοιβών ανά φύλο (γυναίκες, 2008-2014)

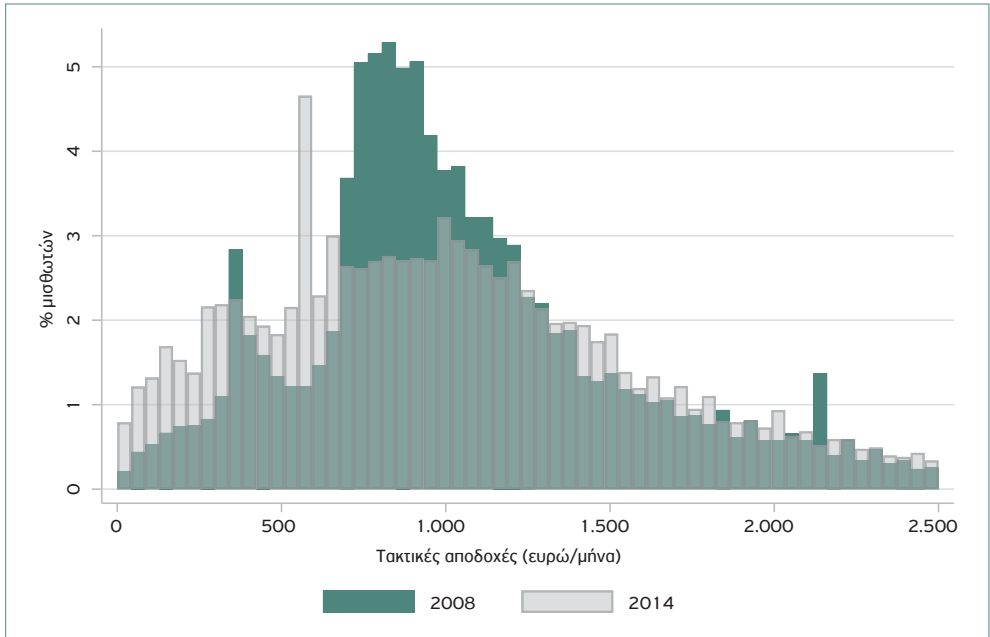

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Για τις γυναίκες, η μετατόπιση της κατανομής προς τα αριστερά ξεκινάει από ένα επίπεδο μισθού περίπου 1.200 ευρώ τον μήνα. Ομοίως με την κατανομή των ανδρών, παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση στον κατώτατο μισθό.

Διάγραμμα Π.3.6: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια (Αττική, 2008-2014)

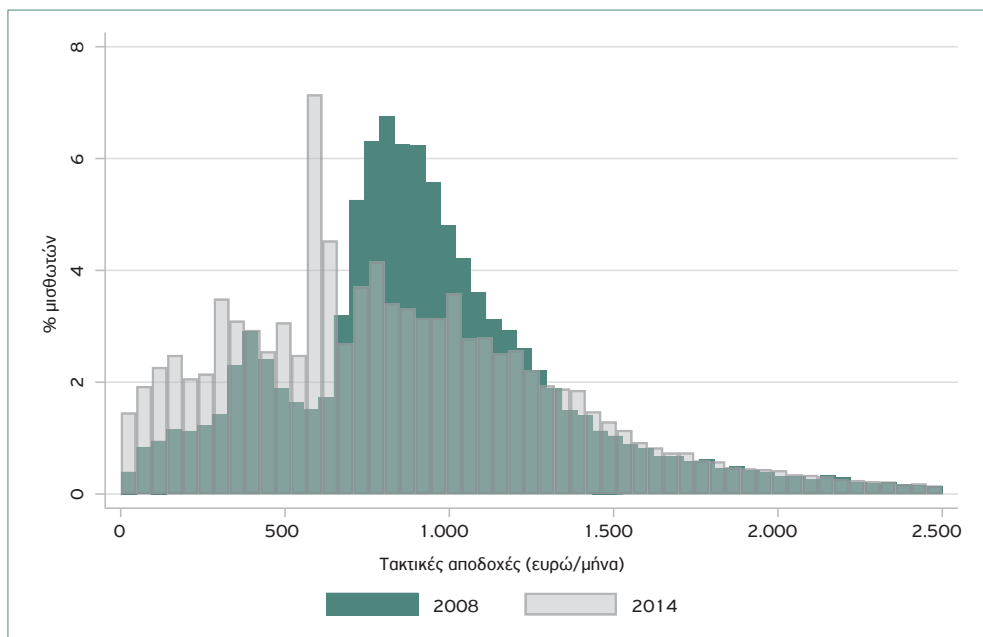

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Στην Αττική, όπου βρίσκεται το μεγαλύτερο τμήμα των ασφαλισμένων ΙΚΑ, η μετατόπιση της κατανομής είναι παρόμοια με αυτή για το σύνολο των ασφαλισμένων. Φαίνεται ότι ένα μεγάλο μέρος των ασφαλισμένων στο μέσο της κατανομής του 2008 μετατοπίστηκε προς τα κάτω και επίσης συγκεντρώθηκε κοντά στον νέο κατώτατο μισθό.

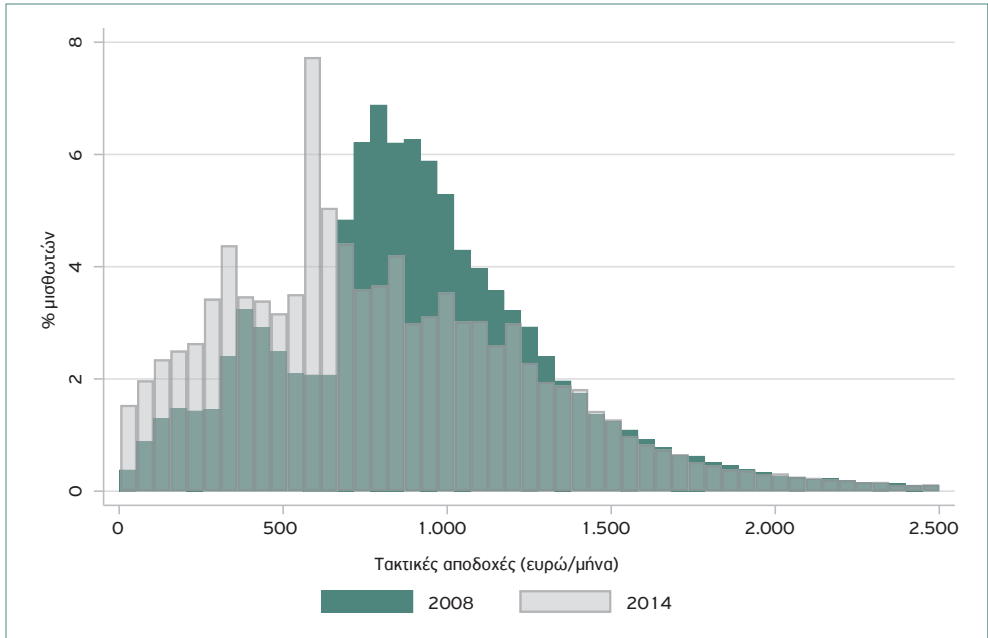
Διάγραμμα Π.3.7: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια
(Κεντρική Μακεδονία, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

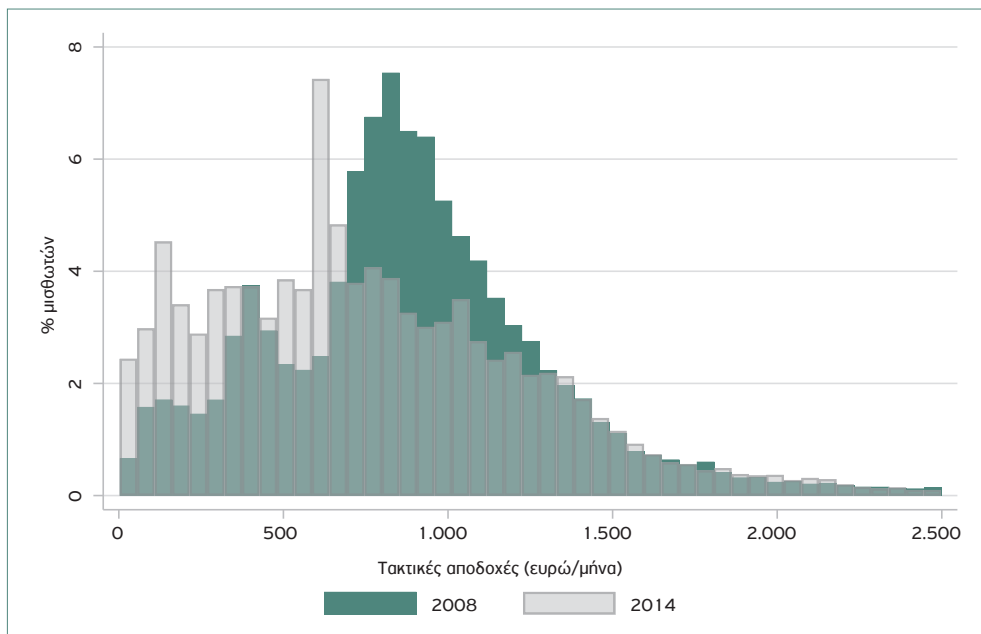
Διάγραμμα Π.3.8: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια
(Κρήτη, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

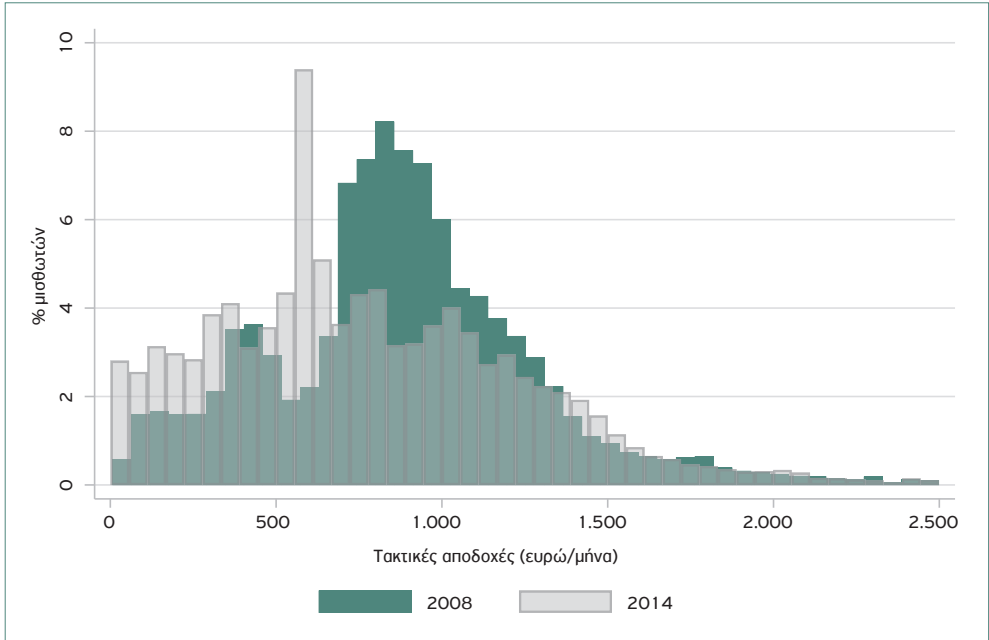
Διάγραμμα Π.3.9: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια
(Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

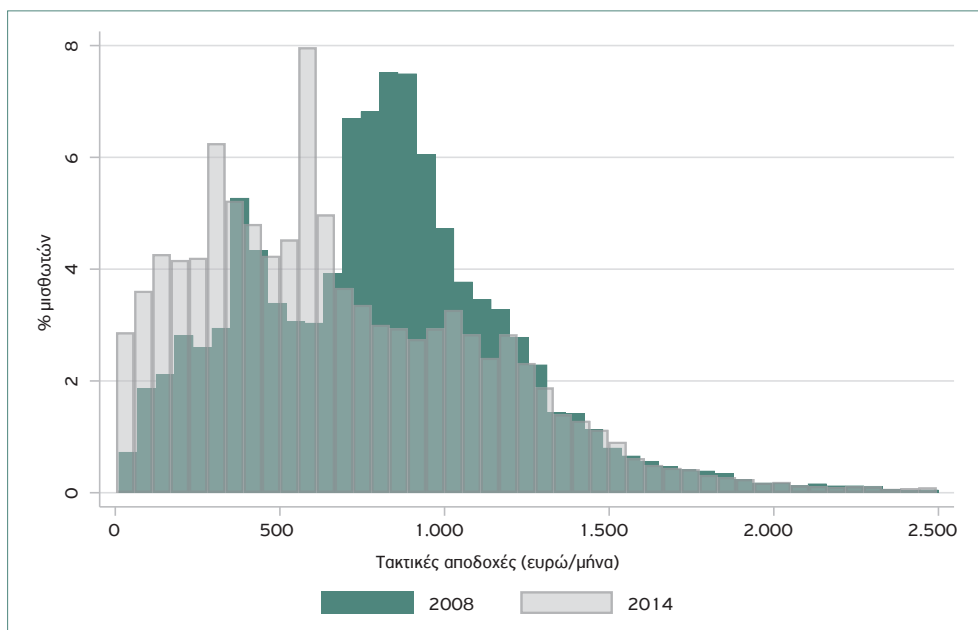
Διάγραμμα Π.3.10: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια
(Ηπειρος, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

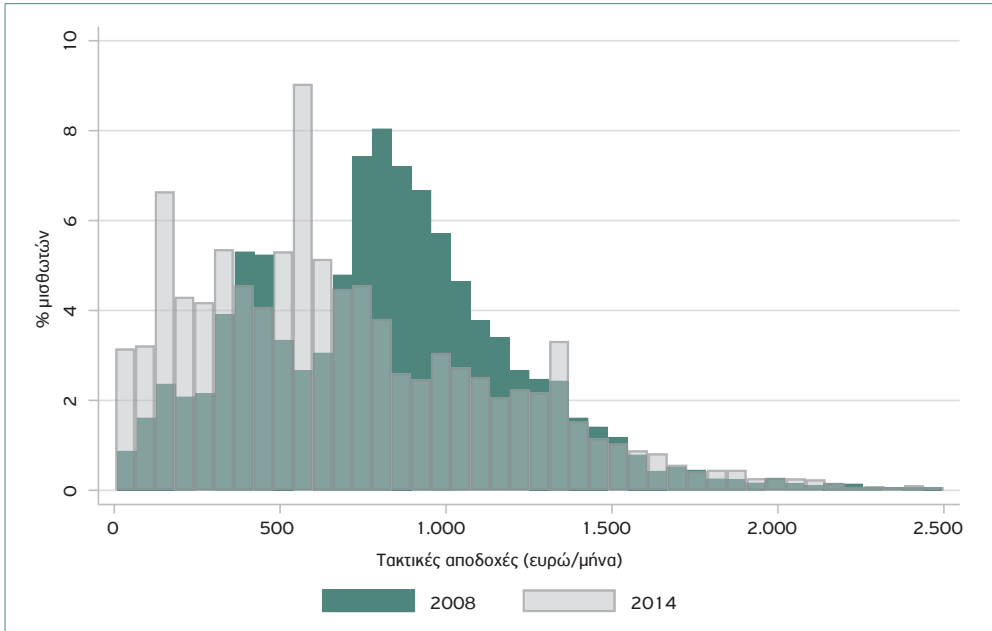
Διάγραμμα Π.3.11: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια (Νησιά Ιονίου, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

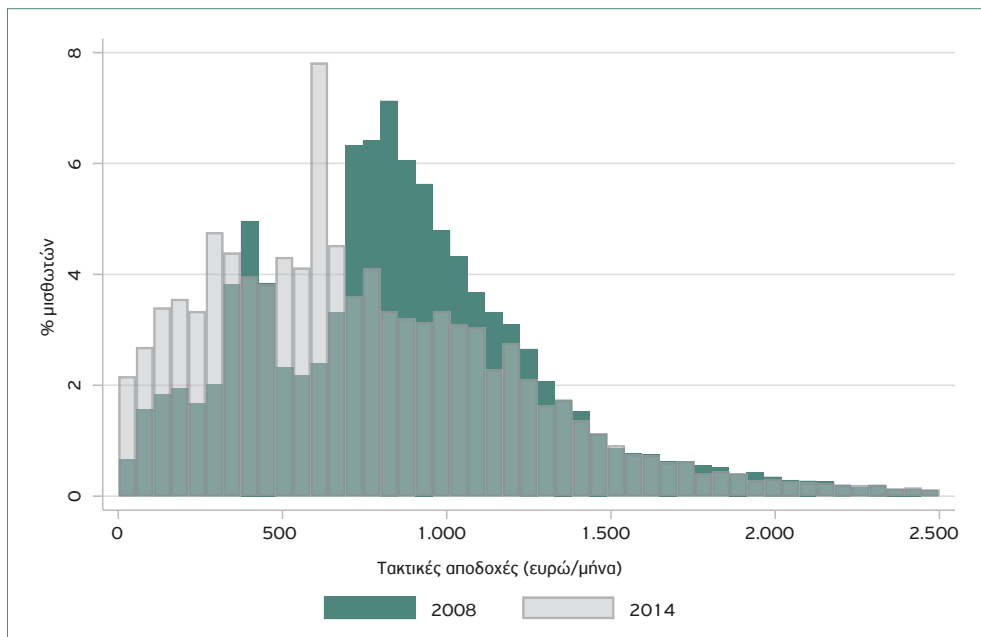
Διάγραμμα Π.3.12: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια
(Νησιά Βορείου Αιγαίου, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

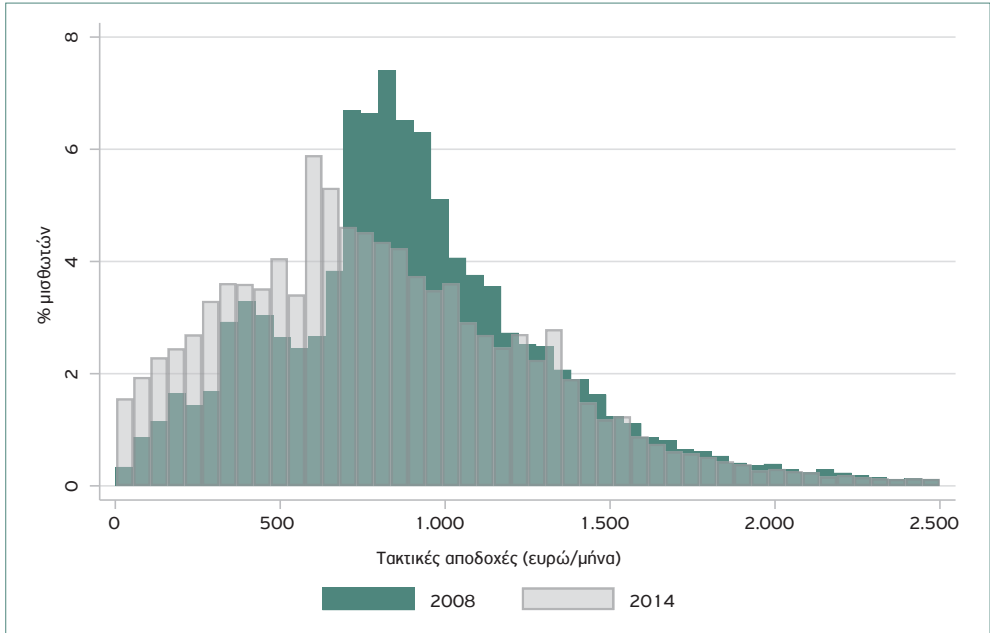
Διάγραμμα Π.3.13: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια (Πελοπόννησος, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Διάγραμμα Π.3.14: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια
(Νησιά Νοτίου Αιγαίου, 2008-2014)

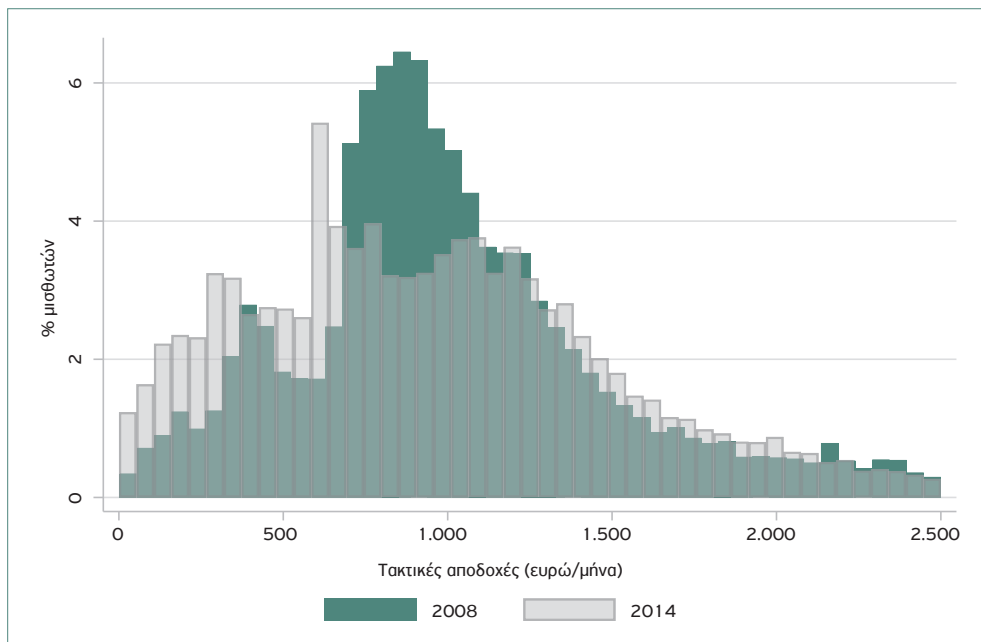

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η μετατόπιση της κατανομής αμοιβών φαίνεται να είναι πιο ομαλή προς τα αριστερά. Αυτό πιθανώς οφείλεται στην τουριστική δραστηριότητα, η οποία οδήγησε σε μικρότερη μείωση αμοιβών λόγω της μικρότερης μείωσης της ζήτησης.

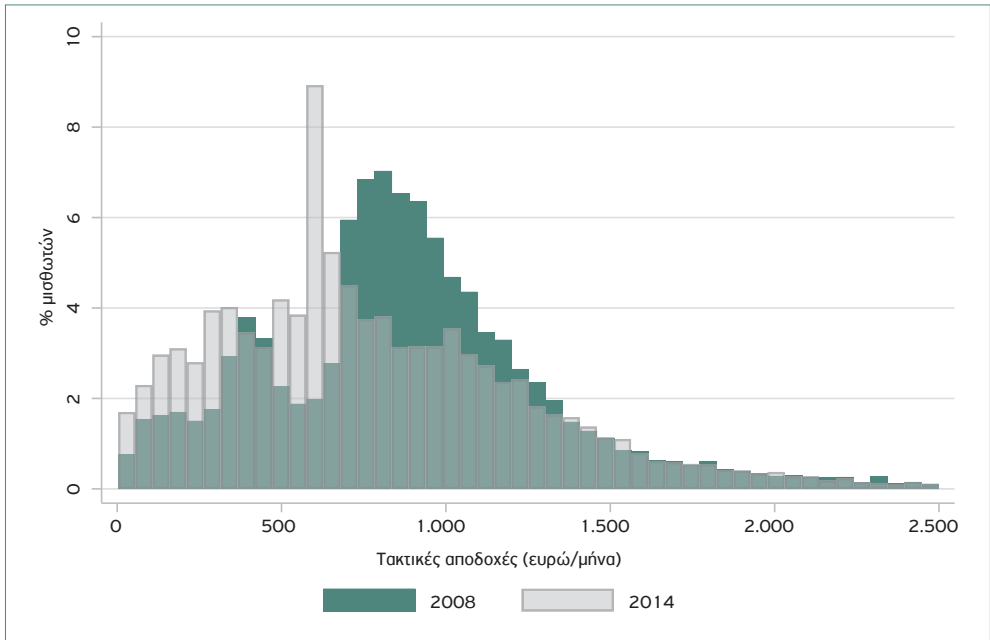
Διάγραμμα Π.3.15: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια (Στερεά Ελλάδα, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

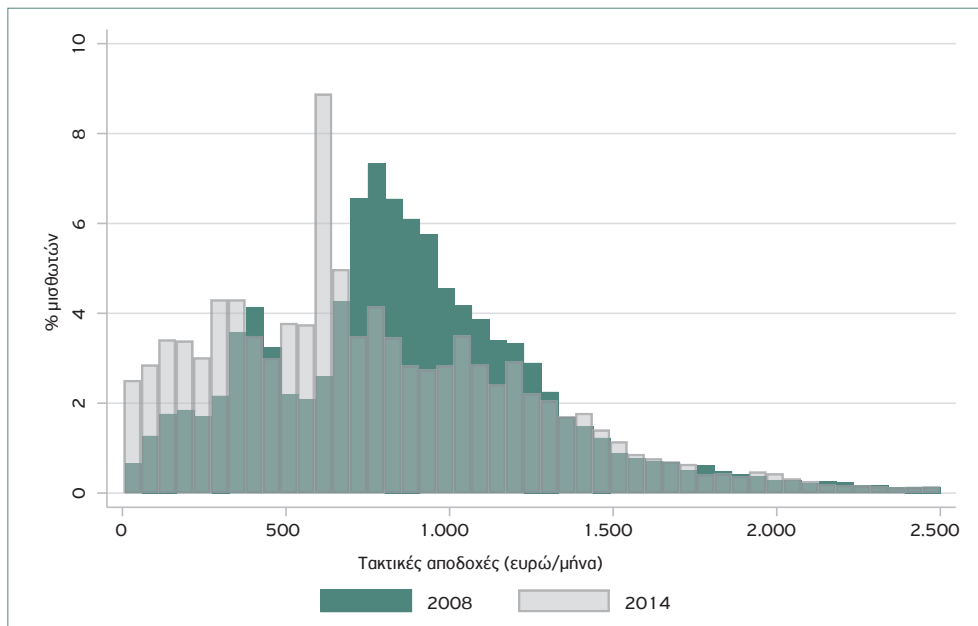
Διάγραμμα Π.3.16: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια
(Θεσσαλία, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

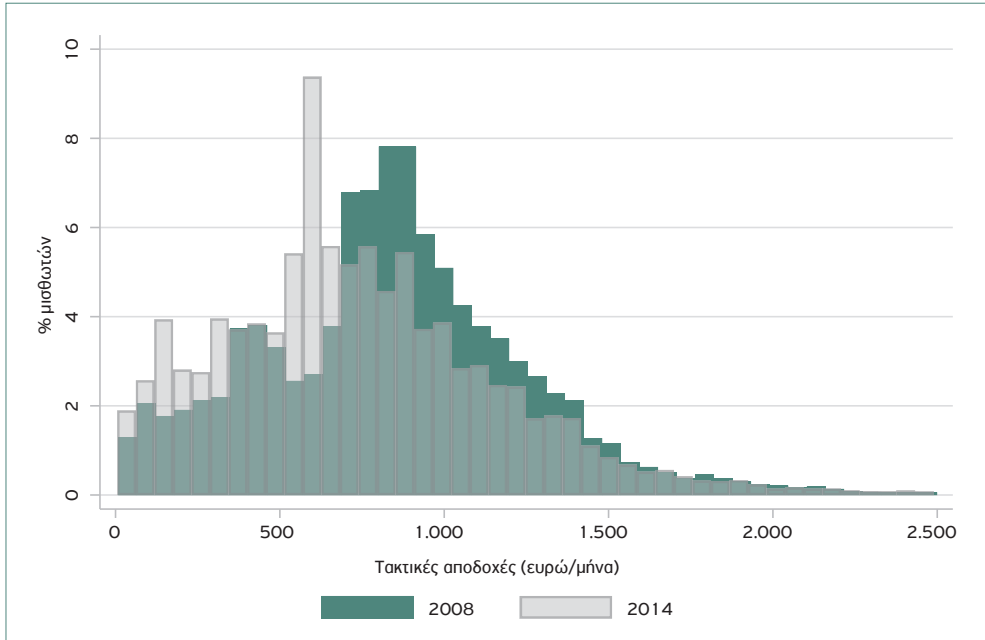
Διάγραμμα Π.3.17: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια
(Δυτική Ελλάδα, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

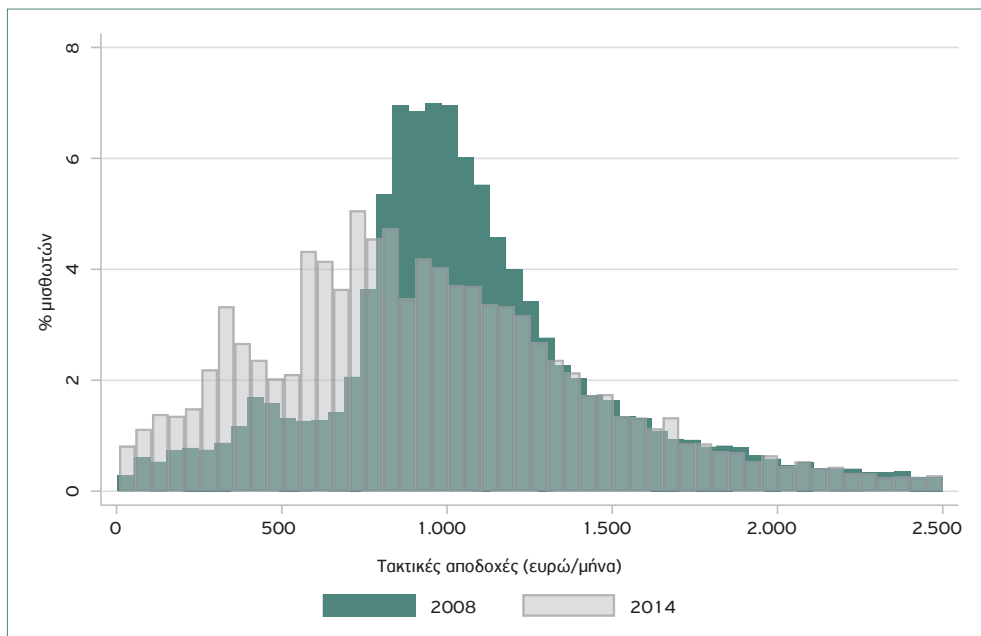
Διάγραμμα Π.3.18: Κατανομή αμοιβών ανά περιφέρεια
(Δυτική Μακεδονία, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

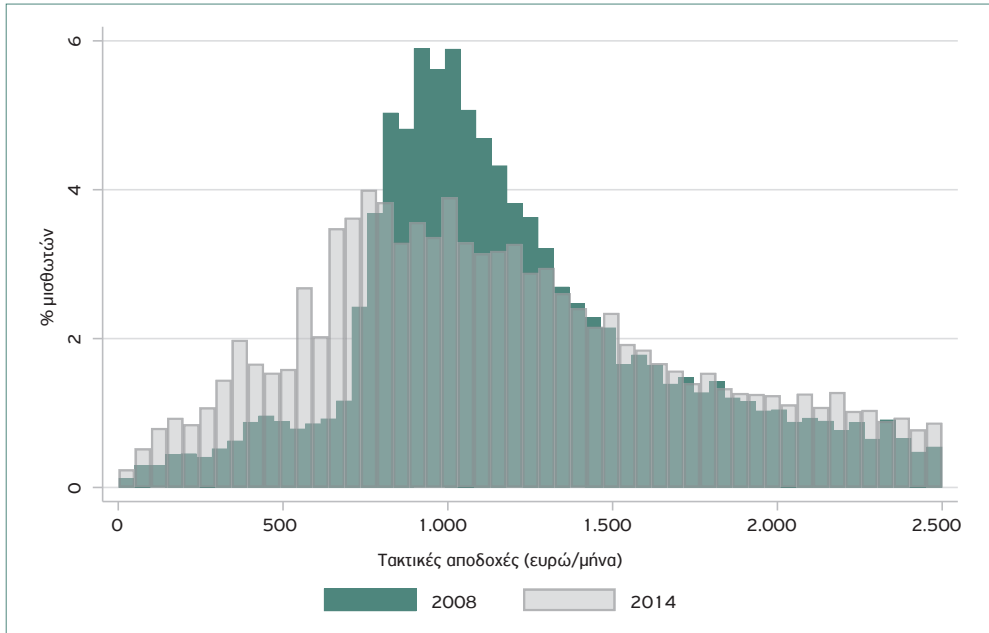
Διάγραμμα Π.3.19: Κατανομή αμοιβών ανά κλάδο
(γεωργία, αλιεία, ορυχεία, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

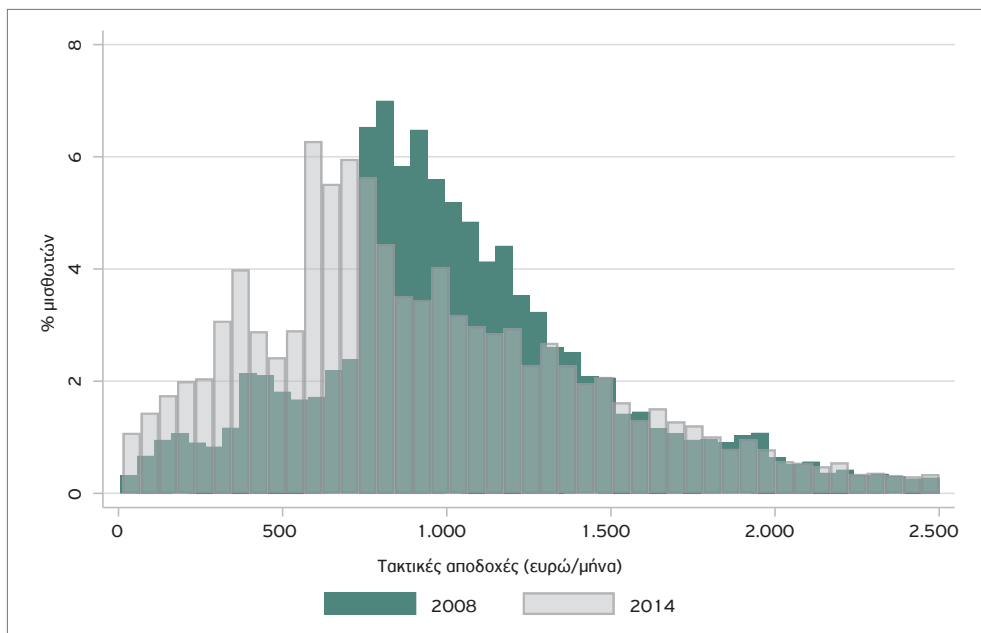
Διάγραμμα Π.3.20: Κατανομή αμοιβών ανά κλάδο
(βιομηχανία, μεταποίηση, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

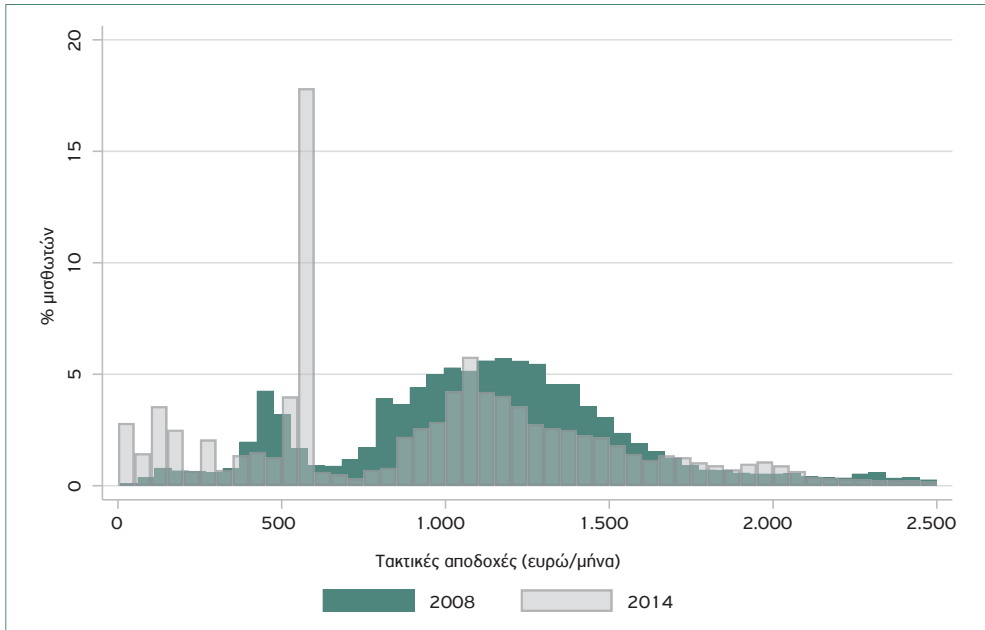
Διάγραμμα Π.3.21: Κατανομή αμοιβών ανά κλάδο (οικοδομή, κατασκευές, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

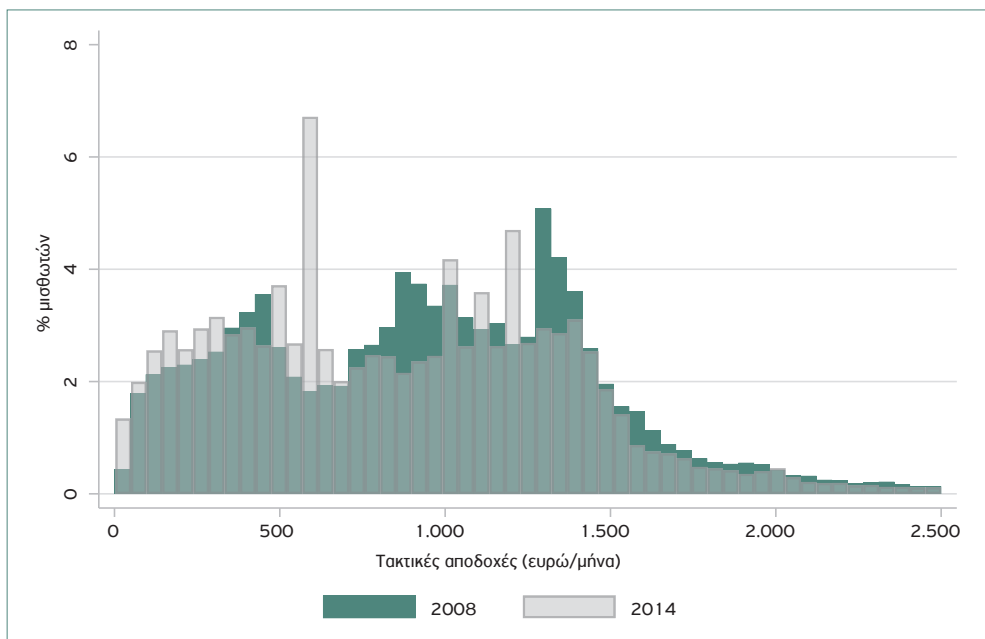
Διάγραμμα Π.3.22: Κατανομή αμοιβών ανά κλάδο
(δημόσια διοίκηση, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

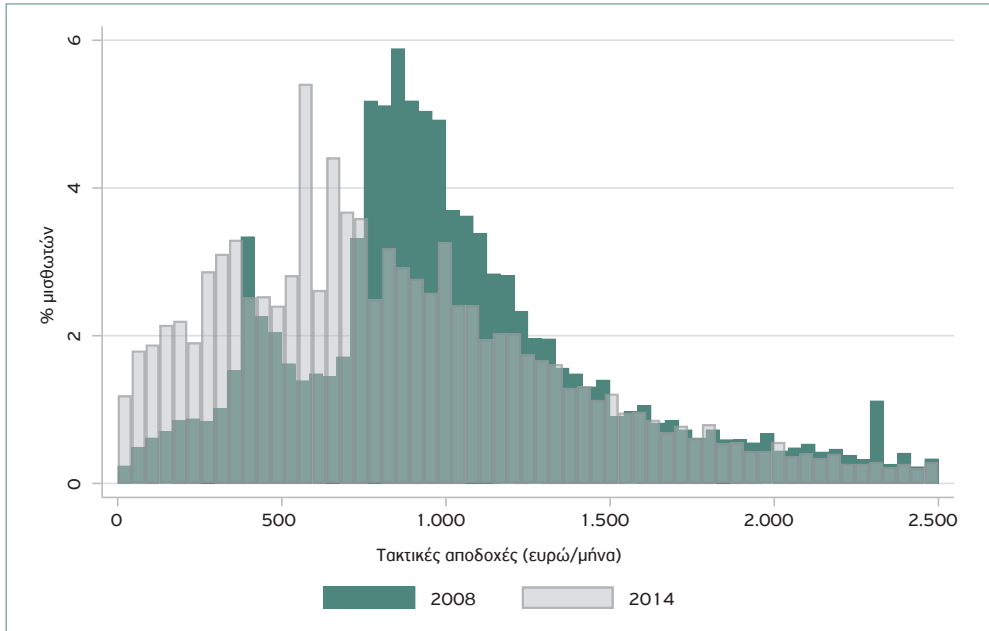
Διάγραμμα Π.3.23: Κατανομή αμοιβών ανά κλάδο
(εκπαίδευση, υγεία, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Διάγραμμα Π.3.24: Κατανομή αμοιβών ανά κλάδο
(άλλες υπηρεσίες, 2008-2014)

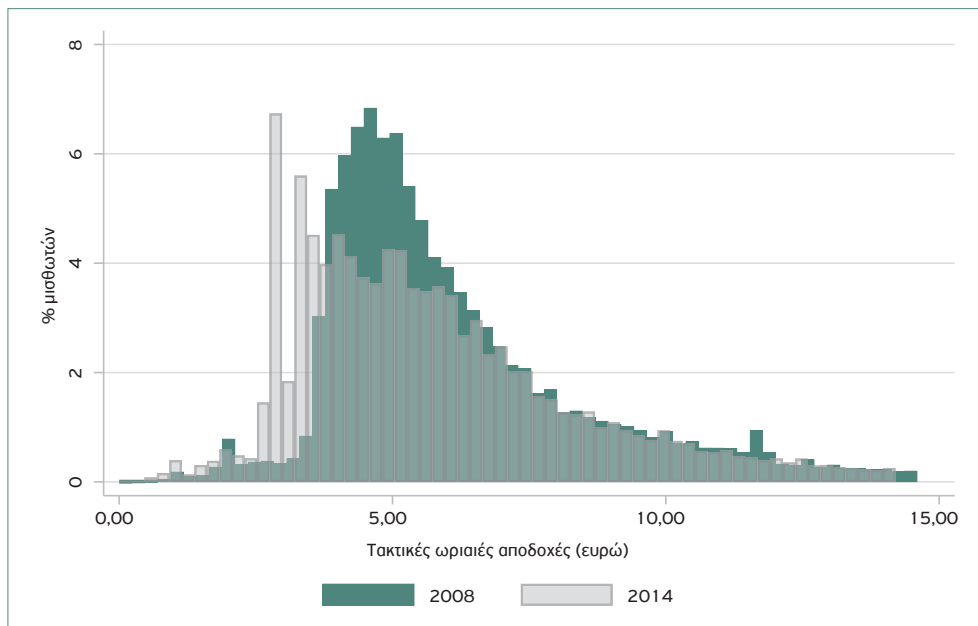

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

Με εξαίρεση τους τομείς της δημόσιας διοίκησης, της εκπαίδευσης και της υγείας, η μετατόπιση της κατανομής αμοιβών προς τα αριστερά φαίνεται να ακολουθεί το γενικότερο πρότυπο για το σύνολο της απασχόλησης. Στη δημόσια διοίκηση, η συγκριτική ανάλυση της κατανομής αμοιβών του 2008 και του 2014 στρεβλώνεται από το γεγονός ότι από το 2011, εκτός από τους μισθωτούς του Δημοσίου με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, το ΙΚΑ ασφαλίζει επίσης τους δημόσιους υπαλλήλους που προσλαμβάνονται για πρώτη φορά (κατά κανόνα με χαμηλότερους μισθούς στο πλαίσιο νέων διατάξεων σχετικών με το ενιαίο μισθολόγιο στο Δημόσιο). Στους κλάδους της εκπαίδευσης και της υγείας, οι διαφορές είναι μικρές. Ωστόσο, παρατηρείται και εδώ υψηλή συγκέντρωση εργαζομένων στον νέο κατώτατο μισθό.

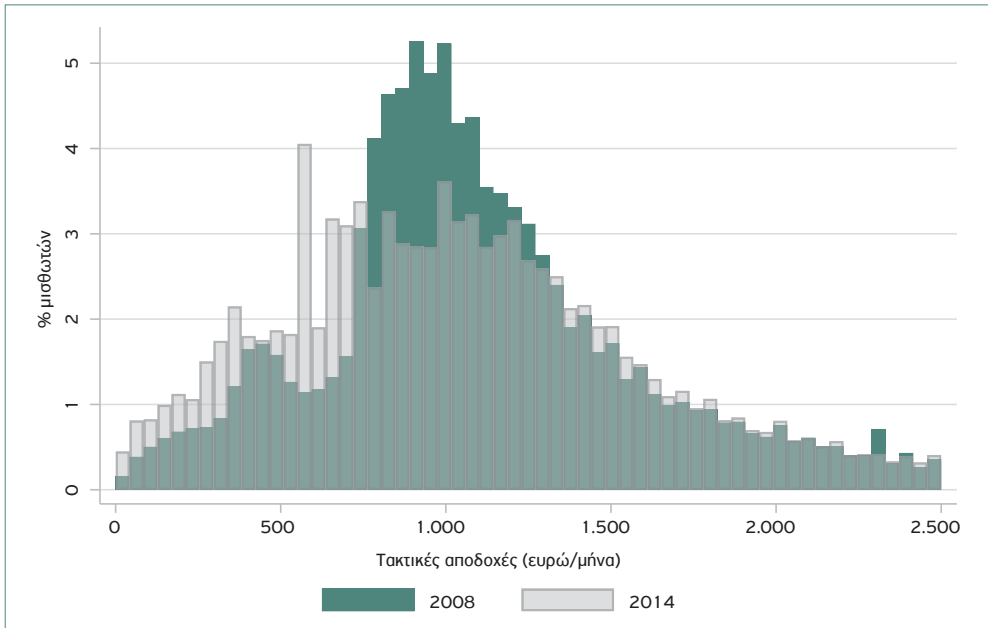
Διάγραμμα Π.3.25: Κατανομή ωριαίων αμοιβών
(σύνολο ασφαλισμένων ΙΚΑ, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι ωριαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όλους τους ασφαλισμένους ΙΚΑ ανεξαρτήτως του εάν εργάζονταν με σύμβαση πλήρους, μερικής ή περιστασιακής απασχόλησης.

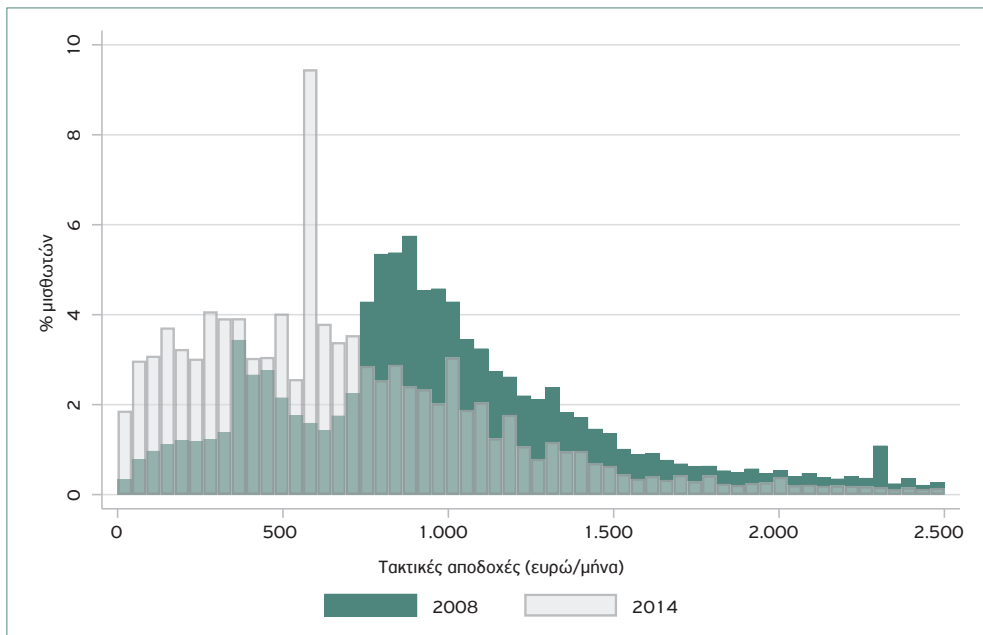
Διάγραμμα Π.3.26: Κατανομή αμοιβών
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ με συνεχή απασχόληση, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ είχαν συνεχή απασχόληση από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014.

Διάγραμμα Π.3.27: Κατανομή αμοιβών
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ με ασυνεχή απασχόληση, 2008-2014)

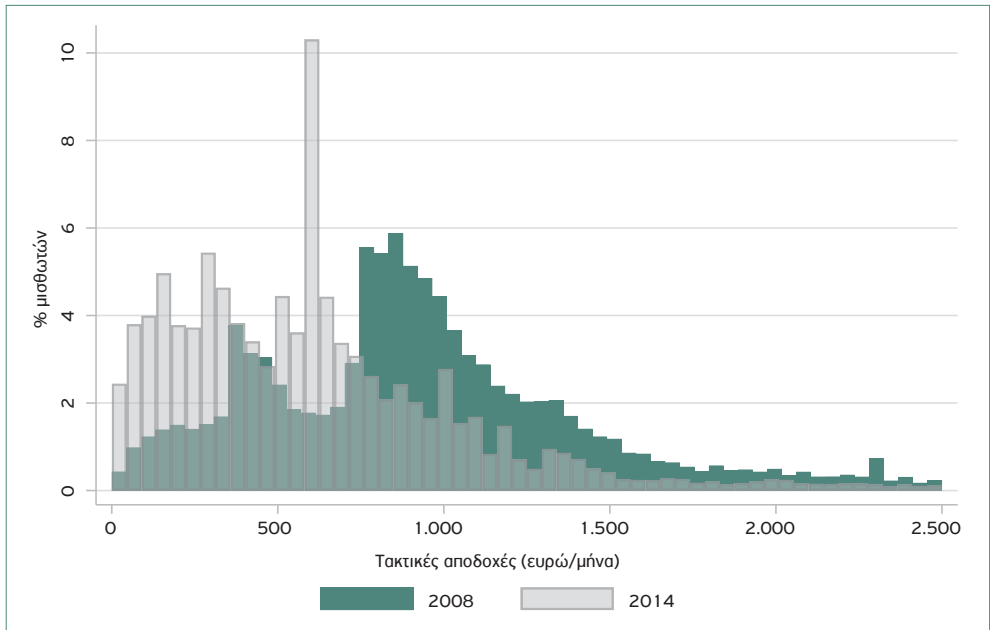

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ δεν είχαν συνεχή απασχόληση από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014.

Όσοι παρέμειναν ασφαλισμένοι σε όλη την υπό εξέταση περίοδο υπέστησαν μικρότερες απώλειες αμοιβών σε σύγκριση με όσους ήταν ασφαλισμένοι στην αρχή και στο τέλος της περιόδου που εξετάζουμε έχοντας ενδιαμέσως μείνει για κάποιο διάστημα εκτός απασχόλησης (εκτός ασφάλισης ΙΚΑ).

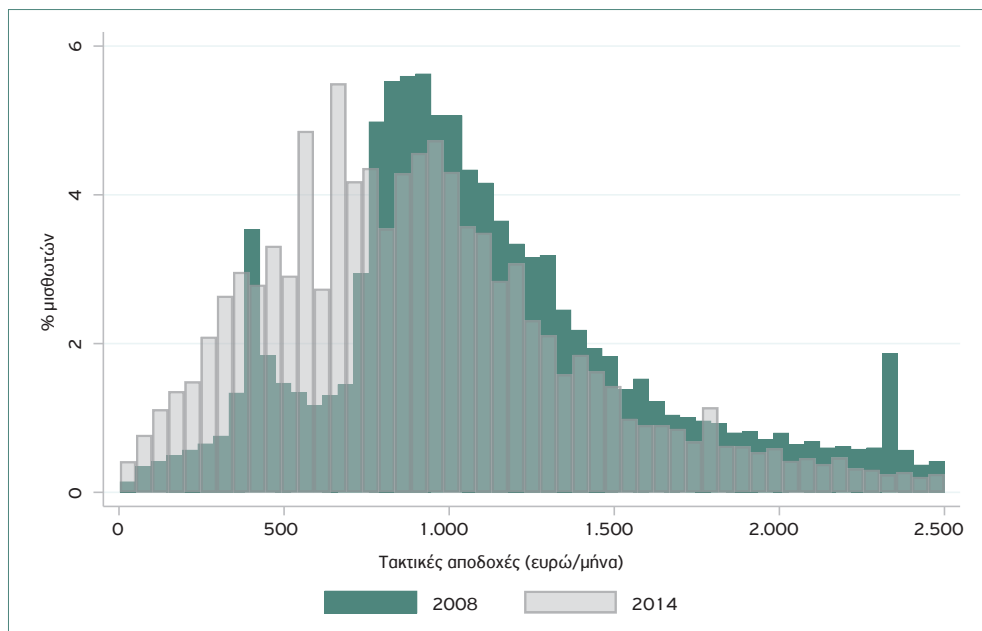
Διάγραμμα Π.3.28: Κατανομή αμοιβών
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ με διακεκομμένο ιστορικό ασφάλισης, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ είχαν 1 έως 6 επεισόδια ασφάλισης από τα συνολικά 14 επεισόδια της περιόδου που εξετάζουμε (ένα επεισόδιο κάθε έξι μήνες από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014).

Διάγραμμα Π.3.29: Κατανομή αμοιβών
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ με ελλιπές ιστορικό ασφάλισης, 2008-2014)

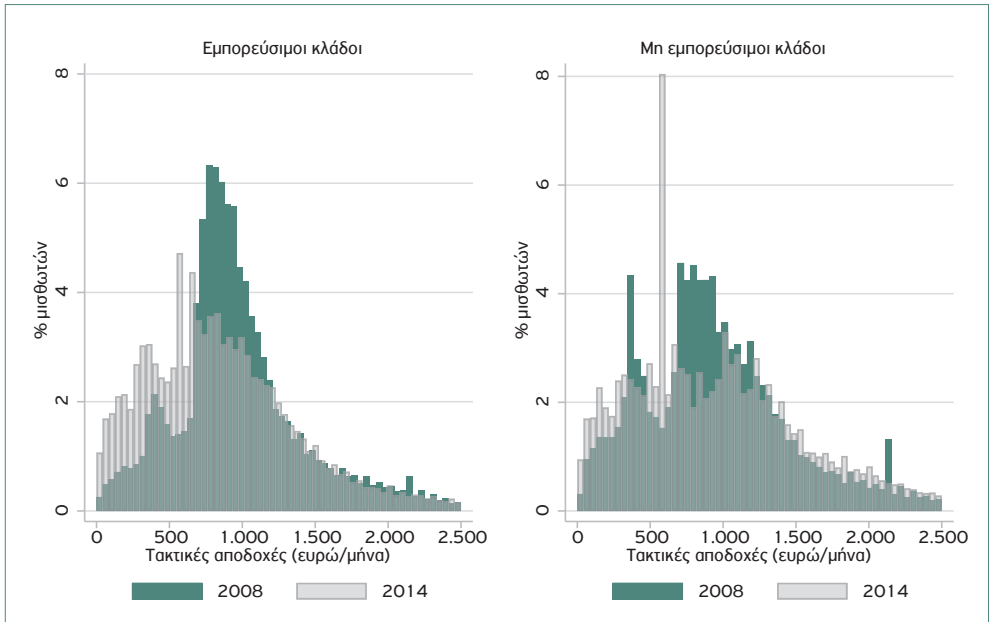

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ είχαν 7 έως 13 επεισόδια ασφάλισης από τα συνολικά 14 επεισόδια της περιόδου που εξετάζουμε (ένα επεισόδιο κάθε έξι μήνες από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο 2014).

Αντίστοιχα με όσους πραγματοποίησαν μεταβάσεις εντός και εκτός του δείγματος, όσοι είχαν λιγότερα από 6 επεισόδια ασφάλισης στο δείγμα (που σημαίνει ότι ήταν απασχολούμενοι το πολύ για το ήμισυ της υπό εξέταση περιόδου) βίωσαν μεγαλύτερες μειώσεις αμοιβών σε σύγκριση με όσους εμφανίζονταν 7 έως 13 φορές στο δείγμα. Το εύρημα αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα πως όσο λιγότερες ήταν οι μεταβάσεις εντός και εκτός του δείγματος, τόσο μικρότερη ήταν η απώλεια μισθού που βίωνε ο εργαζόμενος.

Διάγραμμα Π.3.30: Κατανομή αμοιβών (εμπορεύσιμοι και μη κλάδοι, 2008-2014)

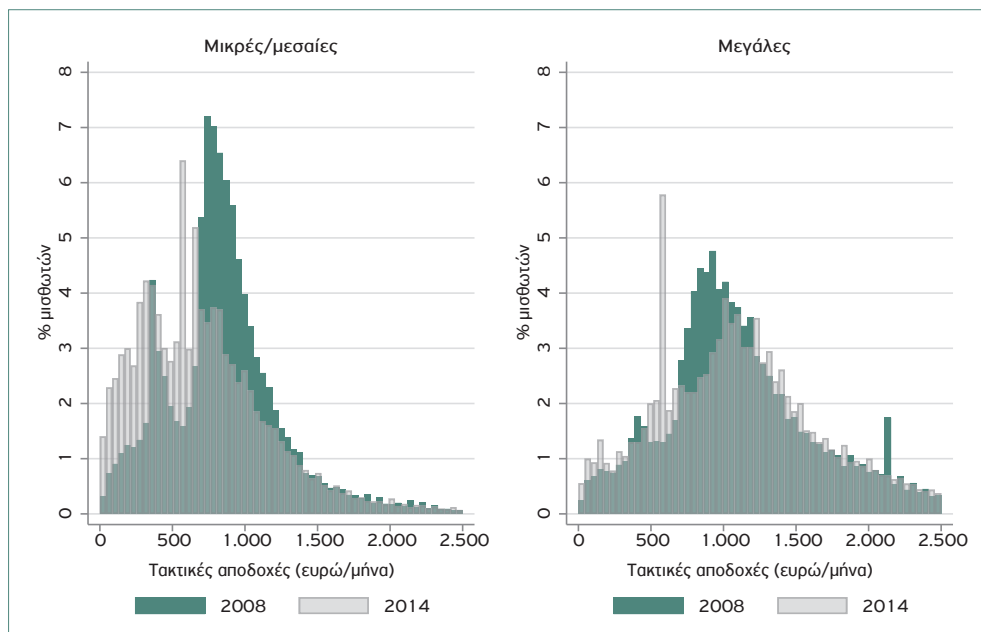

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των εμπορεύσιμων και μη κλάδων βλ. *European Commission* (2018: 48, υποσ. 58).

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ. Οι εμπορεύσιμοι κλάδοι συμπεριλαμβάνουν τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, αλιεία, ορυχεία), τη βιομηχανία και μεταποίηση (εκτός οικοδομής και κατασκευών), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τις μεταφορές, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Η κατανομή των αμοιβών για εργαζομένους σε εμπορεύσιμους κλάδους (αριστερά) μετατοπίστηκε περισσότερο προς χαμηλότερες αμοιβές την περίοδο 2008-2014 σε σύγκριση με την κατανομή των μη εμπορεύσιμων κλάδων. Αυτό πιθανόν να συνέβη επειδή οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, οι οποίες εφαρμόστηκαν με στόχο και τη μείωση του μισθολογικού κόστους και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, υιοθετήθηκαν μόνο από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε εμπορεύσιμους κλάδους με σκοπό να γίνουν πιο ανταγωνιστικές και να ενισχύσουν τη δραστηριότητά τους. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι ο κατώτατος μισθός φαίνεται να είναι δεσμευτικός (binding) για έναν μεγάλο αριθμό εργαζομένων σε μη εμπορεύσιμους κλάδους.

Διάγραμμα Π.3.31: Κατανομή αμοιβών
(μικρές ή μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις, 2008-2014)

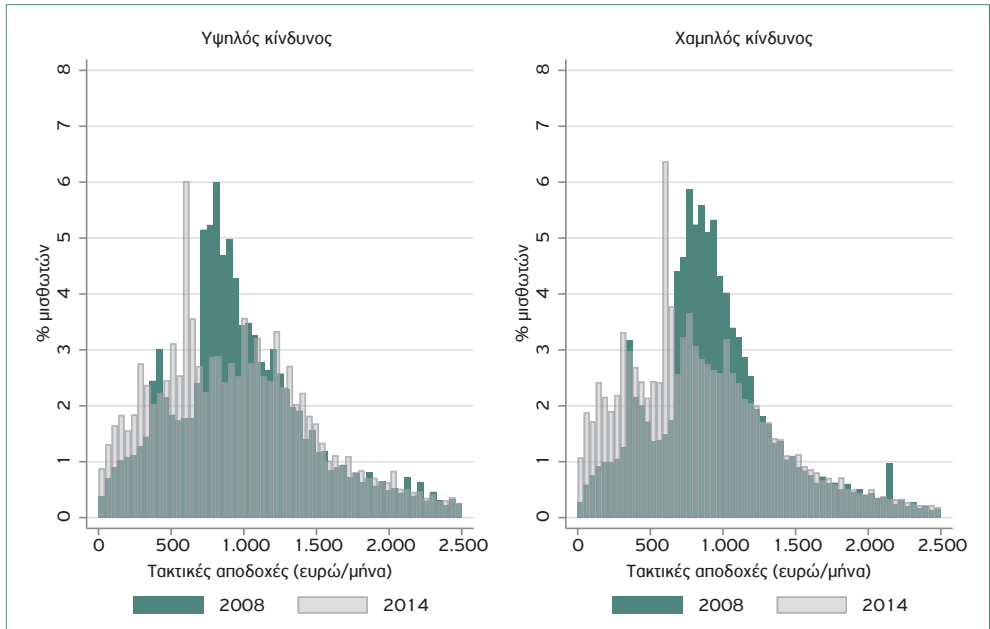

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ. Ως μικρές ή μεσαίες ορίζονται οι επιχειρήσεις με 1 έως 49 υπαλλήλους. Ως μεγάλες ορίζονται οι επιχειρήσεις με 50 ή περισσότερους υπαλλήλους.

Οι μικρές/μεσαίες επιχειρήσεις (αριστερά) φαίνεται ότι εφάρμοσαν μεγαλύτερες μειώσεις μισθών σε σύγκριση με τις μεγάλες επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης. Ένας λόγος γι' αυτό είναι πως οι μικρές επιχειρήσεις εξαρτώνται σε μεγαλύτερο βαθμό από την εσωτερική ζήτηση, οπότε ήταν απαραίτητο να προσαρμόσουν άμεσα τα κόστη τους, άρα και τους μισθούς που προσφέρουν. Αντίθετα, παρ' ότι ένας σημαντικός αριθμός εργαζομένων στις μεγάλες επιχειρήσεις φαίνεται να αμείβεται με τον κατώτατο μισθό, η μετατόπιση της κατανομής αμοιβών (δεξιά) φαίνεται να είναι πολύ μικρότερη, υποδηλώνοντας μικρότερες μισθολογικές απώλειες για τους εργαζομένους.

Διάγραμμα Π.3.32: Κατανομή αμοιβών (ειδικότητες με υψηλό/χαμηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των ειδικοτήτων ανάλογα με τον κίνδυνο αυτοματοποίησης βλ. *Nedelkoska and Quintini (2018)*.

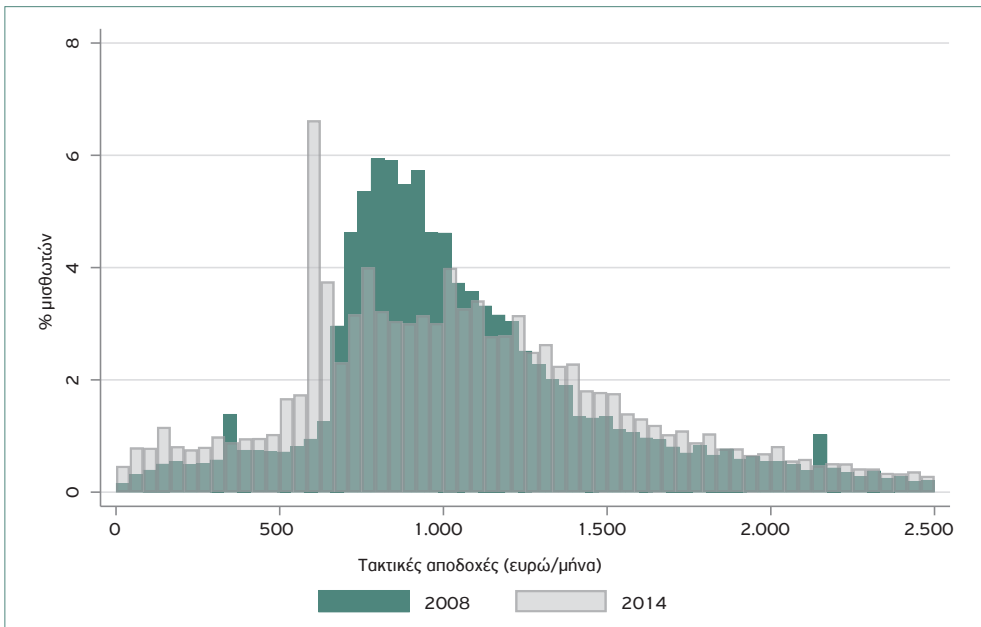
Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (ηρο φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν όσους ασφαλισμένους ΙΚΑ εργάζονταν σε ειδικότητες που αντιμετωπίζουν υψηλότερο ή χαμηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης.

Η κατανομή αμοιβών για επαγγέλματα με χαμηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης (αριστερά) δεν φαίνεται να μετατοπίζεται σημαντικά διαφορετικά σε σχέση με αυτή για επαγγέλματα με υψηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης (δεξιά). Και στις δύο κατηγορίες φαίνεται να μετατοπίζονται εργαζόμενοι από μεσαίες αμοιβές (περίπου από το ύψος των 1.300 ευρώ τον μήνα) σε χαμηλότερες και να συγκεντρώνονται αρκετοί στον κατώτατο μισθό. Το εύρημα ότι δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφορές πιθανώς οφείλεται στο γεγονός ότι ο κίνδυνος αυτοματοποίησης είναι ένας παράγοντας που σχετίζεται με πιο μακροχρόνιες αλλαγές, κατά συνέπεια δεν επηρεάζει σημαντικά τις αμοιβές –και πιθανώς την απασχόληση– σε μια περίοδο έξι ετών (2008-2014).

3.2 Ασφαλισμένοι πλήρους απασχόλησης

Η ενότητα αυτή παρουσιάζει ένα σύνολο 32 διαγραμμάτων όπου συγκρίνεται η κατανομή αμοιβών του Μαΐου του 2008 με αυτή του Μαΐου του 2014 ανά κατηγορία μόνο για τους ασφαλισμένους ΙΚΑ που εργάζονταν με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Διάγραμμα Π.3.33: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης
(σύνολο ασφαλισμένων ΙΚΑ, 2008-2014)

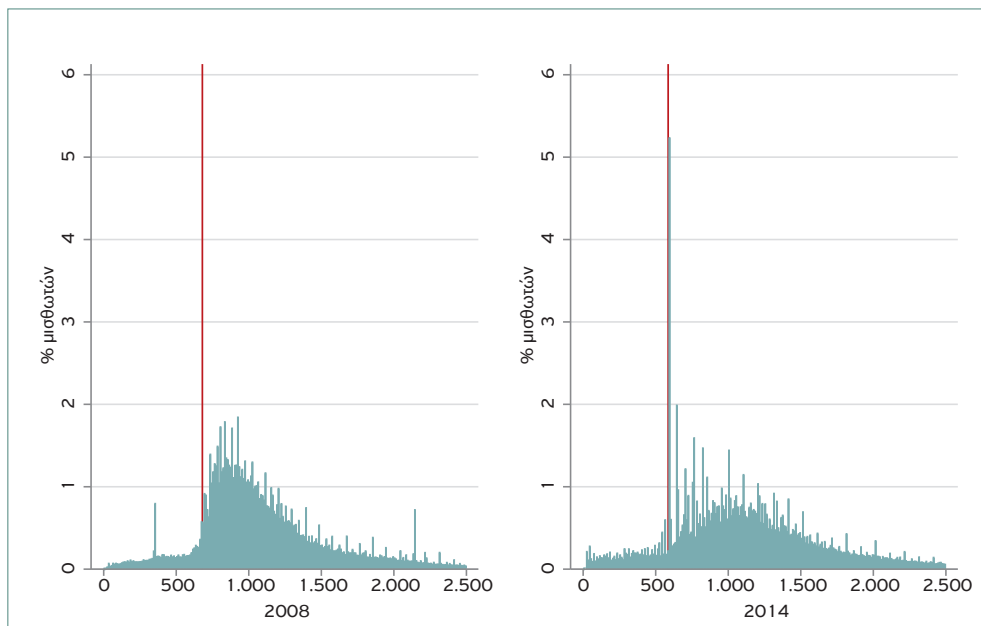

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Όπως και για το σύνολο των ασφαλισμένων, η κατανομή αμοιβών για τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης συμπιέζεται στο μέσο της και ουσιαστικά πολλοί εργαζόμενοι «μετατοπίζονται» στον νέο κατώτατο μισθό. Σε σύγκριση με την κατανομή του συνόλου των εργαζομένων, οι διαφορές κάτω από τον κατώτατο μισθό είναι μικρότερες.

Διάγραμμα Π.3.34: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά ηλικία (ασφαλισμένοι ΙΚΑ άνω των 25 ετών, 2008-2014)

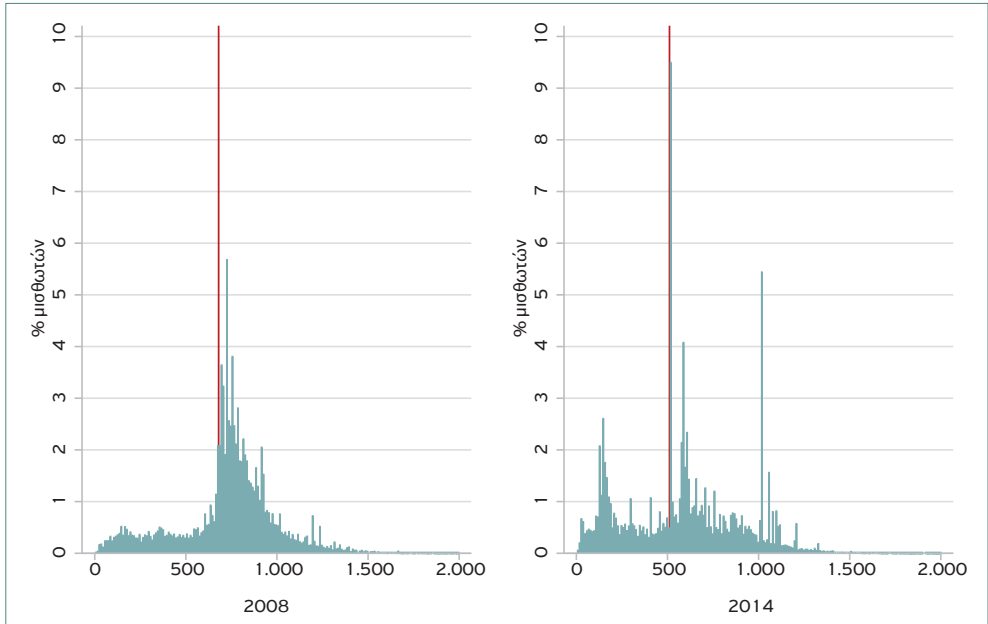

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Η κόκκινη κάθετη γραμμή δείχνει το επίπεδο του κατώτατου μισθού. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Εάν επικεντρωθούμε στους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης, παρατηρούμε ότι αυξήθηκε σημαντικά το ποσοστό όσων αμείβονταν κάτω από τον κατώτατο μισθό (παρά τη μείωση του τελευταίου). Το 2008 το ποσοστό αυτό ήταν 9,5%, ενώ το 2014 είχε αυξηθεί σε 16,7%. Η μεταβολή αυτή αναδεικνύει τη μετατόπιση της κατανομής αμοιβών προς τα αριστερά για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Ωστόσο, ένας πρόσθετος λόγος της αύξησης των εργαζομένων που αμείβονται κάτω από τον κατώτατο μισθό σχετίζεται με τις ημέρες απασχόλησης. Για διάφορους λόγους (πρόσληψη, απόλυση, ασθένεια, απουσία από την εργασία κτλ.), ένας εργαζόμενος μπορεί να εργάστηκε και να αμείφθηκε για λιγότερες ημέρες εκείνο τον μήνα. Προφανώς, η αύξηση του σχετικού ποσοστού υποδηλώνει τη διάδοση των συμβάσεων περιστασιακής απασχόλησης (με 8ωρη απασχόληση για λιγότερες ημέρες).

Διάγραμμα Π.3.35: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά ηλικία
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ κάτω των 25 ετών, 2008-2014)

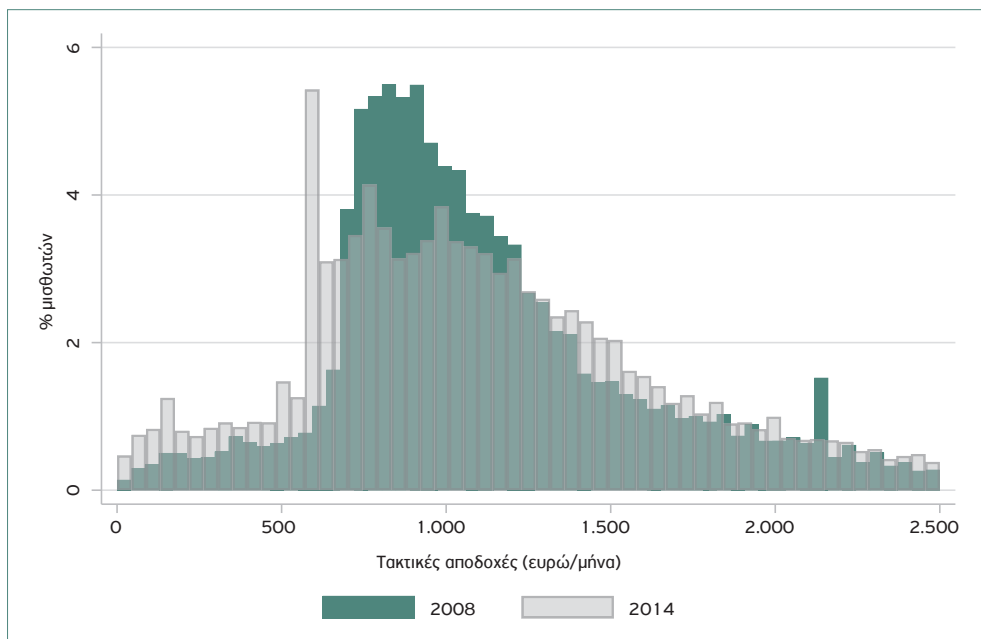

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Η κόκκινη κάθετη γραμμή δείχνει το επίπεδο του κατώτατου μισθού. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Για τους νέους κάτω των 25 ετών, η μετατόπιση της κατανομής προς τον νέο υποκατώτατο μισθό είναι εμφανής στο παραπάνω διάγραμμα. Ενώ το 2008 η πλειονότητα των εργαζομένων ήταν πάνω από τον αντίστοιχο κατώτατο μισθό, το 2014 ένα μεγαλύτερο μέρος αμειβεται με μισθό ίσο με ή χαμηλότερο από τον κατώτατο. Το 2008 το 19,6% των νέων κάτω των 25 ετών αμειβόταν με μισθό ίσο ή χαμηλότερο από τον κατώτατο, ενώ το 2014 το αντίστοιχο ποσοστό ανήλθε σε 34%.

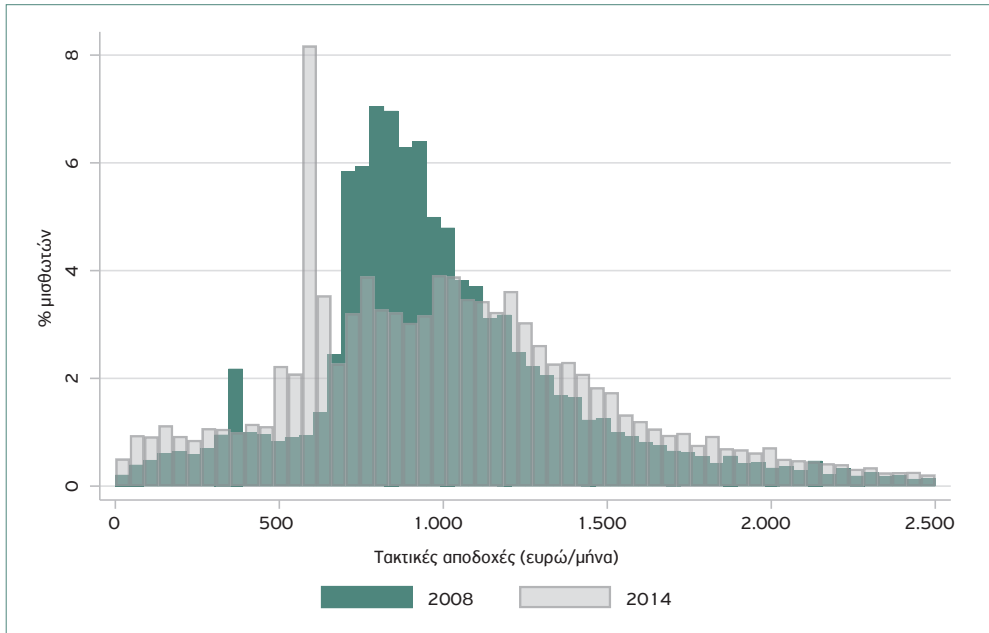
Διάγραμμα Π.3.36: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά φύλο (άνδρες, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Διάγραμμα Π.3.37: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά φύλο (γυναίκες, 2008-2014)

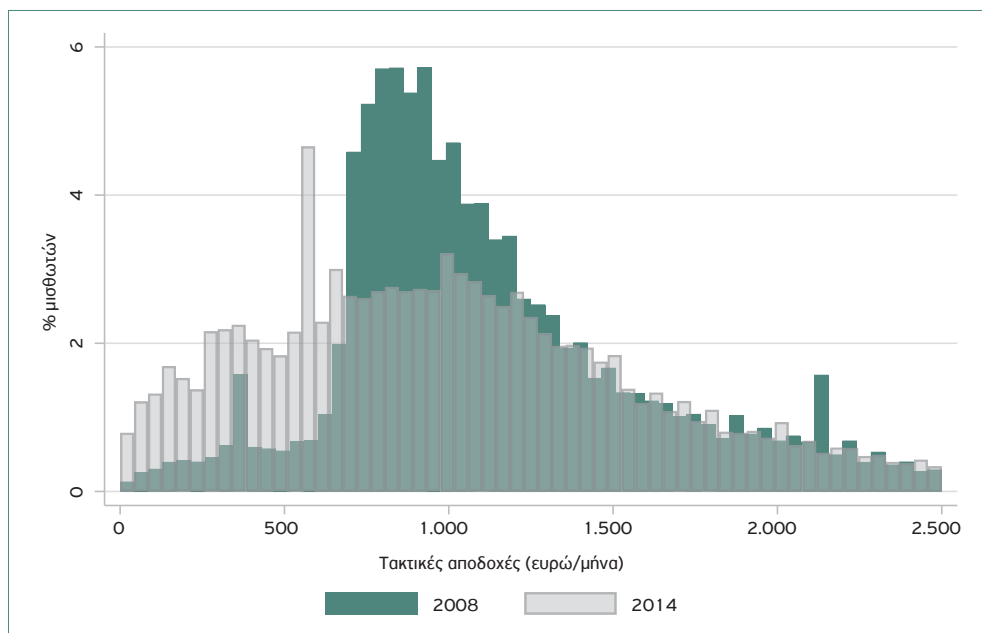

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Οι κατανομές αμοιβών για άνδρες και γυναίκες πλήρους απασχόλησης μετακινούνται κατά τον ίδιο τρόπο. Ωστόσο, για τις γυναίκες το ποσοστό συγκέντρωσης στον κατώτατο μισθό φαίνεται να είναι μεγαλύτερο το 2014 αναδεικνύοντας τις μεγαλύτερες μισθολογικές απώλειες που υπέστησαν.

Διάγραμμα Π.3.38: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια (Αττική, 2008-2014)

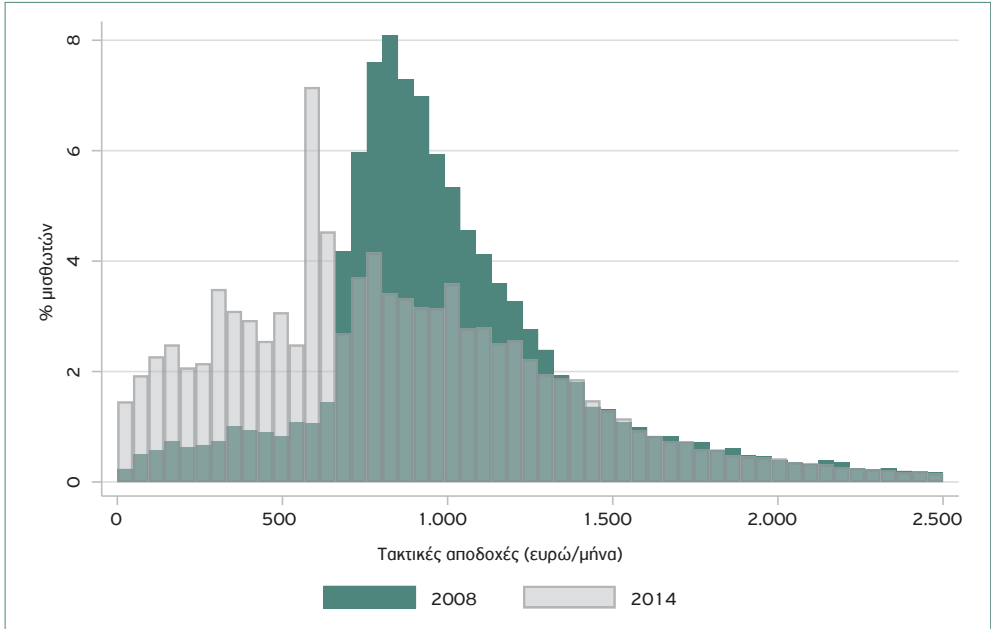

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Η συμπύεση της κατανομής του 2008 στο μέσο της και η μεγάλη αύξηση των εργαζομένων με αμοιβές κάτω του κατώτατου μισθού το 2014 είναι τα βασικά ευρήματα από την κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης στην Αττική. Αυτά τα ευρήματα οδηγούν στο συμπέρασμα πως πέραν των μεγαλύτερων σχετικά μισθολογικών απωλειών, αυξήθηκε η περιστασιακή απασχόληση (για μερικές ημέρες), η οποία είναι και ο κύριος λόγος για τον οποίο παρατηρούνται εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης κάτω από το ύψος του κατώτατου μισθού. Παρόμοια αποτελέσματα ωστόσο βρίσκονται και για τις υπόλοιπες περιφέρειες.

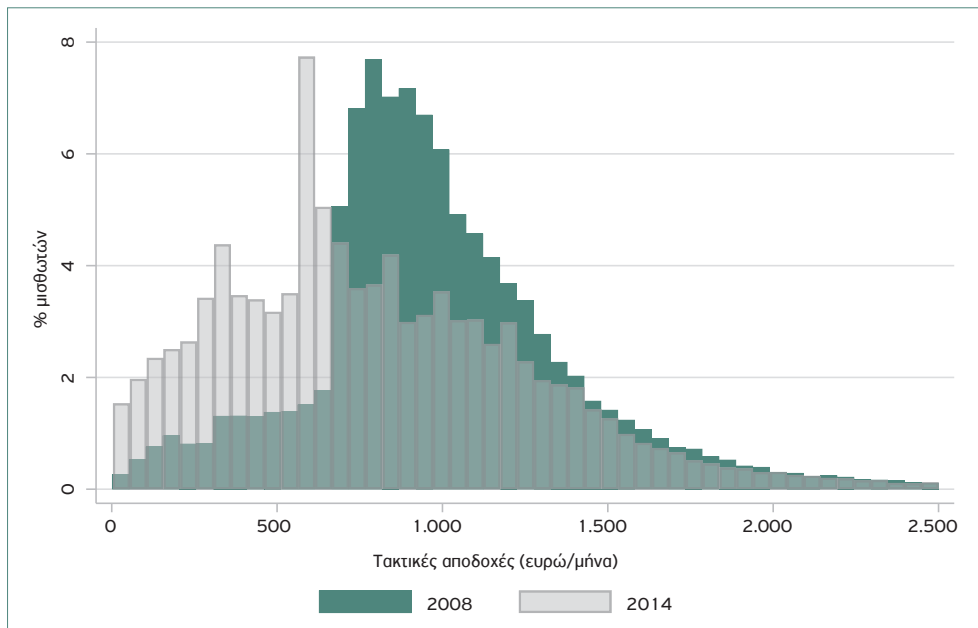
Διάγραμμα Π.3.39: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια
(Κεντρική Μακεδονία, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

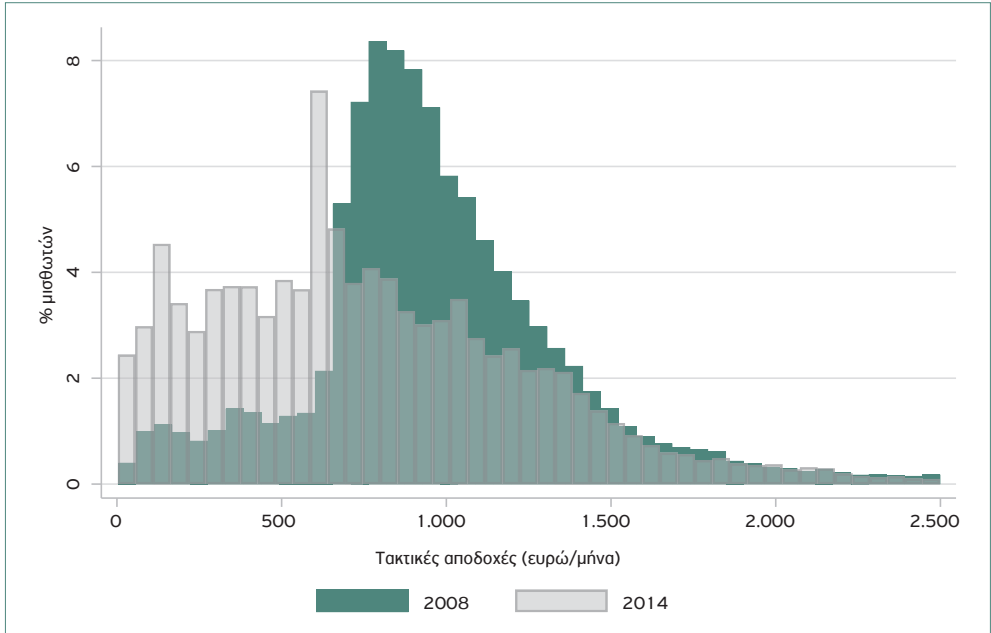
Διάγραμμα Π.3.40: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια (Κρήτη, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

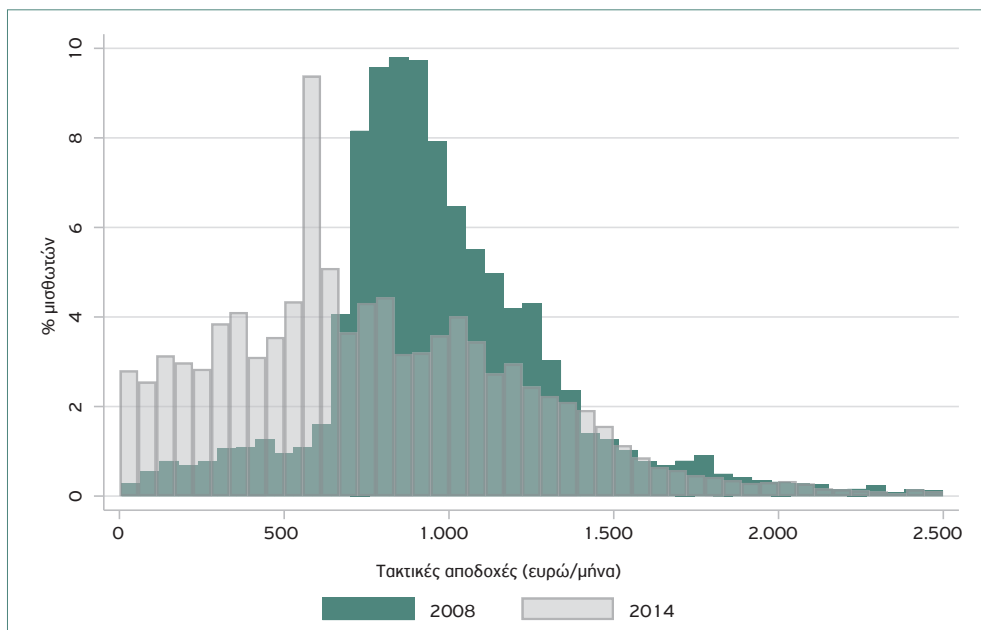
Διάγραμμα Π.3.41: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια
(Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

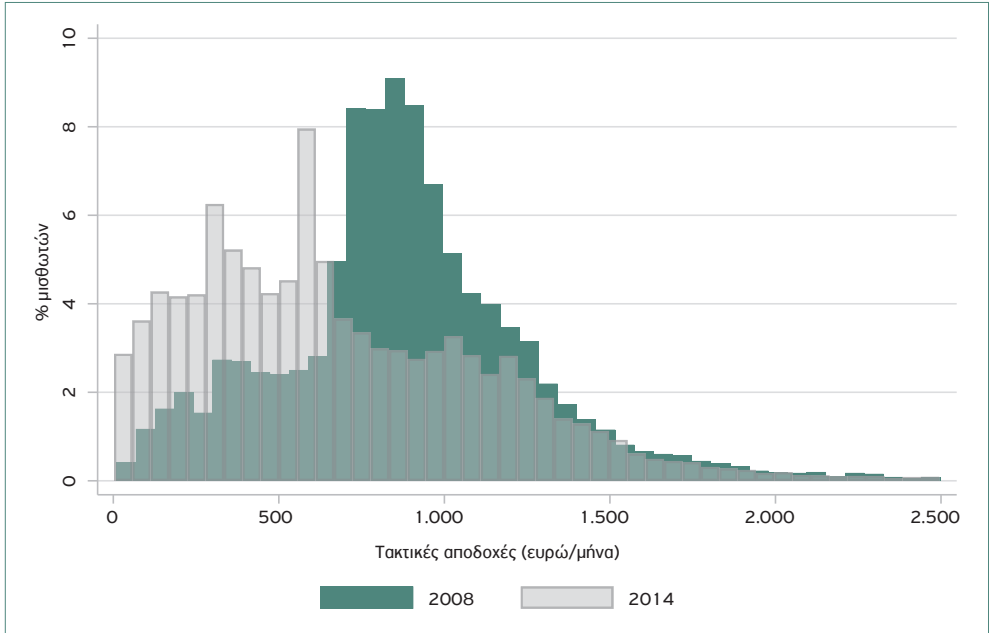
Διάγραμμα Π.3.42: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια (Ηπειρος, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

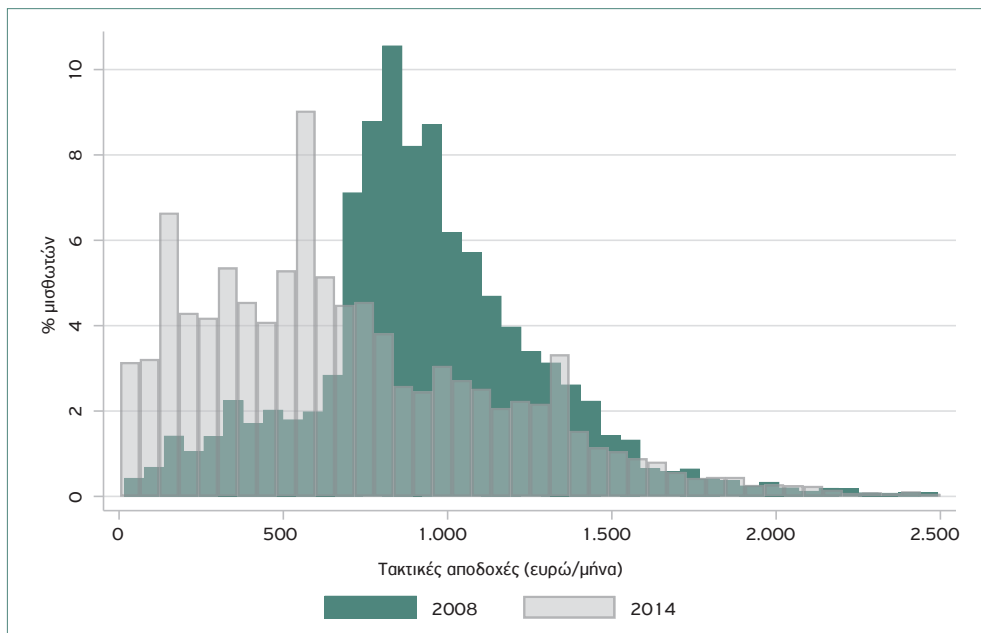
Διάγραμμα Π.3.43: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια
(Νησιά Ιονίου, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

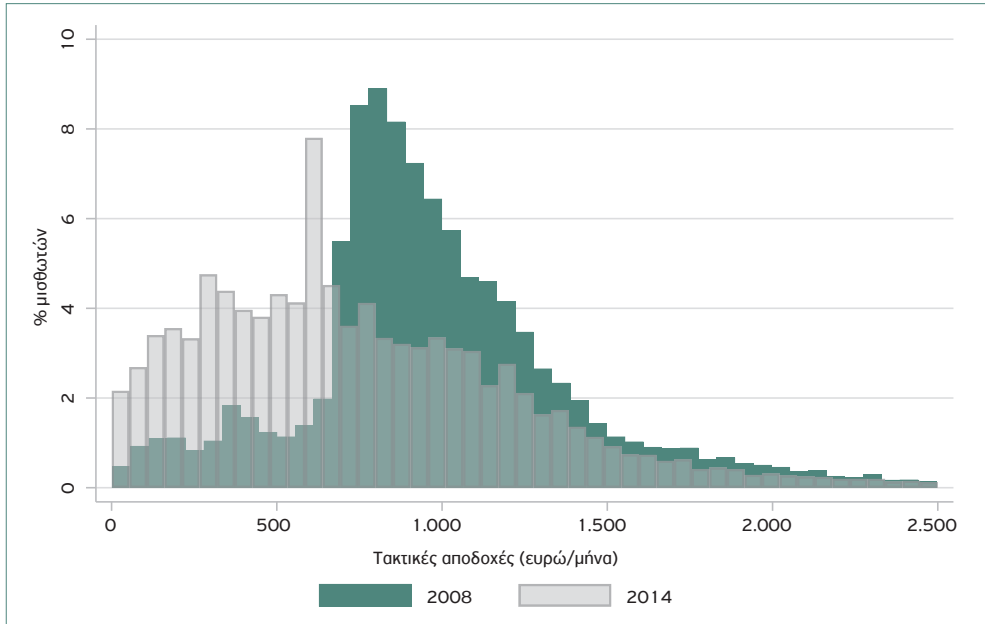
Διάγραμμα Π.3.44: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια (Νησιά Βορείου Αιγαίου, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

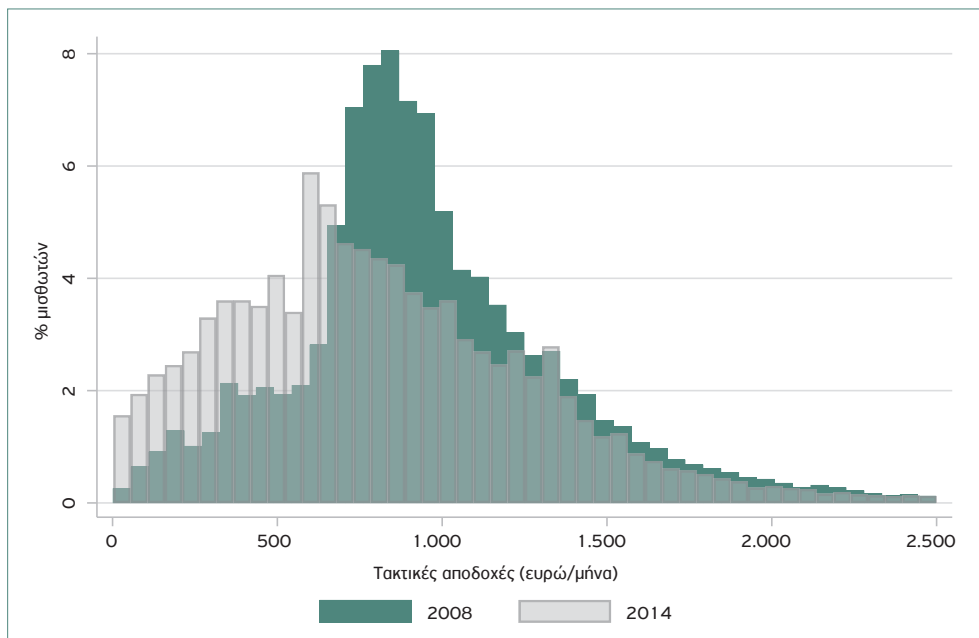
Διάγραμμα Π.3.45: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια (Πελοπόννησος, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

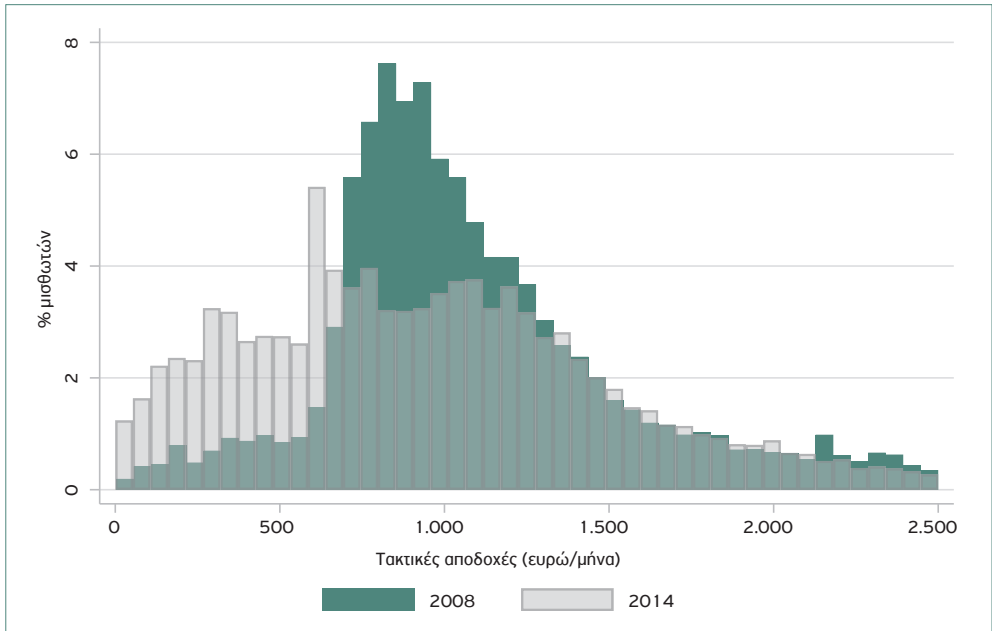
Διάγραμμα Π.3.46: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια (Νησιά Νοτίου Αιγαίου, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

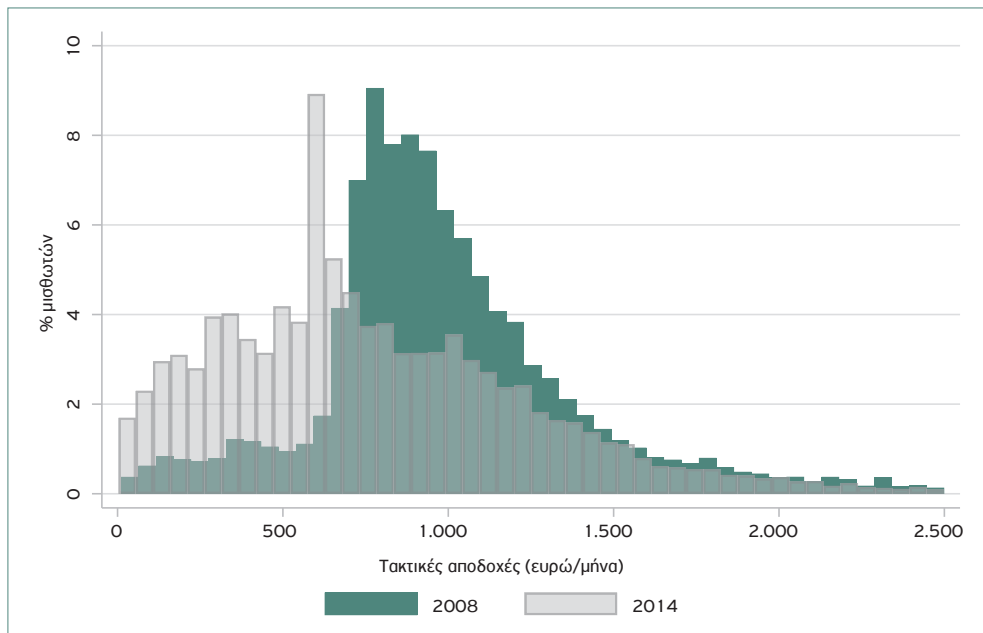
Διάγραμμα Π.3.47: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια (Στερεά Ελλάδα, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

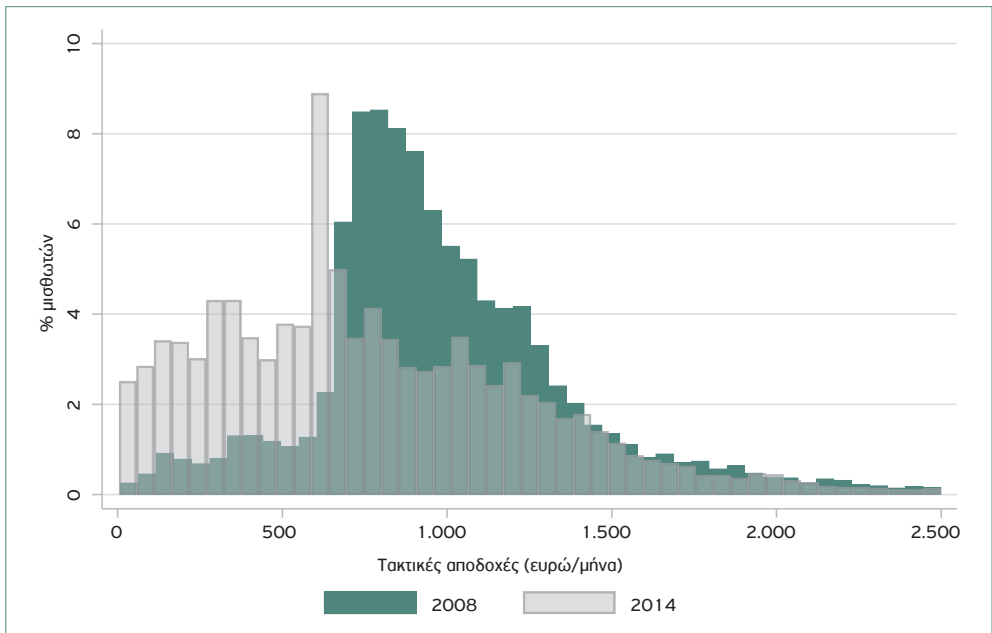
Διάγραμμα Π.3.48: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια (Θεσσαλία, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

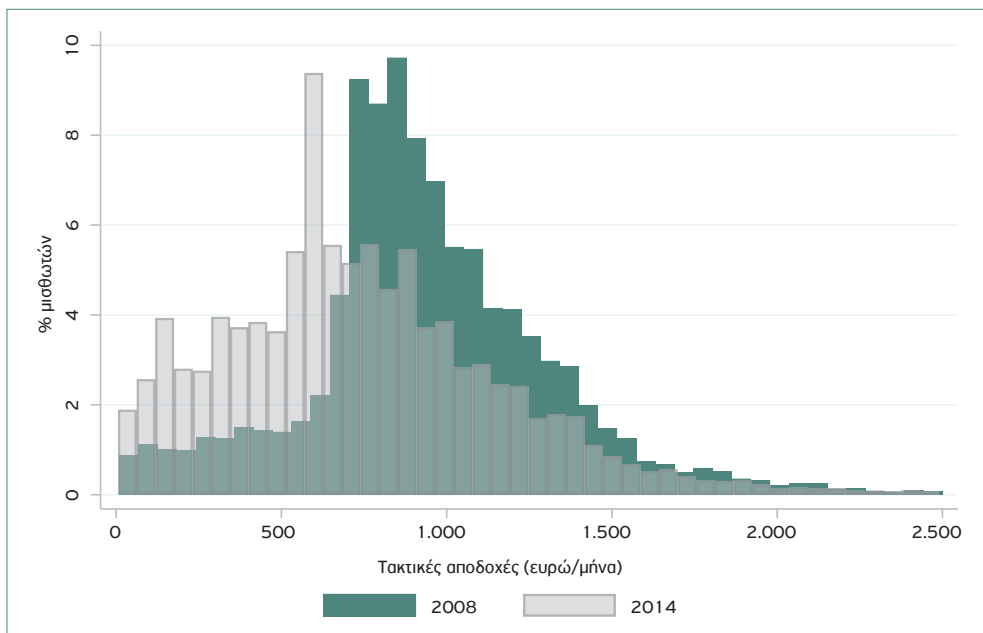
Διάγραμμα Π.3.49: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια
(Δυτική Ελλάδα, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

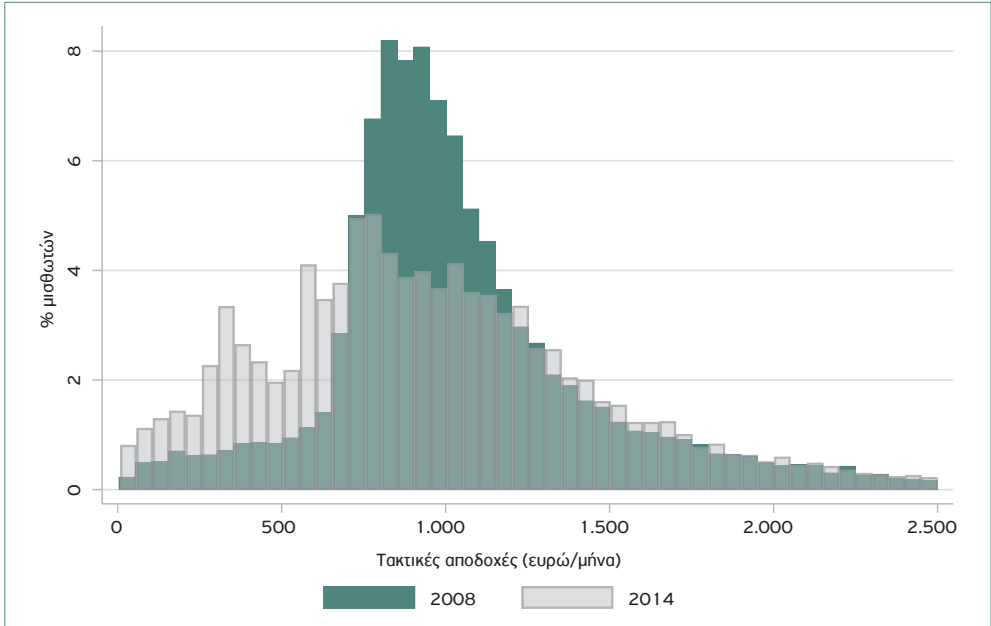
Διάγραμμα Π.3.50: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά περιφέρεια (Δυτική Μακεδονία, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Διάγραμμα Π.3.51: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά κλάδο (γεωργία, αλιεία, ορυχεία, 2008-2014)

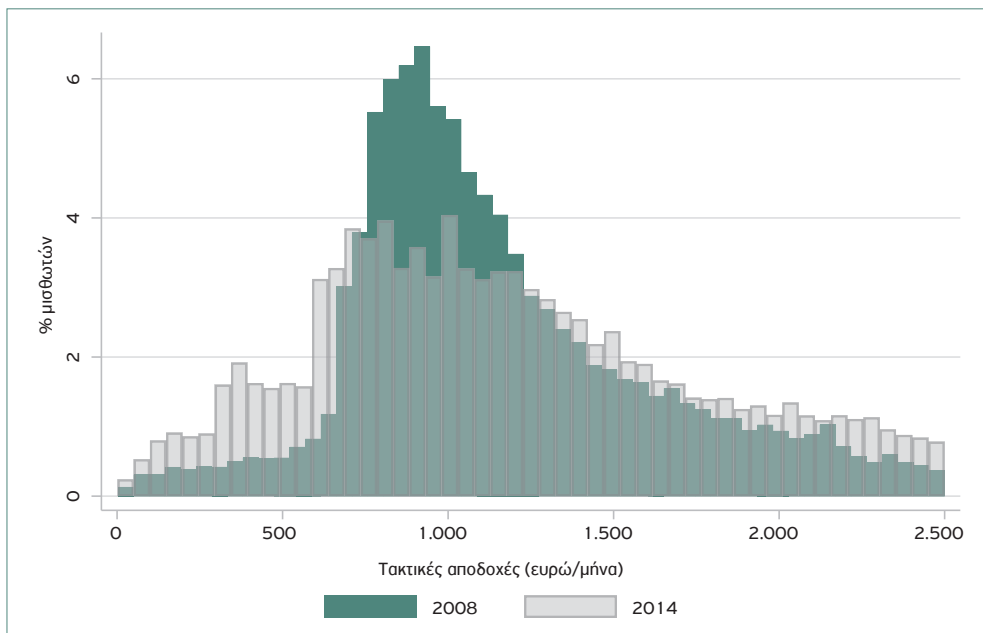

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Η κατανομή των αμοιβών στον πρωτογενή τομέα της γεωργίας, της αλιείας και των ορυχείων συμπίεστηκε μεταξύ του 2008 και του 2014, ενώ αυξήθηκαν σημαντικά τα μερίδια των εργαζομένων με αμοιβές χαμηλότερες του κατώτατου. Αυτό πιθανότατα οφείλεται και πάλι στη μείωση των ημερομισθίων (το ημερομίσθιο είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη μέθοδος απασχόλησης σε αυτούς τους τομείς). Το παραπάνω πρότυπο παρατηρείται και στους υπόλοιπους τομείς, αλλά εντονότερα σε αυτούς της οικοδομής και των κατασκευών, καθώς και της εκπαίδευσης και της υγείας.

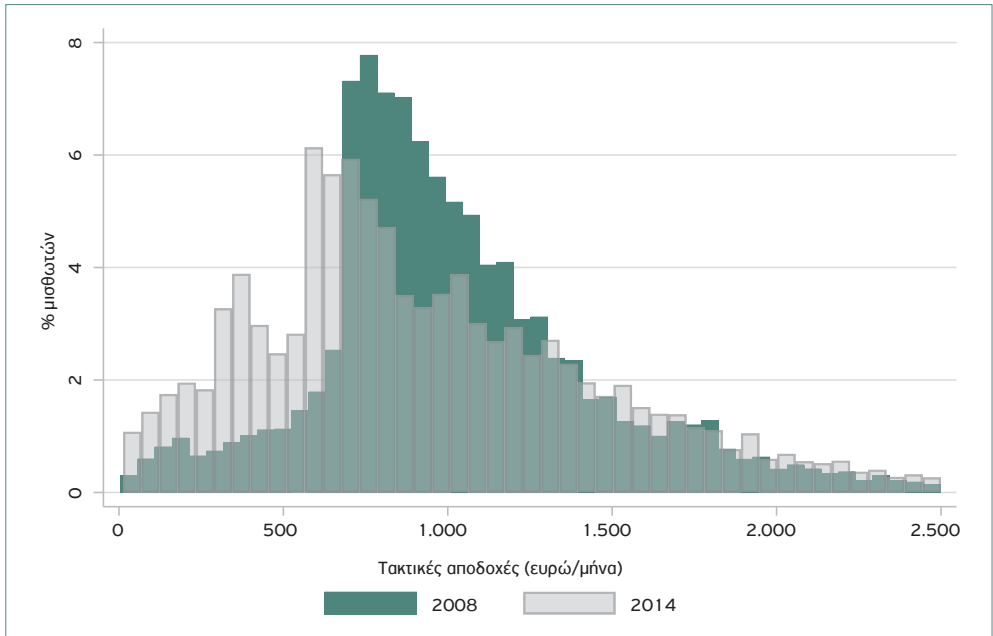
Διάγραμμα Π.3.52: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά κλάδο (βιομηχανία, μεταποίηση, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

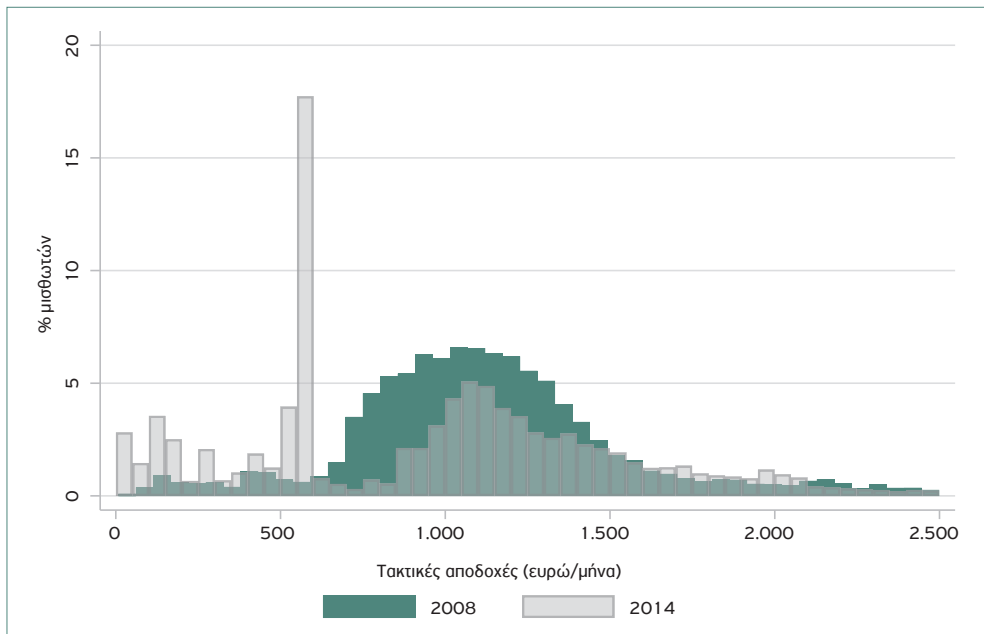
Διάγραμμα Π.3.53: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά κλάδο
(οικοδομή, κατασκευές, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (ηρο φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

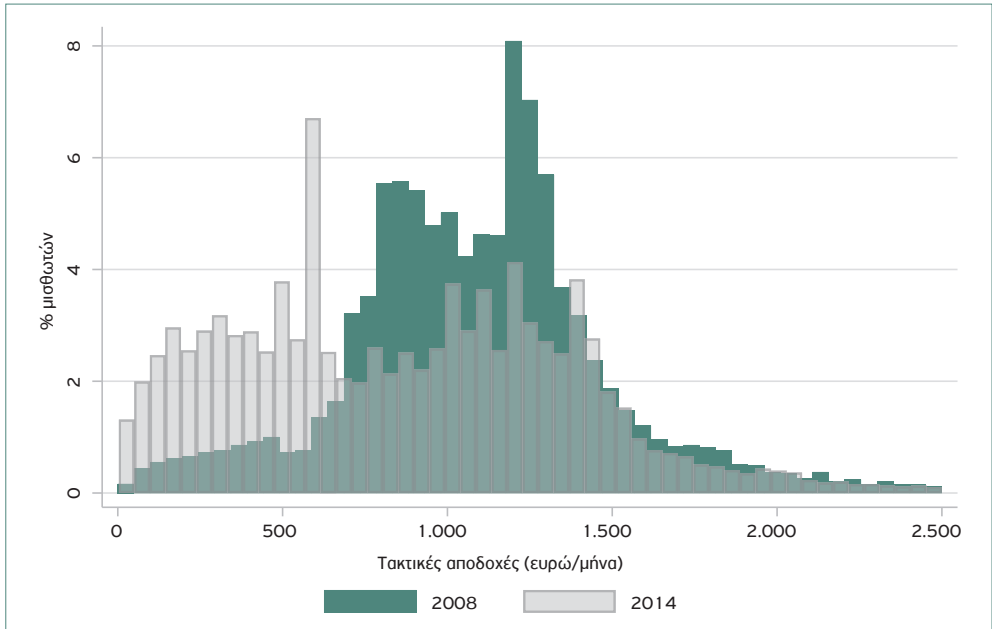
Διάγραμμα Π.3.54: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά κλάδο (δημόσια διοίκηση, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

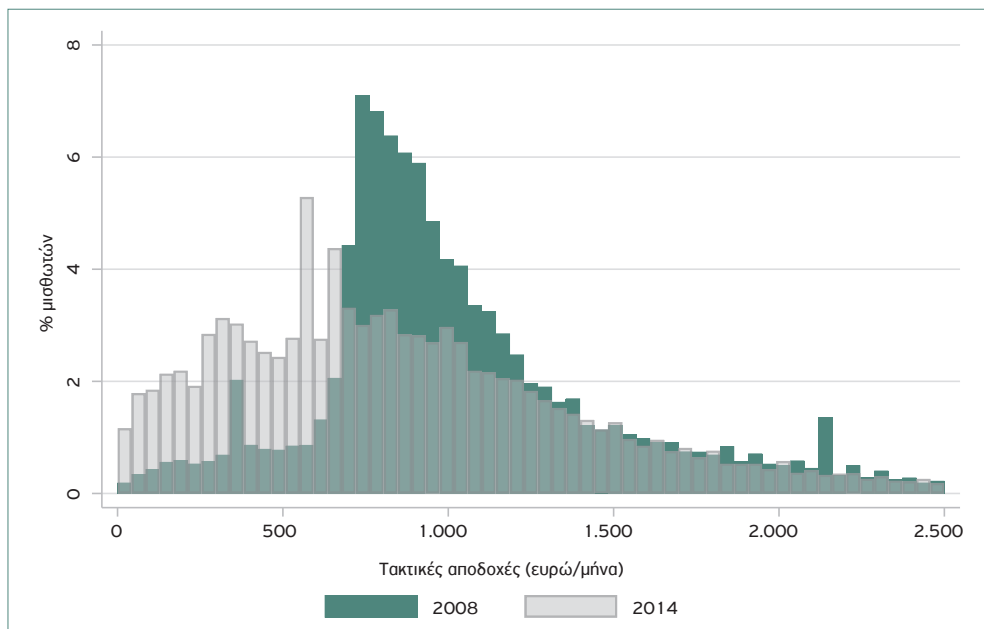
Διάγραμμα Π.3.55: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά κλάδο (εκπαίδευση, υγεία, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

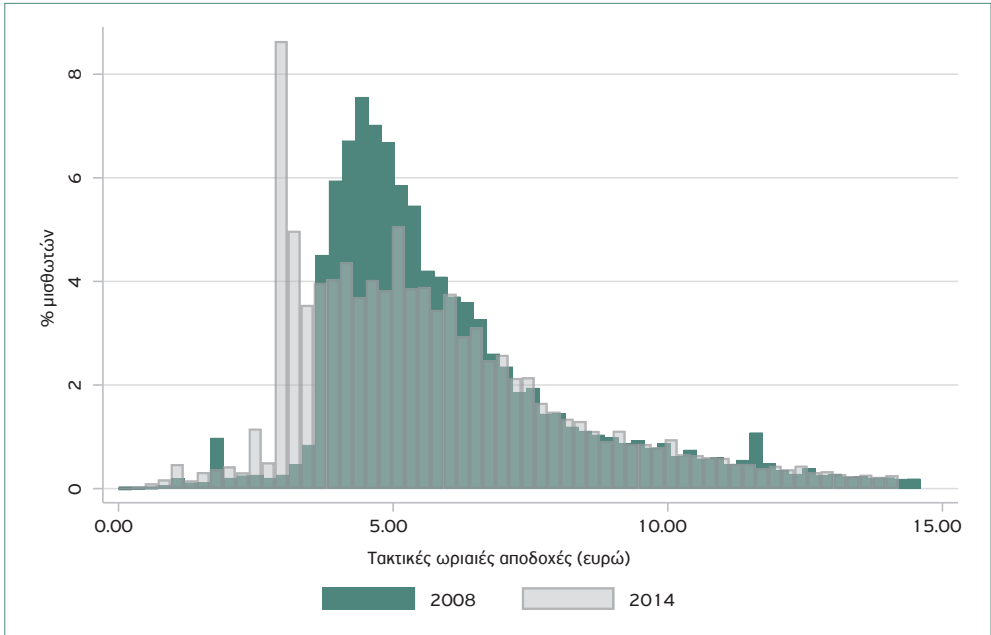
Διάγραμμα Π.3.56: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης ανά κλάδο (άλλες υπηρεσίες, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Διάγραμμα Π.3.57: Κατανομή ωριαίων αμοιβών
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης, 2008-2014)

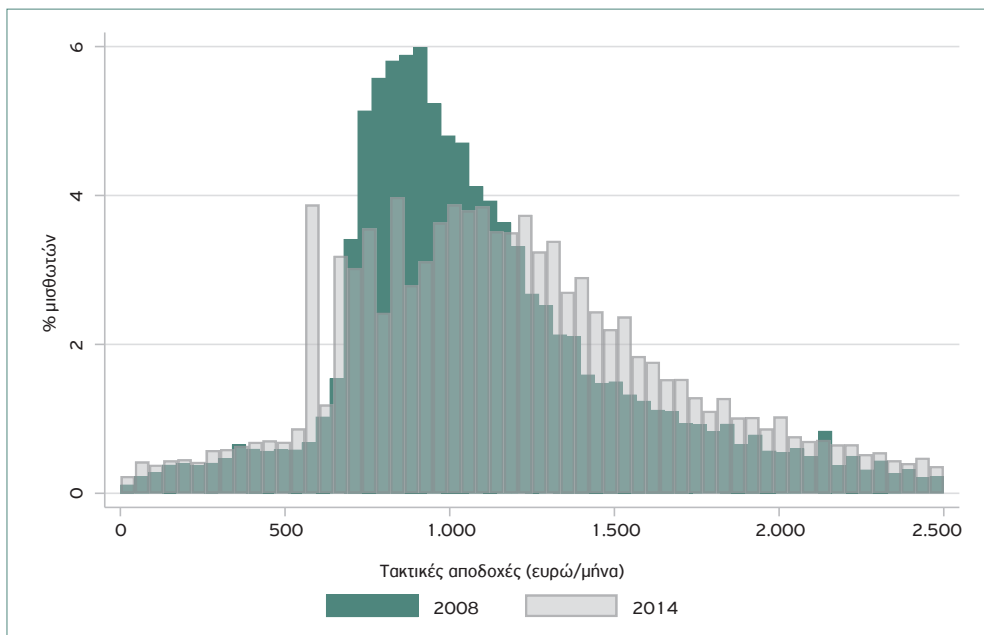

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι ωριαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης.

Από τις κατανομές των ωριαίων αμοιβών τόσο για το σύνολο των ασφαλισμένων μισθωτών όσο και για εκείνους που βρίσκονται σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης, φαίνεται ότι η κατανομή αμοιβών μετατοπίστηκε προς τα αριστερά και πάλι για τις μεσαίες αμοιβές και μέχρι ένα ύψος αυτών. Επίσης, είναι φανερό η υψηλή συγκέντρωση εργαζομένων κοντά στο νέο κατώτατο ωρομίσθιο. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει το γεγονός ότι είτε οι μισθοί πολλών από τους υπάρχοντες εργαζομένους μειώθηκαν κοντά στον νέο κατώτατο μισθό είτε έγιναν νέες προσλήψεις με τον κατώτατο μισθό.

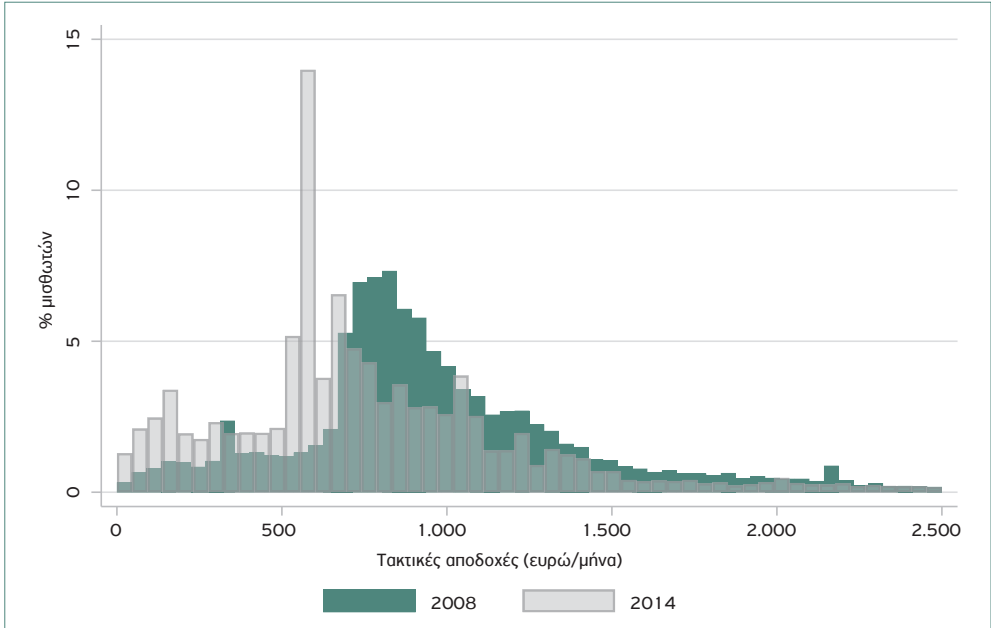
Διάγραμμα Π.3.58: Κατανομή αμοιβών
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ με συνεχή απασχόληση, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδομημένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης οι οποίοι είχαν συνεχή απασχόληση από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014.

Διάγραμμα Π.3.59: Κατανομή αμοιβών
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ με ασυνεχή απασχόληση, 2008-2014)

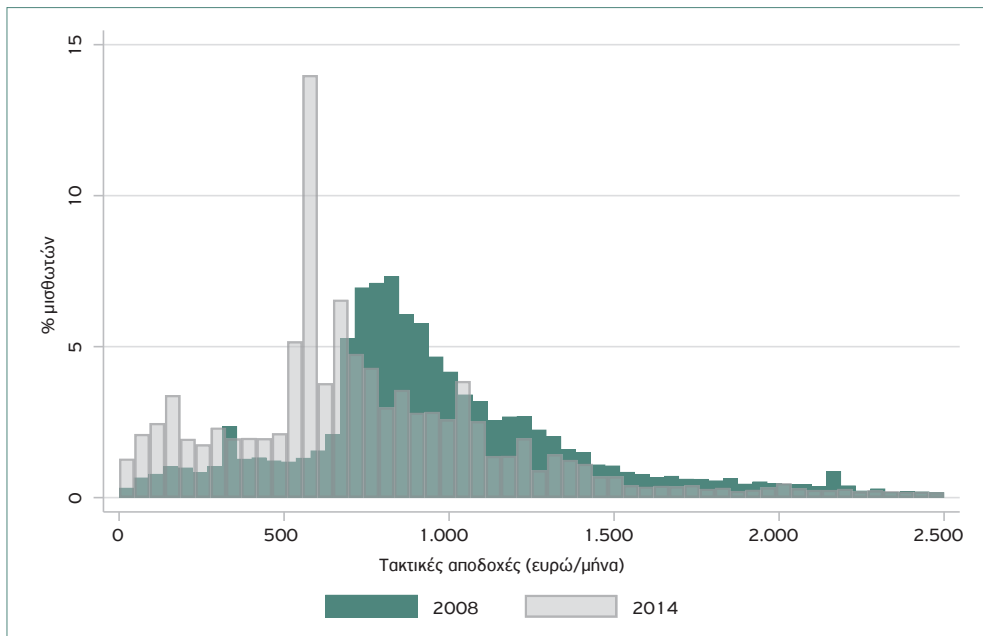

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης οι οποίοι δεν είχαν συνεχή απασχόληση από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014.

Τα αποτελέσματα των κατανομών αμοιβών πλήρους απασχόλησης δεν διαφέρουν από αυτά του συνόλου των ασφαλισμένων. Μια σημαντική διαφορά η οποία προκύπτει ωστόσο αφορά τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης που παρέμειναν ασφαλισμένοι σε όλη την υπό εξέταση περίοδο. Αυτή η διαφορά σχετίζεται με μια μετακίνηση της κατανομής των αμοιβών προς τα δεξιά από το ύψος των 1.200 ευρώ περίπου τον μήνα και πάνω. Η αύξηση των αμοιβών γι' αυτούς τους εργαζομένους έρχεται σε αντίθεση με τη γενικότερη τάση μείωσης μισθών, ωστόσο δείχνει πως αυτοί οι εργαζόμενοι δεν παρέμειναν απλώς στην εργασία τους, αλλά και οι αμοιβές τους αυξήθηκαν, πιθανώς λόγω υψηλότερης παραγωγικότητας.

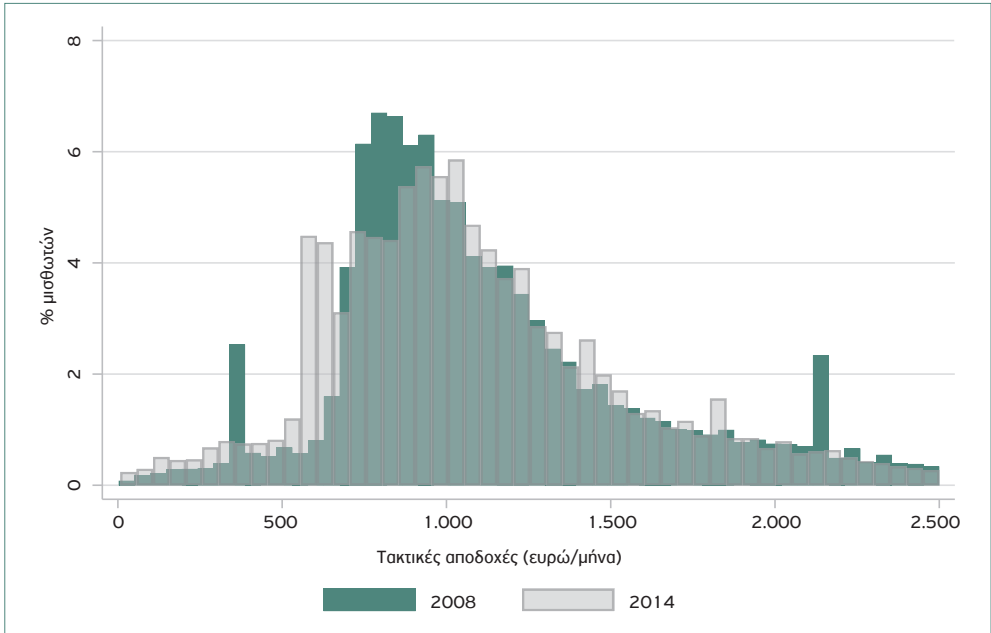
Διάγραμμα Π.3.60: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης (ασφαλισμένοι ΙΚΑ με διακεκομμένο ιστορικό ασφάλισης, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης και 1 έως 6 επεισόδια ασφάλισης από τα συνολικά 14 επεισόδια της περιόδου που εξετάζουμε (ένα επεισόδιο κάθε έξι μήνες από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014).

Διάγραμμα Π.3.61: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης (ασφαλισμένοι ΙΚΑ με ελλιπές ιστορικό ασφάλισης, 2008-2014)

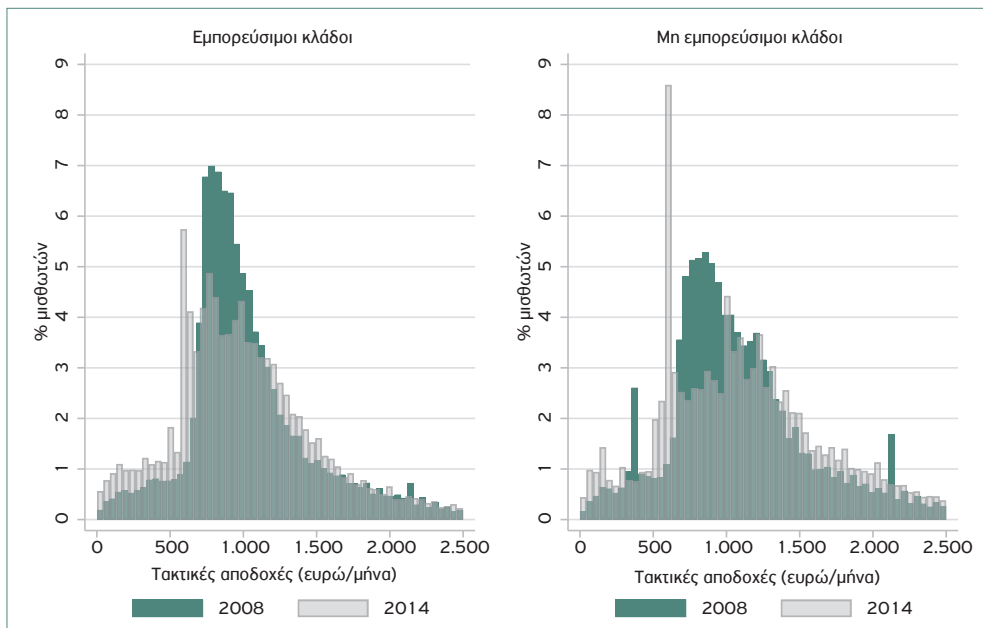

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης και 7 έως 13 επεισόδια ασφάλισης από τα συνολικά 14 επεισόδια της περιόδου που εξετάζουμε (ένα επεισόδιο κάθε έξι μήνες από τον Μάιο του 2008 έως τον Νοέμβριο του 2014).

Στα παραπάνω διαγράμματα, φαίνεται πως ο χρόνος παραμονής στην εργασία σχετίζεται με μεγαλύτερες αποδοχές αλλά και μικρότερη πιθανότητα μείωσής τους κατά τη διάρκεια της κρίσης. Ο χρόνος παραμονής μπορεί να σχετίζεται με αυξημένες δεξιότητες που αναπτύσσει ένας εργαζόμενος, οι οποίες αυξάνουν την παραγωγικότητά του, άρα και τον μισθό του.

Διάγραμμα Π.3.62: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης (εμπορεύσιμοι και μη κλάδοι, 2008-2014)

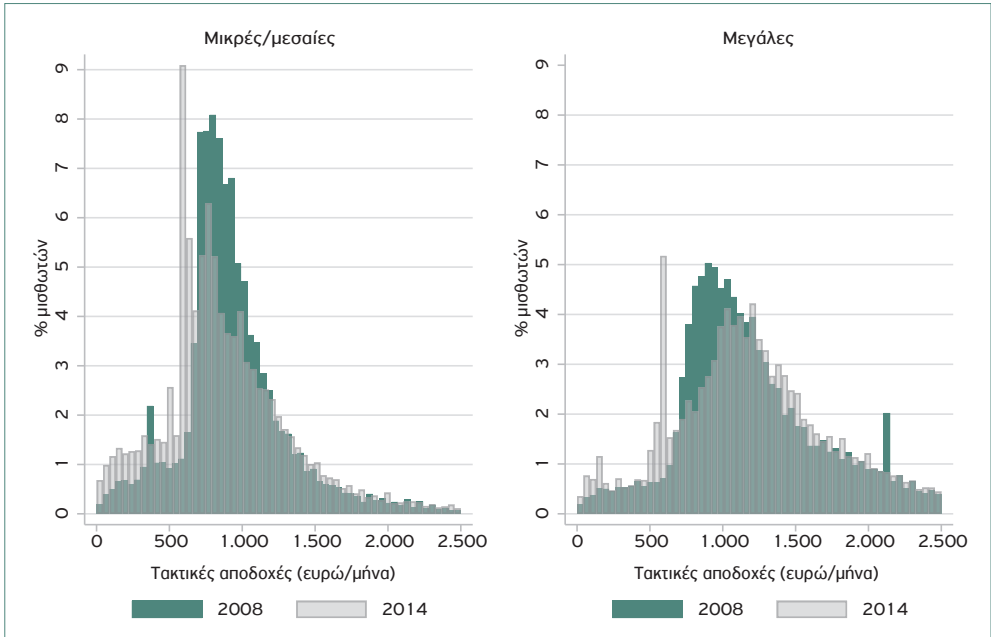

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των εμπορεύσιμων και μη κλάδων βλ. *European Commission* (2018: 48, υποσ. 58).

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης. Οι εμπορεύσιμοι κλάδοι συμπεριλαμβάνουν τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, αλιεία, ορυχεία), τη βιομηχανία και μεταποίηση (εκτός οικοδομής και κατασκευών), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τις μεταφορές, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Σε σύγκριση με τη μετατόπιση των κατανομών εμπορεύσιμων και μη εμπορεύσιμων αγαθών για το σύνολο των ασφαλισμένων, παρατηρούνται κάποιες διαφορές ως προς την κατανομή των πρώτων. Πρώτον, η κατανομή αυτή μετατοπίστηκε λιγότερο σε σχέση με το σύνολο των εργαζομένων σε εμπορεύσιμους κλάδους. Δεύτερον, ενώ παρατηρείται υψηλή συγκέντρωση στον κατώτατο μισθό και για τα δύο είδη κλάδων, παρατηρούνται κάποιες αυξήσεις μισθών από το ύψος των 1.200 ευρώ περίπου τον μήνα για τα εμπορεύσιμα αγαθά και από τα 1.500 ευρώ περίπου τον μήνα για τα μη εμπορεύσιμα αγαθά. Το εύρημα αυτό πιθανό να αφορά υψηλής ειδικευσης εργαζομένους.

Διάγραμμα Π.3.63: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης
(μικρές ή μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις, 2008-2014)

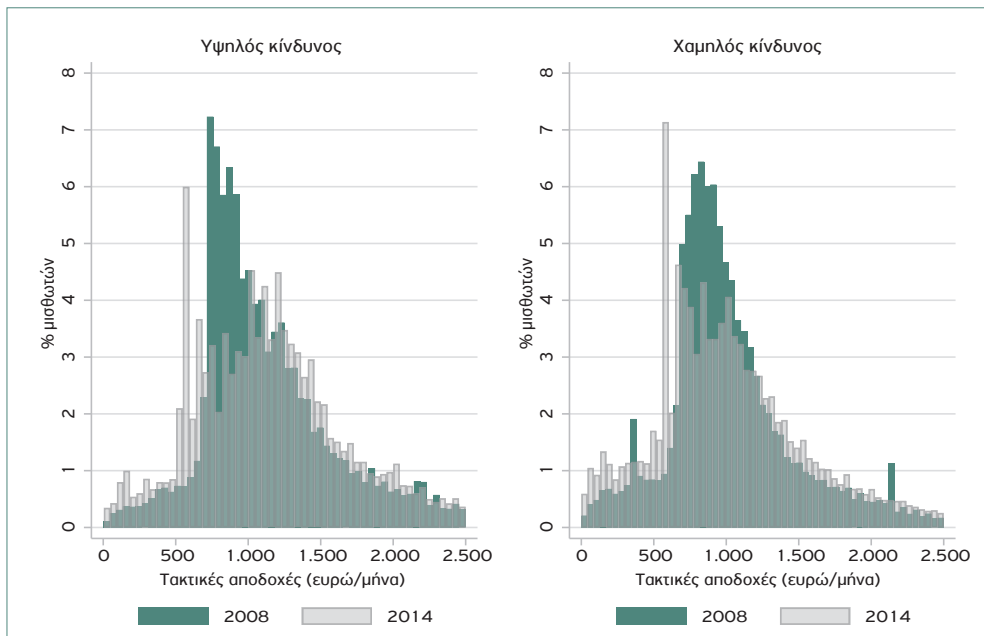

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με σύμβαση πλήρους απασχόλησης. Ως μικρές ή μεσαίες ορίζονται οι επιχειρήσεις με 1 έως 49 υπαλλήλους. Ως μεγάλες ορίζονται οι επιχειρήσεις με 50 ή περισσότερους υπαλλήλους.

Σε σύγκριση με τις κατανομές του συνόλου των εργαζομένων, οι μεγαλύτερες διαφορές προκύπτουν για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες είναι πιο πιθανό να απασχολούν εργαζομένους για μερικές ημέρες. Σημαντική διαφορά αποτελεί το γεγονός πως μεγάλος αριθμός εργαζομένων πλήρους απασχόλησης σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις αμείβονται με τον κατώτατο μισθό, εύρημα που δείχνει ότι είναι περισσότερο δεσμευτικός γι' αυτόν τον τύπο επιχειρήσεων και επηρεάζει περισσότερο την απασχόληση σε αυτές.

Διάγραμμα Π.3.64: Κατανομή αμοιβών πλήρους απασχόλησης (ειδικότητες με υψηλό/χαμηλό κίνδυνο αυτοματοποίησης, 2008-2014)

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων). Για τον ορισμό των ειδικοτήτων ανάλογα με τον κίνδυνο αυτοματοποίησης βλ. *Nedelkoska and Quintini (2018)*.

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας δείχνει τη συχνότητα παρατήρησης κάθε επιπέδου αμοιβής. Ο οριζόντιος άξονας δείχνει το ύψος των αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μηνιαίες, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών), σε πραγματικές τιμές 2018 (αποπληθωρισμένες με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) κατά τον μήνα Μάιο κάθε έτους. Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ με συμβάσεις πλήρους απασχόλησης ανάλογα με το εάν εργάζονταν σε ειδικότητες που αντιμετωπίζουν υψηλότερο ή χαμηλότερο κίνδυνο αυτοματοποίησης.

Εστιάζοντας μόνο στους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης, παρατηρούνται κάποιες αυξήσεις μισθών και στις δύο κατηγορίες αλλά και υψηλή συγκέντρωση στον κατώτατο μισθό. Ωστόσο, δεν προκύπτουν σημαντικές διαφορές ανάλογα με τον κίνδυνο αυτοματοποίησης, για λόγους που ενδεχομένως σχετίζονται με τον μακροχρόνιο χαρακτήρα αυτού του κινδύνου.

4 Δείκτες ανισοκατανομής και χαμηλών αμοιβών

Πίνακας Π.4.1: Δείκτες ανισοκατανομής και χαμηλών αμοιβών
(σύνολο ασφαλισμένων ΙΚΑ, 2008)

	Gini	P90/P10	P90/P50	P50/P10	Ποσοστό χαμηλόμισθων
σύνολο	0,322	4,7	2,0	2,3	18,1
άνδρες	0,324	4,2	2,1	2,0	12,4
γυναίκες	0,301	4,3	1,8	2,4	24,5
έως 24 ετών	0,258	4,4	1,4	3,3	38,0
25-44 ετών	0,286	4,0	1,8	2,2	17,1
45-64 ετών	0,351	5,3	2,1	2,5	14,5
άνω των 65 ετών	0,466	6,9	2,3	3,0	26,1
Έλληνες	0,319	4,6	2,0	2,3	16,3
αλλοδαποί	0,271	3,2	1,4	2,2	32,2
Αττική	0,336	4,8	2,1	2,2	14,8
Κεντρική Μακεδονία	0,282	4,0	1,7	2,3	19,4
Κρήτη	0,278	4,0	1,7	2,4	21,4
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	0,290	4,1	1,7	2,5	23,1
Ήπειρος	0,267	3,8	1,6	2,4	21,9
Νησιά Ιονίου	0,288	4,5	1,6	2,7	30,1
Νησιά Βορείου Αιγαίου	0,284	4,1	1,6	2,5	29,6
Πελοπόννησος	0,302	4,3	1,7	2,5	27,2
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	0,281	4,0	1,7	2,3	22,2
Στερεά Ελλάδα	0,314	4,7	2,1	2,3	16,5
Θεσσαλία	0,289	4,2	1,7	2,5	23,7
Δυτική Ελλάδα	0,294	4,2	1,7	2,5	24,6
Δυτική Μακεδονία	0,279	4,3	1,6	2,6	25,8
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	0,278	3,3	1,8	1,9	13,0
βιομηχανία, μεταποίηση	0,293	3,1	2,0	1,6	7,8
οικοδομή, κατασκευές	0,287	3,8	1,8	2,1	16,1
δημόσια διοίκηση	0,258	3,7	1,6	2,4	15,6
εκπαίδευση, υγεία	0,331	6,1	1,7	3,7	31,1
άλλες υπηρεσίες	0,333	4,8	2,1	2,3	19,0

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	Gini	P90/P10	P90/P50	P50/P10	Ποσοστό χαμηλόμισθων
εμπορεύσιμοι κλάδοι	0,301	4,0	1,9	2,1	15,3
μη εμπορεύσιμοι κλάδοι	0,360	5,5	2,1	2,6	22,3
μικρές/μεσαίες επιχειρήσεις	0,281	3,8	1,6	2,3	23,4
μεγάλες επιχειρήσεις	0,334	4,6	2,0	2,2	12,5
χαμηλό ρίσκο αυτοματοποίησης	0,362	5,2	2,2	2,3	18,5
υψηλό ρίσκο αυτοματοποίησης	0,304	4,5	1,9	2,4	17,9

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο συντελεστής Gini λαμβάνει τιμές από 0 (όταν όλοι οι ασφαλισμένοι έχουν τις ίδιες αμοιβές) έως 1 (όταν ένας ασφαλισμένος καρπώνεται το σύνολο των αμοιβών, ενώ όλοι οι υπόλοιποι έχουν μηδενικές αμοιβές). Τα σημεία P90, P50 και P10 αναφέρονται στο κάτω όριο του υψηλότερου δεκατημορίου αμοιβών, στο μέσο ακριβώς της κλίμακας αμοιβών, και στο πάνω όριο του χαμηλότερου δεκατημορίου αντιστοίχως. Το όριο χαμηλών αμοιβών αντιστοιχεί στα δύο τρίτα των διάμεσων μηνιαίων αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Πίνακας Π.4.2: Δείκτες ανισοκατανομής και χαμηλών αμοιβών (σύνολο ασφαλισμένων ΙΚΑ, 2014)

	Gini	P90/P10	P90/P50	P50/P10	Ποσοστό χαμηλόμισθων
σύνολο	0,392	7,3	2,2	3,3	26,3
άνδρες	0,401	7,4	2,3	3,3	22,1
γυναίκες	0,370	6,9	2,1	3,3	30,9
έως 24 ετών	0,394	9,8	2,5	4,0	59,1
25-44 ετών	0,355	5,9	2,0	2,9	26,6
45-64 ετών	0,401	7,4	2,3	3,2	18,9
άνω των 65 ετών	0,549	13,9	3,1	4,5	29,8
Έλληνες	0,386	7,0	2,2	3,2	24,2
αλλοδαποί	0,379	6,8	1,9	3,5	45,1
Αττική	0,395	7,3	2,2	3,2	20,7
Κεντρική Μακεδονία	0,359	6,8	2,0	3,3	29,0

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	Gini	P90/P10	P90/P50	P50/P10	Ποσοστό χαμηλόμισθων
Κρήτη	0,346	6,0	2,0	3,0	32,0
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	0,372	8,8	2,1	4,3	36,0
Ήπειρος	0,347	7,3	2,0	3,7	33,3
Νησιά Ιονίου	0,376	8,3	2,2	3,7	43,7
Νησιά Βορείου Αιγαίου	0,377	9,2	2,3	4,1	42,5
Πελοπόννησος	0,391	7,7	2,2	3,5	37,7
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	0,341	5,8	1,9	3,0	30,9
Στερεά Ελλάδα	0,365	6,7	2,0	3,3	25,0
Θεσσαλία	0,353	6,8	2,1	3,3	34,1
Δυτική Ελλάδα	0,369	8,0	2,2	3,7	35,6
Δυτική Μακεδονία	0,326	6,5	1,9	3,4	33,5
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	0,345	5,2	1,9	2,7	20,7
βιομηχανία, μεταποίηση	0,352	5,4	2,3	2,4	12,0
οικοδομή, κατασκευές	0,353	5,6	2,1	2,6	23,3
δημόσια διοίκηση	0,338	9,4	1,8	5,3	24,6
εκπαίδευση, υγεία	0,349	7,0	1,8	3,9	31,1
άλλες υπηρεσίες	0,409	7,7	2,3	3,3	28,6
εμπορεύσιμοι κλάδοι	0,391	6,9	2,1	3,3	27,8
μη εμπορεύσιμοι κλάδοι	0,399	7,7	2,2	3,5	24,4
μικρές-μεσαίες επιχειρήσεις	0,387	7,4	2,1	3,5	38,4
μεγάλες επιχειρήσεις	0,356	5,1	2,0	2,5	14,7
χαμηλό ρίσκο αυτοματοποίησης	0,399	7,0	2,2	3,2	23,3
υψηλό ρίσκο αυτοματοποίησης	0,391	7,6	2,2	3,4	27,8

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο συντελεστής Gini λαμβάνει τιμές από 0 (όταν όλοι οι ασφαλισμένοι έχουν τις ίδιες αμοιβές) έως 1 (όταν ένας ασφαλισμένος καρπώνεται το σύνολο των αμοιβών, ενώ όλοι οι υπόλοιποι έχουν μηδενικές αμοιβές). Τα σημεία P90, P50 και P10 αναφέρονται στο κάτω όριο του υψηλότερου δεκατημορίου αμοιβών, στο μέσο ακριβώς της κλίμακας αμοιβών, και στο πάνω όριο του χαμηλότερου δεκατημορίου αντιστοίχως. Το όριο χαμηλών αμοιβών αντιστοιχεί στα δύο τρίτα των διάμεσων μηνιαίων αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών). Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων ΙΚΑ και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Πίνακας Π.4.3: Δείκτες ανισοκατανομής και χαμηλών αμοιβών
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης, 2008)

	Gini	P90/P10	P90/P50	P50/P10	Ποσοστό χαμηλόμισθων
σύνολο	0,265	2,8	2,0	1,4	5,0
άνδρες	0,282	2,9	2,0	1,5	3,5
γυναίκες	0,229	2,4	1,7	1,4	7,0
έως 24 ετών	0,34	4,8	2,4	2,0	15,4
25-44 ετών	0,205	2,2	1,7	1,3	4,7
45-64 ετών	0,289	3,0	2,0	1,5	3,5
άνω των 65 ετών	0,347	3,5	2,2	1,6	8,5
Έλληνες	0,265	2,8	2,0	1,4	4,1
αλλοδαποί	0,197	1,9	1,4	1,3	13,7
Αττική	0,294	3,0	2,0	1,5	4,9
Κεντρική Μακεδονία	0,212	2,3	1,7	1,3	4,4
Κρήτη	0,200	2,2	1,6	1,4	4,8
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	0,206	2,2	1,6	1,3	5,3
Ήπειρος	0,186	2,0	1,5	1,3	5,2
Νησιά Ιονίου	0,182	2,0	1,5	1,3	6,1
Νησιά Βορείου Αιγαίου	0,188	2,0	1,5	1,3	6,9
Πελοπόννησος	0,209	2,2	1,7	1,4	6,1
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	0,210	2,3	1,7	1,4	5,2
Στερεά Ελλάδα	0,260	3,0	2,1	1,4	4,6
Θεσσαλία	0,203	2,2	1,6	1,3	5,6
Δυτική Ελλάδα	0,210	2,3	1,7	1,4	6,8
Δυτική Μακεδονία	0,183	2,0	1,5	1,3	5,7
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	0,232	2,3	1,8	1,3	2,6
βιομηχανία, μεταποίηση	0,266	2,9	2,0	1,4	2,3
οικοδομή, κατασκευές	0,236	2,5	1,8	1,4	5,3
δημόσια διοίκηση	0,209	2,3	1,6	1,4	4,5
εκπαίδευση, υγεία	0,200	2,2	1,4	1,5	6,0
άλλες υπηρεσίες	0,281	2,9	2,1	1,4	5,9
εμπορεύσιμοι κλάδοι	0,249	2,6	1,9	1,4	3,6
μη εμπορεύσιμοι κλάδοι	0,287	3,0	1,9	1,6	7,2

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

	Gini	P90/P10	P90/P50	P50/P10	Ποσοστό χαμηλόμισθων
μικρές/μεσαίες επιχειρήσεις	0,207	2,1	1,6	1,3	7,6
μεγάλες επιχειρήσεις	0,277	2,9	1,9	1,5	2,6
χαμηλό ρίσκο αυτοματοποίησης	0,296	3,1	2,1	1,5	3,0
υψηλό ρίσκο αυτοματοποίησης	0,246	2,6	1,9	1,4	5,9

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο συντελεστής Gini λαμβάνει τιμές από 0 (όταν όλοι οι ασφαλισμένοι έχουν τις ίδιες αμοιβές) έως 1 (όταν ένας ασφαλισμένος καρπώνεται το σύνολο των αμοιβών, ενώ όλοι οι υπόλοιποι έχουν μηδενικές αμοιβές). Τα σημεία P90, P50 και P10 αναφέρονται στο κάτω όριο του υψηλότερου δεκατημορίου αμοιβών, στο μέσο ακριβώς της κλίμακας αμοιβών, και στο πάνω όριο του χαμηλότερου δεκατημορίου αντιστοίχως. Το όριο χαμηλών αμοιβών αντιστοιχεί στα δύο τρίτα των διάρμεσων μηνιαίων αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών). Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Πίνακας Π.4.4: Δείκτες ανισοκατανομής και χαμηλών αμοιβών
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης, 2014)

	Gini	P90/P10	P90/P50	P50/P10	Ποσοστό χαμηλόμισθων
σύνολο	0,304	3,7	2,0	1,9	18,4
άνδρες	0,322	3,8	2,1	1,8	15,8
γυναίκες	0,270	3,3	1,8	1,8	21,6
έως 24 ετών	0,236	3,6	1,7	2,2	47,0
25-44 ετών	0,264	3,2	1,8	1,8	21,5
45-64 ετών	0,324	3,8	2,2	1,8	8,9
άνω των 65 ετών	0,460	5,6	3,1	1,8	10,2
Έλληνες	0,303	3,8	2,0	1,9	17,4
αλλοδαποί	0,254	2,3	1,6	1,5	30,7
Αττική	0,320	3,9	2,1	1,9	13,8
Κεντρική Μακεδονία	0,254	3,1	1,8	1,7	21,4
Κρήτη	0,243	2,8	1,7	1,7	25,2

Συνέχεια στην επόμενη σελίδα

	Gini	P90/P10	P90/P50	P50/P10	Ποσοστό χαμηλόμισθων
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	0,253	2,8	1,7	1,7	26,8
Ήπειρος	0,235	2,6	1,6	1,6	28,7
Νησιά Ιονίου	0,230	2,6	1,6	1,7	27,0
Νησιά Βορείου Αιγαίου	0,269	3,0	1,7	1,7	35,3
Πελοπόννησος	0,282	3,0	1,8	1,7	26,5
Νησιά Νοτίου Αιγαίου	0,235	2,7	1,6	1,6	21,5
Στερεά Ελλάδα	0,272	3,3	1,8	1,8	16,6
Θεσσαλία	0,246	2,8	1,7	1,6	28,5
Δυτική Ελλάδα	0,250	2,8	1,7	1,7	28,1
Δυτική Μακεδονία	0,219	2,5	1,6	1,5	30,2
γεωργία, αλιεία, ορυχεία	0,274	3,0	1,8	1,6	16,6
βιομηχανία, μεταποίηση	0,303	3,8	2,1	1,8	9,4
οικοδομή, κατασκευές	0,279	3,1	1,9	1,6	21,0
δημόσια διοίκηση	0,279	3,4	1,7	2,0	30,2
εκπαίδευση, υγεία	0,220	2,9	1,4	2,0	16,3
άλλες υπηρεσίες	0,316	3,6	2,0	1,8	19,3
εμπορεύσιμοι κλάδοι	0,298	3,2	2,0	1,6	18,6
μη εμπορεύσιμοι κλάδοι	0,315	3,9	2,0	2,0	18,2
μικρές/μεσαίες επιχειρήσεις	0,274	2,8	1,8	1,5	29,2
μεγάλες επιχειρήσεις	0,301	3,7	2,0	1,8	11,1
χαμηλό ρίσκο αυτοματοποίησης	0,325	4,0	2,0	2,0	15,9
υψηλό ρίσκο αυτοματοποίησης	0,294	3,5	2,0	1,8	19,6

Πηγή: Μικροδομημένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Ο συντελεστής Gini λαμβάνει τιμές από 0 (όταν όλοι οι ασφαλισμένοι έχουν τις ίδιες αμοιβές) έως 1 (όταν ένας ασφαλισμένος καρπώνεται το σύνολο των αμοιβών, ενώ όλοι οι υπόλοιποι έχουν μηδενικές αμοιβές). Τα σημεία P90, P50 και P10 αναφέρονται στο κάτω όριο του υψηλότερου δεκατημορίου αμοιβών, στο μέσο ακριβώς της κλίμακας αμοιβών, και στο πάνω όριο του χαμηλότερου δεκατημορίου αντιστοίχως. Το όριο χαμηλών αμοιβών αντιστοιχεί στα δύο τρίτα των διάμεσων μηνιαίων αμοιβών. Οι αμοιβές είναι μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών). Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

5 Δείκτες κινητικότητας των αμοιβών

Η οικονομική κινητικότητα σχετίζεται με τη μέτρηση της κίνησης των ατόμων μεταξύ της κατανομής εισοδήματος (ή άλλων μεγεθών) σε μια χρονική περίοδο. Σημαντικές παράμετροι που συνήθως επηρεάζουν την κινητικότητα είναι η παρελθούσα ή αρχική θέση των ατόμων στην εκάστοτε κατανομή που μελετάται αλλά και η επίδραση διαφόρων γεγονότων στις κινήσεις των ατόμων. Η οικονομική κινητικότητα των ατόμων επηρεάζεται από σημαντικά γεγονότα οικονομικής αλλά και μη οικονομικής φύσεως (συνήθως δημογραφικά). Τα γεγονότα οικονομικής φύσεως μπορεί, για παράδειγμα, να αφορούν την εύρεση ή την απώλεια εργασίας. Τα μη οικονομικά γεγονότα μπορεί να αφορούν τη σύνθεση του νοικοκυριού στο οποίο διαμένουν τα άτομα (όπως, για παράδειγμα, ένας γάμος ή η απόκτηση ενός παιδιού).

Σύμφωνα με τον Fields (2000), υπάρχουν ορισμένες διαστάσεις της κινητικότητας, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά τον τρόπο μέτρησής της. Αρχικά, ο Fields αναφέρει την έννοια της χρονικής εξάρτησης (time dependence) η οποία προκύπτει όταν η παρούσα θέση του ατόμου στην κατανομή επηρεάζεται από τη θέση του στο παρελθόν. Ως προς τη μέτρηση της χρονικής εξάρτησης, ο Fields αναφέρει τη μήτρα διαχρονικών μεταβάσεων σε κάθε στοιχείο της οποίας απεικονίζεται το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονταν σε ένα συγκεκριμένο τμήμα της κατανομής στην αρχή της περιόδου παρατήρησης και σε ένα άλλο κομμάτι της στο τέλος αυτής. Συγκρίνοντας μάλιστα τη μήτρα των πραγματικών ποσοστών με τη μήτρα των αναμενόμενων ποσοστών, μπορεί να υπολογιστεί ο παρακάτω δείκτης κινητικότητας:

$$X^2 = \sum_i \sum_j \frac{(OBS_{ij} - EXP_{ij})^2}{EXP_{ij}}$$

Όπου OBS_{ij} και EXP_{ij} είναι το παρατηρούμενο και το αναμενόμενο ποσοστό αντίστοιχως.

Επίσης, σύμφωνα με τον Fields, η χρονική εξάρτηση μπορεί να υπολογιστεί και σε ατομικό επίπεδο. Ένας ευρέως χρησιμοποιούμενος δείκτης για τέτοιου είδους δεδομένα είναι ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ των εισοδημάτων δύο περιόδων. Όταν ο δείκτης παίρνει θετικές τιμές, υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των εισοδημάτων, ενώ όταν παίρνει αρνητικές τιμές, υπάρχει αρνητική συσχέτιση. Ωστόσο, όταν ο δείκτης είναι κοντά στο 0, υπάρχει μεγαλύτερη χρονική ανεξαρτησία.

Ο Fields αναφέρει επίσης πως για τη μέτρηση της κινητικότητας συνήθως χρησιμοποιούνται μέτρα θέσης των ατόμων στην εισοδηματική (ή οποιαδήποτε άλλη κατανομή). Τέτοια μέτρα είναι τα πενθημόρια (quintiles), τα δεκατημόρια (deciles) κ.λπ. Αυτή

η διάσταση της κινητικότητας ονομάζεται κινητικότητα θέσης (positional mobility). Για τη μέτρηση της κινητικότητας θέσης, το μέτρο με βάση το οποίο καθορίζεται η θέση επηρεάζει και την ευαισθησία του δείκτη κινητικότητας. Για παράδειγμα, εάν επιλεγεί ως μέτρο θέσης το εκατοστημόριο, τότε η ευαισθησία του δείκτη κινητικότητας είναι μεγάλη. Εάν αντίθετα επιλεγεί ως μέτρο θέσης το δεκατημόριο, η ευαισθησία μειώνεται. Ο πιο συνήθης τρόπος μέτρησης της κινητικότητας με βάση τη θέση του ατόμου σύμφωνα με τον Fields είναι ο δείκτης ακινησίας (immobility ratio). Ο δείκτης ισούται με το ποσοστό των ατόμων που παρέμειναν στο ίδιο πενήτημόριο, δεκατημόριο κ.λπ. της κατανομής μεταξύ δύο χρονικών περιόδων. Όσο μεγαλύτερες τιμές παίρνει ο δείκτης αυτός, τόσο μικρότερη είναι η κινητικότητα των ατόμων. Ο Fields επισημαίνει ότι οι τιμές του δείκτη ακινησίας διαφέρουν ανάμεσα σε χώρες και χρονικές περιόδους. Ωστόσο, αυτός ο δείκτης δεν παρέχει καμία πληροφορία για το μέγεθος των μεταβάσεων, παρά μόνο για το πλήθος τους.

Επιπλέον, ο παραπάνω δείκτης κινητικότητας συνήθως δεν μπορεί να αντικατοπτρίσει μεταβολές στο εισόδημα ή στις αμοιβές ενός ατόμου, εφόσον αυτό δεν άλλαξε πενήτημόριο, δεκατημόριο κ.λπ. στην αντίστοιχη κατανομή. Ως εκ τούτου, εναλλακτικά για τη μέτρηση της κινητικότητας χρησιμοποιούνται δείκτες που υπολογίζουν τις κινήσεις του μεριδίου εισοδήματος (share-movement measures) κάθε ατόμου, οι οποίοι δείχνουν τις μεταβολές του μεριδίου εισοδήματος ή αμοιβών ενός ατόμου ως προς το σύνολο των αμοιβών. Ουσιαστικά, οι δείκτες μεριδίου εισοδήματος συμβάλλουν στη σύγκριση των ατόμων με τα υπόλοιπα άτομα της κατανομής. Ωστόσο, ο Fields αναφέρει πως οι δείκτες μεριδίου εισοδήματος δεν χρησιμοποιούνται ευρέως στη σχετική βιβλιογραφία.

Για τις ανάγκες της μελέτης, υπολογίσαμε τον δείκτη ακινησίας που προτάθηκε από τον Fields (2000). Δημιουργήσαμε μια μήτρα μεταβάσεων μεταξύ Μαΐου του 2008 και Μαΐου του 2014, η οποία περιλαμβάνει το πλήθος των μεταβάσεων των ατόμων από το δεκατημόριο της κατανομής αμοιβών που βρίσκονταν στην αρχή της περιόδου (Μάιος 2008) σε ένα άλλο της αντίστοιχης κατανομής στο τέλος της περιόδου (Μάιος 2014). Στο σύνολο των 1.041.000 εργαζομένων που ήταν ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ και τον Μάιο του 2008 και τον Μάιο του 2014, ο δείκτης υπολογίστηκε ότι παίρνει τιμή 9,11. Ωστόσο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι επιμέρους δείκτες ακινησίας όπως υπολογίστηκαν για κάθε δεκατημόριο της κατανομής αμοιβών.

Πίνακας Π.5.1: Δείκτης ακινοσίας Fields ανά δεκατημόριο αμοιβών (2008-2014)

		δεκατημόριο αμοιβών το 2014										άθροισμα
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
δεκατημόριο αμοιβών το 2008	1	0,50	0,18	0,02	0,00	0,01	0,03	0,03	0,06	0,07	0,09	0,98
	2	0,08	0,10	0,13	0,02	0,00	0,01	0,03	0,06	0,07	0,09	0,59
	3	0,02	0,03	0,06	0,05	0,06	0,00	0,03	0,06	0,08	0,09	0,48
	4	0,00	0,00	0,01	0,04	0,07	0,05	0,01	0,05	0,06	0,09	0,39
	5	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,09	0,02	0,02	0,05	0,08	0,32
	6	0,02	0,01	0,00	0,00	0,00	0,06	0,11	0,01	0,02	0,08	0,31
	7	0,03	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,11	0,20	0,00	0,06	0,45
	8	0,04	0,04	0,04	0,02	0,02	0,01	0,02	0,28	0,22	0,02	0,70
	9	0,06	0,06	0,06	0,04	0,04	0,04	0,01	0,03	0,70	0,12	1,15
	10	0,08	0,08	0,08	0,07	0,07	0,07	0,06	0,02	0,02	3,19	3,75
άθροισμα		0,83	0,53	0,42	0,26	0,31	0,36	0,43	0,77	1,30	3,90	9,11

Πίνακας Π.5.2: Μετακινήσεις μεταξύ δεκατημορίων αμοιβών (2008-2014)

		δεκατημόριο αμοιβών το 2014										άθροισμα
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
δεκατημόριο αμοιβών το 2008	1	3,2	2,3	1,5	0,9	0,7	0,5	0,5	0,3	0,1	0,1	10
	2	1,9	2,0	2,1	1,5	1,1	0,6	0,4	0,3	0,2	0,1	10
	3	1,4	1,5	1,8	1,7	1,8	1,0	0,4	0,2	0,1	0,0	10
	4	1,0	1,2	1,4	1,7	1,8	1,7	0,8	0,3	0,2	0,1	10
	5	0,8	1,0	1,1	1,4	1,5	2,0	1,5	0,6	0,3	0,1	10
	6	0,6	0,7	0,8	1,1	1,1	1,7	2,1	1,3	0,5	0,1	10
	7	0,4	0,5	0,6	0,8	0,8	1,2	2,1	2,4	1,0	0,3	10
	8	0,3	0,4	0,4	0,6	0,6	0,7	1,4	2,7	2,5	0,6	10
	9	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4	0,7	1,5	3,7	2,1	10
	10	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,5	1,4	6,7	10
άθροισμα		10	10	10	10	10	10	10	10	10	100	

Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στον Πίνακα Π.5.1, παρατηρείται χαμηλότερη κινητικότητα (μεγαλύτερη ακινησία) για τα άτομα που βρίσκονται στο 1ο, στο 8ο, στο 9ο και ιδίως στο 10ο δεκατημόριο. Το εύρημα αυτό σημαίνει ότι στα συγκεκριμένα δεκατημόρια υπάρχει υψηλή εξάρτηση μεταξύ της παρελθούσας και της τρέχουσας θέσης του ατόμου. Συνεπώς, εάν ένα άτομο βρισκόταν σε αυτά τα δεκατημόρια τον Μάιο του 2008, είναι πιο πιθανό να βρίσκεται σε αυτά και στο τέλος της υπό εξέταση περιόδου, δηλαδή τον Μάιο του 2014.

Ο Πίνακας Π.5.2 παρουσιάζει τις μήτρες μετακίνησης (transition matrices) μεταξύ της θέσης ενός ασφαλισμένου ΙΚΑ στην κατανομή αμοιβών στην αρχή (Μάιος 2008) και στο τέλος της περιόδου (Μάιος 2014). Οι ασφαλισμένοι που βρίσκονται στη διαγώνιο παρέμειναν στο ίδιο δεκατημόριο αμοιβών στην αρχή και στο τέλος της περιόδου. Εκείνοι που βρίσκονται πάνω από τη διαγώνιο μετακινήθηκαν προς υψηλότερο κλιμάκιο αμοιβών. Αντιστοίχως, οι ασφαλισμένοι που βρίσκονται κάτω από τη διαγώνιο μετακινήθηκαν προς χαμηλότερο κλιμάκιο αμοιβών στη διάρκεια της περιόδου.

Τα αποτελέσματα του Πίνακα Π.5.2 επιβεβαιώνουν ότι η κινητικότητα αμοιβών ήταν μεγαλύτερη από το 2ο έως το 7ο δεκατημόριο. Για παράδειγμα, στο 3ο δεκατημόριο της κατανομής παρέμεινε –δηλαδή δεν άλλαξε θέση στην κατανομή– μόνο το 18% όσων βρίσκονταν στο αντίστοιχο δεκατημόριο τον Μάιο του 2008 (1,8 του συνόλου). Το 29% όμως μετακινήθηκε σε χαμηλότερα δεκατημόρια το 2014, ενώ το 53% σε υψηλότερα. Αντίθετα, στο 10ο δεκατημόριο, όπου παρατηρείται η χαμηλότερη κινητικότητα, το 67% των εργαζομένων παρέμεινε στο δεκατημόριο αυτό και τον Μάιο του 2014, ενώ το 33% μετακινήθηκε σε χαμηλότερα δεκατημόρια εκ του οποίου το 21% μετακινήθηκε στο 9ο δεκατημόριο.

Σε μεταγενέστερη εργασία, ο Fields (2010) επισημαίνει ότι είναι σημαντικό να μελετηθεί η επίδραση της κινητικότητας στη μακροχρόνια ισότητα των αμοιβών. Προτείνει συνεπώς τον παρακάτω δείκτη:

$$\varepsilon = 1 - \left(\frac{I_{\alpha}}{I_{y1}} \right)$$

όπου I_{α} είναι η ανισότητα των μέσων αμοιβών ενός δεδομένου έτους,

και I_{y1} η ανισότητα των αμοιβών του έτους βάσης.

Θετικές τιμές του δείκτη σημαίνουν ότι οι αμοιβές ενός δεδομένου έτους καταμένονται λιγότερο άνισα σε σύγκριση με αυτά του έτους βάσης, ενώ αρνητικές τιμές οδηγούν στο αντίθετο συμπέρασμα.

Στο σύνολο των 1.041.000 εργαζομένων που ήταν ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ και

τον Μάιο του 2008 και τον Μάιο του 2014, ο δείκτης υπολογίστηκε ότι παίρνει τιμή -0,168. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι οι αμοιβές κατανέμονταν περισσότερο άνισα τον Μάιο του 2014 από ό,τι τον Μάιο του 2008, αφού η ανισότητα των αμοιβών αυξήθηκε κατά 16,8%. Καθώς οι περισσότερες έρευνες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η ανισότητα μειώνεται όσο μεγαλύτερη είναι η κινητικότητα των αμοιβών, τα στοιχεία του ΙΚΑ παρέχουν ενδείξεις ότι συνολικά η κινητικότητα μειώθηκε καθώς αυξήθηκε η ανισότητα.

Ο δείκτης κινητικότητας των Fields and Ok (1996) λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι οι μεταβολές των αμοιβών μπορεί να έχουν αντίθετο πρόσημο (δηλ. αυξήσεις και μειώσεις αμοιβών) για διαφορετικούς εργαζομένους την ίδια χρονική περίοδο. Ο δείκτης που προτείνουν ισούται με το άθροισμα των απόλυτων μεταβολών των εισοδημάτων ή των αμοιβών των ατόμων και υπολογίζεται σύμφωνα με τον παρακάτω τύπο:

$$d_n(x, y) = \sum_{j=1}^n |x_i - y_i|$$

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς μας, η μέση απόλυτη μεταβολή αμοιβών μεταξύ 2008 και 2014 ήταν 392 ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η μεταβολή αυτή ισούται με το ένα τρίτο περίπου της μέσης αμοιβής (του Μαΐου του 2014) των 1.041.000 εργαζομένων που εμφανίζονται στην ασφάλιση ΙΚΑ τόσο τον Μάιο του 2008 όσο και τον Μάιο του 2014.

Προκειμένου να δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα στα αρχικά εισοδήματα, οι Fields and Ok προτείνουν την παρακάτω παραλλαγή του δείκτη:

$$m_n(x, y) = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n |\log x_i - \log y_i|$$

Αυτή η παραλλαγή αντιστοιχεί στη μέση απόλυτη μεταβολή των λογαρίθμων των αμοιβών. Στο σύνολο των 1.041.000 εργαζομένων που ήταν ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ και τον Μάιο του 2008 και τον Μάιο του 2014, ο δείκτης υπολογίστηκε ότι παίρνει τιμή 0,411.

Οι δείκτες κινητικότητας των Fields and Ok έχουν το πλεονέκτημα να καταγράφουν την κινητικότητα ακόμα και όταν όλες οι αμοιβές μεταβάλλονται αναλογικά, κάτι που δεν μπορούν να καταγράψουν οι άλλοι δείκτες που περιγράφηκαν παραπάνω.

Πιο πρόσφατα, οι Bárcena and Cantó (2018) πρότειναν μια οικογένεια δεικτών κινητικότητας που εμπνέεται από τη διάσημη προσέγγιση των Foster et al. (1984) για τον υπολογισμό των δεικτών φτώχειας. Η γενική μορφή των δεικτών αυτών έχει ως εξής:

$$FGT(a) = \frac{1}{n} \sum \left(\frac{y_0 - y_1}{y_0} \right)^a$$

Όπου y_0 και y_1 είναι οι αμοιβές του ίδιου ατόμου στην αρχική και στην τελική χρονική περίοδο αντιστοίχως.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό:

- ▶ Με τιμή εκθέτη $a=0$ έχουμε έναν δείκτη αντίστοιχο με το ποσοστό φτώχειας, ο οποίος μετρά το ποσοστό των ατόμων που υπέστησαν μείωση (ή αντιστοίχως αύξηση) αμοιβών.
- ▶ Με τιμή εκθέτη $a=1$ έχουμε έναν δείκτη αντίστοιχο με το χάσμα φτώχειας, ο οποίος μετρά το συνολικό μέγεθος των μειώσεων (ή αντιστοίχως αυξήσεων) εισοδήματος, ως ποσοστό του συνόλου των αμοιβών στην αρχική χρονική περίοδο.
- ▶ Με τιμή εκθέτη $a=2$ έχουμε έναν δείκτη αντίστοιχο με το σταθμισμένο χάσμα φτώχειας, ο οποίος δίνει μεγαλύτερο βάρος στις μεγαλύτερες σε μέγεθος μειώσεις (ή αντιστοίχως αυξήσεις) αμοιβών.

Οι τιμές του δείκτη για τις μειώσεις αμοιβών από το ένα έτος στο άλλο όσων ασφαλισμένων είχαν πλήρη απασχόληση 8 ωρών την ημέρα και 22 ημερών τον μήνα (δηλ. εξαιρώντας τους εργαζομένους με μερική ή περιστασιακή απασχόληση) παρουσιάζονται στον Πίνακα Π.5.3.

Πίνακας Π.5.3: Δείκτης Bárcena and Cantó
(ασφαλισμένοι ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης, 2014)

	FGT0	FGT1	FGT2	αριθμός παρατηρήσεων
2008-2009	0,163	0,238	0,115	1.202.082
2009-2010	0,225	0,183	0,081	1.158.245
2010-2011	0,266	0,187	0,081	1.079.798
2011-2012	0,368	0,210	0,084	984.188
2012-2013	0,427	0,211	0,082	892.996
2013-2014	0,280	0,192	0,081	922.957
2008-2014	0,620	0,242	0,125	829.178

Πηγή: Μικροδεδομένα ΙΚΑ (επεξεργασία στοιχείων)

Σημείωση: Οι τιμές των δεικτών Bárcena and Cantó αφορούν τους μισθωτούς που υπέστησαν μειώσεις ονομαστικών αμοιβών παρ' ότι διατήρησαν την (πλήρη) απασχόλησή τους σε δύο διαδοχικά έτη. Ο δείκτης FGT0 μετρά το ποσοστό όσων υπέστησαν μείωση των ονομαστικών αμοιβών τους (π.χ. τη διετία 2008-2009: 16,3). Ο δείκτης FGT1 μετρά το συνολικό μέγεθος των μειώσεων ως ποσοστό του συνόλου των αμοιβών στην αρχική χρονική περίοδο (π.χ. τη διετία 2008-2009: 23,8). Ο δείκτης FGT2 δίνει μεγαλύτερο βάρος στις μεγαλύτερες σε μέγεθος μειώσεις αμοιβών. Οι αμοιβές είναι ονομαστικές, μεικτές (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών). Τα στοιχεία αφορούν ασφαλισμένους ΙΚΑ πλήρους απασχόλησης και αναφέρονται στον Μάιο κάθε έτους.

Βιβλιογραφία

- Andriopoulou, E. and Tsakloglou, P. (2015). “Once poor, always poor? Do initial conditions matter? Evidence from the ECHP”, *Measurement of Poverty, Deprivation, and Economic Mobility*, Emerald Group Publishing Limited, pp. 23-70.
- Andriopoulou, E., Karakitsios, A. and Tsakloglou, P. (2018). “Inequality and poverty in Greece: Changes in times of crisis”, in *Socioeconomic Fragmentation and Exclusion in Greece under the Crisis*, Palgrave Macmillan, Cham, pp. 23-54.
- Arulampalam, W., Booth, A.L. and Taylor, M.P. (2000). “Unemployment persistence”, *Oxford Economic Papers*, 52 (1), pp. 24-50.
- Atkinson, A.B., Bourguignon, F. and Morrisson, C. (2013). *Empirical Studies of Earnings Mobility*, Routledge.
- Baily, M.N. (2016, March). “What Sanders gets right and wrong about Denmark”, <http://www.insidesources.com/what-sanders-gets-right-and-wrong-about-denmark/>.
- Bárcena, E. and Cantó, O. (2018). “A simple subgroup decomposable measure of downward (and upward) income mobility”, Working Papers 472, ECINEQ, Society for the Study of Economic Inequality.
- Bourguignon, F., Morrisson, C. and Atkinson, A.B. (1991). “Empirical Studies of Earnings Mobility”, DELTA Working Papers 91-14, DELTA (Ecole normale supérieure).
- Burkhauser, R.V., Holtz-Eakin, D. and Rhody, S.E. (1997). “Labor earnings mobility and inequality in the United States and Germany during the growth years of the 1980s”, NBER Working Paper, 5988, National Bureau of Economic Research.
- Cappellari, L. and Jenkins, S.P. (2004). “Modelling low income transitions”, *Journal of Applied Econometrics*, 19 (5), pp. 593-610.

- Chetty, R. (2016). "Improving opportunities for economic mobility: New evidence and policy lessons" in *Economic Mobility: Research & Ideas on Strengthening Families, Communities & the Economy*, Federal Reserve Bank of St. Louis.
- Chetty, R., Grusky, D., Hell, M., Hendren, N., Manduca, R. and Narang, J. (2017). "The fading American dream: Trends in absolute income mobility since 1940", *Science*, 356 (6336), pp. 398-406.
- Corak, M. (2013). "Income inequality, equality of opportunity, and intergenerational mobility", *Journal of Economic Perspectives*, 27 (3), pp. 79-102.
- Eurofound (2017). *Employment Transitions and Occupational Mobility in Europe: The Impact of the Great Recession*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- European Commission (2018). *Labour Market and Wage Developments in Europe: Annual Review 2018*, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Feigenbaum, J.J. (2015). "Intergenerational mobility during the Great Depression", Harvard University, https://scholar.harvard.edu/files/jfeigenbaum/files/feigenbaum_jmp.pdf.
- Feigenbaum, J.J. (2017). "Multiple measures of historical intergenerational mobility: Iowa 1915 to 1940", *The Economic Journal*, 128 (612), pp. F446-F481.
- Fields, G.S. (2000). "Income mobility: Concepts and measures: Patterns and underlying causes", in Birdsall, N. and Graham, C. (eds), *New Markets, New Opportunities? Economic and Social Mobility in a Changing World*, Washington, DC: The Brookings Institution Press.
- Fields, G.S. (2010). "Does income mobility equalize longer-term incomes? New measures of an old concept", *The Journal of Economic Inequality*, 8 (4), pp. 409-427.
- Fields, G.S. and Ok, E.A. (1996). "The meaning and measurement of income mobility", *Journal of Economic Theory*, 71 (2), pp. 349-377.
- Fong, C.M. (2006). "Prospective mobility, fairness, and the demand for redistribution", Department of Social and Decision Sciences, Dietrich College of Humanities and Social Sciences.
- Foster, J.E., Greer, J. and Thorbecke, E. (1984). "A class of decomposable poverty measures", *Econometrica*, 52 (3), pp. 761-766.

- Forster, M., Chen, W. and Llenanozal, A. (2011). “Divided we stand: Why inequality keeps rising”, OECD, <https://www.oecd.org/els/soc/49170768.pdf>.
- Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom*, University of Chicago Press.
- Jäntti, M. (2008). “Mobility in the United States in comparative perspective”, Discussion Paper 1349, University of Wisconsin-Madison, Institute for Research on Poverty.
- Jäntti, M. (2009). “Mobility in the United States in comparative perspective”, in: Cancian, M. and Danziger, S. (eds), *Changing Poverty, Changing Policies*, New York: Russell Sage Foundation.
- Jäntti, M. and Jenkins, S.P. (2015). “Income mobility”, in Atkinson, A.B. and Bourguignon, F. (eds), *Handbook of Income Distribution*, vol. 2, pp. 807-935., Elsevier.
- Krugman, P. (1992). “The rich, the right, and the facts”, *American Prospect*, 3 (11), pp. 19-31, <http://www.prospect.org/print/V3/11/krugman-p.html>.
- Krugman, P. (2005). “For richer”, in Shapiro, H.S. and Purpel, D.E. (eds), *Sociocultural, Political, and Historical Studies in Education. Critical Social Issues in American Education: Democracy and Meaning in a Globalizing World*, Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Landersø, R. and Heckman, J.J. (2017). “The Scandinavian fantasy: The sources of intergenerational mobility in Denmark and the US”, *The Scandinavian Journal of Economics*, 119 (1), pp. 178-230.
- Mazumder, B. (2005). “Fortunate sons: New estimates of intergenerational mobility in the United States using social security earnings data”, *Review of Economics and Statistics*, 87 (2), pp. 235-255.
- Nedelkoska, L. and Quintini, G. (2018). “Automation, skills use and training”, OECD Social, Employment and Migration Working Paper 202, Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris.
- Neidhöfer, G. and Stockhausen, M. (2018). “Dynastic inequality compared: Multigenerational mobility in the United States, the United Kingdom, and Germany”, *Review of Income and Wealth*, 65 (2), pp. 383-414.
- OECD (2018a). *Catching Up? Country Studies on Intergenerational Mobility and Children of Immigrants*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264301030-en>.
- OECD (2018b). *A Broken Social Elevator? How to Promote Social Mobility*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264301085-en>.

- Prieto-Rodríguez, J., Rodríguez, J.G. and Salas, R. (2010). “Income mobility and economic inequality from a regional perspective”, *Journal of Applied Economics*, 13 (2), pp. 335-350.
- Raitano, M. and Vona, F. (2015). “Direct and indirect influences of parental background on children’s earnings: A comparison across countries and genders”, *The Manchester School*, 83 (4), pp. 423-450.
- Serafino, P. and Tonkin, R. (2014). “Intergenerational transmission of disadvantage in the UK and EU”, Office for National Statistics.
- Shariff, A.F., Wiwad, D. and Aknin, L.B. (2016). “Income mobility breeds tolerance for income inequality: Cross-national and experimental evidence”, *Perspectives on Psychological Science*, 11 (3), pp. 373-380.
- Shorrocks, A.F. (1978). “The measurement of mobility”, *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, pp. 1013-1024.
- Shorrocks, A.F. (1993). “On the hart measure of income mobility”, in Casson, M. and Creedy, J. (eds), *Industrial Concentration and Economic Inequality*, Cambridge: Edward Elgar.
- Social Mobility Commission (2017). *State of the Nation 2017: Social Mobility in Great Britain*.
- Γιαννίτσος, Τ. και Ζωγραφάκης, Σ. (2016), *Ανισότητες, φτώχεια, οικονομικές ανατροπές στα χρόνια της κρίσης*, Αθήνα: Πόλις.
- Δημακάκος, Α. (2016). *Μελέτη οικονομικών στοιχείων απασχόλησης των ενεργών ασφαλισμένων ΙΚΑ – ΕΤΑΜ την περίοδο 2009-2014*, ΙΚΑ: Αθήνα.
- Δοξιάδης, Α. (2013). *Το αόρατο ρήγμα*, Αθήνα: Ίκαρος.
- Καλυβίτης, Σ., Κατσιμή, Μ. και Μούτος, Θ. (2018). *Εξαγωγές και εξαγωγικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα*, Αθήνα: διαΝΕΟσις.
- Κοσμά, Θ., Παπαπέτρου, Ε., Παύλου, Γ., Τσόχατζη, Χ. και Ζιούτου, Π. (2017). «Προσαρμογή της αγοράς εργασίας και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της κρίσης: Ευρήματα από την τρίτη έρευνα πεδίου για την ανάλυση της δυναμικής των μισθών», *Οικονομικό Δελτίο ΤτΕ*, 45, Ιούλιος.
- Ματσαγγάνης, Μ., Παρμα, Α. και Καρακίτσιος, Α. (2018). *Όψεις κοινωνικής κινητικότητας στην Ελλάδα της κρίσης*, Αθήνα: διαΝΕΟσις.

- Πιερρακάκης, Κ. (2018). *Το παράδειγμα της Πορτογαλίας και η ελληνική χαμένη δεκαετία*, Αθήνα: διαΝΕΟσις.
- Σκάλκος, Δ. (2019), *Ο μίτος της ανάπτυξης: Οικονομική ευημερία στην Ελλάδα μετά την κρίση*, Αθήνα: Επίκεντρο.
- Τσακλόγλου, Π., Παγουλάτος, Γ., Τριαντόπουλος, Χ., Οικονομίδης, Γ. και Φιλιππόπουλος, Α. (2016). *Χάρτης εξόδου από την κρίση: Ένα νέο παραγωγικό μοντέλο για την Ελλάδα*, Αθήνα: διαΝΕΟσις.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

ISBN: 978-618-5483-02-9